thriller & mystery

BORIS AKUNIN

GAMBIT TURCESC

SERIA ERAST FANDORIN

Fandorin este un personaj formidabil, care ne-ar putea pierde în literatura de suspans

THE TIMES

821.161.1
430

HUMANITAS
fiction

BORIS AKUNIN este pseudonimul literar al lui Grigori Şkartişvili (n. 1956, la Tbilisi), eminent editor, eseist şi traducător rus de origine georgiană. Sub acest nume, autorul a devenit un fenomen literar, mai întâi în Rusia, unde romanele sale au atins tiraje de milioane de exemplare, apoi în Europa, în America şi în restul lumii. Azi este tradus în peste treizeci şi cinci de limbi, iar cărţile lui s-au vândut în optsprezece milioane de exemplare. Seria care a debutat cu *Azazel* (Humanitas, 2006) îl are drept protagonist pe atipicul şi carismaticul detectiv Erast Fandorin, ale cărui anchete nonconformiste rezolvă mistere ce zguduie Rusia ţaristă şi Europa la finele secolului al XIX-lea şi în primele două decenii ale secolului XX. Din 1998 încoace, Akunin a publicat douăzeci şi cinci de romane, în medie trei pe an. În anul 2000 a fost nominalizat la Premiul Smirnoff-Booker, a fost numit „Scriitorul rus al anului" şi a câştigat Premiul Antibooker.

A 30

BORIS AKUNIN

Gambit turcesc

Traducere din rusă și note de
DENISA FEJES

HUMANITAS
fiction

Coperta de
IONUȚ BROȘTIANU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
AKUNIN, BORIS
Gambit turcesc / Boris Akunin; trad.: Denisa Fejes. –
București: Humanitas, 2007
ISBN 978-973-50-1771-2

I. Fejes, Denisa (trad.)

821.161.1-31=135.1

BORIS AKUNIN
TUREȚKI GAMBIT
© B. AKUNIN, 1998

© HUMANITAS, 2007, pentru prezenta versiune românească

Capitolul întâi

ÎN CARE O FEMEIE CU VEDERI PROGRESISTE
AJUNGE ÎNTR-O SITUAȚIE DISPERATĂ

La Revue Parisienne (Paris), 14 (2) iulie 1877

„Corespondentul nostru, care însoțește de două săptămâni Armata Dunăreană a Rusiei, ne informează că, printr-o ordonanță emisă ieri, 1 iulie (13 iulie pe stil european), Împăratul Alexandru aduce mulțumiri trupelor sale victorioase, care au forțat cu succes trecerea Dunării și au pătruns între hotarele statului otoman. În ordonanța imperială se spune că vrăjmașul este definitiv înfrânt și că, peste cel mult două săptămâni, deasupra Sfintei Sofia din Constantinopol se va înălța crucea pravoslavnică. În înaintarea ei, armata nu întâmpină nici o rezistență, dacă nu punem la socoteală înțepăturile ca de țânțar pe care i le administrează detașamentele așa-zișilor «baș-buzuci» (capete demente), compuse din indivizi pe jumătate bandiți, pe jumătate partizani, faimoși prin apucăturile lor barbare, de o abominabilă ferocitate."

Femeia-i creatură fragilă și nestatornică, a spus Fericitul Augustin. Acest sfânt obscurantist și misogin a avut dreptate – de o mie de ori dreptate. În orice caz, în ceea ce o privește pe o anume creatură pe numele ei Varvara Suvorova.

Totul a început ca o voioasă aventură, să vedeți însă cum s-a sfârșit. Așa-i și trebuie, proasta de ea. Maică-sa repeta fără-ncetare că, mai devreme sau mai târziu, Varea o să intre-n bucluc – și poftim, intrase. Iar în timpul unei altercații cotidiene furtunoase tatăl, om înzestrat cu o mare înțelepciune și cu o răbdare îngerească, împărțise viața fiicei sale în trei perioade: drăcușor în fustă, pedeapsa lui Dumnezeu, nihilistă smintită. Până azi Varea se mândrise cu această caracterizare și spunea că nu are de gând să se mulțumească doar cu atât, dar prea marea-i încredere în sine îi jucase o festă urâtă.

De ce, Dumnezeule mare, se învoise ea să facă popas la han, sau cum s-o fi numind spelunca asta abjectă? Pentru că Mitko-surugiul, hoțul acela ordinar, începuse să se văicărească: „S-adăpăm caiite, caiite s-adăpăm" Poftim, i-au adăpat. Doamne, ce se face ea acum?

Varea se așezase într-un ungher al șopronului întunecos, cu podeaua acoperită de scuipat, la o masă de scânduri negeluite, și era speriată de moarte. O singură dată o mai încercase o asemenea groază crâncenă și deznădăjduită: când avea șase ani, spărsese ceașca favorită a bunicii și se ascunsese sub divan, în așteptarea inevitabilei pedepse.

Poate n-ar strica să se roage, dar femeile cu vederi progresiste nu se roagă. Iar, între timp, situația părea să devină absolut disperată.

Deci, așa. Parcursese rapid și chiar confortabil bucata de drum de la Petersburg la București – trenul expres (două vagoane de pasageri și zece

platforme cu piese de artilerie) o purtase în goană până în capitala principatului român în trei zile. Din pricina ochilor căprui ai domnișoarei cu părul tuns scurt, care fuma țigări cazone și nu permitea, din principiu, să i se sărute mâna, ofițerii și funcționarii din staful militar care călătoreau spre teatrul operațiunilor de război mai-mai să se omoare între ei. De câte ori trenul oprea într-o gară, Varei i se trimiteau buchete de flori și coșulețe din coajă de tei pline cu căpșuni. Ea arunca buchetele pe fereastră, pentru că socotea vulgar să primești flori, și curând fusese nevoită să renunțe și la coșulețe, pentru că o năpădise o spuzeală roșie. Altfel, călătoria fusese veselă și agreabilă, deși la nivelul inteligenței și al ideilor toți cavalerii ei erau, se-nțelege de la sine, niște nulități. Ce-i drept, unul din ei, un cornet, îl citise pe Lamartine și auzise chiar și de Schopenhauer, acesta și curte îi făcuse cu mai multă delicatețe decât ceilalți, dar Varea îi explicase, camaradereşte, că merge la logodnic, după care cornetul avusese un comportament ireproșabil. Altminteri, nu arăta rău deloc, semăna cu Lermontov. Ei, dar Domnul cu el, cu cornetul.

Și a doua etapă a călătoriei se desfășurase cât se poate de bine. De la București la Turnu Măgurele călătorise cu diligența. Sigur, fusese nevoită să îndure hurducăturile și să înghită nori de praf, acum însă mai avea o zvârlitură de băț până la destinația finală. După cum auzise, cartierul general al Armatei Dunărene fusese cantonat pe celălalt mal, la Țareviți.

Urma acum să pună în aplicare ultima și cea mai importantă parte a Planului elaborat încă la Petersburg (în sinea ei, Varea așa îl numea, Plan cu „P" mare). Cu o noapte în urmă, la adăpostul întunericului, trecuse cu o lotcă Dunărea puțin în amonte de Zimnicea, acolo unde, în urmă cu două săptămâni, glorioasa Divizie a paisprezecea sub comanda generalului Dragomirov forțase invincibila barieră navală a turcilor. Dincolo de Dunăre începea teritoriul turcesc, zona operațiunilor militare, și puteai foarte bine să dai de belea. Pe drumuri mișunau patrule călări de cazaci, numai o clipă de neatenție și-ți puteai lua adio: te trimiteau în doi timpi și trei mișcări îndărăt la București. Dar Varea, fată isteață, bănuise asta și-și luase măsuri de prevedere.

Într-un sat bulgăresc de pe malul sudic al Dunării dăduse de un han tocmai la momentul potrivit. Mai departe, ca la carte: hangiul știa rusește și-i promisese că-i face el rost, pe doar cinci ruble, de un *vodaci* de nădejde – de o călăuză adică. Varea își cumpărase o pereche de pantaloni largi aducând a șalvari, o cămașă, cizme, o vestă fără mâneci și o cușmă stupidă din postav, își schimbase veșmintele și se transformase instantaneu dintr-o domnișoară europeană într-un plăpând adolescent bulgar. Astfel travestită nu va stârni bănuiala nici unei patrule.

Porunci anume vodaciului să o ia pe un drum ocolit, evitând așadar coloanele în marș, pentru a ajunge la Țareviți nu dinspre nord, ci dinspre sud. Acolo, la Țareviți, la cartierul general al armatei, se află Petea Iablokov, care-i este... de fapt,

nu e foarte clar ce-i este el Varei. Logodnic? Tovarăș? Soț? Să zicem așa: fost soț și viitor logodnic. Și, firește, actualmente tovarăș.

O porniseră la drum la crăpatul zorilor, într-o căruță care hurduca și scârțâia. Surugiul, Mitko-vodaciul, un individ taciturn, cu mustăți sure, care mesteca fără-ncetare tutun și scuipa pe drum în jeturi lungi și vijelioase (Varea tresărea de fiecare dată), fredonă la început ceva exotico-balcanic, apoi amuți și se adânci în gânduri – abia acum înțelegea Varea limpede în ce gânduri anume.

Putea să mă și ucidă, își spuse Varea și tresări. Și ar fi fost chiar foarte ușor, cine-ar mai fi stat să-și bată capul? Ar fi crezut cu toții că au făcut-o ăștia, cum le zice, bașbuzucii.

Dar și-așa, chiar dacă nu fusese ucisă, totul luase o întorsătură urâtă rău. Mitka-trădătorul își dusese călătoarea într-un han care aducea mai mult a cuib de bandiți, o instalase la o masă, poruncise să se aducă brânză și un urcior cu vin și o tăiase spre ușă, explicându-i prin gesturi că se întoarce imediat. Varea pornise după el, căci nu voia să rămână singură în spelunca aceea soioasă, întunecoasă și fetidă, dar Mitko îi spusese că trebuie neapărat să lipsească o vreme pentru, în sfârșit, niște nevoi firești. Cum Varea nu pricepuse, el o lămurise printr-un gest, iar ea se întorsese fâstâcită la locul ei.

Nevoile firești se lungiră peste orice limită cu putință. Varea ciuguli puțin din brânza sărată, cu gust rău, își muie buzele în vinul acriu, apoi, nemaiputând suporta atenția pe care începuseră

să o manifeste față de persoana ei sinistrii mușterii ai speluncii, ieși în curte.

Ieși în curte și încremeni.

Nici urmă de căruță. Iar în căruță rămăsese geamantanul cu toate lucrurile ei. În geamantan avea și farmacia de voiaj. Iar în acea farmacie, printre tampoane de vată și bandaje, se aflau pașaportul și banii, toți banii până la ultima lăscaie.

Varea vrusese s-o ia la fugă pe drum, dar în clipa aceea ieșise din han jupânul – într-o cămașă roșie, cu nasul stacojiu, cu obrazul plin de negi – și începuse să zbiere la ea, explicându-i prin gesturi: întâi plătești, după aia pleci. Varea se întorsese, pentru că se speriase de hangiu și pentru că n-avea cu ce plăti. Se așezase binișor într-un ungher și încercase să trateze întâmplarea ca pe o aventură. Nu reușise.

În han nu era nici o altă femeie. Țăranii murdari și gălăgioși de aici se purtau altfel decât mujicii ruși. Mujicii sunt oameni cuminți și, până se îmbată, discută între ei cu jumătate de gură, pe când aceștia zbiară cât îi țin bojocii, beau la vin roșu cană după cană și izbucnesc tot timpul în hohote animalice (așa îi părea Varei). La o masă lungă, așezată ceva mai departe, niște mușterii jucau zaruri și, de câte ori aruncau, iscau mare tărăboi. La un moment dat, începură să suduie mai abitir și-l pocniră pe un ins mărunțel, beat turtă, cu o cană de lut în cap. Insul se prăvăli sub masă, nimeni însă nu se osteni măcar să se apropie de el.

Hangiul făcu un semn din cap spre Varea și emise pesemne o remarcă savuroasă, care-i făcu

pe cei de la mesele vecine să se întoarcă spre ea și să izbucnească în hohote ostile de râs. Varea se ghemui și-și trase cușma pe ochi. În han, în afară de ea, nimeni nu-și ținea căciula pe cap. Dar nu și-o putea scoate, părul i s-ar fi revărsat pe umeri. Nu avea părul prea lung: așa cum îi stătea bine unei femei moderne, Varea se tundea destul de scurt, însă tot i-ar fi trădat imediat apartenența la sexul slab. Respingătoare definiția asta dată de bărbați, „sexul slab". Dar, vai, corectă.

Acum toate privirile erau ațintite asupra ei, numai căutături vâscoase, de rău augur. Doar jucătorilor de zaruri nu le ardea de ea, și încă unui individ abătut, cu nasul vârât în cana lui cu vin, așezat două mese mai încolo cu spatele la ea, mai aproape de tejghea. Nu-i vedea decât părul negru, tuns scurt, și tâmplele cărunte.

Varei i se făcu îngrozitor de frică. Ia nu te mai smiorcăi, își spuse ea. Ești o femeie matură, puternică, nu o domnișoară fandosită. Trebuie să le spun că sunt rusoaică și că merg la logodnicul meu, care e militar. Noi suntem eliberatorii Bulgariei, aici toți se bucură să ne vadă. În fond, e ușor să vorbești bulgărește, trebuie doar să adaugi un „ta" în coada fiecărui cuvânt. Armatata rusata. Logodnicata. Loogodnicata de soldatata rus. Ceva în genul ăsta.

Varea își întoarse privirea spre fereastră – te miri că apare din senin Mitko? Te miri că și-o fi dus totuși caii la adăpat și se întoarce? Dar pe ulița prăfoasă nici urmă de Mitko sau de căruță. În schimb, Varea văzu ceva ce nu-i atrăsese atenția mai devreme. Deasupra caselor zări

înălțându-se turla unui minaret coșcovit, nu prea înalt. Aoleu! Te pomenești că-i sat musulman? Bine, dar bulgarii sunt creștini, sunt pravoslavnici, toată lumea știe. Și-apoi, uite la ei, beau vin, or Coranul le interzice asta musulmanilor. Dar dacă satul este creștin, ce caută aici un minaret? Și dacă-i musulman, de partea cui sunt locuitorii: de-a noastră sau de-a turcilor? Mira-m-aș să fie de partea noastră. Așadar, „armatata" n-o să-i fie de nici un folos.

Doamne, ce-i de făcut?

Avea paisprezece ani când, la ora de religie, Varenkăi Suvorova îi răsărise un gând de o evidență incontestabilă, mai mare mirarea că nu-i venise încă nimănui până atunci. Dacă Dumnezeu l-a creat mai întâi pe Adam și după aceea pe Eva, asta nu demonstrează nicidecum faptul că bărbații ar fi mai importanți, ci faptul că femeile sunt desăvârșite. Bărbatul a fost doar o probă, o schiță a omului, în vreme ce femeia este varianta sa revăzută și adăugită, validată în final. E limpede ca lumina zilei! Dar, nu se știe de ce, tot ceea ce are viața mai interesant, mai adevărat, aparține bărbaților, în timp ce femeile nu fac decât să nască și să brodeze, și iar să nască, și iar să brodeze. De ce atâta nedreptate? Pentru că bărbații sunt mai puternici. Deci, trebuie să fie și ea puternică.

Și Varea hotărâse că ea avea să trăiască altfel. În Statele Unite, bunăoară, există deja prima femeie medic, Mary Jacobi, și prima femeie cleric, Antoinette Blackwell, în vreme ce în Rusia –

doar înapoiere și pravile învechite. Dar nu-i nimic, dați-ne doar ceva timp și v-arătăm noi.

După terminarea liceului, Varea dusese, ca și Statele Unite, un război victorios pentru independență (tăticul ei, avocatul Suvorov, se dovedise prea moale pe acest tărâm) și se înscrisese la niște cursuri pentru moașe, transformându-se din „pedeapsa lui Dumnezeu" în „nihilistă smintită"

Nu reușise să termine cursurile. Varenka parcursese fără probleme partea teoretică, deși multe aspecte din procesul creării ființei omenești îi păreau uimitoare și incredibile, dar când sosise clipa să asiste la o naștere adevărată, se făcuse de râs de-a binelea. Neputând suporta urletele cumplite ale femeii care năștea și aspectul înfiorător al căpșorului mucilaginos lunecând afară din carnea ferfenițită și însângerată, Varea leșinase în chip rușinos, după care nu-i rămăsese decât să urmeze niște cursuri de telegrafie. Inițial, o măgulise faptul că urma să devină prima femeie-telegrafist din Rusia – scriseseră despre ea chiar și în *Gazeta de Petersburg* (în numărul din 28 noiembrie 1875, articolul „De mult era timpul"), slujba însă i se păru insuportabil de anostă și fără nici o perspectivă de viitor.

Așa că, spre ușurarea părinților, Varea plecase la moșia lor din Tambov, dar nu ca să stea cu mâinile încrucișate, nu, ci ca să-i învețe carte și să-i educe pe copiii țăranilor. Acolo, într-o școală nou-nouță, mirosind a rumeguș de pin, îl cunoscuse pe Petea Iablokov, student din Petersburg.

Petea preda aritmetica, geografia și bazele științelor naturii, iar Varea, toate celelalte discipline. Țăranii aflaseră însă destul de curând că mersul la școală nu le aducea nici bani, nici alte foloase, așa încât își adunaseră odraslele pe la casele lor (la ce bun să trândăvească, doar avem atâta de muncă), dar la vremea aceea Varea și Petea înjghebaseră deja proiectul vieții lor viitoare – o viață liberă, modernă, clădită pe respect reciproc și pe repartizarea judicioasă a obligațiilor.

Gata cu umilitoarea dependență de mila părinților. Închiriaseră un apartament pe Vîborgskaia – ei da, cu șoareci, în schimb, cu trei camere. Ca să trăiască precum Vera Pavlovna cu Lopuhov[1]: fiecare cu teritoriul său, a treia cameră fiind destinată conversațiilor și primirii de oaspeți. Proprietarilor li s-au prezentat drept soț și soție, dar conviețuiau exclusiv ca doi camarazi: seara citeau, beau ceai și discutau în odaia comună, apoi își urau unul altuia noapte bună și se ducea fiecare în camera sa. Și trăiseră astfel aproape un an, și chiar trăiseră foarte bine, în veritabilă și deplină înțelegere, feriți de vulgaritate și murdărie. Petea mergea la Universitate și dădea meditații, iar Varea învățase stenografia și câștiga din asta aproape o sută de ruble pe lună. Redacta procese-verbale la tribunal, copia memoriile unui bătrân general cu mintea rătăcită – altminteri, cuceritorul Varșoviei –, apoi, la recomandarea unor prieteni, ajunsese chiar să stenografieze un roman al Marelui Scriitor (ne

[1] Personaje din romanul *Ce-i de făcut?* de N.G. Cernîșevski.

vom lipsi de nume, pentru că istoria aceea s-a sfârșit urât). Varea nutrea o adâncă venerație pentru Marele Scriitor și refuzase ferm să fie plătită, socotind că este oricum o mare cinste să facă asta pentru el, atâta doar că stăpânul gândurilor sale îi înțelesese refuzul anapoda. Era îngrozitor de bătrân, să fi tot avut vreo șaizeci de ani, era împovărat de o familie numeroasă și, peste toate, era și din cale-afară de urât. Era în schimb elocvent și convingător, nimic de zis: în realitate, zicea el, nevinovăția este o prejudecată ridicolă, morala burgheză este detestabilă, natura umană nu are nimic rușinos în ea. Varea îl asculta, apoi se sfătuia îndelung, ore în șir cu Petrușa ce să facă. Petrușa era de acord că virginitatea și evlavia ipocrită sunt doar niște cătușe pe care femeile au fost obligate să le poarte, dar o sfătuia cu hotărâre să nu aibă relații fiziologice cu Marele Scriitor. Se înfierbânta, îi demonstra că, de fapt, nu-i un scriitor chiar așa de mare, deși, sigur, avusese niște merite în vremuri demult apuse, că mulți oameni cu vederi progresiste îl consideră reacționar. Toată povestea a avut, cum am spus deja, un final urât. Într-un rând, Marele Scriitor întrerupsese dictarea unei scene de o incredibilă forță (Varea o stenografia cu lacrimi în ochi), începuse să respire greu și să se smârcâie, își apucase stângaci blonda stenografă pe după umeri și o târâse spre divan. O vreme ea îi răbdase șopotelile confuze și atingerea degetelor tremurătoare, care i se-ncurcaseră cu totul în copci și nasturi, apoi înțelesese brusc și cu limpezime – de fapt, nici măcar nu înțelesese, ci

simțise – că este greșit ceea ce se petrece și că nu trebuie cu nici un chip să se petreacă. Îl îmbrâncise pe Marele Scriitor, fugise pe ușă afară și nici că-i mai trecuse pragul.

Istoria asta avusese un efect negativ asupra lui Petea. Era luna martie, o primăvară timpurie, dinspre Neva adia a întinderi nemărginite și a dezgheț, și Petea îi dăduse un ultimatum: așa nu se mai poate, ei doi sunt făcuți unul pentru altul, relația lor a trecut proba timpului. Sunt amândoi oameni din carne și oase, n-are nici un rost să înșele legile naturii. El, firește, va fi de acord și cu o dragoste trupească fără verighete, dar ar fi mai bine să se căsătorească legal, pentru că asta i-ar scuti de multe complicații. Și așa de bine izbutise el să-ntoarcă vorba, încât ulterior nu mai discutaseră decât despre ce fel de căsătorie să încheie: civilă sau religioasă. Deliberările continuaseră până în aprilie, iar atunci izbucnise îndelung așteptatul război de eliberare a fraților slavi, și Petea Iablokov, om cu onoare, plecase pe front ca voluntar. Înaintea plecării, Varea îi făcuse două promisiuni: că îi va da foarte curând răspunsul definitiv și că vor lupta obligatoriu împreună – născocește ea ceva ca să-i fie alături.

Și născocise. Nu peste noapte, dar născocise. Nu reușise să se aranjeze ca infirmieră într-un spital militar sau într-o infirmerie de campanie – nu i se luase în considerare cursul neterminat pentru moașe. Iar în armata operativă nu primeau femei-telegrafist. Varea era cât pe ce să cadă într-o neagră disperare, când primise o

scrisoare din România: Petea se plângea că nu-l înrolaseră la infanterie pe motiv de platfus și îl trimiseseră la statul-major al comandantului-șef, marele duce Nikolai Nikolaevici, pentru că voluntarul Iablokov era matematician, iar armata ducea o lipsă acută de criptografi.

Varea hotărâse atunci că nu-i va fi prea greu să găsească o slujbă oarecare la cartierul general sau, în cel mai rău caz, să se piardă pur și simplu în devălmășia din spatele frontului. Alcătuise pe loc Planul, ale cărui prime două etape se derulaseră excepțional, dar a cărui a treia etapă se încheia catastrofal.

Se apropia deznodământul. Hangiul cel cu nas stacojiu bombăni ceva amenințător și, ștergându-și mâinile cu un șervet cenușiu, porni legănându-se spre Varea, aducând, îmbrăcat cum era în cămașa aceea roșie, cu un călău în drum spre eșafod. Varei i se uscă gura și simți o ușoară greață. Poate ar trebui s-o facă pe surdomuta? Adică, pe surdomutul?

Mușteriul acela abătut care stătea cu spatele la ea se ridică fără grabă, veni la masa Varei și se așeză. Ea îi văzu chipul palid și, în pofida tâmplelor cărunte, foarte tânăr, aproape copilăros, cu ochi albaștri, reci, cu mustăcioară subțire, cu gură nezâmbitoare. Un chip straniu, cu totul diferit de al celorlalți țărani, deși necunoscutul era îmbrăcat ca și ei – poate doar vesta era mai nouă și cămașa ceva mai curată.

Necunoscutul cu ochi albaștri nu-i aruncă nici măcar o privire hangiului care se apropia, doar

dădu disprețuitor din mână și cumplitul călău se retrase prompt în spatele tejghelei lui. Pe Varea însă episodul nu o liniști. Dimpotrivă, dintr-o clipă în alta putea începe ceva și mai înfricoșător.

Ea își încreți fruntea, pregătindu-se să audă grai străin. Cel mai bine ar fi să nu vorbească, doar să dea sau să clatine din cap. Numai să nu uite că la bulgari totul e invers: când dai din cap de sus în jos, înseamnă „nu", când ți-l clatini dintr-o parte în alta, înseamnă „da".

Dar necunoscutul cu ochi albaștri nu o întrebă nimic. Oftă mâhnit și, cam bâlbâindu-se, îi vorbi în cea mai curată limbă rusă:

— Eh, m-mademoiselle, mai bine l-ai fi așteptat acasă pe logodnicul dumitale. Aici nu trăiești un roman de Mayne Reed. Aici totul se poate sfârși foarte urât.

Capitolul al doilea,

ÎN CARE APAR
MULȚI BĂRBAȚI INTERESANȚI

Invalidul rus (Sankt-Petersburg), 2 (14) iulie 1877

„... După încheierea armistițiului dintre Sublima Poartă și Serbia, mulți patrioți dedicați cauzei slave, viteji ostași ai pământului rusesc, care s-au înrolat ca voluntari sub comanda bravului general Cerneaev, au pornit la chemarea Țarului-Eliberator și, riscându-și viața, își croiesc drum prin munți sălbatici și păduri întunecoase spre meleagurile bulgărești, pentru a se uni cu oastea pravoslavnică și a încheia printr-o mult-așteptată victorie sfânta lor faptă de arme."

Varea nu înțelese imediat cuvintele lui Fandorin. La început, în virtutea inerției, ea doar dădu din cap, apoi și-l clătină, și abia după aceea rămase perplexă, cu gura căscată.

— Nu fi surprinsă, vorbi ciudatul țăran, cu o voce ternă. Se observă imediat că ești f-fată – ia uite, ți-a scăpat o șuviță de păr de sub cușmă. Asta-i unu. (Varea își adună hoțește bucla trădătoare.) Și că ești rusoaică e la fel de evident: nas cârn, linie velicorusă a pometilor, păr castaniu spre blond și, mai ales, pielea nu-ți e deloc pârlită de soare. Asta-i doi. În ce-l privește pe

logodnic, e la fel de simplu: te s-strecori pe furiș, așadar în interes privat. Și ce interes privat poate avea o fată de vârsta dumitale într-o armată operativă? Doar unul de ordin sentimental. Asta-i trei. Și acum, p-patru: mustăciosul care te-a adus până aici și apoi a dispărut era călăuza dumitale? Iar banii, firește, erau ascunși printre haine? Mare p-prostie. Tot ce este important trebuie păstrat asupra propriei persoane. Cum te cheamă?

— Suvorova Varea. Varvara Andreevna, șopti speriată Varea. Dar dumneata cine ești? Cum te cheamă?

— Erast Petrovici Fandorin. Voluntar în armata sârbă. Mă întorc din p-prizonieratul turcesc.

Har Domnului! Pentru că, altminteri, Varea mai să creadă că e pradă unei halucinații. Voluntar sârb! Din prizonieratul turcesc! Îi privi plină de respect tâmplele cărunte și, neputându-se abține, îl întrebă, chiar arătând nedelicat cu degetul:

— Pentru că te-au torturat acolo, da? Am citit despre ororile la care îi supun turcii pe prizonieri. Pesemne și bâlbâiala tot acolo ai căpătat-o.

Erast Petrovici se încruntă și-i răspunse fără tragere de inimă:

— Nu m-a torturat nimeni. Am fost adăpat cu cafea de d-dimineață până seara și am conversat exclusiv în franceză. Am avut statut de oaspete al c-caimacamului din Vidin.

— Al cui? nu pricepu Varea.

— Vidin este un oraș la granița cu România. Iar caimacamul este un guvernator. Cât d-despre bâlbâială, este urmarea unui vechi accident.

— Și ai evadat, da? întrebă ea cu invidie în glas. Și te furișezi acum spre armata operativă, ca să lupți din nou?

— Nu. Am luptat prea-îndeajuns.

Pesemne pe chipul Varei se așternuse o expresie de extremă nedumerire. În orice caz, voluntarul socoti necesar să adauge:

— Războiul, Varvara Andreevna, este o cumplită mârșăvie. În război nu există nici v-vinovați, nici nevinovați. Iar buni și răi există în ambele tabere. Atâta doar că, de regulă, cei buni sunt uciși p-primii.

— Atunci, de ce te-ai mai înrolat voluntar în Serbia? întrebă ea vehement. Doar nu te-a obligat nimeni!

— Din egoism. Eram bolnav, aveam nevoie de tratament.

Varea întrebă, uluită:

— Cum, războiul poate vindeca?

— Da. Văzând s-suferința altora, o poți îndura mai ușor pe a ta. Am ajuns pe front cu două săptămâni înaintea nimicirii armatei lui Cerneaev. Apoi am colindat pe săturate munții și am vânat. Slavă Domnului, cred că n-am n-nimerit pe nimeni.

Fie vrea să pară interesant, fie este pur și simplu un cinic, se gândi întru câtva iritată Varea și observă sarcastic:

— Păi atunci de ce n-ai stat la caimacamul dumitale până la sfârșitul războiului? Ce rost avea să mai evadezi?

— N-am evadat. M-a eliberat Yusuf pașa.

— Și ce vânt te-a adus în Bulgaria?

— Am o treabă, răspunse scurt Fandorin. Dar dumneata, d-de fapt, încotro te îndreptai?

— Spre Țareviți, la statul-major al comandantului-șef al frontului. Dar dumneata?

— Spre Bela. Se spune că acolo s-a instalat cartierul general al m-maiestății sale.

Voluntarul amuți, sprâncenele delicate îi fremătară a nemulțumire, apoi oftă:

— Dar pot merge și la comandantul-șef.

— Adevărat? exclamă Varea bucuroasă. O, hai să mergem împreună, bine? Pur și simplu nu știu ce m-aș fi făcut dacă nu te întâlneam.

— F-fleacuri. I-ai fi poruncit jupânului să te predea în custodie celei mai apropiate unități rusești și cu asta basta.

— Să-i fi poruncit? Stăpânului acestui han? întrebă timorată Varea.

— Ăsta nu-i han. Se cheamă mehană.

— Fie și mehană. Dar satul e musulman, nu?

— E musulman.

— Bine, dar ei m-ar fi predat turcilor!

— N-aș vrea să te jignesc, Varvara Andreevna, dar pentru turci d-dumneata nu prezinți nici cel mai mic interes, pe când de la logodnicul dumitale jupânul ar fi primit sigur o recompensă.

— Mai bine merg cu dumneata, zise cu glas implorator Varea. Te rog!

— Nu am decât o mârțoagă, și aceea mai mult moartă decât vie. Nu pot sta călare doi inși pe ea. Și am doar t-trei kurus. Destul cât să plătesc vinul și brânza, dar nu mai mult... Ne mai trebuie un cal sau măcar un măgar. Iar ăsta ar costa cel puțin o sută de kurus.

Noua cunoștință a Varei amuți și, după ce chibzui o vreme, aruncă o privire spre jucătorii de zaruri. Oftă iarăși din rărunchi.

— Așteaptă aici. Mă întorc imediat.

Se apropie fără grabă de jucători, rămase în picioare cinci minute lângă masa lor, studiindu-i. Apoi spuse ceva (Varea nu auzi ce), care-i făcu pe toți să înceteze brusc aruncatul zarurilor și să se întoarcă spre el. Fandorin arătă spre Varea, care prinse a se foi pe bancă sub privirile care se ațintiseră asupra ei. Apoi bubui un hohot general de râs – vădit indecent și ofensator la adresa Varei, dar lui Fandorin nici prin minte nu-i trecu să sară în apărarea unei doamne. Dimpotrivă, strânse mâna unui individ gras și mustăcios și se așeză pe bancă. Ceilalți îi făcură loc, iar în jurul mesei se adună imediat un grup de curioși.

Carevasăzică, voluntarul avea, pare-se, de gând să joace. Dar pe ce bani? Pe trei kurus? Ar trebui să joace cam multă vreme ca să câștige un bidiviu. Pe Varea începu s-o cuprindă neliniștea, realizând că își încredința soarta în mâinile unui om despre care nu știa nimic. Arăta ciudat, vorbea ciudat, se comporta ciudat... Pe de altă parte, avea oare de ales?

În mulțimea de gură-cască se iscă larmă – aruncase grăsanul. Apoi zarurile zornăiră iarăși, și pereții se cutremurară de un urlet unanim.

— *D-dvanadeset*[1] anunță, calm, Fandorin și se ridică de la masă. Unde-i *magareto*?

Grasul zvâni și el din loc, îl apucă de mâneci pe voluntar și porni să-i turuie repezit ceva, holbându-se disperat la el.

Repeta întruna:

— *Oște vetnaj, oște vetnaj!*[2]

Fandorin îl asculta și dădea hotărât din cap, dar, nu se știe de ce, acordul lui nu-i plăcea defel păgubașului. Începu să urle mai abitir ca înainte, să-și agite brațele. Fandorin îl aprobă din nou, înclinându-și încă mai decis capul, moment în care Varea își aminti paradoxul bulgar: dacă dai din cap de sus în jos, înseamnă „nu".

Păgubașul își manifestă atunci intenția de a trece de la vorbe la fapte: își luă un avânt generos, iar mulțimea de gură-cască se dădu în lături, însă Erast Petrovici nu se mișcă din loc, doar mâna dreaptă i se strecură, ca într-o doară, în buzunar. Gestul, deși imperceptibil, avu asupra grăsanului un efect magic. Se aplecă brusc și începu să plângă cu sughițuri, mormăind ceva tânguitor. De data asta, Fandorin își clătină ușor capul dintr-o parte în alta, îi aruncă jupânului, răsărit ca din pământ, două monede și se îndreptă spre ieșire. N-o învrednici pe Varea nici măcar cu o privire, ea însă nu avea nevoie de invita-

---

[1] Doisprezece (bulg.).

[2] Încă o rundă, încă o rundă! (bulg.).

ție – se smulse din loc și într-o clipă se și afla alături de salvatorul ei.

— Al doilea de la m-margine, zise Erast Petrovici oprindu-se pe cerdac și mijindu-și ochii.

Varea urmă direcția privirii lui și zări lângă conovăț un lung șir de cai, măgari și catâri, care-și rumegau liniștiți fânul.

— Iată-ți b-bucefalul, arătă voluntarul spre un măgăruș murg. Nu-i tocmai arătos, în schimb, nu cazi prea de sus.

— Cum, l-ai câștigat? ghici Varea.

Fandorin încuviință tăcut din cap, dezlegându-și iapa sură și jigărită.

Își ajută tovarășa de călătorie să se urce în șaua de lemn, se săltă el însuși cu destulă dexteritate pe sura lui și ieșiră amândoi pe drumul de țară scăldat în lumina puternică a soarelui de amiază.

— E departe Țareviții? întrebă Varea, legănându-se în ritmul pașilor mărunți ai mijlocului ei de transport cu urechi lânoase.

— Dacă nu ne rătăcim, la noapte ajungem, îi răspunse impunător, de sus, călărețul.

S-a turcit de tot în prizonierat, gândi mânioasă Varea. Putea să-i ofere doamnei calul. Narcisism tipic masculin. Un păun! Un rățoi! Numai așa, ca să se umfle-n pene în fața rățuștei cenușii. După ce că arată ca vai de capul ei, mai trebuie să joace și rolul lui Sancho Panza pe lângă Cavalerul Tristei Figuri.

— Dar ce ai în buzunar? își aminti ea. Un pistol, nu-i așa?

Fandorin se miră:

— În ce buzunar? A, da, în b-buzunar. Din păcate, nimic.

— Și dacă nu s-ar fi speriat?

— Nu m-aș fi așezat la masa de joc cu unul care nu se sperie.

— Dar cum de-ai putut câștiga măgarul într-o singură rundă? își manifestă Varea curiozitatea. Doar n-o să-mi spui că omul acela a pus la bătaie un măgar contra trei kurus?

— Nu, firește.

— Și-atunci, pe ce ai jucat?

— Pe dumneata, răspunse netulburat Fandorin. O fată pentru un măgar este o miză avantajoasă. Fii generoasă și iartă-mă, V-varvara Andreevna, dar nu aveam de ales.

— Să te iert?! strigă Varea și se legănă în șa, mai-mai să cadă într-o parte. Și dacă pierdeai?

— Sunt înzestrat cu o însușire stranie, Varvara Andreevna. Nu pot să s-sufăr jocurile de noroc, dar când se întâmplă să joc, câștig mereu. *Les caprices de la f-fortune*. Și libertatea mi-am câștigat-o de la pașa din Vidin jucând table cu el.

Fiindcă nu știa ce poate răspunde unei declarații atât de ușuratice, Varea decise să se simtă ofensată de moarte. De aceea merse mai departe în tăcere.

Șaua barbară, adevărat instrument de tortură, îi pricinuia un puhoi de senzații neplăcute, dar ea răbda, schimbându-și din când în când centrul de greutate.

— E prea tare? o întrebă Fandorin. Vrei să-ți p-pui vestonul meu dedesubt?

Varea nu-i răspunse, și asta pentru că, în primul rând, sugestia nu i se părea tocmai decentă, și, în al doilea rând, uite-așa, din principiu.

Drumul șerpui îndelung printre dealuri scunde, împădurite, apoi coborî într-un șes. În tot acest răstimp călătorii noștri nu întâlniră suflet de om, ceea ce începuse să-i neliniștească. Varea se uită în câteva rânduri cu coada ochiului la Fandorin, dar nătărăul afișa același aer absolut impasibil și nu mai încerca să deschidă vorba.

Și totuși, în ce hal o să arate ea când își va face apariția la Țarevițî gătită astfel! Lui Petea, mă rog, să zicem că i-ar fi totuna, pentru el poate apărea îmbrăcată și-n pânză de sac, nici măcar n-ar observa, dar acolo se află totuși statul-major, e o întreagă societate. Și să apari așa, ca o sperietoare...

Varea își smulse cușma de pe cap, își trecu mâna prin păr și se indispuse definitiv. Și așa părul ei nu era cine știe ce minunăție – avea nuanța aceea ștearsă, de șoarece, căreia i se spune blond-castaniu, unde mai pui că, din pricina deghizării, i se încâlcise și-i atârna laițe-laițe. Și-l spălase ultima oară în urmă cu trei zile, la București. A, nu, mai bine își pune cușma la loc. În schimb, straiele de țăran bulgar nu arătau deloc rău, erau practice și, în felul lor, chiar șic. Șalvarii aminteau oarecum de faimoșii *bloomers* pe care-i purtau odinioară sufragetele englezoaice în lupta lor cu acei stupizi și umilitori pantaloniași și cu jupoanele. Dacă și i-ar încinge pe talie cu un brâu lat, purpuriu, ca în *Răpirea din Serai* (ascultase opera asta împreună cu Petea

toamna trecută, la teatrul Mariinski) ar arăta chiar pitoresc.

Brusc, reflecțiile Varvarei Andreevna fură curmate la modul cel mai ireverențios cu putință. Voluntarul se aplecă din șa, apucă măgarul de dârlogi, animalul cel prostănac se opri brusc și puțin lipsi ca Varea să zboare peste căpățâna lui blănoasă.

— Ce faci, ai înnebunit?

— Acum să taci, orice s-ar întâmpla, vorbi Fandorin cu glas scăzut și foarte serios, privind undeva înaintea lui.

Varea își înălță fruntea și văzu venind în întâmpinarea lor, învăluit într-un nor de praf, ca un șarpe diform, un detașament de cavalerie – să tot fi fost vreo douăzeci de călăreți. Li se zăreau căciulile mițoase, steluțele de soare sclipind orbitor pe cartușierele de pe piept, pe harnașamente, pe arme. Un călăreț era în frunte și Varea văzu că are o fâșie de pânză verde în jurul căciulii.

— Sunt bașbuzuci? întrebă Varea cu voce sonoră, tremurătoare. Ce ne facem acum? Suntem pierduți? Or să ne ucidă?

— Dacă o să taci din gură, e puțin probabil, răspunse nu foarte convins Fandorin. Limbuția dumitale neașteptată e nepotrivită acum.

Bâlbâiala îi dispăruse ca prin farmec, ceea ce o făcu pe Varea să nu se simtă deloc în largul ei.

Erast Petrovici apucă iarăși măgarul de dârlogi, îl trase mai spre marginea drumului și, îndesându-i Varei cușma pe ochi, îi șopti:

— Uită-te-n pământ și nu scoate un sunet.

Dar ea nu se putu abține – aruncă pe sub sprâncene o privire spre acei faimoși ucigași despre care scriau ziarele de doi ani încoace.

Cel care călărea în frunte (fără îndoială, bek-ul[1]) avea barbă roșcovană, era înveșmântat într-un beșmet[2] jerpelit și murdar, armele însă îi erau de argint. Trecu pe lângă ei fără să arunce măcar o privire acelor țărani amărâți. Banda lui, în schimb, se vădi mai puțin distantă. Câțiva călăreți se opriră lângă Varea și Fandorin și schimbară între ei câteva cuvinte cu voce guturală. Fizionomiile başbuzucilor erau atât de înspăimântătoare, încât Varvara Andreevna își dori să-și strângă pleoapele – nici măcar nu bănuia că o ființă omenească poate avea asemenea chip. Brusc, printre fețele acelea văzu o fizionomie dintre cele mai normale. Era un chip palid, avea un ochi umflat, în schimb, celălalt ochi, căprui, o privea fix, cu o tristețe mortală.

Printre bandiți, așezat pe cal cu spatele înainte, se afla un ofițer rus în uniformă prăfuită, zdrențuită. Mâinile îi erau legate la spate, de gât avea agățată, nu se știe de ce, o teacă goală de sabie, iar din colțul gurii i se prelingea un firicel de sânge. Varea își mușcă buzele ca să nu-i scape un țipăt și, nemaiputând răbda deznădejdea ce se citea în ochii prizonierului, își plecă privirea. Și totuși, țipătul, mai exact un icnet isteric îi scăpă din gâtlejul uscat de spaimă: la oblâncul

[1] Titlu dat căpeteniilor militare în Transcaucazia și Asia Centrală.

[2] Haină scurtă, vătuită, purtată în unele zone ale Orientului.

șeii unuia dintre bandiți era legat cu niște curelușe un cap omenesc blond, cu mustăți lungi. Fandorin o strânse cu putere de cot pe Varea și vorbi turcește – ea distinse cuvintele „Yusuf pașa" și „caimacam" —, dar asta nu produse nici o impresie asupra tâlharilor. Unul din ei, cu bărbuță ascuțită și nas uriaș și coroiat, ridică buza iepei lui Fandorin, dezvelindu-i dinții lungi și putrezi. Scuipă cu dispreț și spuse ceva ce stârni râsul celorlalți. Apoi plesni gloaba cu nagaica peste crupă, și ea zvâcni speriată într-o parte, trecând imediat la un trap neregulat. Varea își lovi măgarul cu tocurile în șalele umflate și porni și ea în trap mărunt în urma iepei, temându-se până și să creadă că primejdia trecuse. Totul parcă plutea în jurul ei. Varei nu-i dădea pace priveliștea de coșmar a acelui cap cu ochii închiși, ca de mucenic, cu sânge închegat în colțul buzelor. Călăii sunt cei care taie capete – fraza asta stupidă, fără noimă, i se tot învârtea prin minte.

— Nu leșina, te rog, rosti cu voce scăzută Fandorin. Se pot întoarce.

Cobise. Un minut mai târziu, din spate răzbătu tropot de copite apropiindu-se.

Erast Petrovici privi în spate și șopti:

— Nu te întoarce, în-nainte!

Dar Varea n-avu de lucru și se întoarse, totuși. Bine era să nu fi făcut asta. Apucaseră să se îndepărteze cu vreo două sute de pași de baș-buzuci, când unul dintre călăreți – chiar cel cu capul tăiat prins la oblânc – o porni îndărăt în galop și îi ajunse rapid, cu acel cumplit trofeu bălăbănindu-i-se zglobiu pe crupa calului.

Varea își privi disperată tovarășul de călătorie. Acesta, pare-se, își pierduse veșnicul sânge rece – cu capul dat pe spate, bea nervos apă dintr-un uriaș bidon de aramă.

Blestematul ei de catâr își mișca melancolic picioarele, refuzând încăpățânat să grăbească pasul. Peste încă un minut, năvalnicul bandit era deja umăr la umăr cu cei doi călăreți neînarmați și-și ridică murgul focos pe picioarele dindărăt. Aplecându-se din șa, başbuzucul smulse cușma de pe capul Varei și izbucni într-un hohot prădalnic de râs la vederea părului blond-castaniu care se răsfirase, eliberat.

— Ho-ho! croncăni el și dinții albi îi sclipiră.

Erast Petrovici, sumbru și concentrat, smulse cu o mișcare fulgerătoare a mâinii stângi papaha mițoasă de pe capul banditului și, luându-și avânt, îl pocni cu bidonul acela greu în capul ras. Răsună un sunet grețos-mustos, conținutul bidonului gâlgâi și başbuzucul se prăvăli în colbul drumului.

— Dă-l dracului de măgar! Dă-mi mâna. În șa. Gonești cât te țin puterile. Nu te uiți în urmă, scandă răspicat și rapid Fandorin, din nou fără să se bâlbâie.

O ajută pe Varea, rămasă fără grai, să încalece murgul, scoase din teaca șeii pușca başbuzucului și o porniră amândoi în galop.

Calul tâlharului țâșni imediat înainte, și Varea își strânse capul între umeri, temându-se că nu se va putea ține în șa. Vântul îi șuiera pe la urechi, piciorul stâng îi tot scăpa anapoda din

scara prea lungă, din spate răzbăteau împușcături, ceva greu îi lovea dureros șoldul drept.

Varea aruncă o privire scurtă în jos, văzu capul acela bălțat dansând, scăpă un țipăt sugrumat și dădu drumul dârlogilor – gest pe care nu ar fi trebuit în nici un caz să-l facă.

În secunda următoare, Varea zbură din șa, descrise în aer un arc de cerc și se prăvăli pe ceva verde, moale și pârâitor – o tufă de pe marginea drumului.

Ar fi fost momentul perfect pentru un leșin, dar, din neștiute pricini, nu-i reuși. Varea stătea pe iarbă ținându-se de obrazul zgâriat, în vreme ce împrejur se legănau crenguțele frânte.

Iată însă ce se petrecea între timp pe drum. Fandorin își cotonogea cu patul puștii nefericita mârțoagă, care se străduia și ea cum putea, zvârlindu-și înainte picioarele ciolănoase. Până la tufișul în care adăsta Varea, asurzită de cădere, rămăsese o aruncătură de băț, iar în spatele lui, la nici o sută de pași, se rostogolea spre ei, bubuind din puști, haita urmăritorilor – erau cel puțin zece. Brusc, iapa cea sură își pierdu cadența, se înclină ușor, ușor într-o parte și se prăvăli domol, prinzând sub ea piciorul călărețului. Varea scăpă un strigăt, Fandorin își extrase cumva piciorul de sub iapa care se chinuia să se scoale și se ridică și el. O cercetă din priviri pe Varea, își săltă pușca și începu să-i țintească pe baș-buzuci.

Nu se grăbea să tragă, țintea gospodărește, iar ținuta lui era atât de impresionantă, încât nici unul dintre tâlhari nu cuteza să intre primul în

bătaia puștii. Detașamentul se risipi din drum în luncă, formând un semicerc în jurul fugarilor. Focurile de armă încetaseră și Varea își dădu seama că voiau să-i prindă vii.

Fandorin se tot dădea îndărăt pe drum, îndreptându-și arma când spre un călăreț, când spre altul. Distanța dintre ei se micșora treptat. Când voluntarul ajunse aproape în dreptul tufei, Varea strigă:

— Ci trage odată, ce faci!

Fără s-o privească, Erast Petrovici strecură printre dinți:

— Partizanul ăsta n-avea pușca încărcată.

Varea privi spre stânga (acolo erau başbuzucii), spre dreapta (și acolo se zăreau, în depărtare, călăreți cu papahe pe cap), privi înaintea ei și, prin lăstărișul rar, văzu ceva demn de atenție.

Peste luncă galopau niște călăreți: în frunte, pe un puternic armăsar negru pana-corbului, cu coatele împinse înainte ca jocheii, galopa, mai exact zbura parcă, un călăreț cu pălărie americană cu boruri largi; în urma lui gonea în buiestru o uniformă albă cu umeri dauriți; apoi, în stol strâns unit, grăbeau la trap vreo zece cazaci din Kuban și, în urma tuturor, rămas modest la coadă, sălta în șa un domn cu aspect totalmente absurd – cu melon și în redingotă lungă.

Varea privi strania cavalcadă ca paralizată, timp în care cazacii porniră să fluiere și să chiuie. Başbuzucii începură și ei să lărmuiască și se adunară în gloată compactă – în ajutorul lor grăbiră și ceilalți, în frunte cu bek-ul acela cu barbă

roșcovană. Înfricoșătorii bașbuzuci uitaseră de Varea și de Fandorin, nu de ei le ardea lor acum.

Se apropia măcelul. Varea își sucea capul când spre unii, când spre ceilalți, uitând de pericol. Priveliștea era înspăimântătoare și superbă.

Dar lupta luă sfârșit înainte chiar de a începe. Călărețul cu pălărie americană (acum era foarte aproape și Varea îi văzu limpede fața arsă de soare, barbișonul à la Louis-Napoléon și mustățile răsucite, de culoarea spicului de grâu), smuci frâul, încremeni locului și în mână îi apăru, ca de niciunde, un pistol cu țeavă lungă. Pistolul slobozi – pa-pa! – doi vălătuci mânioși, și bek-ul în beșmet zdrențuit se clătină în șa și porni să se prăvale într-o parte. Unul dintre bașbuzuci îl prinse, îl aburcă pe greabănul calului său și întreaga ceată, fără să intre în luptă, începu să se retragă.

Pe lângă Varea și pe lângă Fandorin, sprijinit în arma sa inutilă, trecură în coloană și miraculosul trăgător, și călărețul în uniformă albă ca neaua (pe umeri îi străluceau, aurii, epoleți de general), și cazacii cu lăncile lor zburlite.

— Au cu ei un rus luat prizonier! strigă voluntarul în urma lor.

Între timp, de cei doi se apropie fără grabă și ultimul participant la ciudata cavalcadă, domnul în civil, și se opri în sfârșit. După toate aparențele, goana aceea nu-l încântase defel.

Ochii limpezi, rotunzi îi priveau pe cei salvați cu mare interes pe deasupra ochelarilor.

— Sunteți cetnici? întrebă domnul în civil, cu puternic accent englez.

— *No, sir,* răspunse Fandorin și adăugă ceva în aceeași limbă, dar Varea nu înțelese ce, pentru că în gimnaziu studiase franceza și germana.

Ea îl trase nerăbdătoare de mânecă pe voluntar, și acesta îi explică, cu un aer vinovat:

— I-am spus că nu suntem cetnici, ci ruși, și că vrem să ajungem la ai noștri.

— Ce sunt cetnicii?

— Rebeli bulgari.

— O-o, sunteți o laidi? întrebă englezul și pe fața lui blajină se așternu uimirea. O, dar ce deghizair! Nu știam că rușii folosesc femei pentru espionaj. Sunteți o eroină, madame. Cum vă cheamă? Va fi ceva foarte instristing pentrru cititorii mei.

Civilul scoase din raniță de campanie un blocnotes și abia acum Varea îi zări pe mânecă o banderolă tricoloră cu numărul 48 și cu inscripția „Corespondent".

— Eu sunt Varvara Andreevna Suvorova și nu sunt amestecată în nici un fel de „espionaj". Logodnicul meu se află la statul-major vorbi ea cu demnitate. Iar dumnealui este tovarășul meu de călătorie, Erast Petrovici Fandorin, voluntar în armata sârbă.

Corespondentul își scoase descumpănit melonul și trecu la franceză:

— Vă rog să mă iertați, mademoiselle. Seamus McLaughlin, corespondent al ziarului londonez *Daily Post*.

— Cum, englezul acela care a scris despre atrocitățile comise de turci în Bulgaria? întrebă

Varea, scoțându-și cușma și încercând să-și pună cumva părul în ordine.

— Irlandezul, o corectă sever McLaughlin. Este cu totul altceva.

— Și ei cine sunt? întrebă Varea, arătând în direcția în care se învârtejea un nor de praf și răsunau împușcături. Cine este domnul acela cu pălărie?

— Este un cowboy fără seamăn, este monsieur Charles Paladin d'Hevrais în persoană, un condei strălucit, favoritul cititorilor francezi și atu-ul ziarului *Revue Parisienne*.

— *Revue Parisienne*?

— Da, un cotidian francez. Are un tiraj de cincizeci de mii, ceea ce pentru Franța este de-a dreptul remarcabil, o lămuri cu dispreț corespondentul. Dar *Daily Post* pentru care lucrez eu se vinde zilnic în două sute de mii de exemplare, oricum.

Varea scuturã din cap pentru ca părul să i se așeze mai bine și începu să se șteargă pe față cu mâneca.

— Ah, domnule, ați ajuns chiar la timp. Providența însăși v-a trimis.

— Ba Michel ne-a târât încoace, răspunse ridicând din umeri englezul – mai exact, irlandezul. Nu-și găsește locul, a fost detașat pe lângă statul-major și inactivitatea de aici îl scoate pur și simplu din minți. Azi-dimineață, başbuzucii și-au cam făcut de cap în spatele frontului rusesc și Michel s-a năpustit de unul singur în urmărirea lor. Iar d'Hevrais și cu mine îl urmăm ca niște cățeluși – unde-i el, hop și noi. În primul

rând, pentru că suntem vechi prieteni, încă din Turkestan, și, în al doilea rând, pentru că unde-i Michel găsești obligatoriu și un bun subiect de presă... Ei, dar iată-i, se întorc. Și, firește, cum spun rușii, *ne solono hlebavski*[1].

— De ce „firește"? se miră Varea.

Corespondentul zâmbi disprețuitor și tăcu, în locul lui răspunse Fandorin, care până în acel moment aproape nu participase la conversație:

— Doar ai văzut, mademoiselle, că bașbuzucii aveau cai odihniți, pe când ai urmăritorilor erau istoviți.

— *Absolutely so*, dădu aprobator din cap McLaughlin.

Varea îi privi chiorâș pe amândoi: poftim, parcă s-au înțeles să pună femeia într-o lumină proastă. Fandorin însă își câștigă pe loc iertarea: scoase din buzunar o batistă uimitor de curată și o lipi de obrazul Varei. O, ea și uitase de zgârietură!

Corespondentul greșise afirmând că urmăritorii se întorc cu buzele umflate. Varea văzu cu bucurie că îl eliberaseră totuși pe ofițerul captiv: doi cazaci aduceau, ținut de mâini și de picioare, trupul moleșit învești mântat în uniformă neagră. Dar dacă, ferească Dumnezeu, e mort?

De data asta, înaintea tuturor călărea filfizonul pe care englezul îl numise Michel. Era un general tânăr, cu ochi albaștri și veseli și cu o barbă curioasă, dichisită, stufoasă și pieptănată într-o parte și-n alta, ca niște aripi.

---

[1] Cu buzele umflate (rus.).

— Au plecat, ticăloşii! strigă el de departe, şi adăugă o expresie al cărei tâlc Varea nu-l înţelese pe deplin.

— *There's a lady here*[1], îl ameninţă McLaughlin cu degetul, scoţându-şi melonul şi ştergându-şi chelia trandafirie.

Generalul se îndreptă în şa plin de importanţă, o privi pe Varea, dar interesul îi pieri pe loc, lucru lesne de înţeles: păr nespălat, zgârietură, costumaţie neghioabă.

— General-maior Sobolev al Doilea, din suita Maiestăţii Sale imperiale, se prezentă Michel şi îl privi interogativ pe Fandorin.

Înciudată de indiferenţa generalului, Varea îl întrebă pe un ton impertinent:

— Al doilea? Şi cine-i întâiul?

Sobolev se miră:

— Cum asta? Tatăl meu, general-locotenent Dmitri Ivanovici Sobolev, este comandantul Diviziei caucaziene. N-aţi auzit de el?

— Nu. Nici de el, nici de dumneata, i-o tăie Varea, dar minţea, pentru că despre Sobolev al Doilea, eroul luptelor din Turkestan, cuceritorul oraşelor Hiva şi Mahram auzise întreaga Rusie.

Despre general se vorbea în fel şi chip. Unii îl proslăveau, socotindu-l un viteaz fără seamăn, un cavaler fără teamă şi prihană, îl proclamau viitor Suvorov, chiar viitor Bonaparte; alţii însă îl luau în râs, îl socoteau pozeur şi ambiţios. Prin gazete se scrisese că Sobolev ar fi respins de unul singur o întreagă hoardă de turkmeni, că fusese

[1] Este o doamnă aici (engl.).

atunci rănit de șapte ori, dar nu se lăsase; sau că, în fruntea unui mic detașament, ar fi străbătut deșertul mort și i-ar fi nimicit pe războinicii cumplitului Abdurahman-bek, de zece ori mai numeroși; dar unul dintre cunoscuții Varei îi adusese la cunoștință niște zvonuri de cu totul altă natură: cum că ar fi împușcat niște ostatici și ar fi jefuit tezaurul Hanatului Kokand.

Uitându-se în luminoșii ochi albaștri ai frumosului general, Varea decise pe loc: zvonurile despre cele șapte răni și despre Abdurahmanbek sunt adevăr curat, în vreme ce acelea despre tezaurul hanatului sunt prostii și calomnii de-ale invidioșilor.

Cu atât mai mult cu cât și Sobolev începuse s-o analizeze din nou pe Varea și, se pare, de data aceasta găsise la ea ceva interesant.

— Dar ce întâmplare a sorții te-a adus aici, unde se varsă sânge, domnișoară? Și în asemenea costumație! Sunt intrigat.

Varea se prezentă și-și povesti pe scurt aventurile, instinctul ei infailibil șoptindu-i că Sobolev nu o va trăda și nu o va trimite sub escortă la București.

— Îl invidiez pe logodnicul dumitale, Varvara Andreevna, spuse generalul, mângâind-o cu privirea. Ești o tânără extraordinară. Permite-mi, totuși, să ți-i prezint pe camarazii mei. Cred că ai făcut deja cunoștință cu mister McLaughlin; iar dumnealui este ofițerul meu de ordonanță, Serioja Vereșceaghin, chiar fratele pictorului

Vereșceaghin[1]. (În fața Varei se înclină, sfios, un tânăr firav, drăguț, îmbrăcat într-o cercheză căzăceas-că.) De altfel, este la rândul lui un excelent desenator. În timpul misiunilor de recunoaștere de pe Dunăre a desenat pozițiile turcilor cu atâta acurateță! O minune, nu alta! Dar unde e Paladin? Hei, Paladin, vino încoace, vreau să te prezint unei doamne interesante.

Varea îl privi curioasă pe francezul care se apropiase ultimul. Francezul (pe mânecă avea o banderolă pe care scria „Corespondent Nr. 32") era, în felul lui, uimitor de chipeș și nu arăta mai rău ca Sobolev: nas delicat, ușor coroiat, mustăți bălaie răsucite, un mic cioc roșcovan, ochi cenușii, inteligenți. Care ochi, altminteri, aveau o căutătură mânioasă.

— Canaliile astea sunt rușinea armatei turce! exclamă vehement, în franceză, jurnalistul. Nu-s buni decât să înjunghie oameni pașnici, dar când vine vorba de luptă dau bir cu fugiții. În locul lui Kerim pașa îi dezarmam și-i spânzuram pe toți!

— Liniștește-te, neînfricat *chevalier*, este de față o doamnă, îl întrerupse jovial McLaughlin. Spre norocul tău, ți-ai făcut apariția ca un erou romantic, așa că nu te pierde cu firea. Vezi doar cum te privește.

— Charles d'Hevrais, la dispoziția dumitale, mademoiselle.

---

[1] V.V. Vereșceaghin (1842-1904) – pictor rus, maestru al scenelor de luptă.

— Varvara Suvorova, se prezentă ea cu amabilitate. Încântată de cunoștință. Și vă mulțumesc tuturor, domnii mei. Ați apărut chiar la timp.

— Îmi este îngăduit să aflu și numele domniei voastre? întrebă d'Hevrais, privindu-l curios pe Fandorin.

— Erast Fandorin, răspunse voluntarul, uitându-se însă nu la francez, ci la Sobolev. Am luptat în Serbia, acum mă îndrept spre statul-major general, unde am de transmis o informație importantă.

Generalul îl privi pe Fandorin din cap până-n picioare. Se interesă cu deferență:

— Așadar, ai avut multe de îndurat. Și cu ce anume te ocupai înainte de Serbia?

După un scurt moment de ezitare, Erast Petrovici răspunse:

— Am lucrat la Ministerul Afacerilor Externe. Consilier titular.

Asta da, surpriză. Diplomat? Ca să fim sinceri, noile impresii slăbiseră întru câtva efectul considerabil (de ce s-o ascundem) produs asupra Varei de tăcutul ei tovarăș de călătorie. În acest moment însă ea începu din nou să-l privească admirativ. Un diplomat care să plece voluntar la război – asta-i ceva rar, sunteți de acord. A, nu, hotărât lucru, toți trei – și Fandorin, și Sobolev, și Paladin – erau extraordinari, fiecare în felul lui.

— Ce informație? se încruntă Sobolev.

Fandorin se fâstâci, era evident că nu voia să vorbească.

— Dar spune odată, domnule, doar nu-s secretele de la curtea Spaniei, se răsti generalul. La urma urmelor, ar fi o lipsă de politețe față de salvatorii dumitale.

Voluntarul își coborî totuși glasul, iar corespondenții își ciuliră urechile.

— Mi-am croit drum încoace de la Vidin, d-domnule general. În urmă cu trei zile, Osman pașa a pornit în fruntea unui corp de armată spre P-Plevna.

— Care Osman? Care Plevna?

— Osman-Nuri pașa este cel mai bun conducător de oști din armata turcă, este cel care i-a învins pe sârbi. Are doar patruzeci și cinci de ani, dar este deja m-mușir, adică feldmareșal. Soldații lui nu se compară nici pe departe cu cei care au apărat Dunărea. Iar Plevna este un orășel aflat la t-treizeci de verste vest de aici. Trebuie s-o luăm înaintea pașei și să ocupăm acest important p-punct strategic. El închide drumul spre Sofia.

Sobolev se plesni cu palma peste genunchi, și calul trecu nervos de pe un picior pe altul.

— Eh, măcar un regiment să fi avut! Dar eu, Fandorin, sunt tras pe linie moartă aici. Trebuie să ajungi la statul-major, la comandantul-șef. Eu trebuie să-mi închei misiunea de recunoaștere, dar îți dau o escortă până la Țareviți. Am onoarea să o invit pe Varvara Andreevna să ne facă o vizită diseară. În cortul domnilor corespondenți se întâmplă uneori să fie o atmosferă plăcută.

— Cu plăcere, răspunse Varea și privi temătoare într-o parte, acolo unde era întins pe iarbă

ofițerul fost prizonier. Doi cazaci stăteau lângă el în genunchi și-i făceau nu se știe ce.

— Ofițerul acela a murit, nu-i așa? întrebă Varea în șoaptă.

— Ba-i viu și-ntreg, răspunse generalul. A avut noroc, diavolul, o sută de ani o să trăiască de-acum. Când am pornit după bașbuzuci, i-au tras un glonț în țeastă și au luat-o la sănătoasa. Or, glonțul, cum bine se știe, e un prost. A trecut razant, doar i-a julit o bucată de piele. Ei, gata, fraților, l-ați bandajat pe căpitan? le strigă el cazacilor.

Cei doi îl ajutară pe ofițer să se ridice. Acela se clătină ușor, dar se ținu pe propriile-i picioare și-i îmbrânci îndărătnic pe cazacii care voiau să-l sprijine. Înaintă câțiva pași dezlânați și șovăielnici, gata-gata parcă să se frângă, și, după ce luă poziție de drepți, rosti răgușit:

— Căpita-tan Eremei Perepiolkin, de la Marele Stat-Major, excelența voastră. Veneam de la Zimnicea și mă îndreptam spre postul meu de la Statul-Major al Diviziei de Vest. Am fost numit la secția operativă, la general-locotenentul Kriedener. Pe drum am fost atacat de un detașament al cavaleriei neregulate vrăjmașe și am fost luat prizonier. A fost vina mea. Nu mă așteptam cu nici un chip ca în spatele frontului nostru... Nu aveam nici măcar un pistol, doar sabia.

Varea îl examină acum mai bine pe martir. Nu prea înalt, vânjos, păr castaniu ciufulit, gură strânsă, aproape lipsită de buze, ochi căprui, severi. Mai exact, un ochi, pentru că al doilea tot

nu se vedea, și totuși în privirea căpitanului nu se mai citea nici tristețea aceea de moarte, nici disperarea.

— Trăiești, slavă Domnului, spuse cu voioșie Sobolev. Dar un ofițer, fie el și de la statul-major, nu are voie să umble fără pistol. Este ca și cum o doamnă ar ieși fără pălărie pe stradă: ar lua-o toți imediat drept femeie ușoară.

Izbucni în hohote de râs, dar se înecă prinzând căutătura mânioasă a Varei.

— Pardon, mademoiselle.

Un subofițer de cazaci semeț se apropie de general și arătă cu degetul undeva, într-o parte.

— Excelența voastră, eu zic că-i Semionov!

Varea se întoarse și i se înnegură în fața ochilor: lângă tufă apăruse, nu se știe de unde, murgul pe care până mai adineaori galopase ea cu atât de puțin succes. Murgul păștea iarbă ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, iar pe-o coastă i se bălăbănea, ca mai înainte, trofeul acela scârbavnic.

Sobolev sări de pe cal, se apropie de cal și, mijindu-și sceptic ochii, răsuci sfera aceea de coșmar când încolo, când încoace.

— Semionov să fie? întrebă el cu îndoială. Minți, Necitailo. Semionov arăta cu totul altfel.

— Cum așa, Mihail Dmitrici, se aprinse subofițerul. Ia-n uitați, și urechea-i ruptă, și uitați, uitați aici, mai spuse el și răsfrânse buzele vinete ale mortului. Are și dinții din față lipsă. Semionov e, precis!

— Mă rog, cum zici, clătină gânditor din cap generalul. Măi, măi, ia te uită ce mi l-au des-

figurat. Dumnealui, Varvara Andreevna, era un cazac din Sotnia a doua, l-au răpit azi-dimineaţă meshetinii lui Daud-bek, explică el, întorcându-se spre Varea.

Dar Varea nu-l auzi. Pământul şi cerul executaseră o tumbă, schimbându-şi locurile, iar d'Hevrais şi Fandorin abia apucară s-o prindă pe domnişoara care leşinase.

Capitolul al treilea,

CONSACRAT APROAPE ÎN ÎNTREGIME
PERFIDIEI ORIENTALE

La Revue Parisienne (Paris)
15 (3) iulie 1877

„Vulturul bicefal, prezent pe stema Imperiului Rus, ilustrează perfect întregul sistem de guvernare din această țară, în care de rezolvarea oricărei probleme se ocupă nu una, ci pe puțin două instanțe care se încurcă reciproc și nu răspund de nimic. Același fenomen se manifestă și în armata activă. Formal, comandantul ei suprem este marele duce Nikolai Nikolaevici, care actualmente se află în satul Țareviți, dar în proxima vecinătate a statului său major, în orășelul Bela, este cartierul general al împăratului Alexandru II, alături de care se găsesc cancelarul, ministrul de război, șeful jandarmeriei și alți înalți dregători. Dacă luăm în considerație și faptul că armata română aliată se supune ordinelor propriului comandant, în persoana prințului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, îți vine deja în minte nu regele bicefal al înaripatelor, ci fabula rusească plină de haz despre lebăda, racul și știuca înhămați la aceeași trăsură..."

— Așadar, cum să vă spun, „madame" sau „mademoiselle"? o întrebă, strâmbându-și dizgrațios buzele, locotenent-colonelul de jandarmi,

un individ negru ca un gândac. Nu suntem la bal, ci la statul-major al armatei, și nu mă aflu aici ca să vă fac complimente, ci ca să vă interoghez, așa că aveți bunătatea și nu-mi umblați cu tertipuri.

Locotenent-colonelul, pe numele lui Ivan Haritonovici Kazanzaki, nu voia, hotărât lucru, să se pună în situația Varei și se contura tot mai limpede perspectiva deportării ei forțate în Rusia.

Ajunseseră în ajun la Țareviți, abia spre seară. Fandorin plecase pe dată la statul-major, iar Varea, deși pica din picioare de oboseală, își pusese mai întâi ținuta în ordine. Surorile de caritate din unitatea sanitară a baronesei Vreiskaia îi dăduseră îmbrăcăminte, îi încălziseră apă, și Varea se îngrijise mai întâi de sine, apoi se prăbușise pe unul din priciurile infirmeriei – noroc că nu erau aproape deloc bolnavi în saloane. Întâlnirea cu Petea fusese amânată pentru a doua zi, pentru că la ora acelei importante discuții se cuvenea să fie pe deplin pregătită.

Și totuși, în zori, Varei nu i se dăduse timp să-și facă somnul. Apăruseră doi jandarmi cu coifuri pe cap, înarmați cu carabine, și o conduseseră pe „tânăra care-și spune Suvorova" direct la Secția specială a Diviziei de Vest, fără a i se îngădui măcar să se pieptene ca lumea.

Iar acum, încerca de ore în șir să-i explice acestui călău cu obraz ras și sprâncene stufoase, îmbrăcat în uniformă albastră, natura relațiilor care o legau de criptograful Piotr Iablokov.

— O, Doamne, dar chemați-l pe Piotr Afanasievici, vă va confirma el însuși totul, repeta Varea, la care locotenent-colonelul riposta:

— Toate la timpul lor.

Pe jandarm îl interesau cu deosebire amănuntele privind întâlnirea cu „persoana care-și spune Fandorin, consilier titular". Kazanzaki făcuse însemnări și despre Yusuf pașa din Vidin, și despre cafeaua însoțită de conversații în limba franceză, și despre libertatea câștigată la table. Locotenent-colonelul se înviorase mai cu seamă atunci când aflase că voluntarul vorbise turcește cu bașbuzucii și voise neapărat să afle în ce fel anume vorbise, bâlbâit sau nu. Numai clarificarea acestei aberații le luase, probabil, cel puțin o jumătate de oră.

Iar când Varea se afla pe punctul de a izbucni într-o criză de isterie uscată, fără lacrimi, ușa colibei de chirpici în care își avea sediul Secția specială se dădu brusc de perete și intră, sau mai curând năvăli, un general cu alură de persoană foarte importantă, cu ochii bulbucați autoritar și cu favoriți grandioși.

— General-aghiotant Mizinov, anunță el cu voce puternică încă din prag, privindu-l sever pe locotenent-colonel. Kazanzaki?

Luat prin surprindere, jandarmul sări în poziție de drepți și începu să molfăie din buze, iar Varea îl țintui cu privirea pe cel mai faimos satrap și călău al libertății, cum trecea în ochii tineretului progresist Lavrenti Arkadievici Mizinov, șeful Secției a treia și comandantul Jandarmeriei.

— Da, să trăiți, excelența voastră, raportă răgușit prigonitorul Varei. Locotenent-colonel în corpul Jandarmeriei Kazanzaki. Înainte de asta am servit la Direcția Chișinău, acum am fost numit la conducerea Secției speciale de pe lângă statul-major al Diviziei de Vest. Tocmai interogam o arestată.

— Cine e? ridică generalul o sprânceană, privind-o dezaprobator pe Varea.

— Varvara Suvorova. Susține că a venit în interes privat, pentru a-și întâlni logodnicul, criptograful Secției operative Iablokov.

— Suvorova? întrebă cu interes Mizinov. Nu cumva suntem rude? Străbunicul meu pe linie maternă se numea Aleksandr Vasilievici Suvorov-Rîmnițki.

— Sper că nu suntem rude, i-o tăie Varea.

Satrapul surâse înțelegător și nu-i mai acordă arestatei nici o atenție.

— Ascultă, Kazanzaki, nu-mi împuia capul cu prostiile astea. Unde-i Fandorin? În raport scrie că e la voi.

— Întocmai, să trăiți, e reținut sub pază, raportă locotenent-colonelul, și adăugă, coborând vocea: Am temei să bănuiesc că este chiar mult-așteptatul nostru musafir, Anwar efendi. Totul se potrivește perfect, excelența voastră. Cât despre zvonurile despre Osman pașa și Plevna, sunt dezinformări crase. Dar ce lucrătură abilă...

— Dobitocule! răcni Mizinov la el, și atât de cumplit, încât capul locotenent-colonelului se îngropă între umeri. Adu-l imediat aici! Mișcă!

Kazanzaki ieşi ca vântul, Varea se ghemui pe scaun, dar generalul, agitat la culme, uitase de ea. Pufni întruna zgomotos şi bătu nervos cu degetele în masă până în clipa în care locotenent-colonelul se întoarse cu Fandorin.

Voluntarul părea epuizat, sub ochi se desenau cercuri negre – era clar că nu apucase să doarmă în noaptea aceea.

— B-bună ziua, Lavrenti Arkadievici, spuse el moale, înclinându-se uşor în faţa Varei.

— Dumnezeule, Fandorin, dumneata eşti? exclamă satrapul. Eşti pur şi simplu de nerecunoscut. Ai îmbătrânit cu zece ani! Stai jos, drăguţă, mă bucur nespus să te văd.

Îl aşează pe Fandorin pe un scaun, se aşează şi el, în aşa fel încât generalul stătea acum cu spatele la Varea. Kazanzaki înlemnise în prag, în poziţie de drepţi.

— Cum te mai simţi acum? îl întrebă Mizinov. Aş dori să-mi exprim cele mai profunde...

— N-are rost să discutăm despre asta, excelenţă, îl întrerupse Fandorin politicos, dar ferm. Acum mă simt p-perfect. Spuneţi-mi mai bine dacă v-a transmis d-domnul acesta (şi arătă dispreţuitor din cap spre locotenent-colonel) ceea ce i-am spus despre Plevna. Fiecare oră este preţioasă.

— Da, da. Am la mine ordinul comandantului-şef al frontului, dar înainte de asta am vrut să mă conving că eşti dumneata în persoană. Ascultă, deci.

Mizinov scoase din buzunar o hârtiuţă, îşi puse monoclul la ochi şi citi: *„Comandantului Diviziei de Vest, general-locotenent baron Kriedener.*

Vă ordon să cuceriți Plevna și să vă fortificați acolo pozițiile cu cel puțin o divizie. Nikolai."

Fandorin încuviință din cap.

— Locotenent-colonele, să se cripteze textul și să se transmită urgent prin telegraf lui Kriedener, ordonă Mizinov.

Kazanzaki luă cu respect hârtiuța și, zăngănind din pinteni, dădu fuga să execute ordinul.

— Așadar, te poți întoarce la treabă? îl întrebă generalul.

Erast Petrovici se încruntă:

— Lavrenti Arkadievici, eu consider că mi-am îndeplinit m-misiunea, am raportat în legătură cu manevra de flanc a turcilor. Dar să lupt cu biata Turcie, care și fără eroica noastră strădanie s-ar fi prăbușit în tihnă... Să mă iertați.

— Nu te iert, stimabile, nu te iert, se mânie Mizinov. Dacă pentru dumneata patriotismul e vorbă goală, îmi permit să-ți amintesc, domnule consilier titular, că nu ești în retragere, ești doar într-un concediu fără termen și, cu toate că te afli pe statul de plată al corpului diplomatic, ești în continuare în serviciul meu, în Secția a treia!

Varea scăpă un strigăt ușor. Cum, Fandorin, pe care ea îl socotea om de treabă, e agent de poliție? Și-o mai făcea și pe romanticul Peciorin![1] Paloarea aceea interesantă, privirea galeșă, aristocratele tâmple cărunte! Poftim, să mai ai încredere în oameni!

— Excelență, răspunse cu glas scăzut Erast Petrovici, căruia, e clar, nici prin minte nu-i

[1] Eroul principal al romanului *Un erou al timpului nostru* de M.I. Lermontov.

trecea că murise definitiv în ochii Varei, sunt în s-serviciul Rusiei, nu al domniei voastre. Şi nu doresc să iau parte la un război inutil şi chiar dezastruos pentru Rusia.

— În privinţa războiului, nici dumneata şi nici eu nu suntem chemaţi să decidem. Decide maiestatea sa împăratul, i-o reteză Mizinov.

Se lăsă o tăcere stânjenitoare. Când şeful jandarmilor reîncepu să vorbească, glasul îi suna cu totul altfel.

— Erast Petrovici, dragul meu, începu el plin de simţire. Sute de mii de ruşi îşi riscă viaţa, ţara geme sub povara războiului... Am o presimţire sumbră. Parcă prea merg bine toate. Mă tem că se va termina prost...

Cum nu primi nici un răspuns, generalul se frecă obosit la ochi şi recunoscu:

— Mi-e greu, Fandorin, mi-e foarte greu. În jur e harababură, haos total. Nu am destui oameni, nu am mai cu seamă oameni capabili şi eficienţi. Nu voiam să-ţi încredinţez o misiune de rutină. Aveam o misiune specială, exact pe măsura dumitale.

La auzul acestor cuvinte, Erast Petrovici îşi înclină întrebător capul, şi generalul continuă, insinuant:

— Îl mai ţii minte pe Anwar efendi? Secretarul sultanului Abdul-Hamid? Ştii doar, cel care a apărut la un moment dat, pentru scurt timp, în cazul „Azazel".

Erast Petrovici tresări abia vizibil, dar păstră tăcerea.

Mizinov se smiorcăi:

— Idiotul ăsta de Kazanzaki te-a luat drept acel efendi, Dumnezeule. Avem indicii că acest turc interesant conduce personal o operațiune secretă îndreptată împotriva trupelor noastre. Este un individ temerar, cu gustul aventurii în sânge. Este foarte posibil să-și facă apariția personal în amplasamentul nostru, e în stare de asta. Ei, ce zici, te interesează?

— Vă ascult, L-lavrenti Arkadievici, spuse Fandorin, trăgând cu coada ochiului spre Varea.

— Excelent, se bucură Mizinov, apoi strigă: Novgorodțev! Mapa!

După o ușoară bătaie în ușă, în încăpere își făcu apariția un maior nu tocmai tânăr, cu epoleți de aghiotant, îi întinse generalului o mapă roșie din percal și se retrase pe dată. Varea văzu în deschizătura ușii fizionomia asudată a locotenent-colonelului Kazanzaki și-i adresă o grimasă disprețuitor-batjocoritoare – așa-ți trebuie, sadicule, n-ai decât să fierbi în suc propriu acolo, după ușă.

— Așadar, iată ce avem despre Anwar, spuse generalul, începând să răsfoiască paginile. N-ar fi bine să-ți notezi?

— O să țin minte, răspunse Erast Petrovici.

— În legătură cu perioada timpurie a vieții lui, datele de care dispunem sunt foarte modeste. S-a născut cu aproximativ treizeci și cinci de ani în urmă. Potrivit unor indicii, în orășelul bosniac Hef-Raïs. Părinți necunoscuți. A fost educat undeva în Europa, într-una din faimoasele instituții de binefacere ale lui lady Astair,

de care dumneata, fără îndoială, îţi aminteşti din afacerea „Azazel"

Pentru a doua oară Varei îi era dat să audă acest nume ciudat, şi pentru a doua oară Fandorin reacţionă ciudat: îşi smuci bărbia ca şi când gulerul i s-ar fi strâmtat brusc.

— Acest Anwar efendi a ieşit la suprafaţă acum vreo zece ani, când s-a vorbit pentru prima oară în Europa despre marele reformator turc Midhat paşa. Anwar al nostru, care pe vremea aceea nici gând să fie efendi, era în slujba acestuia, pe post de secretar. Şi acum, ascultă ce realizări a avut Midhat în acea perioadă, continuă Mizinov, scoase o foaie separată şi tuşi. Pe atunci, era guvernator general al Vilaietului Dunărean. Sub patronajul lui, Anwar a introdus pe acele meleaguri transportul cu diligenţa, a construit căi ferate, ba chiar a înfiinţat o reţea de *islahhane* – instituţii caritabile de învăţământ pentru copiii orfani de religie atât musulmană, cât şi creştină.

— C-chiar aşa? întrebă interesat Fandorin.

— Da, o iniţiativă lăudabilă, nu-i aşa? Midhat paşa a făcut acolo împreună cu Anwar asemenea minuni, încât exista pericolul real ca Bulgaria să iasă din sfera de influenţă a Rusiei. Ambasadorul nostru la Constantinopol, Nikolai Pavlovici Gnatiev, a făcut uz de întreaga sa influenţă asupra sultanului Abdul-Aziz şi a reuşit totuşi să obţină rechemarea mult prea zelosului guvernator. Midhat a devenit apoi preşedintele Consiliului de Stat şi a promulgat Legea învăţământului public universal – o lege excelentă, care, între noi fie vorba, în Rusia încă nu există. Şi ia ghiceşte:

cine crezi că a redactat legea? Exact, Anwar efendi. Toate astea ar fi de-a dreptul emoționante, atâta doar că, pe lângă activitățile de răspândire a culturii, adversarul nostru participa din plin încă de atunci la intrigile de palat – cu atât mai mult cu cât protectorul lui avea dușmani câtă frunză și iarbă. Lui Midhat i-au fost trimiși asasini, i s-a presărat otravă în cafea, ba într-un rând chiar i-a fost vârâtă în așternut o concubină leproasă – or, în responsabilitatea lui Anwar intra și protejarea marelui om de toate aceste șotii nostime. De data asta, partida rusă de la palat s-a dovedit mai puternică și, în 1869, pașa a fost exilat, ca guvernator general, într-un fund de lume, tocmai în sălbatica și săraca Mesopotamie. Când Midhat a încercat să introducă și acolo niște reforme, la Bagdad a izbucnit o răzmeriță. Și știi ce-a făcut Midhat? A convocat sfatul bătrânilor și clerul și a ținut un discurs scurt, cu următorul conținut. Ți-l citesc cuvânt cu cuvânt, pentru că m-au entuziasmat sincer energia și stilul lui: „Preacinstiți muezini și starosti, dacă în două ceasuri tulburările nu vor înceta, voi da poruncă să fiți spânzurați cu toții, iar mărețului oraș Bagdad să i se dea foc din patru colțuri, și apoi mărețul padișah, aibă-l Allah în paza lui, mă poate spânzura și pe mine pentru această nelegiuire". Peste două ceasuri, firește, în oraș s-a înstăpânit liniștea.

Mizinov chicoti, clătină din cap și urmă:

— De-acum, putea trece și la reforme. În mai puțin de trei ani, cât a fost Midhat guvernator general, ajutorul său de nădejde, Anwar efendi,

a izbutit să introducă telegraful, să deschidă o stație de tramvai cu cai la Bagdad, să dea drumul vapoarelor pe Eufrat, să înființeze prima gazetă irakiană și să adune elevi într-o școală de comerț. Era ceva, nu? Asta ca să nu amintesc despre un fleac precum înființarea primei societăți pe acțiuni, Linia maritimă Osman-Osman, ale cărei nave ajung acum la Londra via Canalul Suez. Anwar a reușit apoi, grație unor intrigi foarte abile, să-l răstoarne pe marele vizir Mahmud-Nedim, care depindea în așa hal de ambasadorul rus, încât turcii îl porecliseră „Nedimov". Midhat a condus guvernul sultanului, dar a rezistat în această înaltă dregătorie doar două luni și jumătate – Gnatiev al nostru i-a jucat iarăși un renghi. Viciul de bază și, din punctul de vedere al celorlalți înalți dregători, absolut impardonabil al lui Midhat era incoruptibilitatea. El declanșase un război împotriva mitei și rostise în fața diplomaților europeni o frază care l-a și pierdut: „Este timpul să arătăm Europei că nu toți turcii sunt niște jalnice prostituate". Pentru acest „prostituate" a fost azvârlit pe brânci afară din Istanbul, de astă-dată, ca guvernator al Salonicului. Și acel orășel grecesc a început neîntârziat să prospere, în vreme ce curtea sultanului s-a cufundat iarăși în somnolență, huzur și corupție.

— Văd că sunteți p-pur și simplu îndrăgostit de omul acesta, îl întrerupse Erast Petrovici pe general.

— De Midhat? Fără îndoială, spuse Mizinov, ridicând din umeri. Și aș fi fost fericit să-l văd

în fruntea guvernului rus. Dar personajul nu este rus, ci turc. Și-n plus, un turc anglofil. Aspirațiile noastre sunt diametral opuse, deci Midhat este dușmanul nostru. Cel mai primejdios dintre dușmani. Europa nu ne iubește și se teme de noi, în schimb, pe Midhat l-a luat în brațe, mai ales după ce a dăruit Turciei o constituție. Și acum, Erast Petrovici, înarmează-te cu răbdare. Îți voi citi o lungă epistolă pe care mi-a trimis-o încă de anul trecut Nikolai Pavlovici Gnatiev. Îți vei face o imagine clară a adversarului cu care urmează să avem de-a face.

Șeful jandarmilor scoase din mapă câteva pagini așternute cu scris mărunt, egal, de conțopist, și purcese la lectura lor:

„Dragul meu Lavrenti, evenimentele din Stambulul nostru ocrotit de Allah se derulează cu atâta repeziciune, încât până și eu abia izbutesc să le țin pasul, și doar preaplecatul tău slujitor, fără falsă modestie, ține în mâna lui pulsul Bolnavului Europei nu doar de un an-doi. Puls care, nu fără străduința mea, slăbea cu încetul și promitea ca în curând să se oprească definitiv, dar începând din luna mai..."

— Este vorba de luna mai a anului trecut, 1876, socoti de cuviință să precizeze Mizinov.

„... dar începând din luna mai, pulsul acesta s-a pornit să bată bezmetic, de-ai fi zis că Bosforul își va lărgi dintr-o clipă în alta matca, zidurile Țarigradului se vor prăbuși, încât n-o să mai ai nici unde-ți agăța scutul.

Și toate astea pentru că în luna mai, în capitala mărețului și neasemuitului sultan Abdul-Aziz, Umbra Atotputernicului și Apărătorul Credinței, s-a

întors triumfal din exil Midhat pașa, aducându-și cu sine și „eminența cenușie", pe vicleanul Anwar efendi.

De astă-dată, Anwar, devenit mai înțelept, a mers la sigur: a acționat și în stil european, și în stil oriental. A început cu stilul european: agenții lui au început să facă dese vizite la șantierele navale, la arsenale, la monetărie, iar lucrătorii, cărora nu li se mai plătiseră hăt de mult simbriile, s-au revărsat pe străzi. A urmat apoi un truc pur oriental. La 25 mai, Midhat pașa și-a înștiințat drept-credincioșii că i-a apărut în vis Profetul (încearcă numai să verifici asta) și i-a dat robului său misiunea de a salva Turcia de la pierzanie.

În tot acest răstimp, bunul meu prieten Abdul-Aziz își trecea vremea, ca de obicei, în haremul lui, desfătându-se în tovărășia soției sale favorite, fermecătoarea Mihri-hanum, care, gravidă fiind, era foarte capricioasă și pretindea ca stăpânul să-i stea tot timpul alături. Această mică cercheză cu păr de aur și ochi albaștri era vestită nu doar prin frumusețea-i nepământeană, ci și prin aceea că golise vistieria sultanului până la ultimul sfanț. Doar în ultimul an lăsase în magazinele franțuzești de pe bulevardul Pera peste zece milioane de ruble, încât e foarte de înțeles că locuitorii Constantinopolului – ca să mă exprim ca englezii, înclinați spre understatement[1] *– nu o aveau chiar deloc la inimă.*

Crede-mă, Lavrenti, nu mi-a stat în putință să schimb ceva. L-am conjurat, l-am amenințat, am țesut intrigi ca un eunuc de harem, dar Abdul-Aziz a rămas surd și mut. La 29 mai, în jurul palatului

---

[1] Exprimare excesiv de blândă (engl).

Dolmabahçe (o construcție absolut diformă, în stil europeano-oriental) vuia o mulțime de mii de oameni, dar padișahul nici măcar nu a încercat să-și domolească supușii – s-a încuiat în jumătatea reședinței sale destinată femeilor, unde mie îmi este interzis accesul, dar de unde auzeam cum Mihri-hanum cânta la pian valsuri vieneze.

Între timp, Anwar nu se dezlipea de ministrul de război, încercând să-l convingă pe acel domn precaut și prudent să-și schimbe orientarea politică. Potrivit informațiilor agentului meu – bucătarul pașei (de unde și stilul specific al informațiilor) –, epocalele negocieri s-au desfășurat în felul următor: Anwar a sosit la ministru exact la orele douăsprezece ale amiezii și s-a primit poruncă să li se aducă lipioare și cafea. Peste un sfert de ceas, din cabinetul ministrului s-a auzit răcnetul indignat al excelenței sale, și aghiotanții l-au dus pe Anwar la arest. Apoi, în decurs de jumătate de ceas, pașa s-a preumblat prin cabinet în singurătatea lui și a mâncat două platouri cu halva, delicatesă de care era mare amator. Apoi a dorit să-l interogheze personal pe trădător și s-a îndreptat spre arest. La două și jumătate a poruncit să se aducă fructe și dulciuri. La patru fără un sfert – coniac și șampanie. La ora cinci, după ce și-au băut cafeaua, pașa și oaspetele său s-au dus la Midhat. Se zvonește că, pentru participarea la complot, ministrului i-au fost făgăduite dregătoria de mare vizir și un milion de lire sterline din partea protectorilor englezi.

Spre seară, cei doi complotiști principali se înțelegeau de minune, și chiar în noaptea aceea a avut loc lovitura de stat. Flota a blocat palatul dinspre mare, șeful garnizoanei din capitală a schimbat paza

cu oameni de-ai lui, iar sultanul, laolaltă cu mama lui și cu Mihri-hanum, însărcinată, au fost transportați cu o barcă la Palatul Feriie.

Patru zile mai târziu, sultanul s-a apucat să-și tundă barba cu o forfecuță de manichiură. A vădit însă atâta neîndemânare, încât și-a tăiat venele de la ambele mâini și a murit neîntârziat. Medicii de la ambasadele europene, chemați să examineze cadavrul, au recunoscut în unanimitate că a fost vorba de o sinucidere, întrucât era limpede că nu existau semne de luptă pe trupul acestuia. Într-un cuvânt, totul fusese executat cu simplitate și eleganță, ca într-o bună partidă de șah – stilul lui Anwar efendi.

Aceasta a fost însă abia mutarea de deschidere, a urmat mittelspiel[1].

Ministrul de război își îndeplinise misiunea și se transformase acum într-un veritabil obstacol, întrucât nu avea nici cea mai mică înclinație spre introducerea reformelor și a constituției – cel mai mult îl interesa când va primi milionul promis de Anwar. Unde mai pui că ministrul de război se purta în general ca și când ar fi fost cel mai important membru al guvernului, amintind neobosit că el îl răsturnase de pe tron pe Abdul-Aziz, și nicidecum Midhat.

Iar Anwar efendi l-a convins de același lucru pe un brav ofițer, fost aghiotant al defunctului sultan. Pe ofițer îl chema Hasan bei, era fratele fermecătoarei Mihri-hanum și se bucura de o incredibilă popularitate printre frumoasele de la curte, pentru că nu era prost deloc, era viteaz și interpreta excelent arii

---

[1] Stadiul central al unei partide de șah, după debutul acesteia, când au intrat în joc piesele cele mai importante (germ.).

din opere italiene. Lui Hasan bei toți îi spuneau, simplu, Cerchezul.

La câteva zile după ce Abdul-Aziz își scurtase barba cu atâta neîndemânare, neconsolata Mihri-hanum a dat naștere unui prunc mort și s-a sfârșit ea însăși în chinuri groaznice. Ca un făcut, tocmai atunci Anwar și Cerchezul deveniseră prieteni la cataramă. Într-una din zile, Hasan bei s-a dus la reședința lui Midhat pașa, să-și viziteze prietenul. Anwar nu era acolo, în schimb miniștrii veniseră la pașă pentru un consiliu. Se obișnuiseră cu prezența Cerchezului la reședința pașei, așa că a fost primit ca unul de-ai lor. Cerchezul a băut o cafea cu aghiotanții, a fumat, a flecărit de una, de alta. Apoi a luat-o agale pe coridor și a năvălit brusc în sala de consiliu. Nu s-a atins de Midhat și nici de alți demnitari, revolverul lui i-a plantat însă două gloanțe-n piept ministrului de război, după care i-a dat bătrânului lovitura de grație cu iataganul. Miniștrii mai cu scaun la cap au rupt-o la fugă, doi dintre ei însă s-au decis să manifeste eroism. Atitudine absolut gratuită, întrucât Cerchezul, scos din minți, l-a ucis pe unul dintr-o lovitură, iar pe cel de-al doilea l-a rănit grav. În acel moment, viteazul Midhat pașa s-a întors însoțit de doi aghiotanți. Hasan bei i-a împușcat pe cei doi, și iarăși nu s-a atins de Midhat pașa. Într-un final au izbutit să-l lege pe ucigaș, dar între timp acesta mai apucase să dea gata un ofițer de poliție și să rănească șapte soldați. În timpul ăsta, Anwar al nostru se ruga cucernic într-o moschee, fapt confirmat de numeroși martori.

Hasan bei și-a petrecut noaptea sub lacăt, în arest, cântând cât îl ținea gura arii din Lucia di

Lammermoor, *ceea ce, se spune, l-a înduioșat peste poate pe Anwar efendi, care chiar a încercat să obțină grațierea viteazului scelerat. Dar miniștrii, îndârjiți peste măsură, au rămas neînduplecați și, în dimineața următoare, l-au spânzurat pe criminal de-un copac. Doamnele din harem, care-l îndrăgiseră cu atâta înfocare pe Cerchezul lor, au venit să asiste la martiriul lui, au plâns amarnic și i-au trimis bezele.*

Și, de-atunci, nimic nu i-a mai stat în cale lui Midhat – nimic, în afara sorții, care l-a lovit de unde se aștepta mai puțin. Marele politician a fost tras pe sfoară de mica sa marionetă, noul sultan Murad.

Chiar în dimineața zilei de 31 mai, imediat după lovitura de stat, Midhat pașa l-a vizitat pe nepotul sultanului răsturnat de la putere, prințul Murad, ceea ce l-a înspăimântat peste măsură pe acesta din urmă. Aici trebuie să fac o mică digresiune, pentru a explica cât este de jalnică în Imperiul Otoman figura moștenitorului.

Problema este că profetul Mahomed, deși a avut cincisprezece soții, nu a avut nici un fiu și nu a lăsat nici o instrucțiune privind succesiunea la tron. Din această pricină, veacuri de-a rândul, fiecare din numeroasele soții ale sultanilor a visat să-și urce fiul pe tron și s-a străduit în toate chipurile să-i stârpească pe fiii rivalelor. În zona palatului există chiar un cimitir anume pentru prinții uciși fără vină, încât noi, rușii, cu ai noștri Boris și Glet și cu țareviciul Dmitri, suntem de-a dreptul ridicoli dacă e să ne raportăm la standardele turcești.

În Imperiul Otoman, tronul nu se moștenește din tată-n fiu, ci de la fratele mai mare la cel mai mic. Când rezerva de frați se epuizează, intră în drepturi

următoarea generație – din nou, de la fratele mai mare spre mezin. Orice sultan se teme de moarte de fratele său mai mic sau de nepotul cel mai vârstnic, iar șansele moștenitorului de a trăi până la încoronare sunt infime. Prințul moștenitor este ținut în deplină izolare, nu i se dă voie nimănui să-l viziteze, ba chiar au obiceiul, ticăloșii, să-i aleagă concubine care nu pot avea copii. Potrivit unei străvechi tradiții, slujitorii viitorului padișah sunt robi cu limba tăiată și timpanele găurite. Îți poți, cred, imagina cum stau cu sănătatea mintală înălțimile lor în condițiile unei asemenea educații. De pildă, Suleiman II a petrecut treizeci și nouă de ani întemnițat astfel, tot copiind și colorând Coranul. Iar când, în sfârșit, a devenit sultan, a cerut imediat să fie dus înapoi și a renunțat la tron. Îl înțeleg perfect: e de departe mai plăcut să colorezi niște desene.

Să ne întoarcem, totuși, la Murad. Era un tânăr arătos, deloc prost și chiar foarte citit, înclinat totuși, spre libațiuni exagerate și obsedat de mania persecuției, perfect justificată, de altfel. I-a încredințat bucuros înțeleptului Midhat frâiele conducerii, așa încât celor doi isteți ai noștri totul le mergea potrivit planului. Dar înălțarea neașteptată și moartea surprinzătoare a unchiului avuseseră o asemenea înrâurire asupra bietului Murad, încât acesta a început să vorbească în dodii și să izbucnească în crize violente. Psihiatrii europeni, care l-au consultat în secret pe padișah, au ajuns la concluzia că meteahna lui este incurabilă și că pe viitor starea lui nu va face decât să se înrăutățească.

De remarcat clarviziunea incredibilă a lui Anwar efendi. Chiar în ziua înscăunării lui Murad, când

totul încă părea luminos, our mutual friend[1] *a cerut, nitam-nisam, să fie numit secretar al prințului Abdul-Hamid, fratele sultanului și urmașul lui la tron. Când am aflat asta, mi-a devenit limpede că Midhad pașa nu are încredere în Murad V. Anwar l-a observat cu atenție pe noul urmaș și l-a considerat, pare-se, acceptabil, dar Midhat i-a pus lui Abdul-Hamid o condiție: promite-mi că vei da țării o constituție, și vei fi padișah. Prințul s-a învoit, firește.*

Ceea ce s-a petrecut în continuare, știi. La 31 august, în locul smintitului Murad V a urcat pe tron Abdul-Hamid II, Midhat a devenit Mare Vizir, iar Anwar a rămas în preajma noului sultan, pe post de manipulator din culise și șef nedeclarat al poliției secrete – adică (ha-ha!) omologul tău, Lavrenti.

Semnificativ este faptul că în Turcia aproape nimeni nu a auzit de Anwar efendi. Nu se face remarcat, nu iese în lume. Eu, de pildă, l-am văzut o singură dată, când m-am prezentat noului padișah. Anwar stătea ceva mai departe de tron, în umbră, avea o barbă neagră uriașă (falsă, după părerea mea) și ochelari închiși la culoare, ceea ce, în general, constituie o nemaiauzită încălcare a etichetei de la curte. În timpul audienței, Abdul-Hamid l-a privit în câteva rânduri, cerându-i parcă susținerea sau sfatul.

Iată, deci, cu cine urmează să ai de-a face de acum înainte. Dacă intuiția nu mă înșală, Midhat și Anwar îl vor juca și în continuare pe degete pe sultan după bunul lor plac, iar peste un an-doi..."

— Mă rog, mai departe nu e interesant, își întrerupse Mizinov lectura și-și șterse cu batista

---

[1] Prietenul nostru comun (engl.).

fruntea asudată. Cu atât mai mult cu cât intuiția l-a înșelat, totuși, pe preaînțeleptul Nikolai Pavlovici. Midhat pașa n-a rezistat multă vreme în dregătoria lui și a fost trimis în exil.

Erast Petrovici, care ascultase cu multă luare-aminte și în tot acest răstimp nici măcar nu se clintise din loc (spre deosebire de Varea, care se tot foise pe scaunul ei tare), întrebă scurt:

— Deschiderea e clară, *mittelspiel*-ul la fel. Dar unde-i *endspiel*-ul[1]?

Generalul dădu aprobator din cap:

— Ei, aici e-aici. *Endspiel*-ul a fost atât de încâlcit, încât până și atât de experimentatul Gnatiev a fost luat prin surprindere. La 7 februarie anul curent, Midhat pașa a fost chemat la sultan, a fost arestat și urcat pe un vapor, care l-a dus pe prim-ministrul căzut în dizgrație într-o călătorie prin Europa. Iar Anwar al nostru, trădându-și binefăcătorul, a devenit din „eminența cenușie" a prim-ministrului „eminența cenușie" a sultanului însuși. A făcut tot ce i-a stat în putință pentru a distruge relațiile dintre Înalta Poartă și Rusia. Și, cu puțin timp în urmă, când soarta Turciei atârna de un fir de păr, Anwar efendi, potrivit informațiilor transmise de agenții noștri, a pornit-o spre teatrul operațiunilor de război, pentru a schimba mersul evenimentelor prin operațiuni secrete, despre natura cărora nu putem decât să ne dăm cu presupusul.

În clipa aceea, Fandorin începu să vorbească pe un ton oarecum ciudat:

---

[1] Finalul partidei de șah (germ.).

— Nici o obligație. Asta-i unu. Deplină l-libertate de acțiune. Asta-i doi. Vă raportez numai dumneavoastră. Asta-i trei.

Varea nu pricepu sensul acestor cuvinte, dar șeful jandarmilor se bucură nespus și zise:

— Ei da, minunat! Îl recunosc pe vechiul Fandorin. Dar dumneata, drăguță, prea ai devenit, nu știu cum, glacial. Să nu te superi, ți-o spun nu ca șef, doar ca om mai în vârstă, părintește-ți spun... Nu se poate să te îngropi de viu. Lasă morților mormântul. E oare cu putință, la anii dumitale? Păi, la anii ăștia, cum spune aria aceea, *toute la vie devant soi*.[1]

— Lavrenti Arkadievici! exclamă Fandorin, și obrajii palizi ai voluntar-diplomat-spionului fură năpădiți de purpură, iar vocea îi scrâșni metalic. Mi se p-pare că nu v-am cerut efuziuni sentimentale personale...

Varea socoti remarca de o grosolănie impardonabilă și-și vârî capul între umeri: aștepta ca Mizinov, rănit în sentimentele sale cele mai nobile, să fie atât de adânc jignit, încât să izbucnească pe loc în zbierete.

Dar satrapul oftă doar și îngăimă sec:

— Condițiile-ți sunt acceptate. Vei avea libertate de acțiune. De fapt, și eu mă gândisem la asta. Privește și ascultă, pur și simplu, iar dacă observi ceva semnificativ... Ei, dar n-o să te învăț eu pe dumneata.

— Hap-ciu! strănută Varea și-și îndesă speriată capul între umeri.

---

[1] Ai toată viața înainte (fr.).

Generalul însă se sperie teribil. Se întoarse tresărind și o pironi uluit cu privirea pe martora fără voie a acelei discuții confidențiale.

— Domnișoară, dumneata ce cauți aici? N-ai plecat cu locotenent-colonelul? Cum ai îndrăznit!

— Trebuia să vă uitați în jur, replică Varea cu demnitate. Nu-s nici muscă, nici țânțar ca să mă ignorați. De altfel, sunt arestată și nimeni nu m-a eliberat.

I se păru că buzele lui Fandorin zvâcnesc abia perceptibil. Ba nu, doar i se păruse – acest om nu știa să zâmbească.

— Așa, deci, foarte bine, domnișoară.

Din vocea lui Mizinov răzbătea o amenințare surdă.

— Dumneata, domnișoară-care-nu-mi-ești-rudă, ai aflat lucruri pe care în mod limpede nu trebuia să le afli. În interesul securității statului, te voi plasa în arest administrativ provizoriu. Vei fi dusă sub escortă la garnizoana-carantină din Chișinău și vei rămâne acolo în arest până la sfârșitul campaniei. Ce să-i faci, numai dumneata ești de vină.

Varea păli.

— Dar nici măcar nu mi-am văzut logodnicul...

— O să-l vezi după război, i-o reteză acest Maliuta Skuratov[15] și se întoarse spre ușă să-și strige opricinicii, moment în care interveni în discuție Fandorin:

— Lavrenti Arkadievici, cred că va fi îndeajuns ca domnișoara să-și dea cuvântul de onoare.

---

[1] Unul din șefii „opricinei", poliția din timpul țarului Ivan cel Groaznic, foarte apropiat și devotat acestuia.

— Îmi dau cuvântul de onoare! strigă pe loc Varea, încurajată de neașteptata intervenție.

— Ba să mă ierți, drăguță, dar nu putem risca, i-o tăie generalul, fără măcar s-o privească. Și mai e și logodnicul ăsta. Și-apoi, parcă poți avea încredere într-o fetișcană? Știi și dumneata cum se spune: minte scurtă, plete lungi.

— Dar eu n-am nici un fel de plete! Cât despre minte – este o insultă josnică! răspunse Varea, și vocea îi tremura, trădătoare. Ce-mi pasă mie de Anwarii și de Midhații voștri?

— Este în răspunderea mea, excelență. Garantez pentru Varvara Andreevna.

Mizinov tăcea, încruntându-se nemulțumit, iar Varea își zise că și printre agenții de poliție se mai află, pare-se, unii nu cu totul pierduți. La urma urmelor, este voluntar sârb.

— Ce prostie, bombăni generalul, apoi se întoarse spre Varea și o întrebă ostil: Știi să faci ceva? Scrii frumos?

— Dar am absolvit cursurile de stenografie! Am lucrat ca telegrafistă! Și ca moașă! adăugă, din neștiute pricini, Varea.

— Stenografă și telegrafistă? făcu uimit Mizinov. Atunci, cu atât mai bine. Erast Petrovici, îi voi permite acestei domnișoare să rămână aici cu o singură condiție: va îndeplini obligațiile de asistentă a dumitale. Oricum vei avea nevoie de un curier sau de un om de legătură care să nu trezească suspiciuni de prisos. Dar ține cont: garantezi pentru ea.

— Ba nu! strigară într-un glas Varea și Fandorin, și încheiară tot în cor, dar cu vorbe diferite.

Erast Petrovici spuse:

— Nu am nevoie de asistentă.

Iar Varea:

— Nu voi lucra pentru Ohranka[1]!

— Cum doriți, zise generalul ridicând din umeri și sculându-se de pe scaun. Novgorodțev, escorta!

— Sunt de acord! strigă Varea.

Fandorin păstră tăcerea.

[1] Poliția secretă țaristă.

Capitolul al patrulea,

ÎN CARE INAMICUL DĂ PRIMA LOVITURĂ

The Daily Post (Londra)
15 (3 iulie) 1877

„Detașamentul de avangardă al impetuosului general Gurko a cucerit Trnovo, vechea capitală a Țaratului Bulgar, și arde de dorința de a se avânta spre trecătoarea Șipka, în spatele căreia se întind, tocmai până la Constantinopol, câmpii lipsite de apărare. Vizirul Redif pașa, ministru de război, și Abdul-Kerim pașa, comandant suprem, au fost destituiți din posturile lor și deferiți justiției. Doar o minune mai poate salva acum Turcia."

Pe prispă se opriră. Trebuia, totuși, să aibă loc o explicație.

Fandorin tuși și spuse:

— Îmi pare f-foarte rău, Varvara Andreevna, că a ieșit așa. Ești absolut liberă, se-nțelege, și nu am de gând se te oblig să mă ajuți în vreun fel.

— Îți mulțumesc, răspunse ea sec. Foarte nobil din partea dumitale. Pentru că, recunosc, o clipă mi-a trecut prin minte că ai aranjat anume totul, încât să se ajungă aici. Nu de alta, dar dumneata mă vedeai perfect și în mod sigur bănuiai cum se vor sfârși toate astea. Și chiar ai nevoie de o secretară?

În ochii lui Erast Petrovici sclipi iarăși o scânteioară pe care, în cazul unui om normal, o puteai lua drept semn de veselie.

— Ești p-perspicace. Dar nedreaptă. Într-adevăr, am procedat astfel nu fără un gând ascuns, dar exclusiv în interesul dumitale. Lavrenti Arkadievici ți-ar fi făcut în mod sigur v-vânt din armata activă. Cât despre domnul Kazanzaki, ar fi pus și niște jandarmi să te păzească. Acum rămâi aici în condiții p-perfect legale.

La asta Varea nu avu replică, dar nici chef să-i mulțumească acestui jalnic spion.

— Văd că dovedești într-adevăr abilitate în profesiunea dumitale detestabilă, spuse ea pe un ton sarcastic. L-ai păcălit până și pe satrapul-șef.

— Satrapul fiind Lavrenti Arkadievici? întrebă cu uimire Fandorin. După părerea mea, nu p-prea aduce a satrap. Și apoi, de ce este d-detestabil să aperi interesele statului?

Poftim, ai cu cine discuta?

Varea se întoarse demonstrativ cu spatele, cuprinse tabăra cu privirea: căsuțe cu ziduri albe, șiruri de corturi, stâlpi nou-nouți de telegraf. Pe uliță venea în fugă un soldat care-și agita brațele lungi, neîndemânatice, într-un fel care ei îi era foarte familiar.

— Varea, Varenka! începu să strige de departe soldatul, smulgându-și de pe cap chipiul cu cozoroc lung și fluturându-și-l. Ai venit, totuși!

— Petea! strigă ea și, uitând pe loc de Fandorin, se avântă în întâmpinarea celui de dragul căruia străbătuse aproape o mie cinci sute de verste.

Se îmbrățișară și se sărutară absolut firesc, fără stângăcie, ca niciodată până atunci. Câtă bucurie să vadă chipul lui Petea, nu tocmai frumos, dar atât de drag, strălucind de fericire! Slăbise, era ars de soare, se gârbovise mai mult ca înainte. Uniforma neagră cu epoleți roșii atârna pe el ca un sac, dar zâmbetul îi era același – larg, plin de adorație.

— Deci, accepți? o întrebă el.

— Da, răspunse cu simplitate Varea, deși avusese de gând să nu accepte chiar pe loc, ci doar după o discuție lungă și serioasă, în care să pună câteva condiții de principiu.

Petea scăpă un mic strigăt copilăros și se repezi să o îmbrățișeze din nou, dar Varea își venise de-acum în fire.

— Trebuie, totuși, să discutăm amănunțit. În primul rând...

— Sigur, o să discutăm, neapărat o să discutăm! Dar nu acum, diseară. Să ne-ntâlnim în cortul ziariștilor, bine? Au acolo un fel de club. Îl știi pe francez, nu? Pe Paladin. E un tip pe cinste. El mi-a spus că ai venit. Acum sunt teribil de ocupat, am dat fuga încoace numai pentru un minut. O pățesc dacă vede careva că lipsesc. Diseară, diseară!

Și o luă la fugă îndărăt, stârnind praful cu cizmele lui grele și privind clipă de clipă în urmă.

Însă nici seara nu reușiră să se întâlnească. Curierul aduse un bilețel de la statul-major: „Toată noaptea ocupat. Mâine. Te iubesc. P."

Ce să-i faci, slujba e slujbă. Așa că Varea își ocupă timpul cu reinstalarea. Surorile de caritate o luaseră să locuiască împreună cu ele – erau niște femei minunate și miloase, dar vârstnice – aveau în jur de treizeci și cinci de ani – și cam anoste. Tot ele adunaseră pentru Varea cele de trebuință pentru a înlocui lucrurile aflate în bagajul ajuns în proprietatea descurcărețului Mitko: îmbrăcăminte, încălțăminte, un flacon cu apă de colonie ieftină (ea avusese în bagaj un minunat parfum franțuzesc), ciorapi, lenjerie, un pieptănaș, ace de păr, săpun parfumat, pudră, cremă protectoare de soare, *coldcream*, loțiune emolientă care contracara efectul vântului, esență de mușețel pentru clătirea părului și alte mărunțișuri trebuincioase. Rochiile erau, firește, îngrozitoare, poate cu excepția uneia – albastră, cu guleraș alb de dantelă. Varea îi scoase mânecile demodate și ieși ceva destul de drăguț.

Dar încă de cu zori începu să se plictisească. Surorile de caritate plecaseră la infirmerie, fuseseră aduși acolo doi răniți în luptele de lângă Lovcea. Varea își bău cafeaua de una singură, apoi plecă să le trimită părinților o telegramă: în primul rând, ca să nu-și iasă din minți și, în al doilea, ca să-i trimită niște bani (exclusiv sub formă de împrumut, nu cumva să spere că s-a întors în colivie). Dădu o raită prin tabără, făcu ochii mari la vederea ciudatului tren fără șine: sosise de pe malul celălalt un transport cu tracțiune mecanică. Locomobilele de fier, slobozind aburi, trăgeau anevoie după ele tunuri grele și

furgoane cu muniții. Priveliștea era impresionantă, un veritabil triumf al progresului.

Apoi, din lipsă de altă ocupație, se gândi să-i facă o vizită lui Fandorin, căruia i se repartizase un cort separat, în sectorul statului-major. Și Erast Petrovici tăia frunză la câini: stătea tolănit pe patul de campanie cu o cărticică turcească în mână și copia din ea nu știu ce cuvinte.

— Aperi interesele statului, domnule consilier? întrebă Varea, hotărând că tonul cel mai potrivit de conversație cu agentul este cel zeflemitor-batjocoritor.

Fandorin se ridică din pat și-și aruncă pe umeri un veston militar fără epoleți (se vede treaba că apucase și el să-și facă rost de pe undeva de alte haine). Sub gulerul descheiat al cămășii Varea zări un lănțișor de argint. O cruciuliță? Nu, părea să fie un medalion. Ar fi interesant de văzut ce se ascunde în el. Așadar, domnul detectiv are înclinații romantice?

Consilierul titular își încheie cămașa și răspunse cu seriozitate:

— Dacă trăiești într-un s-stat, trebuie fie să-l aperi, fie să-l părăsești. Altminteri se cheamă că avem de-a face cu parazitism sau cu cleveteli de cameriste.

— Există și o a treia posibilitate, pară Varea, lezată de acel „cleveteli de cameriste". Un stat nedrept ar putea fi demolat și în locul lui ar putea fi construit unul nou.

— Din păcate, Varvara Andreevna, statul nu este c-casă, este mai curând un arbore. Statul nu se construiește, el crește singur, supunându-se

legilor naturii, iar asta îi ia mult timp. Aici nu de un zidar e nevoie, ci d-de un grădinar.

Uitând de tonul potrivit de conversație, Varea exclamă pătimaș:

— Dar trăim vremuri atât de grele, atât de complicate! Oamenii cinstiți gem sub jugul obtuzității și samavolniciei, iar dumneata vorbești aici ca un moșneag despre nu știu ce grădinar!

Erast Petrovici ridică din umeri:

— Scumpă Varvara Andreevna, mi s-a urât să tot aud asemenea văicăreli d-despre „vremurile nostre grele". În timpul țarului Nikolai, când vremurile erau mult mai grele decât acum, oamenii dumitale „cinstiți" tremurau ca v-varga și-și binecuvântau neobosiți fericita lor viață. Dacă acum a devenit posibil să te poți plânge de obtuzitate și samavolnicie, se cheamă că lucrurile m-merg spre bine.

— Bine, dar dumneata... Dumneata ești pur și simplu *sluga tronului*! mormăi Varea printre dinți cea mai jignitoare dintre cele mai jignitoare calificative, și, văzând că Fandorin nici măcar nu tresare, îl lămuri mai pe-nțelesul lui: Ești un rob preasupus, fără minte și fără conștiință!

Trânti aceste vorbe și se sperie de propria-i grosolănie. Totuși, Erast Petrovici nu se mânie defel și îi spuse, oftând:

— Nu știi ce atitudine ar trebui să adopți f-față de mine. Asta-i unu. Nu vrei să-mi fii recunoscătoare, de aceea te înfurii. Asta-i doi. Uită dracului de recunoștință și ne vom înțelege p-perfect. Asta-i trei.

Condescendența lui o înfurie mai amarnic, cu atât mai mult cu cât agentul cu sânge de pește-n vene avea perfectă dreptate.

— Am băgat recent de seamă că ai maniere de profesor de dans: un-doi-trei, un-doi-trei. De la cine ai învățat stilul ăsta stupid?

— Am avut de la cine, răspunse vag Fandorin și-și vârî nepoliticos nasul în cărțulia lui turcească.

Cortul în care se adunau jurnaliștii acreditați pe lângă cartierul general se vedea de departe. Lângă intrare, pe un cordon lung, erau agățate fanioanele diferitelor țări, flamuri cu însemnele revistelor și ziarelor, precum și, cine știe de ce, niște bretele roșii cu steluțe albe.

— Probabil au sărbătorit ieri succesul operațiunii de la Lovcea, presupuse Petea. O fi întrecut careva măsura și și-a pierdut bretelele.

Petea dădu la o parte pologul din foaie de cort și Varea își aruncă privirea înăuntru.

Clubul avea un aspect dezordonat, dar era, în felul lui, agreabil: mese de lemn, scaune din pânză de in, o tejghea cu sticle înșiruite pe ea. Mirosea a fum de tabac, a ceară de lumânări și a colonie bărbătească. Pe o masă lungă, separată de celelalte, erau așezate vrafuri de ziare rusești și străine. Ziarele acelea aveau un aspect neobișnuit: erau alcătuite din panglici de telegraf lipite una sub alta. Varea își aruncă privirea pe *Daily Post* și rămase surprinsă – era chiar numărul din dimineața aceea. Așadar, era transmis telegrafic de la redacție. Extraordinar!

Varea observă cu deosebită satisfacție că în cort mai erau doar două femei, amândouă însă cu *pince-nez* și trecute de prima tinerețe. În schimb, bărbați erau o mulțime, și printre ei Varea descoperi și câțiva cunoscuți.

În primul rând, pe Fandorin, tot cu cărticica aceea. Era destul de stupid, doar putea citi și în cortul lui.

În colțul opus se desfășura o simultană de șah. De o parte a mesei se fâțâia McLaughlin, pufăind din țigară cu un aer disprețuitor-binevoitor, de cealaltă, concentrați – Sobolev, d'Hevrais și alți doi.

— Oho, iată-l și pe micul nostru bulgar! exclamă generalul Michel, ridicându-se ușurat de la masă. Ei, dar sunteți de nerecunoscut! Bun, e-n regulă, Seamus, considerăm că e remiză.

D'Hevrais le zâmbi afabil celor care tocmai intraseră și (ceea ce era foarte plăcut) întârzie cu privirea asupra Varei, însă continuă să joace. În schimb, de Sobolev se apropie ca-n zbor un ofițer smead, într-o uniformă nemaivăzut de sclipitoare, și, netezindu-și mustățile cănite peste măsură, exclamă franțuzește:

— Dar, generale, vă implor, prezentați-mă fermecătoarei voastre cunoștințe! Stingeți lumânările, domnilor! Nu mai avem nevoie de ele – a răsărit soarele!

Cele două doamne vârstnice o priviră pe Varea cu extremă dezaprobare, chiar și ea se cam fâstâci în fața unui asemenea asalt.

— Dumnealui este colonelul Lucan, reprezentantul personal al prețiosului nostru aliat, înăl-

ţimea sa prinţul Carol al României, surâse Sobolev. Vă avertizez, Varvara Andreevna, colonelul este pentru inimile doamnelor mai periculos decât arborele de ancear[1].

După tonul vocii lui, era limpede că nu era cazul să-l salute cu bunăvoinţă pe român, şi Varea îi răspunse cu morgă, sprijinindu-se anume de braţul lui Petea:

— Încântată. Logodnicul meu, voluntarul Piotr Iablokov.

Lucan îi apucă galant încheietura mâinii cu două degete (pe unul sclipi un inel cu un diamant destul de impresionant) şi dădu să depună un sărut, dar primi riposta cuvenită:

— La Petersburg, doamnelor *moderne* nu li se sărută mâna.

Altminteri, asistenţa era interesantă şi Varei îi plăcu la clubul corespondenţilor. Îi era doar ciudă că d'Hevrais continua partida aceea stupidă de şah. Părea însă că jocul se apropie de sfârşit: toţi ceilalţi adversari ai lui McLaughlin capitulaseră de-acum, iar francezul era şi el, în mod vădit, într-o situaţie fără ieşire. Asta, totuşi, nu-l întrista, îi arunca Varei destul de dese ocheade, zâmbea uşuratic şi fluiera melodios o şansonetă la modă.

Sobolev veni lângă el, privi tabla de şah şi prinse distrat refrenul:

— *Folichon-folichonet*... Predă-te, Paladin, pe tabla asta se desfăşoară un veritabil Waterloo!

— Garda moare, dar nu se predă, zise francezul, se trase de bărbuţa îngustă şi subţire şi făcu

[1] Arbore conţinând un suc lăptos otrăvitor.

o mutare la vederea căreia irlandezul se încruntă și începu să fornăie.

Varea ieși afară să admire apusul și să se desfete cu aerul răcoros, iar când reveni în cort, tabla de șah era de-acum strânsă și se discuta, nici mai mult nici mai puțin, decât despre relația om-Dumnezeu.

— În această relație nu poate exista nici un fel de respect reciproc, vorbea cu patimă McLaughlin, răspunzând pesemne unei replici a lui d'Hevrais. Relațiile omului cu Atotputernicul se întemeiază pe recunoașterea cu bună știință a inegalității. Doar copiilor nici nu le trece prin minte să pretindă egalitate cu părinții! Copilul recunoaște necondiționat superioritatea părintelui, dependența de el, îl venerează, de aceea și este ascultător – și face asta spre propriul său bine.

— Îmi voi permite să mă folosesc chiar de metafora dumitale, zâmbi francezul, trăgând în piept fumul dintr-un ciubuc turcesc. Tot ceea ce spui este adevărat doar când vorbim despre copiii mici. Când însă copilul va crește, va pune inevitabil sub semnul întrebării autoritatea părintelui, deși acesta încă va fi, oricum, incomparabil mai înțelept și mai puternic decât el. E un fenomen firesc, sănătos, altfel omul ar rămâne prunc pe vecie. Este exact perioada pe care o traversează în prezent și omenirea, în curs de maturizare. Mai târziu, când omenirea se va maturiza mai mult, între ea și Dumnezeu se vor stabili obligatoriu relații bazate pe egalitate și respect reciproc. Și cândva copilul va fi suficient de

matur pentru ca părintele să-i devină totalmente inutil.

— Bravo, Paladin, vorbești la fel de curgător precum scrii! exclamă Petea. Problema însă este că nu există nici un fel de Dumnezeu, există doar materia și principiile elementare ale onestității. Dar te-aș sfătui să scrii pe baza concepției dumitale un foileton pentru *Revue Parisienne* – este un subiect excelent.

— Nu ai nevoie de un subiect ca să scrii un foileton bun, declară francezul. Trebuie doar să știi să scrii bine.

— Ei, în privința asta exagerezi, se scandalizează McLaughlin. Fără un subiect, nici chiar unui echilibrist al verbului ca tine nu-i poate ieși ceva ca lumea.

— Numește orice obiect, fie și cel mai trivial, și-ți voi scrie pe tema lui un articol pe care ziarul meu va fi bucuros să-l publice, zise d'Hevrais, întinzând mâna: Facem prinsoare? Șaua mea spaniolă contra binoclului tău Zeiss.

O însuflețire neobișnuită animă asistența.

— Două sute de ruble pe d'Hevrais! anunță Sobolev.

— Pe orice temă? repetă sacadat irlandezul. Chiar pe orice temă?

— Absolut. Chiar și despre musca aceea, uitați acolo, cea de pe mustața colonelului Lucan.

Românul își netezi grăbit mustața și spuse:

— Trei sute pe monsieur McLaughlin. Dar ce subiect alegem?

— Să zicem, cizmele tale vechi, zise McLaughlin, împungând cu degetul în direcția cizmelor de

iuft ale francezului. Încearcă să scrii în așa fel, încât publicul parizian să-ți citească entuziasmat articolul.

Sobolev își ridică brațele:

— Până nu bat ei palma, eu zic pas. Niște cizme vechi... asta e prea de tot.

În final, pariară o mie de ruble pentru irlandez, în timp ce amatori care să parieze pe francez nu se găsiră. Varei i se făcu milă de bietul Paladin, dar nici ea, nici Petea nu aveau bani. Se apropie de Fandorin, care tot răsfoia paginile cu mângâliturile acelea turcești ilizibile, și îi șopti mânioasă:

— Ce faci? Pariază și pentru el! Ce te costă? Doar ai primit de la satrapul dumitale niște arginți. O să ți-i înapoiez mai târziu.

Erast Petrovici se încruntă și rosti plictisit:

— O sută de ruble pentru monsieur Paladin, și se adânci din nou în lectură.

— Per total, zece la unu, rezumă Lucan. Domnilor, câștigul nu e mare, dar e sigur.

În clipa aceea, în cort năvăli cunoștința Varei – căpitanul Perepiolkin. Era de nerecunoscut: uniformă ca scoasă din cutie, cizme strălucitoare, o legătură neagră, impresionantă peste un ochi (deci încă nu-i trecuse vânătaia), capul înfășurat în bandaj alb.

— Excelența voastră, domnilor, vin direct de la baronul Kriedener! anunță plin de emfază căpitanul. Am o știre importantă pentru presă. Puteți să notați numele meu: căpitan Perepiolkin, de la statul-major, Secția operativă. Pe-re-piol-kin. Nicopole a fost luat cu asalt și cucerit!

Am luat prizonieri doi pași și șase mii de soldați! Pierderile noastre – un fleac. Victorie, domnilor!

— La dracu'! Și iar fără mine! gemu Sobolev și se năpusti afară, fără măcar să-și ia rămas-bun.

Căpitanul îl petrecu pe general cu o privire ușor dezorientată, dar aducătorul știrii fusese deja înconjurat din toate părțile de ziariști. Perepiolkin răspundea cu vădită satisfacție la întrebări, făcând paradă de cunoașterea limbilor franceză, engleză și germană.

Pe Varea o surprinse comportamentul lui Erast Petrovici.

Acesta își aruncă pe masă cărțulia, îi îmbrânci în lături pe corespondenți și întrebă încetișor:

— D-dă-mi voie, căpitane, nu te-ai înșelat? Doar Kriedener primise ordin să cucerească Plevna. Nicopole este în direcție t-total opusă.

Era în glasul lui ceva anume care-l făcu pe căpitan să-și încordeze atenția și să nu le mai acorde atenție jurnaliștilor.

— Nicidecum, stimate domn. Am primit personal telegrama sosită de la cartierul general al comandantului-șef, am fost de față la decriptarea ei și i-am dus-o personal domnului baron. Țin minte perfect textul: „Comandantului Diviziei de Vest, general-locotenent baron Kriedener. Vă ordon să cuceriți Nicopole și să vă fortificați acolo pozițiile cu cel puțin o divizie. Nikolai."

Fandorin păli:

— Nicopole? întrebă el încă mai încet. Și cum rămâne cu Plevna?

Căpitanul ridică din umeri:

— Nu am nici cea mai vagă idee.

Lângă intrare se auzi tropot de paşi şi zornăit de arme. Pologul fu dat cu brutalitate la o parte şi în cort îşi aruncă privirea locotenent-colonelul Kazanzaki, nu l-ar mai răbda pământul! În spatele locotenent-colonelului sclipeau baionetele soldaţilor din escortă. Jandarmul îşi opri preţ de o clipă ochii asupra lui Fandorin, privi prin Varea, iar lui Petea îi zâmbi vesel.

— Aha, ia uite unde-mi era guguştiucul! Eram sigur. Voluntar Iablokov, eşti arestat. Luaţi-l! ordonă el, întorcându-se spre escortă.

În cort năvăliră doi soldaţi în uniforme albastre şi îl înşfăcară de coate pe Petea, paralizat de groază.

— V-aţi pierdut minţile! strigă Varea. Lăsaţi-l imediat în pace!

Kazanzaki nu o învrednici cu vreun răspuns. Pocni din degete, şi arestatul fu scos rapid afară, iar locotenent-colonelul mai zăbovi o clipă, uitându-se în jur cu un zâmbet misterios.

— Erast Petrovici, ce înseamnă asta! îi lansă Varea un apel lui Fandorin, cu voce tremurătoare. Spune ceva!

— Motivul? întrebă Fandorin, cu privirea aţintită la gulerul jandarmului.

— În telegrama cifrată de Iablokov a fost înlocuit un cuvânt. În loc de Plevna – Nicopole, atât şi nimic mai mult. Ca atare, acum trei ore avangarda lui Osman paşa a ocupat Plevna care era pustie şi ameninţă acum flancul nostru. Asta e, domnule observator.

— Iată-ți, deci, McLaughlin, și minunea cahre poate salva Tuhrcia, ajunse la Varea glasul lui d'Hevrais, care vorbea destul de corect limba rusă, dar graseia încântător.

— Nu e vorba de nici o minune, monsieur corespondent, rânji locotenent-colonelul, privindu-l însă pe Fandorin. Pur și simplu nu-mi dau seama, domnule voluntar, ce explicații îi vei da excelenței sale.

— Pălăvrăgești prea mult, locotenent-colonele, răspunse Erast Petrovici, și privirea îi coborî mai jos, spre nasturele de sus al uniformei de jandarm. Ambiția personală nu trebuie să stea în calea datoriei.

— Ce-e-e? făcu Kazanzaki, și fața lui negricioasă începu să se schimonosească într-un tic mărunt. Îmi faci mie morală? Dumneata – mie? Ei, bravos! Las' c-am apucat și eu, domnule *Wunderkind*, să adun oarece informații despre dumneata. Ce vrei, natura serviciului. Iar profilul dumitale nu pare a fi peste măsură de moral. Ești mai isteț decât mulți alții de vârsta dumitale. Ai binevoit, după cât se pare, să închei o căsătorie avantajoasă, așa-i? Ba chiar cu dublu avantaj: te-ai ales și cu o dotă grasă și ți-ai păstrat și libertatea. Lucrătură fină, ce mai! Felici...

Nu-și sfârși vorba, pentru că palma lui Erast Petrovici îl plesni zdravăn și cu multă îndemânare, ca o labă de pisică, peste buzele groase. Varea icni, iar unul dintre ofițeri îl apucă de braț pe Fandorin, dar îi dădu imediat drumul, pentru că provocatorul nu manifesta vreun alt semn de turbulență.

— Cu pistoalele, rosti cu glas monoton Erast Petrovici, și de data asta îl privea drept în ochi pe locotenent-colonel. Acum, imediat, până nu intervine comandamentul.

Kazanzaki era stacojiu la față. Ochii negri ca două măsline erau invadați de sânge. Rosti după o pauză, înghițind din greu:

— Din porunca Maiestății Sale imperiale duelul este interzis cu desăvârșire pe timp de război. Iar dumneata, Fandorin, știi asta foarte bine.

Locotenent-colonelul ieși, pologul din pânză de cort se legănă violent în urma lui. Varea întrebă:

— Și-acum, ce facem, Erast Petrovici?

Capitolul al cincilea,

ÎN CARE ESTE DESCRISĂ
ORGANIZAREA UNUI HAREM

La Revue Parisienne (Paris)
18 (6) iulie 1877

Charles Paladin

Cizme vechi
Schiță de front

„Pielea le-a plesnit și este acum mai moale ca buzele calului. Într-o societate respectabilă nu te poți arăta cu asemenea cizme. Și nici nu fac asta – cizmele mele sunt destinate altui scop.

Mi le-a croit un bătrân evreu din Sofia în urmă cu zece ani. M-a jumulit de zece lire și mi-a spus: «Domnule, vor fi crescut de mult brusturii pe mormântul meu, și tu încă vei purta aceste cizme și-l vei pomeni de bine pe Isaac».

N-a trecut un an și, în timpul săpăturilor arheologice dintr-un oraș asirian din Mesopotamia, mi s-a rupt tocul de la cizma stângă. Am fost nevoit să fac cale-ntoarsă singur în tabără. Șchiopătam pe nisipul încins, îl suduiam pe șarlatanul sofiot cu cele de pe urmă cuvinte și m-am jurat să pun cizmele pe foc.

Colegii mei, niște arheologi britanici, n-au apucat să ajungă la locul săpăturilor: au fost atacați de cavaleria lui Rifat bei, care-i consideră pe ghiauri copii ai Satanei, și căsăpiți toți,

până la unul. Nu am mai pus cizmele pe foc, am schimbat tocul și am comandat blacheuri de argint pentru ele.

În 1873, în luna mai, pe când mă îndreptam spre Hiva, călăuza mea, Asaf, și-a pus în gând să-mi șterpelească ceasul, pușca și pe Iatagan, calul meu negru-pana corbului din rasa Ahaltekin. Noaptea, pe când dormeam în micul meu cort, călăuza a strecurat în cizma mea stângă o viperă a cărei mușcătură este mortală. Dar talpa cizmei era găurită, așa că vipera s-a furișat afară, în deșert. În dimineața următoare, Asaf mi-a mărturisit el însuși fapta lui, pentru că vedea în cele întâmplate mâna lui Allah.

Șase luni mai târziu, vasul „Adrianopol" s-a ciocnit de o stâncă în Golful Thermaikos. Am înotat două leghe și jumătate până la mal. Cizmele mă trăgeau la fund, dar nu mi le-am scos. Știam că asta ar fi echivalat cu o capitulare și nu aș mai fi ajuns pe țărm. Cizmele m-au ajutat să nu mă dau bătut. Am fost singurul care a scăpat, toți ceilalți s-au înecat.

Acum mă aflu într-un loc în care sunt uciși oameni. Moartea planează zilnic deasupra noastră. Eu însă sunt liniștit. Îmi trag în picioare cizmele, care, în cei zece ani, au devenit stacojii din negre cum erau, și mă simt sub tirul armelor ca în pantofi de bal pe un parchet ca oglinda.

Și nu-mi las niciodată calul să ia în copite vreun brusture – te pomenești că a crescut chiar pe mormântul bătrânului Isaac?"

Varea lucra de trei zile cu Fandorin. Petea trebuia eliberat, și asta, potrivit spuselor lui Erast Fandorin, nu se putea face decât într-un singur

fel: găsindu-l pe adevăratul vinovat de cele petrecute. Așa că Varea îl implorase pe consilierul titular să o primească pe post de asistentă.

Cu Petea lucrurile nu stăteau deloc bine. Varei nu i se permitea să-l viziteze, dar știa de la Fandorin că toate probele îl încriminau pe criptograf. După ce primise de la locotenent-colonelul Kazanzaki ordinul trimis de comandantul-șef, Iablokov se apucase fără întârziere să îl cifreze, după care, conform instrucțiunilor, dusese personal depeșa la oficiul telegrafic. Varea bănuia că Petea, într-o clipă de neatenție, putuse foarte bine să încurce orașele, cu atât mai mult cu cât despre fortăreața Nicopole știa toată lumea, în vreme ce puțini auziseră până atunci de orășelul Plevna. Și totuși, Kazanzaki nu credea în ipoteza neatenției, iar Petea însuși se încăpățâna să afirme că își aduce aminte perfect cum cifrase chiar numele Plevna, un nume atât de caraghios[1]. Mai rău însă era că, după cum spunea Erast Petrovici, care asistase la unul dintre interogatorii, Iablokov ascundea în chip vădit ceva, și o făcea extrem de inabil. Petea nu se pricepea defel să mintă – Varea știa asta foarte bine. Și, cu trecerea timpului, cazul lui se apropia vertiginos de Curtea Supremă.

Numai că Fandorin îl căuta pe adevăratul vinovat în chip bizar. Dimineața, după ce-și trăgea pe el un stupid tricou în dungi, făcea îndelung gimnastică englezească. Zăcea apoi cu orele pe patul lui de campanie, din când în când își făcea apariția la Secția operativă a statului-major,

---

[1] Prin asocierea posibilă cu *plevat* (a scuipa) (rus.)

iar seara și-o petrecea nesmintit la clubul jurnaliștilor. Fuma țigarete, citea câte-o carte, bea vin fără să se îmbete, iar la discuții participa fără tragere de inimă. Nu dădea nici un fel de ordine. Înainte de a-i ura Varei noapte bună, îi spunea doar atât: „Ne vedem m-mâine seară la club"

Varea turba, conștientă de propria-i neputință. Ziua hălăduia prin tabără cu ochii-n patru, doar-doar va descoperi ceva dubios. Nu descoperea nimic și, ostenită, se ducea la cortul lui Erast Petrovici ca să-l scoată din amorțeală și să-l îmboldească la acțiune. În bârlogul consilierului titular domnea o dezordine de-a dreptul înfiorătoare: pretutindeni erau împrăștiate în devălmășie cărți, uriașe hărți la scara de trei verste pe țol, sticle goale de vin bulgăresc în împletituri de răchită, haine, ghiulele de tun – folosite, fără îndoială – pe post de haltere. Odată, Varea se așezase din nebăgare de seamă într-o farfurie cu orez sleit care, din neștiute pricini, se lăfăia pe un scaun; se înfuriase cumplit, iar după aceea nu izbutise nicicum să scoată pata de grăsime de pe unica-i rochie decentă.

În seara zilei de șapte iulie, colonelul Lucan a organizat la *press-club* (cortul jurnaliștilor începuse să fie numit astfel, după moda englezească) o serată cu ocazia zilei sale de naștere. În cinstea evenimentului făcuse rost de la București de trei lăzi de șampanie, iar sărbătoritul pretindea că plătise treizeci de franci sticla. Își cheltuise însă banii de pomană – cei de față îl uitară foarte curând pe colonel, adevăratul erou al serii devenind d'Hevrais.

În zori, înarmat cu binoclul Zeiss câștigat la pariul cu MgLaughlin, dat acum de rușine (că veni vorba, Fandorin primise o mie de ruble pentru amărâta lui de sută – și totul mulțumită Varei), francezul făcuse o incursiune îndrăzneață: plecase de unul singur călare la Plevna, pătrunsese, sub protecția brasardei de corespondent trase pe-o mânecă, până la liniile de avangardă ale inamicului, ba reușise chiar să ia un interviu unui colonel turc.

— Monsieur Perepiolkin mi-a explicat cu mare amabilitate cum te poți strecura cel mai ușor în oraș fără să nimerești sub glonț, povestea Paladin, înconjurat de ascultătorii entuziasmați. S-a dovedit a fi, într-adevăr, extrem de simplu – turcii n-au găsit timp nici măcar patrule ca lumea să-și pună. Am dat de primul asker[1] abia la marginea orașului. „Ce te holbezi? am zbierat eu. Du-mă imediat la șeful cel mare!" În Orient, domnilor, cel mai important este să te porți ca un padișah. Dacă urli și înjuri, se cheamă că ai dreptul să faci asta. Așa că m-a dus la un colonel. Îl cheamă Ali bei – fes roșu, barbă neagră, cocarda ordinului Saint-Cyr prinsă în piept. Excelent, mi-am zis, minunata mea Franță îmi dă o mână de ajutor. Să vedeți, i-am spus, așa și pe dincolo, presa pariziană. Prin voia sorții am fost aruncat în tabăra rușilor, acolo însă-i o plictiseală de moarte, nimic exotic, numai beție. Nu are nimic împotrivă onorabilul Ali bei să dea un interviu pentru cititorii parizieni? Nu are. Așa că ne-am așezat, am gustat șerbet rece. Ali bei mă întreabă: „Mai există

[1] Soldat turc.

la Paris acea minunată cafenea de pe bulevardul Raspaille, colț cu rue de Sèvre?" Sincer să fiu, habar n-am dacă mai există sau nu, pentru că n-am mai trecut de mult prin Paris, dar de răspuns i-am răspuns: „O, bineînțeles, și e mai prosperă ca oricând". Am vorbit despre bulevarde, despre can-can, despre cocote. Colonelul era înduioșat la culme, i se înfoiase și barba – și avea o barbă pe cinste, mai ca a mareșalului de Ray – și mi-a spus, oftând: „A, nu, cum se termină războiul ăsta blestemat, gata, plec la Paris, la Paris" „Dar când oare se va termina războiul, efendi?" „Curând, mi-a răspuns Ali bei. Foarte curând. Mă alungă rușii cu cele trei nenorocite de șatre ale mele din Plevna și putem pune punct. Pentru că vor avea atunci cale liberă până la Sofia". „Ai-ai-ai, am făcut eu, profund dezolat. Sunteți un om curajos, Ali bei! Cu trei batalioane împotriva întregii armate a Rusiei! Voi scrie neapărat asta pentru gazeta mea. Dar unde-i gloriosul Osman-Nuri pașa, cu corpul lui de armată?" Colonelul și-a scos fesul și a dat din mână a lehamite: „A promis că ajunge mâine. Dar nu va izbuti, drumurile-s rele. Cel mai devreme poate ajunge mâine spre seară". În general, am purtat o conversație pe cinste. Am discutat și despre Constantinopol, și despre Alexandria. Cu chiu cu vai am scăpat de el – colonelul poruncise deja să se taie un berbec. După cum m-a sfătuit monsieur *Perepyolkin*, am adus la cunoștința statului-major al marelui duce conținutul interviului meu. Conversația mea cu onorabilul Ali bei a fost apreciată acolo drept interesantă, încheie cu modestie

corespondentul. Bănuiesc că, mâine chiar, pe colonelul turc îl așteaptă o mică surpriză.

— O, Paladin, câtă îndrăzneală! strigă Sobolev, repezindu-se la francez și deschizându-și larg brațele ca să-l cuprindă în îmbrățișarea lui de general. Veritabil gal! Lasă-mă să te sărut!

Chipul lui d'Hevrais dispăru în spatele bărbii stufoase a generalului, iar McLaughlin, care juca șah cu Perepiolkin (căpitanul își scosese deja legătura neagră de pe ochi și privea de-acum tabla de șah cu ambii ochi, mijiți a concentrare), remarcă sec:

— Căpitanul nu trebuia să te folosească pe post de spion în spatele frontului inamic. Nu sunt convins, dragul meu Charles, că expediția ta este chiar ireproșabilă din punctul de vedere al eticii jurnalistice. Corespondentul unui stat neutru nu are dreptul ca, într-un conflict, să fie de partea vreunei tabere, și cu atât mai puțin să-și asume rolul de spion, dat fiind că...

Însă toți, inclusiv Varea, se năpustiră atât de solidar asupra anostului celt, încât acesta se văzu nevoit să-și țină gura.

— O-ho-ho, dar ce veselie-i aici! răzbătu din senin o voce puternică și hotărâtă.

Varea se întoarse și zări lângă ușă un chipeș ofițer de husari cu păr negru, ochi îndrăzneți, ușor bulbucați, și cu o cruce mare a Ordinului Sf. Gheorghe nou-nouță prinsă pe tunică. Atenția unanimă ce i se acorda nu-l tulbură câtuși de puțin – dimpotrivă, husarul o primi ca pe ceva de la sine înțeles.

— Contele Zurov, căpitan în regimentul de husari Grodno, se recomandă ofițerul și îl salută pe Sobolev. Nu mă mai țineți minte, excelența voastră? Am fost împreună la Kokand, în statul-major al lui Konstantin Petrovici.

— Cum nu, îmi amintesc, răspunse generalul clătinând din cap. Dacă nu mă înșel, ai fost trimis în judecată pentru că ai jucat cărți pe bani în timpul campaniei și pentru că te-ai duelat cu nu știu care ofițer de la intendență.

— Dumnezeu e milostiv, totul s-a terminat cu bine, răspunse ușuratic husarul. Mi s-a spus că-l pot găsi aici pe vechiul meu prieten Erasmus Fandorin. Sper că nu m-au mințit?

Varea aruncă o privire rapidă spre Erast Petrovici, așezat într-un ungher îndepărtat. Acesta se ridică, oftă chinuit și rosti posomorât:

— Ippolit? Ce v-vânt te-aduce?

— Iată-l, să mă ia dracu'! exclamă husarul, care se năpusti asupra lui Fandorin și prinse a-l scutura de umeri cu atâta zel, încât capul consilierului titular începu să se clatine înainte și înapoi. Mi se spusese că te-au tras turcii în țeapă în Serbia! Oh, dar rău mai arăți, frate, mai să nu te recunosc. Îți vopsești tâmplele, așa, ca să faci impresie?

Și totuși, ciudat cerc de cunoștințe se contura în jurul consilierului titular: un pașă din Vidin, șeful Jandarmeriei și, acum, husarul acesta chipeș și vulgar, cu apucături de duelgiu. Varea se dădu ca din întâmplare mai aproape, ca să nu scape nici un cuvințel.

— Ne-a abandonat soarta pe-amândoi, ne-a abandonat.

Zurov nu-și mai zgâlțâia interlocutorul, începuse în schimb să-l bată pe spate.

— Îți voi povesti toate aventurile prin care am trecut, dar când vom fi singuri, *tête-à-tête*, pentru că nu sunt destinate urechilor unor doamne, zise el și-i făcu vesel cu ochiul Varei. Finalul este însă cel cunoscut: am rămas fără un sfanț, singur-singurel și cu inima făcută țăndări (și-i aruncă iarăși o ocheadă Varei).

— Cine putea c-crede una ca asta, comentă Fandorin, depărtându-se cât de cât de husar.

— Te bâlbâi? O contuzie? Fleacuri, o să-ți treacă. Lângă Kokand, șocul unei explozii m-a trântit în așa hal de colțul unei geamii, încât o lună întreagă mi-au clănțănit dinții, nici nu puteam nimeri gura cu paharul – dacă poți să-ți închipui una ca asta. Dar apoi mi-a trecut și gata.

— Și aici, d-de unde vii?

— Ehei, frate Erasmus, asta-i poveste lungă.

Husarul îi cuprinse cu privirea pe clienții fideli ai clubului, care-l priveau cu interes, și vorbi:

— Nu vă mai perpeliți, domnilor, apropiați-vă. Îi povestesc lui Erasmus Șeherezada vieții mele.

— Odiseea, îl corectă Erast Petrovici cu jumătate de gură, trecând pe neobservate în spatele colonelului Lucan.

— Odisee era dacă se petrecea în Grecia, eu însă am avut parte chiar de o Șeherezadă.

Zurov păstră o pauză ademenitoare și porcese la povestit:

— Așadar, domnilor, urmare a unor împrejurări despre care avem cunoștință doar eu și Fandorin, am ajuns la Neapole, fără un sfanț în buzunar. Am luat împrumut de la consulul rus cinci sute de ruble – mai mult nu mi-a dat, harpagonul – și am pornit-o pe calea apei spre Odessa. Dar pe drum, duhul rău m-a împins să accept un mic joc de stos cu căpitanul și cu timonierul. M-au curățat până la ultima copeică. Eu, bunînțeles, am protestat viguros, am pricinuit oarece pagube avutului de pe corabie și la Constantinopol am fost aruncat... vreau să spun, lăsat la mal fără bani, fără bagaje, chiar și fără căciulă. Și era iarnă, domnilor. O fi fost ea turcească, dar, oricum, era frig. N-aveam de ales, m-am îndreptat spre ambasada noastră. Am luat în piept toate obstacolele și am ajuns la ambasadorul în persoană, la Nikolai Pavlovici Gnatiev. Om de treabă, altfel. Bani, zice, nu-ți pot da cu-mprumut, pentru că sunt din principiu împotriva oricărui fel de îndatorare. Dar dacă te aranjează, conte, te pot numi aghiotantul meu – am trebuință de ofițeri curajoși. Caz în care vei primi bani de cheltuială și tot restul. Ei bine, i-am devenit aghiotant.

— Aghiotantul lui Gnatiev însuși? clătină Sobolev din cap. Înseamnă că a văzut vulpoiul ăla șiret ceva special la dumneata.

Zurov își desfăcu brațele cu modestie și urmă:

— Încă din prima zi a noii mele slujbe am provocat un conflict internațional și un schimb de note diplomatice. Nikolai Pavlovici m-a trimis să predau o depeșă acelui faimos rusofob

și fățarnic Hasan Hairulla – ăsta-i la turci un popă suprem, un fel pe Papă de la Roma.

— Sheih-ul-Islam, precizează McLaughlin, care nota totul de zor în blocnotesul lui. E mai curând cum e la voi Oberprocuratorul Sinodului.

— Mă rog, încuviință din cap Zurov. Asta ziceam și eu. De la bun început, acest Hairulla și cu mine nu ne-am plăcut defel. I-am transmis cinstirea cuvenită prin traducător: „Preasfinția voastră, am un mesaj urgent din partea general-aghiotantului Gnatiev". Și el, câine mizerabil, clipește doar și-mi răspunde franțuzește – asta anume, ca nu cumva dragomanul să-i înmoaie spusele: „Acum este ora de rugăciune. Așteaptă." Se pune-n genunchi cu fața spre Mecca și începe să bolborosească: „O, măreț și atotputernic Allah, arată-i milă robului Tău credincios, fă-l să vadă, cât încă mai e în viață, cum ard mișeii de ghiauri ce nu-s vrednici să pășească pe sfântul Tău pământ" Foarte drăguț. Dar de când, mă rog, i se înalță lui Allah rugăciuni pe franțuzește? Nu-i nimic, mi-am zis, las' că introduc și eu o noutate în canonul pravoslavnic. Heirulla s-a întors spre mine, să fi văzut ce mutră satisfăcută avea! Păi cum altfel, pusese ghiaurul la punct. „Dă-mi scrisoarea generalului tău", zice. „*Pardonez-moi, éminence*, i-am răspuns, dar la noi, la ruși, tocmai e ceasul liturghiei. Mai răbdați un minuțel." Și buf! în genunchi, și încep să mă rog în limba lui Corneille și Rocambole: „Doamne-al meu de toți binecuvântat, îmbucură-l pe robul Tău boier păcătos – vreau să spun, *chevalier* – Ippolit, dă-i lui să-și veselească ochii văzând

cum se prăjesc la tigaie câinii musulmani". Și, uite-așa, una peste alta, am complicat relațiile ruso-turce, oricum destul de încâlcite. Heirulla n-a luat scrisoarea, a suduit cât îl ținea gura pre limba lui și m-a dat pe ușă afară cu dragoman cu tot. Nikolai Pavlovici m-a mustrat, firește, de ochii lumii, dar, după părerea mea, a fost mulțumit. Era clar că știuse pe cine, la cine și de ce trimisese.

— Aprig, curat în spiritul Turkestanului! îl aprobă Sobolev.

— Dar nu tocmai diplomatic, se băgă în vorbă căpitanul Perepiolkin, privindu-l dezaprobator pe insolentul husar.

— N-am făcut purici în diplomație, oftă Zurov și adăugă gânditor: Se vede treaba că nu e vocația mea.

Erast Petrovici chicoti destul de tare.

— Treceam odată pe Podul Galat, purtam ostentativ uniforma militară rusească și admiram frumusețile băștinașe. Măcar că poartă feregele, diavolițele acelea își aleg țesături dintre cele mai transparente, încât par și mai ispititoare. Și, deodată, ce văd: trece într-o caleașcă o ființă divină, Doamne, cum îi mai străluceau ochișorii de catifea deasupra vălului! Lângă ea – un eunuc abisinian gras, o brută ordinară, și, după ea, încă o caleașcă, cu slujnicele. M-am oprit, am făcut o plecăciune așa, cu demnitate, cum se cuvine unui diplomat, iar ea și-a scos mănușa și, cu mânuța-i dalbă, mi-a trimis (și Zurov își adună buzele în formă de inimioară) o bezea.

— Și-a scos mănușa? repetă d'Hevrais, arborând o mină de expert. Dahr asta nu-i de glumă, domnilohr. Phrofetul considehră mânuțele fhrumoase pahrtea cea mai ispititoahre a thrupului unei femei și a intehrzis cu desăvârșire nobilelohr musulmane să umble făhră mănuși, penthru a nu supune ispitei inimile băhrbaților. Încât scoatehrea mănușilohr *c'est un grande signe*, este ca și când o euhropeancă și-ahr scoate... De fapt, mă abțin de la pahralele, ezită el, privind pieziș spre Varea.

— Tocmai, prinse husarul din zbor spusele francezului. Puteam eu, după un asemenea gest, să o jignesc pe acea domniță prin lipsa mea de atenție? Am apucat de dârlogi calul de la hulube, l-am oprit și am vrut să mă recomand. Moment în care eunucul, cizmă-neagră, m-a plesnit cu biciul peste obraz. Ce-ați fi vrut să fac? Mi-am scos sabia, l-am străpuns de-a curmezișul pe mârlan, am șters tăișul de caftanul lui de mătase și am plecat mâhnit acasă. Nu-mi mai ardea de frumusețți băștinașe. Simțeam că n-o să se sfârșească bine. Și s-a-ntâmplat întocmai cum profețisem: s-a sfârșit rău de tot.

— Dar de ce? întrebă foarte curios Lucan. Era soția vreunui pașă?

— Mai rău, oftă Zurov. A înălțimii sale păgâne Abdul-Hamid II. Iar eunucul era, firește, tot al sultanului. Nikolai Pavlovici s-a bătut pentru mine cât a putut. I-a spus padișahului însuși: „Dacă aghiotantul meu ar fi răbdat fără crâcnire să fie biciuit de un sclav, i-aș fi smuls cu mâna mea epoleții pentru rușinea adusă uniformei de

ofițer rus" Dar parcă pricep ei ce înseamnă o uniformă de ofițer? Mi-au făcut vânt în douăzeci și patru de ore din Turcia. Noroc că a-nceput războiul. Nikolai Pavlovici mi-a spus la despărțire: „Mulțumește-i lui Dumnezeu, Zurov, că nu a fost *valide-sultan*, sultana-mamă adică, ci doar o „tânără domniță", o *kucium-kadâne*.

— Nu k-kucium, ci *kuciuk*, îl corectă Fandorin și se îmbujoră brusc, ceea ce Varei i se păru ciudat.

Zurov fluieră:

— Oho! Dar tu de unde știi?

Erast Petrovici nu-i răspunse, iar chipul lui trăda o mare nemulțumire.

— Domnul Fandorin a fost o vreme oaspetele unui pașă turc, anunță provocator Varea.

— Și ți s-a dat acolo în grijă întregul harem? se însufleți contele. Ei hai, povestește, nu fi mizerabil.

— Nu întregul harem, ci doar o *kuciuk-hanum*, mormăi consilierul de stat care, era clar, nu dorea să se piardă în amănunte. O tânără minunată, sensibilă. Și cât se poate de modernă. Vorbește franceza și engleza, îi place Byron. Este interesată de medicină.

Agentul secret își dezvăluia o față nouă, surprinzătoare, care, cine știe de ce, Varei nu-i plăcu defel.

— O femeie modernă nu se complace să trăiască pe post de a cincisprezecea nevastă într-un harem, i-o reteză ea. Este umilitor și, în general, o barbarie.

— Vă hrog să mă iehrtați, mademoiselle, dahr obsehrvația nu este dhreaptă, graseie iarăși d'Hevrais rusește, însă trecu imediat la franceză. Vedeți dumneavoastră, în anii mei de peregrinări prin Orient am studiat destul de bine felul de trai al musulmanilor.

— Da, da, Charles, povestește-ne, îl rugă McLaughlin. Nu am uitat seria ta de schițe despre viața din harem. A fost excepțională, se pronunță irlandezul, îmbujorându-se de plăcerea propriei sale mărinimii.

— Orice structură socială, inclusiv poligamia, trebuie considerată în context istoric, începu d'Hevrais pe un ton profesoral, dar fizionomia lui Zurov se schimonosi într-atât, încât francezul își schimbă gândul și continuă omenește: De fapt, în condițiile Orientului, haremul este pentru femei unica șansă de supraviețuire. Gândiți-vă numai: încă de la începuturile lor, musulmanii au fost un popor de războinici și de profeți. Bărbații trăiau din război, piereau, și un număr uriaș de femei rămâneau văduve sau pur și simplu nu-și puteau găsi un soț. Cine să le hrănească pe ele și pe copiii lor? Mahomed a avut cincisprezece soții, dar nicidecum din pricina unei nemăsurate senzualități, ci din omenie. Și-a asumat responsabilitatea de a avea grijă de văduvele camarazilor uciși, iar în accepțiunea occidentalilor aceste femei nici măcar nu se puteau numi soții. Pentru că, de fapt, ce este un harem, domnilor? Dumneavoastră vă imaginați probabil susurul unui havuz, odalisce pe jumătate goale

mâncând alene rahat-lukum, totul învăluit într-un abur îmbibat de desfrâu.

— Iar în mijloc, stăpânul acestei poieți, în halat, cu narghilea și cu un zâmbet fericit pe buzele-i rumene, adăugă visător husarul.

— Ei bine, trebuie să vă dezamăgesc, domnule căpitan. Haremul înseamnă, pe lângă acele femei, un puhoi de rubedenii, o droaie de copii, inclusiv ai altora, nenumărate slujnice, sclave îmbătrânite care-și duc veacul acolo, și Dumnezeu mai știe cine. Toată această hoardă trebuie întreținută și hrănită de stâlpul familiei – bărbatul. Cu cât este mai bogat și mai puternic, cu cât are mai multe persoane de întreținut, cu atât povara responsabilității sale este mai mare. Instituția haremului este nu doar umană, este și unica posibilă în condițiile Orientului – altfel, multe femei ar muri pur și simplu de foame.

— Bine, dar dumneavoastră descrieți nici mai mult nici mai puțin decât un fel de falanster, iar pe bărbatul turc îl prezentați ca pe un Charles Fourier, nu se putu abține Varea. Nu este însă mai bine să-i oferi femeii posibilitatea de a-și câștiga singură existența, decât să-i mențiii statutul de sclavă?

— Societatea orientală se mișcă mai greoi și e prea puțin dispusă la schimbare, mademoiselle Barbara, răspunse respectuos francezul, pronunțându-i numele atât de drăgălaș, încât îți era absolut imposibil să te superi pe el. În această societate există foarte puține locuri de muncă, și pentru fiecare trebuie să lupți, iar femeile nu pot face față concurenței bărbaților. Și apoi,

femeia nu este câtuși de puțin sclavă. Dacă bărbatul nu-i e pe plac, își poate redobândi foarte ușor libertatea. Pentru asta e de-ajuns să-i facă soțului viața într-atât de imposibilă, încât acesta să exclame, într-un moment de mânie și de față cu martori: „Nu-mi mai ești soție!" Trebuie să recunoașteți că unei femei nu-i e deloc greu să-și aducă soțul într-o asemenea stare. După care își poate aduna lucrurile și poate pleca. Divorțul este simplu în Orient, nu ca în Occident. Unde mai pui că soțul este singur, pe când femeile reprezintă o întreagă colectivitate. Mai este deci de mirare că haremul, și nu stăpânul acestuia, deține adevărata putere? Figurile cele mai importante în Imperiul Otoman sunt nu sultanul sau marele vizir, ci mama și soția favorită ale padișahului. Și, se-nțelege, *kizliar-agasî*, eunucul-șef al haremului.

— Și totuși, câte soții poate avea un sultan? întrebă Perepiolkin și trase vinovat cu coada ochiului spre Sobolev. Întrebam așa, din curiozitate.

— Câte are orice drept-credincios, adică patru. Însă, în afara soțiilor de drept, padișahul mai are și câteva *ikbal*, un fel de favorite, precum și *gediklos*, cadâne, fete foarte tinere sau „fecioare plăcute văzului", care aspiră la statutul de *ikbal*.

— Ei, așa parcă mai merge, dădu satisfăcut din cap Lucan și-și răsuci mustața atunci când Varea îl măsură cu o privire încărcată de dispreț.

Sobolev, hop și el, întrebă voluptuos:

— Dar în afară de soții și de concubine are și sclave, nu?

— Toate femeile sultanului sunt sclave, dar numai până ce îi nasc un copil. Mama primește atunci pe loc titlul de prințesă și începe să beneficieze de toate privilegiile cuvenite rangului. De pildă, atotputernica sultană Besma, mama răposatului Abdul-Aziz, a fost la vremea ei simplă băiețiță, dar l-a săpunit cu atâta îndemânare pe Mehmet II, încât acesta și-a făcut-o mai întâi concubină, apoi soție favorită. Femeile au în Turcia posibilități nelimitate de afirmare în carieră.

— Și totuși, trebuie să fie al dracului de obositor să ai agățat de gât un asemenea convoi, rosti gânditor unul dintre jurnaliști. Este, totuși, prea mult.

— Unii sultani au ajuns la aceeași concluzie, spuse zâmbind d'Hevrais. Ibrahim I, de pildă, se săturase până peste cap de femeile lui. Într-o asemenea situație, Ivan cel Groaznic sau Henric VIII ar fi rezolvat simplu situația: pe eșafod sau la mănăstire cu fosta nevastă, și alta la rând. Dar ce te faci când ai pe cap un întreg harem?

— Chiar așa, își manifestară interesul ascultătorii.

— Turcii, domnii mei, nu dau înapoi în fața greutăților. Padișahul a poruncit să-i fie vârâte toate femeile în saci și să fie înecate în Bosfor. A doua zi dimineață, înălțimea sa s-a pomenit burlac, putând deci să-și înjghebe un nou harem.

Bărbații izbucniră în râs, Varea însă exclamă:

— Cum de nu vă e rușine, domnilor! Dar e înspăimântător!

— În ultima sută de ani, mademoiselle Varea, obiceiurile de la curtea sultanului s-au ponderat

substanțial, o liniști d'Hevrais. Și asta grație unei femei excepționale – de altfel, o compatrioată de-a mea.

— Povestește-ne! îl rugă Varea.

— Iată cum a fost. Pe valurile Mării Mediterane plutea o corabie și, printre pasageri, se afla și o fată de șaptesprezece ani de o frumusețe ieșită din comun. O chema Aimée Dubucque de Riverie și se născuse pe vrăjita insulă Martinica, cea care a dăruit lumii nenumărate frumuseți intrate în legendă, printre care s-au numărat și madame de Maintenon, și Josephine Beauharnais. Pe aceasta din urmă – atunci o chema, simplu, Joséphine de Taschery – tânăra noastră Aimée o cunoștea bine și chiar îi era prietenă. Istoria nu ne spune în ce scop călătorea acea splendidă creolă pe o mare care colcăia de pirați. Se știe doar că în apropierea țărmurilor Sardiniei nava a fost capturată de corsari și tânăra noastră franțuzoiacă a ajuns la Alger, la un târg de sclavi, unde a fost cumpărată de însuși dei-ul Algerului – ei da, chiar cel care, potrivit afirmațiilor lui monsieur *Popristchine*[1], avea o umflătură sub nas. Dei-ul era bătrân și nu-l mai interesa de-acum frumusețea femeii, îl interesau în schimb foarte mult bunele relații cu Sublima Poartă, încât biata Aimée a fost dusă cu vaporul la Stambul, în calitate de prinos viu adus sultanului Abdul-Hamid II. Padișahul s-a purtat cu prizoniera extrem de atent, cum te-ai purta cu o comoară neprețuită: nu a obligat-o la nimic, nu a obligat-o nici măcar să treacă la mahomedanism. Înțeleptul suveran a fost răbdător, iar pentru asta

[1] Personaj din *Jurnalul unui nebun* de N.V. Gogol.

Aimée l-a răsplătit cu dragostea ei. În Turcia ea e cunoscută sub numele de Naşedil-sultan. Ea l-a adus pe lume pe prinţul Mehmed, care ulterior a urcat pe tron şi a intrat în istorie ca mare reformator. Mama lui l-a învăţat limba franceză, i-a trezit interesul pentru literatura franceză şi a sădit în el o atitudine liber-cugetătoare tipic franceză. De atunci, Turcia s-a întors cu faţa spre Occident.

— Înşiri pur şi simplu basme, d'Hevrais, vorbi arţăgos McLaughlin. Precis ai minţit şi ai înflorit totul ca întotdeauna.

Francezul zâmbi strengăreşte şi amuţi, iar Zurov, care de la o vreme începuse să dea semne vădite de nerăbdare, exclamă brusc, plin de elan:

— Ei, că tot veni vorba, domnilor, ce-aţi zice de o mică partidă de cărţi? Vorbim şi tot vorbim întruna. Pe onoarea mea, nu se face aşa ceva.

Varea îl auzi pe Fandorin gemând surd.

— Pe tine, Erasmus, nu te invit, spuse grăbit contele. Că ţie ţi-a făcut michiduţă farmece.

— Excelenţă, se scandalizează Perepiolkin, sper că nu veţi permite un joc de noroc în prezenţa dumneavoastră.

Sobolev însă îl alungă cu un gest, aşa cum alungi o muscă sâcâitoare.

— Mai las-o încolo, căpitane. Nu fi plictisitor. Dumitale ce-ţi pasă, acolo, la Secţia operativă, ai tot timpul ceva de făcut, pe când eu am ruginit aici de-atâta trândăveală. Personal, conte, nu voi juca, sunt de felul meu teribil de impulsiv, dar de uitat o să mă uit.

Varea văzu că Perepiolkin îl priveşte pe chipeşul general cu ochi de câine bătut.

— Poate pe o miză mai micuță? suspină nesigur Lucan. Așa, doar pentru consolidarea frăției de arme.

— Pentru consolidare, de bună seamă, și obligatoriu pe miză mică, încuviință Zurov din cap, apoi scoase din raniță și așează pe masă niște pachete sigilate de cărți de joc. O sută intrarea. Cine mai e amator, domnilor?

Banca se înființă într-o clipită și curând în cort răsună miraculosul:

— Începe jocul, domnilor!

— Ia uite ce sultăniță avem aici, domnilor!

— *L'as de carreau*.

— Ha-ha, ți-a bătut-o!

Varea se apropie de Erast Petrovici, îl întrebă:

— De ce-ți spune Erasmus?

— Așa s-a-ntâmplat, se eschivă secretosul Fandorin.

— Ehe-he, oftă zgomotos Sobolev. Kriedener pesemne se apropie acum de Plevna, și eu lâncezesc aici ca o carte de joc fără valoare.

Perepiolkin se fâțâia prin preajma idolului său, prefăcându-se interesat de joc.

McLaughlin stătea supărat în picioare, orfan, cu tabla de șah subsuoară, bombănea ceva pe englezește și-și traducea singur în rusește:

— A fost odată un *press-club* care-a ajuns acum tripou.

— Hei, băiete, aveți coniac Șustov? Adu-l aici! strigă husarul întorcându-se spre bufetier. Dacă e să ne-nveselim, păi să ne-nveselim!

Și în seara aceea a fost, într-adevăr, mare veselie.

A doua zi, în schimb, *press-club*-ul era de nerecunoscut: rușii ședeau sumbri și abătuți, corespondenții erau și ei încordați, se discuta cu jumătate de gură și, din când în când, ba unul, ba altul dădea fuga la oficiul telegrafic după ce afla noi amănunte – se petrecuse un eveniment de-a dreptul senzațional.

Încă de la prânz se furișaseră în tabără unele zvonuri de rău-augur, iar la orele serii, când Varea și Fandorin se întorceau de la poligon (consilierul titular își învăța asistenta să mânuiască un revolver sistem Colt), îl întâlniră pe Sobolev, care avea un aer ursuz-iritat.

— Bună treabă, spuse el, frecându-și nervos mâinile. Ați auzit?

— Plevna? întrebă Fandorin ca un condamnat la moarte.

— Dezastru total. Generalul Schilder-Schuldner s-a dus direct la țintă, fără să mai trimită grupuri de recunoaștere, voia să i-o ia înainte lui Osman pașa. Ai noștri erau șapte mii, turcii cu mult mai mulți. Coloanele noastre au atacat frontal și au nimerit sub foc încrucișat. A fost ucis Rosenbaum, comandantul Regimentului Arhanghelsk, a fost rănit mortal Kleinhaus, comandantul Regimentului Kostroma, general-maiorul Knorring a fost adus pe targă. O treime dintre ai noștri au pierit. De-a dreptul un carnagiu. Iată-vă cele trei șatre ale lor. Dar și turcii parcă-s altfel, nu mai sunt ca pe vremuri. Au luptat ca niște diavoli.

— Ce face Paladin? îl întrebă pe loc Erast Petrovici.

— Nimic. E verde ca bradul, tot bălmăjește nu știu ce justificări... L-a luat Kazanzaki să-l interogheze... Acum să te ții. Poate-mi vor da și mie vreo însărcinare. Perepiolkin mi-a dat de înțeles că ar fi ceva șanse.

Și generalul porni cu pas elastic în direcția statului-major.

Varea a rămas până seara la spital, ajutând la sterilizarea instrumentelor chirurgicale. Fuseseră aduși atât de mulți răniți, încât se văzuseră nevoiți să mai ridice două corturi provizorii. Surorile de caritate cădeau din picioare de oboseală. Mirosea a sânge și suferință, răniții țipau și se rugau.

Abia la începutul nopții Varea izbuti să se târască până la cortul corespondenților, unde, cum am spus, atmosfera diferea izbitor de cea din ajun.

Doar la masa de joc domnea o atmosferă însuflețită. Zurov, palid, pufăind din țigară, împărțea cărțile cu mare viteză. Nu mâncase nimic, în schimb băuse fără încetare și nu se amețise absolut deloc. Lângă cotul lui crescuse un munte de bancnote, monede de aur și notițe de credit. Vizavi de el, tot ciufulindu-și părul, stătea ca scos din minți colonelul Lucan. Lângă el dormea un ofițer cu capul blond culcat pe brațele încrucișate pe masă. Prin preajmă zbura ca un fluture gras, dintr-un loc în altul, bufetierul, prinzând din zbor comenzile norocosului husar.

Fandorin nu era la club, nici d'Hevrais, McLaughlin juca șah, iar Sobolev, înconjurat de ofițeri, făcea niște vrăji deasupra unei hărți la

scara de trei verste pe țol și nu-i aruncă Varei nici măcar o privire.

Regretând deja că venise, ea spuse:

— Conte, nu vă e rușine? Au murit atâția oameni!

— Dar noi suntem încă în viață, mademoiselle, îi replică distrat Zurov, bătând cu palma un pachet de cărți. De ce să ne îngropăm înainte de vreme? Hei, blufezi, Luca. Ridic miza la două.

Lucan își smulse de pe deget inelul cu briliant.

— Întorc.

Și își întinse încet, foarte încet mâna tremurândă spre cărțile lui Zurov, aruncate neglijent pe masă cu fața în jos.

În clipa aceea, Varea îl văzu intrând neauzit în cort, plutind parcă, pe locotenent-colonelul Kazanzaki, aducând înfricoșător cu un corb negru care a adulmecat miros dulceag de cadavru. Își aminti cum se încheiase precedenta apariție a jandarmului și se înfioră.

— Domnule Kazanzaki, unde este d'Hevrais? îl întrebă McLaughlin, răsucindu-se spre noul venit.

Locotenent-colonelul păstră o tăcere plină de subînțelesuri, așteptând ca în club să se instăpânească liniștea. Răspunse scurt:

— La mine. Scrie declarația.

Tuși, apoi continuă amenințător:

— Vom decide după asta.

Basul ireverențios al lui Zurov rupse tăcerea:

— Acesta este, deci, faimosul jandarm Kazanzaki? Bine-ai venit, domnule mutră-stâlcită.

Și, cu ochii sclipind de neobrăzare, îl privi expectativ pe locotenent-colonelul care se făcuse stacojiu la față.

— Și eu am auzit câte ceva despre dumneata, domnule duelgiu, rosti fără grabă Kazanzaki, privindu-l și el țintă pe husar. Ești o figură faimoasă. Ai bunătatea și mușcă-ți limba, altfel strig straja și te trimit la arest pentru practicarea jocurilor de noroc în tabără. Iar banca o arestez.

— Vezi de la o poștă omul serios, surâse contele satisfăcut. Am înțeles totul și-s mut ca mormântul.

Lucan întoarse, în sfârșit, cărțile lui Zurov, gemu prelung și se luă cu mâinile de cap. Contele se uită sceptic la inelul câștigat.

— Nu, maiorule, care mama dracului de trădare? auzi Varea vocea iritată a lui Sobolev. Are dreptate Perepiolkin, nu degeaba lucrează el la statul-major. Osman a pornit pur și simplu în marș forțat, și ai noștri, care-și aruncau deja chipiele în sus de bucurie, nu se așteptau la asemenea zel din partea turcilor. Acum însă, gata cu gluma. Avem un inamic formidabil, și războiul a început cu adevărat.

Capitolul al șaselea,

ÎN CARE PLEVNA ȘI VAREA
SUNT SUPUSE ASEDIULUI

Die Wiener Zeitung (Viena)
30 (18) iulie 1877

„Corespondentul nostru ne informează din Șumen, unde se află cartierul general al armatei turce din Balcani:

După eșecul stânjenitor de la Plevna, rușii s-au văzut puși într-o situație stupidă. Coloanele lor se întind pe sute de kilometri de la sud la nord, liniile de comunicații sunt lipsite de apărare, spatele frontului lor este extrem de vulnerabil. Geniala manevră pe flancuri întreprinsă de Osman pașa le-a permis turcilor să câștige timp pentru a se regrupa, iar micul orășel bulgar a devenit un ghimpe zdravăn în coasta blănoasă a ursului rus. În cercurile apropiate curții de la Constantinopol domnește un optimism rezervat."

Pe de o parte, treburile stăteau prost, am zice, cum nu se poate mai prost. Bietul Petea lâncezea sub șapte lacăte. După baia de sânge de la Plevna, funestului Kazanzaki nu-i mai ardea de criptograf, ceea ce nu înseamnă că asupra lui nu plana în continuare amenințarea tribunalului. Cât despre soarta războiului, aceasta se vădise nestatornică: peștișorul de aur se prefăcuse într-un

ghiborț ghimpos care se scufundase într-o bulboană, lăsându-le palmele zgâriate până la sânge.

Pe de altă parte (Varei îi era și rușine să recunoască asta), niciodată viața ei nu fusese mai... interesantă. Întocmai, interesantă, acesta era cuvântul cel mai potrivit.

Iar pricina era, dacă e să fim cinstiți, necuviincios de simplă. Pentru prima oară în viață Varea era curtată simultan de atâția admiratori. Și ce admiratori! Începea oare comparație cu cei doi tovarăși de călătorie din tren de mai deunăzi, sau cu studenții spuziți de coșuri de la Petersburg? Oricât o reprima, vulgara natură feminină se furișa afară, ca o iarbă rea, din inima ei vanitoasă și proastă. Și asta nu era bine.

Și în dimineața zilei de 18 iulie, o zi importantă și specială – dar despre asta vom povesti mai târziu – Varea se trezi cu zâmbetul pe buze. Nici măcar nu se trezise de-a binelea, abia percepuse, prin pleoapele închise, lumina soarelui, abia se întinsese cu desfătare, și simțise dintr-odată o stare de sărbătoare, de bucurie, de fericire. Apoi, când, după trup, i se trezise și rațiunea, își aminti de Petea și de război. Printr-un efort de voință, Varea se forță să se încrunte și să se gândească la acele triste realități, dar în capul ei neascultător, pe jumătate adormit, se strecură cu totul altceva, în spiritul Agafiei Tihonovna[1]: dacă la devotamentul lui Petea s-ar adăuga faima lui Sobolev, dar și insolența lui Zurov, și talentele lui Charles, și privirea aceea printre

[1] Eroina piesei lui N.V. Gogol *Căsătoria*, căreia îi era foarte greu să aleagă între peținori.

gene a lui Fandorin... Adică nu, Erast Petrovici nu-şi afla locul aici, pentru că nu putea fi numărat, chiar şi într-o interpretare forţată, printre admiratori.

Relaţia ei cu consilierul titular era oarecum confuză. Varea îi era în continuare asistentă doar cu numele, Fandorin nu o iniţia în secretele lui, deşi, altminteri, ceva treburi avea el şi, pare-se, nu chiar din cele de duzină. Ba dispărea vreme îndelungată, ba, dimpotrivă, nu ieşea din cortul lui, unde îl vizitau tot soiul de mujici bulgari purtând cuşme rău-mirositoare din blană de oaie. Erau, probabil, locuitori din Plevna, presupunea Varea, dar din mândrie nu-l întreba nimic. Şi ce mare scofală – în tabăra ruşilor îşi făceau destul de frecvent apariţia oameni din Plevna. Până şi McLaughlin avea propriul lui informator, care îi furniza corespondentului informaţii în exclusivitate despre viaţa dintr-o garnizoană turcească. Ce-i drept, irlandezul nu împărtăşea comandamentului rus aceste informaţii, bătând moneda „eticii jurnalistice", în schimb, cititorii ziarului *Daily News* aflau amănunte despre programul zilnic al lui Osman paşa şi despre puternicele redute care se înălţau nu în zile, ci în ore în jurul oraşului asediat.

De data asta însă, Divizia de Vest a Armatei Ruse se pregătise temeinic de bătălie. Asaltul era fixat pentru astăzi şi toţi spuneau că „neînţelegerea de la Plevna" va fi obligatoriu soluţionată. În ajun, Erast Petrovici schiţase pe pământ cu un beţigaş, pentru Varea, toate fortificaţiile turcilor şi îi explicase că, potrivit informaţiilor lui demne de toată încrederea, Osman paşa

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ "I.N. ROMAN" CONSTANŢA

are 20 000 de askeri și 58 de tunuri, în vreme ce generalul Kriedener a concentrat 32 000 de soldați și 176 de tunuri, și urmează să li se alăture și românii. Fusese elaborat un amplasament ingenios al trupelor, strict secret, cu o învăluire ascunsă și un atac de diversiune. Fandorin îi explicase atât de bine, încât Varea crezuse pe loc în victoria armatei ruse și nici măcar nu îl mai ascultase – mai mult îl privise pe consilierul titular, încercând să ghicească ce-i era fetița aceea blondă din medalion. Kazanzaki spusese ceva ciudat despre o căsătorie. Nu cumva îi era soție? Era mult prea tânără, doar o fetiță.

Iată cum se-ntâmplase. În urmă cu trei zile, după micul dejun, Varea aruncase, o privire în cortul lui Erast Petrovici și îl văzuse întins pe pat, îmbrăcat, cu cizmele pline de glod în picioare și dormind buștean. Lipsise toată ziua trecută, se întorsese pesemne abia spre dimineață. Varea dăduse să iasă încetișor, dar observase deodată pe pieptul celui ce dormea, sclipind prin gulerul descheiat, medalionul de argint. Ispita fusese mult prea mare. Varea se furișase în vârful picioarelor lângă pat, fără a-și dezlipi privirea de pe chipul lui Fandorin. Acesta respira egal, cu gura întredeschisă, și în clipele acelea consilierul nostru titular aducea cu un băiețaș neastâmpărat care-și pudrase în joacă tâmplele.

Varea săltase atent, cu două degete, medalionul, îi deschisese cu un mic țăcănit capacul și văzuse un portret minuscul. Înfățișa o păpușică, o Mädchen-Gretchen: buclișoare de aur, ochișori, guriță, obrăjori. Nimic ieșit din comun. Varea trăsese dezaprobator cu coada ochiului

spre Fandorin și se îmbujorase toată: de sub genele lungi o priveau niște ochi serioși, de un albastru luminos, cu pupile foarte negre.

Ar fi fost o prostie să rămână și să se explice, așa că Varea o rupsese pur și simplu la fugă, ceea ce iarăși nu fusese un lucru foarte înțelept, dar măcar totul se sfârșise fără o scenă penibilă. Oricât ar părea de ciudat, Fandorin se purtase ulterior ca și când episodul cu pricina nici nu ar fi avut loc.

Era un om rece, dezagreabil, rareori se amesteca în conversația altora, iar când o făcea, spunea obligatoriu niște lucruri care o scoteau pe Varea din sărite. Să ne amintim fie și disputa legată de parlament și democrație care se încinsese în timpul unui picnic (fuseseră într-o companie numeroasă pe o colină și îl târâseră după ei și pe Fandorin, deși acesta ardea de nerăbdare să se pitească în bârlogul lui).

D'Hevrais începuse să discute despre constituția pe care fostul mare vizir Midhat pașa o introdusese în Turcia în urmă cu un an. Era interesant. Poftim: o țară sălbatică, asiatică, și are parlament, nu ca Rusia.

Apoi dezbătuseră o vreme ce sistem parlamentar este mai bun. McLaughlin era pentru cel britanic, d'Hevrais, deși francez, pentru cel american, iar Sobolev insista asupra unei constituții mai speciale, de tradiție rusească, nobiliaro-țărănească.

Când Varea susținuse dreptul de vot pentru femei, o luaseră toți, ca unul, în râs. Soldățoiul acela de Sobolev își bătuse joc de ea:

— Of, Varvara Andreevna, dacă vi s-ar acorda vouă, femeilor, drept de vot, ați alege în parlament numai niște feți-frumoși și drăgăstoși. Pune-le pe suratele dumitale să aleagă între Fiodor Mihailovici Dostoievski și căpitanul nostru de cavalerie, Zurov. Cui i-ar da votul? Aud? Păi vedeți?

— Domnilor, dar în parlament ești ales cu de-a sila? se neliniști husarul și toți se înveseliră mai abitir.

Varea le vorbi în zadar despre egalitatea în drepturi și despre statul american Wyoming, unde femeilor le este permis să voteze, fapt care nu a adus nici un prejudiciu. Nimeni nu o lua în serios.

— Și dumneata de ce taci? îi lansă Varea un apel lui Fandorin, care se distinse iarăși trântind o asemenea gogomănie, încât mai bine și-ar fi ținut gura.

— Eu, Varvara Andreevna, sunt în general un adversar al d-democrației. (Spuse asta și se îmbujoră). Încă de la naștere un om nu este egal cu altul, n-ai ce-i face. Principiul democrației știrbește din drepturile celor mai inteligenți, mai t-talentați, cu mai mare capacitate de muncă, îi face dependenți de voința obtuză a celor proști, netalentați și leneși, p-pentru că aceștia din urmă sunt întotdeauna mai mulți într-o societate. Compatrioții mei și ai dumitale trebuie să se dezbare mai întâi de ticăloșie și să-și câștige d-dreptul de a purta numele de cetățean, abia atunci ne vom putea gândi și la un parlament.

Această nemaiauzită declarație o buimăci de-a dreptul pe Varea, dar îi veni în ajutor d'Hevrais:

— Totuși, dacă într-un stat s-a introdus deja dreptul de vot, spuse el moale (discuția se purta, se-nțelege, în franceză), ar fi nedrept să ofensezi jumătate din omenire – și încă jumătatea ei cea mai bună.

Amintindu-și aceste remarcabile cuvinte, Varea zâmbi, se întoarse pe-o parte și începu să se gândească la d'Hevrais.

Slavă Domnului, Kazanzaki îl lăsase în pace. Păi, ce să-i faci, cine-l pusese pe generalul Kriedener să ia o decizie strategică pe baza nu știu cărui interviu! Bietul d'Hevrais era exasperat, se ținea scai de orice om întâlnit în cale, tot explicându-se și justificându-se. Varea îl plăcea mai mult cu înfățișarea aceasta vinovată și nefericită. Dacă mai înainte îi păruse cam încrezut, prea obișnuit cu admirația unanimă, din care pricină păstra față de el o anume distanță, acum nu mai era nevoie de așa ceva, și Varea începuse să se poarte cu francezul simplu și tandru. Era un om sociabil, vesel, nu ca Erast Petrovici; știa îngrozitor de multe lucruri – și despre Turcia, și despre Orientul Antic, și despre istoria Franței. Și unde nu-l purtase setea lui de aventură! Și ce drăguț povestea el acele *récits drôles*[1] – spiritual, cu vioiciune, fără pic de afectare. Varea adora momentul în care, răspunzându-i la vreo întrebare, el făcea o pauză plină de semnificații, zâmbea poznaș și, cu o expresie tainică, spunea:

[1] Anecdote (fr.).

Oh, c'est toute une histoire, mademoiselle[1]. Și, spre deosebire de acest buze-lipite de Fandorin, începea pe loc să depene o istorioară.

Cel mai adesea istorioarele erau hazlii, dar uneori erau și înfricoșătoare.

Pe una dintre ele Varea n-o putea nicicum uita.

— Dumneata, Varea, îi blamezi pe asiatici pentru lipsa lor de respect față de viața omului, și bine faci. (Venise vorba despre atrocitățile comise de bașbuzuci.) Dar aceștia sunt niște sălbatici, niște barbari care se trag, într-un trecut nu foarte îndepărtat, din cine știe ce tigri sau crocodili. Eu însă îți voi descrie o scenă pe care am văzut-o cu ochii mei în cea mai civilizată dintre țări, în Anglia. O, dar este o întreagă poveste... Britanicii prețuiesc într-atât viața omului, încât consideră sinuciderea cel mai mare păcat, iar pentru tentativa de a-ți pune capăt zilelor ești osândit la pedeapsa capitală. În Orient încă nu le-a dat asta prin minte. Cu câțiva ani în urmă, pe când mă aflam la Londra, urma să fie spânzurat un deținut într-o închisoare de acolo. Făptuise o crimă îngrozitoare: făcuse rost, într-un fel sau altul, de un brici, încercase să-și taie beregata și, parțial, chiar reușise, dar doctorul închisorii îl salvase la timp. M-a zguduit logica judecătorului și am decis că trebuie neapărat să văd execuția cu ochii mei. Mi-am folosit relațiile, am făcut rost cu greu de un permis și nu am fost dezamăgit.

Condamnatul își vătămase corzile vocale și putea doar să șuiere, așa că execuția s-a desfă-

[1] O, asta e o întreagă istorie, domnișoară (fr.).

șurat fără ultimul lui cuvânt. S-au ciondănit multă vreme cu doctorul, care spunea că omul acela nu trebuie spânzurat – i se vor desface cusăturile și spânzuratul va putea respira prin trahee. Procurorul și șeful închisorii s-au sfătuit, după care i-au ordonat călăului să treacă la treabă. S-a vădit însă că doctorul avusese dreptate: sub presiunea frânghiei, rana s-a deschis imediat și cel atârnat de sfoară a început să hăpăie aerul cu un șuier înfricoșător. A stat atârnat așa cinci, zece, cincisprezece minute și tot n-a murit, doar fața i se învinețise. Au hotărât să-l cheme pe judecătorul care pronunțase sentința. Cum execuția avea loc la răsăritul soarelui, a durat ceva vreme până l-au trezit pe judecător. A sosit peste un ceas și a luat o decizie à la Solomon: să fie scos lațul condamnatului și să fie spânzurat din nou, de astă dată însă cu lațul petrecut nu deasupra, ci sub tăietură. Zis și făcut. De data asta, totul a mers bine. Iată, dar, roadele civilizației!

Mai târziu, Varei îi apăruse noaptea în vis spânzuratul cu beregata rânjind. „Nu există moarte", grăia gâtul cu vocea lui d'Hevrais, și din rană începea să-i picure sânge. „Există doar revenirea la start."

Cât despre revenirea la start, expresia avea de-acum legătură cu Sobolev.

— Ah, Varvara Andreevna, întreaga mea viață a fost o cursă cu obstacole, îi spusese tânărul general clătinând cu amărăciune din capul tuns scurt. Un arbitru mă tot întoarce din parcurs înapoi, la start. Judecă și dumneata. Mi-am început

cariera în garda călare, m-am distins în războiul cu polonezii, dar am nimerit într-o situație stupidă cu o *panenka* poloneză – și înapoi, la start. Am absolvit Academia Marelui Stat-Major, am fost trimis la post în Turkestan, acolo, un duel tâmpit cu final tragic – și fă dumneata bine Sobolev și te întoarce la start. M-am însurat cu o prințesă, credeam că voi fi fericit – aș... M-am pomenit din nou singur și cu mâinile goale. Am cerut să fiu trimis iarăși în deșert, nu m-am cruțat nici pe mine, nu i-am cruțat nici pe oamenii mei, numai printr-o minune am rămas în viață, și iată-mă-s din nou cu mâinile goale. Lâncezesc ca un trântor și aștept un nou start. Dar voi putea oare aștepta la nesfârșit?

Spre deosebire de d'Hevrais, Sobolev nu stârnea compasiunea Varei. În primul rând, în privința startului, Michel o făcea pe victima, se alinta – era, totuși, general la cei treizeci și trei de ani ai lui, avea două ordine Sf. Gheorghe și o distincție cu Sabia de Aur. Și, în al doilea rând, parcă prea cerșea compasiunea. Pesemne, pe vremea când era cadet, colegii mai vârstnici îi explicaseră că în dragoste repurtezi victorii fie printr-un asalt gen șarjă de cavalerie, fie săpând tranșee care duc la inima femeii, dornică să dăruiască compasiune.

Sobolev săpa destul de neîndemânatic aceste tranșee, dar Varea se simțea măgulită de curtea pe care i-o făcea: era, totuși, un general adevărat, fie el și cu mătura aceea idioată crescută pe obraz. Când Varea îl sfătuia, cu delicatețe, să-și schimbe forma bărbii, generalul începea să se târguiască:

sunt gata să fac acest sacrificiu, spunea el, doar în schimbul unor garanții. Dar Varea nu avea intenția să-i acorde vreo garanție.

Cu cinci zile în urmă, Sobolev venise fericit la ea. Primise, în sfârșit, comanda propriului său detașament: două regimente de cazaci, cu care urma să ia parte la atacul Plevnei, acoperind flancul sudic al corpului de armată. Varea îi urase un start cu noroc. Michel îl luase ca șef al statului său major pe Perepiolkin, exprimându-se în felul următor în legătură cu anostul căpitan:

— M-am dus acolo, m-am văicărit, m-am uitat în ochii lui, și l-am luat. Și ce crezi, Varvara Andreevna? Eremei Ionovici o fi el anost, este în schimb priceput. Oricum, făcea parte din Marele Stat-Major. Este cunoscut în Secția operativă, cei de-acolo îi furnizează informații utile. Și în plus, după câte văd, îmi este devotat, n-a uitat că l-am salvat atunci din mâinile baș-buzucilor. Iar eu, păcătosul de mine, cel mai mult prețuiesc la subalterni devotamentul.

Acum Sobolev era ocupat până peste cap, dar după trei zile Serioja Vereșceaghin, ordonanța lui, îi adusese Varei din partea excelenței sale un somptuos buchet de trandafiri roșii. Trandafirii rezistau în continuare vajnici ca eroii de la Borodino și nici gând să se ofilească. Tot cortul era îmbibat de parfumul lor greu, senzual.

În breșa formată după retragerea generalului se repezise, prompt, Zurov, adept convins al asaltului de cavalerie. Varea pufni, amintindu-și cu câtă viclenie întreprinsese căpitanul acțiunea de recunoaștere prealabilă.

— Adevărată *bellevue*, mademoiselle. O, natura! i se adresase el odată, ieșind din cortul *press-club*-ului, îmbâcsit de fum de țigară, în urma Varei, care avea de gând să admire asfințitul.

Și, fără să piardă tempo-ul, schimbase tema:

— Cumsecade om Erasmus, nu-i așa? Are un suflet curat ca așternutul de pat. Și e un camarad excelent, deși, sigur, e cam morocănos.

Aici husarul făcuse o pauză, privind-o expectativ cu ochii lui frumoși, insolenți. Varea așteptase urmarea.

— E chipeș, e brunețel. În uniformă de husar ar arăta de-a dreptul magnific, mutase cu hotărâre Zurov discuția pe propriul lui teren. Deh, acum arată ca o curcă plouată, dar să-l fi văzut pe Erasmus cel de altădată! Flacără! Uraganul Arabiei!

Varea îl privise neîncrezătoare pe palavragiu, pentru că îi era imposibil să și-l imagineze uragan al Arabiei pe consilierul titular.

— Și cum de s-a schimbat într-atât? îl întrebase ea, în speranța că va afla ceva, cât de mărunt, despre trecutul enigmatic al lui Erast Petrovici.

Dar Zurov ridicase doar din umeri:

— Dracu' știe. Nu ne-am mai văzut de un an. Vreun amor fatal, fără-ndoială. Căci voi, femeile, ne luați pe noi, bărbații, drept niște imbecili fără inimă, pe câtă vreme noi avem inimi ardente, vulnerabile, spuse el și-și plecă ochii cu amărăciune. Când ți-e zdrobită inima, poți arăta și la douăzeci de ani ca un moșneag.

Varea pufni:

— Ei, douăzeci! Nu-ți stă bine să te întinerești chiar atât.

— Nu vorbeam despre mine, ci despre Fandorin, îi explică husarul. Are doar douăzeci și unu de ani.

— Cum, Erast Petrovici? icni Varea. Lasă gluma, douăzeci și doi de ani am eu.

— Asta spuneam și eu, se însufleți Zurov. Dumneata ai nevoie de cineva mai matur, să aibă măcar în jur de treizeci de ani.

Dar ea nu-l mai auzea, uluită de această noutate. Fandorin are doar douăzeci și unu de ani? Douăzeci și unu?! Incredibil. De-asta-l numise Kazanzaki *wunderkind*. Ei da, ce-i drept, fața consilierului era ca de băiețel, dar felul său de a fi, dar privirea lui, dar tâmplele lui cărunte! Ce anume ți-a presărat atâta promoroacă pe tâmple, Erast Petrovici?

Husarul interpretă în felul lui perplexitatea Varei și, arborând un aer demn, declară:

— Iată despre ce este vorba. Dacă strengarul ăsta de Erasmus mi-a luat-o înainte, mă retrag neîntârziat. Orice ar spune răuvoitorii despre mine, mademoiselle, Zurov este un om cu principii. Nu va atenta niciodată la ceea ce aparține unui prieten.

— Despre mine vorbeai? se dezmetici Varea. Dacă eu sunt „ceea ce-i aparține lui Fandorin" nu vei atenta la mine, iar dacă nu, vei atenta? Am înțeles corect?

Zurov jucă puțin, diplomatic, din sprâncene, altminteri fără să se tulbure câtuși de puțin.

— Îmi aparţin şi îmi voi aparţine întotdeauna doar mie, dar am şi un logodnic, îi replicase cu asprime Varea insolentului husar.

— Am auzit. Dar acel monsieur arestat nu se numără printre prietenii mei, răspunse înveselit căpitanul, şi cu asta misiunea lui de recunoaştere luă sfârşit.

Urmă atacul propriu-zis.

— N-ai vrea să facem un pariu, mademoiselle? Dacă ghicesc cine iese primul din cort, îmi dăruieşti un sărut. Dacă nu ghicesc, mă tund chilug, ca un başbuzuc. Hotărăşte-te! Fireşte, dumneata ţi-ai asuma un risc minim – sunt douăzeci de oameni acolo.

Varei i se lărgiră fără voie buzele într-un zâmbet.

— Şi cine va ieşi?

Zurov îşi compuse o mină gânditoare şi clătină disperat din cap:

— Eh, adio, zulufii mei... Colonelul Sablin. Ba nu. McLaughlin. Nu... Bufetierul Semion, da, el!

Îl apucă un puternic acces de tuse şi, în secunda următoare, bufetierul ieşi grăbit din club, ştergându-şi mâinile de marginea podiovkăi[1] de mătase. Se uită preocupat la cerul senin, mormăi: „Uf, măcar să nu înceapă ploaia", şi se întoarse în cort fără să arunce măcar o privire spre Zurov.

— Minune, semn divin! exclamă contele şi, netezindu-şi mustăţile, se apropie de Varea, care se prăpădea de râs.

---

[1] Haină bărbătească lungă, cu creţuri în talie (rus.).

Ea crezuse că husarul o va săruta pe obraz, cum făcea întotdeauna Petea, dar Zurov îi ţintise buzele şi sărutul fusese prelung, neobişnuit, amețitor.

Într-un sfârşit, simţind că acuşi-acuşi se va sufoca, Varea îl îmbrâncise pe cavalerist şi-şi dusese mâna la inimă.

— O, să vezi ce palmă-ţi dau, îl ameninţase ea cu voce slabă. Şi doar mă avertizaseră oamenii cumsecade că trişezi.

— Pentru o palmă voi fi nevoit să te provoc la duel. Şi, bineînţeles, voi veni înarmat, toarse contele, holbându-se la ea.

Hotărât lucru, era imposibil să te superi pe el.

În cort îşi vârî feţişoara rotundă Luşka, o fetişcană sperioasă şi neghioabă, care le era surorilor de caritate şi jupânească, şi bucătăreasă, iar în cazul unei prea mari afluenţe de bolnavi, şi infirmieră.

— Domnişoară, vă aşteaptă un militar, spuse ea într-un suflet. Brunet, cu mustăţi şi cu buchet. Ce să-i spun?

Gândeşti la lup, şi lupu-i la uşă, îşi zise Varea şi zâmbi iarăşi. Tehnica de asediu a lui Zurov o amuza.

— Să aştepte. Ies imediat, spuse ea, dându-şi pătura la o parte.

Dar pe lângă corturile spitalului de campanie, unde totul era pregătit pentru primirea altor răniţi, nu husarul se preumbla, ci un alt curtezan: colonelul Lucan, pomădat şi parfumat peste măsură.

Varea oftă adânc, dar era prea târziu să-l evite.

— *Ravissante comme l'Aurore*[1], spuse el și dădu să se plece spre mânuța Varei, dar se îndreptă iute de spate, aducându-și aminte de manierele femeilor moderne.

Varea își înclină capul, refuză florile, privi uniforma sclipind de ceaprazuri aurii a aliatului și îl întrebă sec:

— Dar ce-i cu dumneata, gătit dis-de-dimineață în uniformă de paradă?

— Plec la București, particip la Consiliul de Război al înălțimii sale, o informă plin de importanță colonelul. Am venit să-mi iau rămas-bun și, cu un drum, să te invit la micul dejun.

Bătu din palme și de după cotitură își făcu apariția o caleașcă exagerat de elegantă. Pe capră ședea ordonanța, într-o uniformă decolorată de atâta spălat, dar cu mănuși albe.

— Te rog, spuse Lucan înclinându-se, iar Varea, intrigată fără voie, luă loc pe bancheta elastică.

— Dar unde mergem? întrebă ea. La popota ofițerilor?

Românul doar zâmbi enigmatic, ca și când ar fi vrut să-și poarte însoțitoarea cel puțin peste nouă mări și nouă țări.

În ultima vreme, colonelul se purtase în general cam ciudat. Stătea pironit, la fel ca înainte, nopți întregi la masa de joc, dar dacă în primele zile ale nefastei sale cunoștințe cu Zurov afișa o figură de om hăituit și nefericit, acum își venise definitiv în fire și, cu toate că pierdea în continuare sume considerabile, nu părea câtuși de puțin afectat.

---

[1] Încântătoare ca zorii de zi (fr.).

— Cum a fost jocul de ieri? îl întrebă Varea, privindu-i atent cearcănele cafenii de sub ochi.

— Fortuna și-a întors, în sfârșit, fața spre mine, răspunse el, înseninându-se. Gata cu norocul lui Zurov al dumitale. Ai auzit de legea numerelor mari? Dacă mizezi zi de zi pe sume mari, mai devreme sau mai târziu le recâștigi obligatoriu!

După câte își amintea Varea, Petea îi formulase teoria asta întru câtva diferit, dar n-avea rost să pornească o dispută.

— Contele are de partea sa norocul chior, eu – calculul matematic și o avere uriașă. Privește, zise el și-și ridică degetul mic. Mi-am recâștigat inelul de familie. Este un diamant indian de unsprezece carate. Un strămoș de-al meu l-a adus dintr-o cruciadă.

— Cum, românii au luat parte la cruciade? avu Varea nechibzuința să se minuneze, drept care îi fu dat să asculte o întreagă disertație privind arborele genealogic al colonelului, arbore care cobora, pare-se, tocmai până la legatul roman Lucan Mauritius Tulla.

Între timp, caleașca ieși din perimetrul taberei și se opri într-o dumbravă umbroasă. Sub un stejar bătrân albea o masă acoperită cu o față scrobită, iar pe masă erau atâtea bunătăți, încât pe Varea o răzbi pe loc foamea. Erau și brânzeturi franțuzești, și fructe, și somon afumat, și jambon trandafiriu, și raci purpurii, iar într-o găletușă de argint se aținea în poziție de drepți o sticlă de Lafite.

Trebuia, totuși, să admită că Lucan avea și unele calități.

Când au ridicat primul pahar, s-a auzit în depărtare un bufnet înăbușit și inima Varei se strânse. Cum se putuse oare lăsa distrasă în asemenea hal? Începuse asaltul. Acolo sunt uciși oameni, răniții gem, și ea...

Împingând la o parte, cu un aer vinovat, fructiera cu struguri de culoarea smaraldului, Varea spuse:

— Doamne, dă să meargă totul conform planului.

Colonelul dădu pe dușcă paharul, apoi și-l umplu imediat la loc. Comentă, mestecând:

— Planul e bun, firește. Ca reprezentant personal al înălțimii sale, îl cunosc și chiar am participat într-o oarecare măsură la elaborarea lui. Manevra de învăluire la adăpostul lanțului de dealuri este deosebit de ingenioasă. Coloanele lui Șahonski și Veliaminov vor înainta spre Plevna dinspre est. Dinspre sud, micul detașament al lui Sobolev le va distrage turcilor atenția asupra sa. Pe hârtie arată bine, mai spuse Lucan, golind paharul. Dar războiul, mademoiselle Varvara, nu este pe hârtie. Iar compatrioții dumitale n-o să facă nici o scofală.

— Cum asta? exclamă Varea.

Colonelul surâse, ciocănindu-și cu degetul o tâmplă.

— Eu sunt strateg, mademoiselle, și văd mai departe decât ofițerii voștri de la Marele Stat-Major. Aici (și făcu din cap un semn spre porthartul său) este copia raportului pe care l-am trimis încă de ieri principelui Carol. Prevăd un eșec total al trupelor rusești și sunt convins că înălțimea

sa îmi va prețui perspicacitatea după merit. Comandanții voștri militari sunt prea aroganți și îngâmfați, își supraestimează soldații și îi subestimează pe turci. Ca, de altfel, și pe noi, pe aliații români. Dar nu-i nimic, după lecția de astăzi, țarul însuși ne va ruga să-i venim în ajutor, vei vedea.

Colonelul rupse o bucată zdravănă de Roquefort, iar dispoziția Varei se strică definitiv.

Previziunile sumbre ale lui Lucan se adeveriră.

În aceeași seară, Varea și Fandorin stăteau pe marginea drumului care ducea spre Plevna, iar pe lângă ei treceau, în șiruri nesfârșite, furgoane cu răniți. Încă nu se încheiase numărătoarea pierderilor de vieți omenești, dar cei din spital spuneau că fuseseră scoși din luptă cel puțin șapte mii de militari. Se mai spunea că Sobolev se distinsese în bătălie, atrăgând asupra sa contraatacul turcilor: fără cazacii lui, tragedia ar fi fost de o sută de ori mai devastatoare. Produseseră o mare uimire artileriștii turci, care demonstraseră o precizie satanică și supuseseră coloanele rușilor unui tir puternic pe când acestea abia se apropiau, înainte chiar ca batalioanele să se poată desfășura pentru atac.

Varea îi povestise lui Erast Petrovici cele auzite, însă consilierul titular păstrase tăcerea – fie auzise și el veștile, fie era încă în stare de șoc, n-aveai de unde ști.

Coloana se împotmoli – se desprinsese roata unei căruțe. Varea, care se străduia să se uite cât

mai puțin la cei mutilați, privi totuși ceva mai atent în căruța șchioapă și scăpă un strigăt: fața ofițerului rănit albind neclar în asfințitul luminos i se părea cunoscută. Se apropie. Întocmai, era colonelul Sablin, unul dintre obișnuiții clubului. Zăcea fără cunoștință, acoperit cu o manta însângerată. Trupul lui părea surprinzător de scurt.

— Un cunoscut? o întrebă felcerul care îl însoțea pe colonel. Un obuz i-a smuls picioarele, praful s-a ales de ele. N-a avut noroc.

Varea se dădu îndărăt spre Fandorin și izbucni într-un plâns spasmodic, cu sughițuri.

Plânse îndelung, apoi lacrimile i se uscară, apoi se lăsă răcoarea, dar furgoanele cu răniți treceau, și tot treceau.

— Vezi, toți la club îl socoteau pe Lucan un prostănac, dar uite că s-a dovedit mai deștept decât Kriedener, spuse la un moment dat Varea, căci îi era peste putință să mai tacă.

Fandorin o privi întrebător, iar ea îl lămuri:

— Mi-a spus încă de azi-dimineață că n-o să iasă nici o scofală. Zicea că amplasamentul trupelor e bun, dar că avem comandanți proști. Și că nici soldații noștri nu sunt foarte...

— Așa a spus? o întrerupse Erast Petrovici. Aha, deci asta era. Dar asta schimbă...

Nu-și termină vorba, își mișcă doar sprâncenele.

— Ce schimbă?

Tăcere.

— Ce schimbă? Ce?

Varea începu să se înfurie.

— Ce stil idiot! Îl spui pe „a" și nu-l spui pe „b"! Ce-nseamnă asta, la urma urmei?

O încerca dorința năprasnică de a-l apuca de umeri pe consilierul titular și de a-l scutura zdravăn. Țângău afectat și prost-crescut! Se crede căpetenia indiană Chingachguk!

— Asta, Varvara Andreevna, se cheamă trădare, își dezlipi brusc buzele Erast Petrovici.

— Trădare? Ce fel de trădare?

— O lămurim imediat. Deci, începu Fandorin și-și șterse fruntea. Colonelul Lucan, un ins nu tocmai deștept, este singurul care prevede înfrângerea armatei ruse. Asta-i unu. Cunoștea amplasamentul trupelor și chiar, ca reprezentant al principelui Carol, primise o copie. Asta-i doi. Succesul operațiunii depindea de manevra secretă de învăluire la adăpostul lanțului de dealuri. Asta-i trei. Coloanele noastre au fost supuse unui puternic tir din partea artileriei turcești, conform coordonatelor hărții, sector după sector, din afara câmpului lor vizual direct. Asta-i patru. Concluzia?

— Turcii știau dinainte când și unde să deschidă focul, șopti Varea.

— Iar Lucan știa dinainte că asaltul va fi sortit eșecului. De fapt, există și punctul cinci: în ultimele zile, Lucan a avut foarte mulți bani.

— E un om bogat. Zice că are nu știu ce bijuterii de familie, are moșii. Mi-a spus câte ceva, dar n-am prea fost atentă.

— Varvara Andreevna, destul de recent colonelul a încercat să împrumute de la mine trei sute de ruble, după care, în câteva zile, dacă e

să-i dăm crezare lui Zurov, a lăsat la masa de joc aproape cincisprezece mii. Sigur, Ippolit putea să și exagereze puțin...

— Și-ncă cum, îl aprobă Varea. Dar Lucan a câștigat într-adevăr foarte mult. Chiar el mi-a spus asta azi, înainte să plece la București.

— A plecat?

Erast Petrovici se întoarse cu spatele și căzu pe gânduri, clătinând la răstimpuri din cap. Varea veni lângă el, mai într-o parte, ca să-i vadă chipul, dar nu remarcă nimic neobișnuit: Fandorin, cu ochii întredeschiși, privea planeta Marte.

— Uite ce e, s-scumpă Varvara Andreevna, începu el să vorbească domol, și sufletul Varei se încălzi – în primul rând, pentru că era „scumpă", și în al doilea, pentru că se bâlbâia din nou. Mă văd nevoit să-ți cer, totuși, ajutorul, deși promisesem că...

— Orice! exclamă cam prea în pripă Varea, și adăugă: Pentru salvarea lui Petea.

— Excelent.

Fandorin o privi scrutător în ochi.

— Dar e o m-misiune foarte grea și nu dintre cele mai plăcute. Aș dori să pleci și dumneata la București, să-l găsești acolo pe Lucan și să încerci să t-te lămurești în ceea ce-l privește. Să încerci, de pildă, să afli dacă este într-adevăr atât de bogat. Mizează pe îngâmfarea, lăudăroșenia și p-prostia lui. Doar l-a luat o dată gura pe dinainte. În mod sigur iar se va înfoia în p-pene în fața dumitale.

Și Erast Petrovici adăugă, fâstâcit:

— Doar ești o persoană t-tânără, atrăgătoare...

Tuși și se pierdu cu totul, pentru că Varea, de surpriză, scoase un fluierat. Statuia Comandorului scăpase, în sfârșit, un compliment . Sigur, un compliment cam firav – „persoană tânără și atrăgătoare" –, dar totuși, totuși...

Însă Fandorin strică numaidecât totul:

— Se-nțelege, nu se face să călătorești singură, și ar p-părea și ciudat. Știu că și Paladin are de gând să plece la București. Și, desigur, nu va avea nimic împotrivă să-l însoțești.

A, nu, hotărât lucru, ăsta nu-i om, e sloi de gheață, își zise Varea. Încearcă numai să dezgheți un asemenea ins! Oare chiar nu vede că francezul îi face curte? Ba vede, vede totul. Cum ar spune Luśka, na-ți-o frântă că ți-am dres-o.

Erast Petrovici, se pare, interpretă expresia ei de nemulțumire în felul lui.

— Să nu-ți faci griji în privința banilor. Doar, oricum, ți se cuvin și salariu, și cheltuieli de călătorie, și altele. Vei primi. Cumpără-ți de acolo ceva, distrează-te.

— Păi, în compania lui d'Hevrais n-ai cum să te plictisești, spuse Varea pe un ton răzbunător.

Capitolul al șaptelea,

ÎN CARE VAREA ÎȘI PIERDE REPUTAȚIA
DE FEMEIE RESPECTABILĂ

Informația Guberniei Moscova
22 iulie (3 august) 1877

Foileton duminical

„Când preaplecata dumneavoastră slugă a aflat că acest oraș, care în ultimele luni a fost asaltat fără încetare de vizitatori sosiți din spatele frontului nostru, a fost la vremea lui întemeiat de Vlad, poreclit Țepeș, cunoscut și sub numele de Dracula, mi s-au lămurit multe. Înțeleg acum de ce la București primești în cel mai bun caz trei franci pentru o rublă, de ce un prânz mizer într-o speluncă te costă cât un banchet la „Slavianski Bazar", iar pentru o cameră de hotel plătești cât ai da pentru închirierea Palatului Buckingham. Sug, sug întruna acești vampiri blestemați sânge rusesc, își ling pofticioși buzele, ba mai și scuipă din când în când. Cel mai neplăcut este însă că, după alegerea unui prinț german de rangul trei ca suveran al României, această provincie dunăreană care-și datorează independența exclusiv Rusiei a început să duhnească a *wurst*[1] și *zülze*[2]. Se topește de admirație boierimea asta domnitoare în fața lui Herr Bismarck, iar

[1] Cârnați (germ.).
[2] Piftie (germ.).

concetățeanul nostru rus este tratat aici ca o capră râioasă: îl mulg, dar strâmbă din nas. Ai zice că nu pentru libertatea românilor își varsă sângele lui sfânt, pe câmpiile Plevnei..."

Se înșelase Varea, se înșelase amarnic. Călătoria spre București fusese teribil de plicticoasă.

În afara francezului, se pregăteau să plece la odihnă în capitala principatului român și alți câțiva corespondenți. Le era tuturor limpede că în următoarele zile, chiar săptămâni, nu se va petrece nimic interesant pe teatrul operațiunilor de război, că va mai dura o vreme până când trupele rusești își vor reveni după măcelul de la Plevna, așa încât pe jurnaliști îi trăgea ața spre ispitele din spatele frontului.

Pregătirile au durat mult și n-au putut pleca decât peste trei zile. Pe Varea, doamnă fiind, o instalară în brișca lui McLaughlin, ceilalți porniră călare, iar pe francez – acesta pusese șaua pe Iatagan, căruia i se urî curând de mersul domol – apucă să-l vadă doar de departe, și de conversat nu conversă decât cu irlandezul. Acesta dezbătu cu Varea pe toate fețele condițiile climatice din Balcani, de la Londra și din Asia Centrală, îi povesti despre construcția arcurilor de suspensie cu care era înzestrat echipajul său și îi descrise în amănunt câteva probleme de șah extrem de complicate. Toate acestea îi stricară Varei dispoziția, și la popasuri își privea morocănoasă voioșii tovarăși de drum, inclusiv pe d'Hevrais, îmbujorat după câte o scurtă plimbare pe jos.

În cea de-a doua zi a călătoriei – trecuseră deja de Alexandria – situația se îmbunătăți, pentru că Zurov ajunse din urmă cavalcada. Se distinsese în luptă și, pentru bravura de care dăduse dovadă, Sobolev îl numise aghiotantul său, iar generalul voise chiar să-l propună pentru Ordinul Sf. Ana. Husarul ceruse însă drept compensație o permisie de o săptămână „pentru a-și dezmorți oasele", după cum se exprimase el.

La început, căpitanul o distrase pe Varea cu niște giumbușlucuri ecvestre de djighit[1]: smulgea din goana calului zurgălăi albaștri, jongla cu monede de aur de un imperial și galopa în picioare pe șaua calului. Încercase apoi să schimbe locul cu McLaughlin, iar când întâmpinase rezistența flegmatică, dar hotărâtă a acestuia, mutase vizitiul, rămas fără grai, pe iapa sa roaibă și se așezase el însuși pe capră, întorcându-și capul din minut în minut și amuzând-o pe Varea cu balivernele lui despre propriul lui eroism și despre uneltirile gelosului Jeromka Perepiolkin, cu care nou-numitul aghiotant era la cuțite. Și așa au ajuns la destinație.

Așa cum prevăzuse Erast Petrovici, Varei i-a fost ușor să-l găsească pe Lucan. Urmând instrucțiunile, trase la Hotel „Royal", cel mai scump din București, întrebă la recepție de colonelul Lucan, aflând astfel că *son excellence* este bine-cunoscut aici: chefuise și aseară, și alaltăieri seară

[1] La muntenii caucazieni și la cazaci, călăreț iscusit (rus.).

la restaurantul hotelului. O va face, fără doar și poate, și în această seară.

Mai era mult până la lăsarea serii, așa că Varea o porni la plimbare pe Calea Mogoșoaiei, o stradă șic, care, după viața la cort, i se păru frumoasă aproape ca Nevski Prospekt: echipaje elegante, magazine cu marchize vărgate deasupra vitrinelor, orbitoare frumuseți orientale, bruneți chipeși în veste albastre, albe și chiar trandafirii, și uniforme, uniforme, uniforme. Limba rusă și cea franceză acopereau vădit limba română. Varea bău într-o cafenea adevărată două căni cu cacao, mâncă patru prăjituri și tocmai era gata să se topească de desfătare, când, lângă o prăvălie de pălării, se privise din întâmplare în vitrina-oglindă și gemuse, oripilată. Nici nu era de mirare că bărbații care treceau pe lângă ea parcă nici n-o vedeau!

Creatura aceea zdrențăroasă, în rochie albastră de lână și cu pălărioară decolorată de pai făcea pur și simplu de rușine numele de rusoaică. Și asta în vreme ce pe trotuare hoinăreau fără țintă niște messaline dezbrăcate după ultimul răcnet al modei de la Paris!

Varea întârzie îngrozitor la restaurant. Se înțelesese cu McLaughlin să se întâlnească acolo la șapte, și ea apăruse la nouă. Corespondentul ziarului *Daily Post*, gentleman desăvârșit, acceptase fără murmur acest *rendez-vous* (doar nu se putea duce singură la restaurant, ar fi fost luată drept cocotă), și nu scoase o vorbă de reproș în legătură cu întârzierea, expresia însă îi era profund

nefericită. Nu-i nimic, bunul datornic la plată se cunoaște. O chinuise tot drumul cu grozavele lui cunoștințe în materie de meteorologie, acum să tragă ponoasele.

Lucan nu sosise încă la restaurant, așa că Varea îl rugă pe irlandez, din considerente umanitare, să-i mai explice o dată cum se joacă apărarea persană antică. Irlandezul, care nu remarcase defel schimbarea intervenită în aspectul Varei (și cheltuise pentru asta șase ceasuri și aproape toată dispensa de călătorie – șase sute optzeci și cinci de franci), observă sec că nu cunoaște o astfel de apărare. Mai spuse că fusese nevoit să se intereseze dacă la această latitudine este întotdeauna atât de cald la sfârșitul lui iulie. Aflase că da, întotdeauna, dar asta era nimic în comparație cu arșița umedă din Bangalore.

Când, la zece și jumătate, ușile aurite se deschiseră și în restaurant își făcu apariția, ușor afumat, descendentul legatului roman, Varea se bucură ca la vederea unei rude apropiate, se înălță din scaun și începu să-i facă semne, cu o nedisimulată cordialitate.

Ce-i drept, se ivise și o complicație neprevăzută, sub forma unei șatene durdulii agățate de brațul colonelului. Complicația o privi pe Varea cu vădită ostilitate, iar Varea se fâstâci – nu știu cum, dar nici nu-i trecuse prin minte că Lucan putea fi și însurat.

Dar colonelul rezolvă problema cu o hotărâre demnă de un militar: îi dădu însoțitoarei o palmă ușoară ceva mai jos de locul unde-i începea trena somptuoasă, iar șatena, după ce-i șuieră

ceva otrăvit, se îndepărtă indignată. Se pare, totuși, că nu-i e soție, își zise Varea și se fâstâci și mai tare.

— Floricica noastră de câmp și-a deschis petalele și s-a dovedit a fi un splendid trandafir! răcni Lucan și se năpusti spre Varea, traversând iute întreaga sală. Ce rochie! Ce pălărie! Doamne, am nimerit oare pe Champs Elysées?

Filfizon și vulgar, dar e totuși plăcut să auzi asemenea cuvinte. Varea chiar îi permise să-și lipească buzele de mâna ei, renunțând de bunăvoie la principii în numele cauzei. Colonelul se înclină cu bunăvoință neglijentă în fața irlandezului (acesta nu-i era rival) și, fără să aștepte vreo invitație, se așeză la masa lor. Varei i se păru că și McLaughlin se bucură de întâlnirea cu românul. Te pomenești că se săturase de discuțiile pe tema condițiilor climaterice? Aș, de unde!

Chelnerii debarasau deja masa de ibricul de cafea și prăjiturelele comandate de zgârcitul corespondent și cărau pe ea vin, dulciuri, fructe, brânzeturi.

— Nu vei uita Bucureștiul! îi promise Lucan. În acest oraș, totul îmi aparține!

— În ce sens? îl întrebă irlandezul. Posezi în acest oraș valori imobiliare consistente?

Românul nu-l învrednici cu un răspuns.

— Felicită-mă, mademoiselle. Raportul meu a fost apreciat după merit și mă aștept foarte curând la o avansare.

— Ce raport? se interesă iarăși McLaughlin. Ce avansare?

— Întreaga Românie așteaptă o avansare, rosti Lucan pe un ton solemn. Acum este absolut limpede că împăratul rus a supraestimat puterea armatei sale. Știu din surse demne de încredere, continuă el, își coborî teatral vocea și se aplecă spre Varea, gâdilându-i obrazul cu mustața-i frizată, că generalul Kriedener va fi îndepărtat de la comanda Diviziei de Vest, iar la comanda trupelor care asediază Plevna se va afla principele nostru, Carol.

McLaughlin își scoase carnețelul din buzunar și începu să noteze.

— Nu ți-ar face plăcere să pornim într-o mică plimbare prin Bucureștiul nocturn, mademoiselle Varvara? îi șopti Lucan la ureche, profitând de pauză. Îți voi arăta lucruri pe care nu le poți vedea în plicticoasa voastră capitală nordică. Vei rămâne cu amintiri de neșters, ți-o jur.

— Este decizia împăratului rus, sau pur și simplu o dorință a principelui Carol? întrebă, pedant, jurnalistul.

— Dorințele înălțimii sale sunt prea îndeajuns, îl repezi colonelul. Fără România și fără glorioasa ei armată de cincizeci de mii de oșteni, rușii sunt neputincioși. O, domnule corespondent, țara mea are în față un viitor măreț. Curând, foarte curând principele Carol va deveni rege. Iar plecata dumitale slugă, adăugă el, adresându-i-se Varei, va ajunge o persoană extrem de importantă. Poate chiar senator. Perspicacitatea pe care am dovedit-o a fost apreciată după merit. Deci, cum rămâne cu mica noastră plimbare? Insist.

— Mă mai gândesc, promise ea vag, chibzuind cum să orienteze conversaţia pe făgaşul dorit.

În clipa aceea, în restaurant îşi făcură apariţia Zurov şi d'Hevrais – total inoportun din punctul de vedere al misiunii, dar Varea se bucură oricum: în prezenţa lor, zelul lui Lucan se va mai domoli.

Urmărindu-i direcţia privirii, colonelul mormăi nemulţumit:

— Hotărât lucru, „Royal"-ul se transformă, zău aşa, într-o curte de trecere. Trebuia să ne aşezăm într-un separeu.

— Bună seara, domnilor, îşi salută Varea cunoştinţele. Bucureştiul e un oraş mic, nu credeţi? Colonelul tocmai se lăuda cu perspicacitatea de care a dat dovadă. A prevăzut că asaltul Plevnei se va sfârşi dezastruos.

— Chiar aşa? întrebă d'Hevrais, privindu-l cu luare-aminte pe Lucan.

— Ei, dar arăţi magnific, Varvara Andreevna, spuse Zurov. Ce beţi aici, Martell? Băiete, mai adu nişte pahare!

Românul sorbi din coniac şi îi măsură pe amândoi cu o privire mahmură.

— Cui i-a făcut această previziune? Când? întrebă McLaughlin, mijindu-şi ochii.

— În raportul înaintat suveranului său, îl lămuri Varea. Iar acum, perspicacitatea colonelului este apreciată după merit.

— Serviţi-vă, domnilor, beţi, îi invită Lucan printr-un gest larg şi se ridică brusc de la masă.

Domnișoara Suvorova și cu mine vom face o plimbare cu trăsura. Mi-a promis.

D'Hevrais își înălță sprâncenele a mirare, iar Zurov exclamă incredul:

— Ce aud, Varvara Andreevna? Mergi cu Lucan?

Varea era pe punctul să intre în panică. Dacă mergea cu Lucan, își distrugea pe veci reputația, și-apoi nici nu știa cum se va sfârși plimbarea. Dacă îl refuza, compromitea misiunea.

— Mă întorc imediat, domnilor, rosti ea cu voce stinsă și păși iute-iute spre ieșire – trebuia să-și adune gândurile.

În foaier, lângă oglinda înaltă în ramă de bronz bogat ornamentată, se opri și-și duse mâna la fruntea înfierbântată. Ce să facă? Să urce la ea în cameră, să se închidă pe dinăuntru și să nu răspundă. Iartă-mă, Petea! Domnule consilier titular, nu mă chinui, Varea Suvorova nu are stofă de spion.

Ușa scârțâi amenințător și în oglindă, chiar în spatele ei, răsări fața roșie, furioasă a colonelului.

— Să mă ierți, mademoiselle, dar cu Mihai Lucan nu te porți așa. Dumneata mi-ai făcut, într-un anume fel, avansuri, și acum ți s-a năzărit să mă dezonorezi în public? Nu ți-ai găsit omul! Aici nu ești la *press-club*, ci la mine acasă!

Din curtoazia viitorului senator nu rămăsese nici urmă. Ochii căprui cu irizări aurii aruncau fulgere.

— Să mergem, mademoiselle, echipajul așteaptă.

Și pe umărul Varei se lăsă o mână negricioasă, hirsută, cu degete neobișnuit de puternice, ca din fier forjat.

— Ți-ai pierdut mințile, colonele! Nu sunt curtezană! strigă Varea privind de jur-împrejur.

În foaier era destul de multă lume, majoritatea bărbați în sacouri de vară și ofițeri români. Urmăreau cu interes scena picantă, dar nu păreau că ar avea de gând să sară în apărarea unei doamne (dar, de fapt, era oare o doamnă?)

Lucan spuse ceva pe românește, iar spectatorii izbucniră în râs, plini de înțelegere.

— Hei, ai băut prea mult, Marusia? o întrebă rusește unul din ei, și ceilalți se înveseliră mai abitir.

Colonelul o cuprinse autoritar de talie pe Varea și o conduse spre ieșire cu atâta dibăcie, încât ei îi era imposibil să se împotrivească.

— Ești un ticălos! strigă Varea și vru să-l plesnească peste obraz, el însă reuși să-i prindă încheietura mâinii.

Fața lui, care se apropiase de a ei, duhnea a alcool și odicolon. „O să vomit de greață", gândi speriată Varea.

Dar în secunda următoare, încleștarea în care o prinseseră mâinile colonelului slăbi de la sine. Mai întâi se auzi un plesnet zdravăn, apoi un trosnet sonor, și prigonitorul Varei zbură până-n perete. Un obraz îi era stacojiu din cauza palmei primite, celălalt îi era alb din pricina unei sănătoase lovituri de pumn. La doi pași de el, umăr la umăr – d'Hevrais și Zurov. Corespon-

dentul își scutura ușor degetele mâinii drepte, husarul își mângâia pumnul mâinii stângi.

— A trecut pisica neagră printre aliați, constată Ippolit. Și e doar începutul. Nu scapi numai cu o chelfăneală, Luca. Pentru asemenea conduită față de o doamnă trebuie să te alegi cu pielea găurită.

D'Hevrais nu spuse nimic, își scoase doar mănușa albă și îl plesni cu ea pe colonel peste obraz.

Cu capul încă tremurându-i, Lucan se îndreptă de spate, își șterse fălcile. Îl privi pe unul, apoi pe celălalt. Pe Varea o mira cel mai mult faptul că toți trei, pare-se, uitaseră cu desăvârșire de existența ei.

— Sunt provocat la duel? întrebă românul, picurând rar, răgușit, ca printr-un mare efort cuvintele franțuzești. Cu amândoi odată? Sau, totuși, pe rând?

— Alege-l pe cel care-ți place mai mult, îi aruncă sec d'Hevrais. Și dacă ai noroc cu primul, vei avea de a face cu al doilea.

— O, nu, se indignă contele. Așa nu merge. Eu am spus primul de pielea găurită, cu mine se va duela. Cu pistolul.

— Cu pistolul? rânji dezagreabil Lucan. A, nu, domnule trișor, eu aleg arma. Știu perfect că și dumneata, și domnul scrib sunteți țintași de elită. Dar ne aflăm în România și aici ne vom duela în stilul nostru, valah.

Se întoarse spre spectatori, le strigă ceva și câțiva ofițeri români își scoaseră cu promptitu-

dine săbiile din teacă, întinzându-le cu mânerele înainte.

— Îl aleg pe monsieur jurnalist, pocni colonelul din degete și apucă mânerul propriei sale săbii.

Se trezise din beție și se înviora văzând cu ochii.

— Luați oricare dintre săbii și poftiți în curte. Mai întâi te voi străpunge pe dumneata, apoi îi voi tăia urechile domnului duelgiu.

Mulțimea spectatorilor lărmui aprobator, cineva chiar strigă „Bravo!"

D'Hevrais ridică din umeri și luă sabia care se afla cel mai aproape de el.

McLaughlin împinse la o parte mulțimea de gură-cască și strigă:

— Încetați! Charles, ți-ai ieșit din minți? E absurd! O să te ucidă! Lupta cu sabia e sport balcanic, tu nu-l stăpânești!

— Am studiat lupta cu floreta, iar sabia e aproape la fel, răspunse netulburat francezul, cântărind sabia în mână.

— Domnilor, nu faceți asta, își recăpătă Varea în sfârșit graiul. Totul e din pricina mea. Colonelul a întrecut puțin măsura la băutură, dar nu a vrut să mă jignească, sunt sigură! Ci încetați odată, la urma urmei e ridicol! Vă dați seama în ce situație mă puneți?

Vocea îi tremura jalnic; în zadar însă, rugămințile nu-i erau auzite.

Haita aceea de bărbați, fără să arunce măcar o privire doamnei care fusese la originea întregii dispute, o porni discutând aprins pe coridor,

spre micuța curte interioară. Doar McLaughlin rămăsese cu Varea.

— E absurd, spuse el mâniat. Ce floretă? Eu am văzut cum mânuiesc românii sabia. Aici nu se pornește din poziția a treia și nu se declară *en garde*! Te taie-n felii ca pe-un caltaboș. A, ce condei se prăpădește, și în ce fel idiot! Totul din cauza înfumurării lui tipic franțuzești. Dar nici curcanului de Lucan n-o să-i fie moale. O să intre la pârnaie și o să zacă acolo până la amnistia din cinstea victoriei. La noi, de pildă, în Britania...

— Doamne, Dumnezeule, ce-i de făcut! îngăima pierdută Varea, fără să-l asculte. Numai eu sunt de vină.

— Cochetăria, domnișoară, este un mare păcat, îi dădu dreptate irlandezul cu neașteptată ușurință. Încă de pe vremea războiului troian...

Din curte răzbătu un urlet unanim emis de un cor de voci bărbătești.

— Ce se întâmplă acolo? Nu cumva totul s-a sfârșit? întrebă Varea, ducându-și mâna la inimă. Cum, atât de repede! Coboară acolo, Seamus, vezi ce se-ntâmplă. Te implor!

McLaughlin amuțise, ascultând cu atenție. Pe fața lui blajină încremenise o expresie alarmată. Era clar că McLaughlin nu avea nici un chef să iasă în curte.

— Ce mai aștepți, îl zori Varea. Poate are nevoie de îngrijiri medicale! Of, ce om ești!

O luă la goană pe coridor, dar în întâmpinarea ei se ivi Zurov, zornăind din pinteni.

— Mare păcat, Varvara Andreevna! strigă el încă de departe. Ce pierdere ireparabilă!

Varea se lipi, pierită, de perete; bărbia îi tremura.

— Cum am putut noi, rușii, să abandonăm tradiția duelului cu sabia! continuă să se lamenteze Ippolit. Un sport atât de frumos, de spectaculos, de impresionant! Nu ca la noi, poc-poc, și gata! Pe când cu sabia e un întreg balet, un poem, fântâna din Bahcisarai!

— Lasă trăncăneala, Zurov! strigă printre suspine Varea. Spune clar ce s-a-ntâmplat acolo!

— O, asta trebuia văzut, spuse căpitanul, privindu-i entuziasmat pe Varea și pe McLaughlin. Totul s-a terminat în zece secunde. Deci, așa. Curticică mică, întunecoasă. Dale de piatră, lumina felinarelor. Noi, spectatorii, sus, la galerie. Jos – doar ei doi, d'Hevrais și Lucan. Aliatul face niște volte, își agită sabia, schițează în aer niște opturi, aruncă și taie-n două o frunză de stejar. Publicul e-n delir, aplaudă. Francezul stă pur și simplu, așteaptă ca păunul nostru să-și termine spectacolul. Apoi, Lucan, hop înainte și face cu sabia uite-așa, o cheie sol în văzduh, iar d'Hevrais, fără să se clintească din loc, doar se dă un pic pe spate, evită lovitura și, fulgerător – eu, unul, nici n-am apucat să văd în ce fel –, a șfichiuit din săbiuța lui drept în gâtlejul românului, chiar cu vârful. Românul a început să bolborosească, s-a prăbușit cu fața la pământ, a zvâcnit puțin din picioare și gata, și-a încheiat socotelile cu viața. Sfârșitul duelului.

— Ai verificat? E mort? îl întrebă repede irlandezul.

— Mai mort de-atât nu se poate, îl asigură husarul. I-a curs la sânge cât să umple lacul Ladoga. Varvara Andreevna, dar cât te-a tulburat vestea! Ești atât de palidă! Sprijină-te de mine.

Și o cuprinse prompt de mijloc, ceea ce, în împrejurarea dată, se vădi chiar oportun.

— Și d'Hevrais? îngăimă ea.

Zurov își furișă ca din întâmplare mâna mai sus de talie și o informă dezinvolt:

— Ce-i cu el? S-a dus să se predea la comandament. E clar, acolo n-o să-l mângâie pe creștet pentru asta. N-a trimis pe lumea cealaltă te miri ce iuncheraș, ci ditamai colonelul. Îl vor retrimite în Franța – asta, în cel mai bun caz. Stai să-ți deschei un năsturaș, să respiri mai în voie.

Varea nu vedea și nu auzea nimic. Am fost acoperită de rușine, gândea ea, mi-am pierdut pe veci reputația de femeie respectabilă. M-am jucat cu focul, am făcut-o pe spioana și am dat de belea. Sunt o proastă frivolă, iar bărbații sunt niște fiare. Din cauza mea a fost ucis un om. Și nici pe d'Hevrais n-am să-l mai văd. Și, lucrul cel mai cumplit, s-a rupt firul care ducea spre păianjenul inamic.

Ce-o să spună Erast Petrovici?

Capitolul al optulea,

ÎN CARE VAREA VEDE ÎNGERUL MORȚII

Buletin guvernamental (Sankt-Petersburg),
30 iulie (11 august) 1877

„Fără a ține seama de crizele chinuitoare de gastrită epidemică și dizenterie, suveranul și-a petrecut ultimele zile vizitând spitalele pline până la refuz cu bolnavi de tifos și cu răniți. Maiestatea Sa Imperială manifestă atâta sinceră afecțiune față de cei aflați în suferință, încât ți se-ncălzește fără voie inima la vederea acestor scene. Soldații se reped la daruri ca niște copii și se bucură cu atâta naivitate! Nu o dată autorului acestor rânduri i-a fost dat să vadă minunații ochi albaștri ai suveranului umeziți de lacrimi. Nu poți asista la asemenea scene fără un sentiment aparte de pioasă emoție."

Erast Petrovici spuse următoarele:

— Ai z-zăbovit cam multișor, Varvara Andreevna. Ai pierdut multe evenimente interesante. Imediat după primirea t-telegramei dumitale, am dispus o percheziție amănunțită a cortului și a efectelor personale ale celui ucis. Nu s-a găsit nimic demn de interes. Alaltăieri însă au sosit de la București documentele găsite asupra lui Lucan. Și ce c-crezi?

Varea își ridică ochii cu sfială, privindu-l pentru prima oară drept în față pe consilierul titular. Nu citi în privirea lui Fandorin compasiune sau, ceea ce ar fi fost și mai rău, dispreț. Citi doar concentrare și, poate, o ușoară surescitare. Sentimentului de ușurare îi luă imediat locul cel de rușine: trăsese de timp, temându-se să se întoarcă în tabără, își bocise fără noimă prețioasa *renommée* și, în egoismul ei, își uitase cu totul misiunea.

— Vorbește odată! îl zori ea pe Fandorin, care urmărea cu interes lăcrămioara ce luneca încet pe obrazul Varei.

— Ai generozitatea să m-mă ierți pentru că te-am amestecat în istoria asta, rosti cu un aer vinovat Erast Petrovici. Mă așteptam la orice, d-dar la așa ceva...

— Ce-ai descoperit în documentele lui Lucan? îl întrerupse furioasă Varea, simțind că, dacă discuția nu își schimbă imediat făgașul, va izbucni sigur în plâns.

Interlocutorul ei fie sesiză existența unei asemenea posibilități, fie consideră tema epuizată, oricum, nu se adânci în considerațiuni privind episodul bucureștean.

— Niște notițe extrem de interesante. Uite, privește-le.

Scoase din buzunar un carnețel foarte cochet, legat în brocart, și îl deschise la o pagină unde era pus un semn de carte. Varea parcurse în fugă o coloană de cifre și litere:

19 = Z – 1500
20 = Z – 3400 – i

21 = J + 5000 Z – 800
22 = Z – 2900
23 = J + 5000 Z – 700
24 = Z – 1100
25 = J + 5000 Z – 1000
26 = Z – 300
27 = J + 5000 Z – 2200
28 = Z – 1900
29 = J + 15000 Z + i

Le mai citi o dată, mai cu luare-aminte, apoi încă o dată. Își dorea nespus ca mintea ei să dea dovadă de agerime.

— E un cifru? De fapt, nu, numerotarea este consecutivă... O listă? Numerele regimentelor? Numărul de soldați? Poate cifra pierderilor de vieți omenești și cea a completărilor? turui ea, încrețindu-și fruntea. Așadar, Lucan a fost, totuși, spion? Dar ce înseamnă literele astea – Z, J, i? Sau poate e vorba de niște formule, ori de niște ecuații?

— Îl flatezi pe răposat, Varvara Andreevna. Totul este infinit mai simplu. Chiar dacă ar fi vorba de niște ecuații, ar fi o nimica toată. Ce-i drept, ar avea totuși o necunoscută.

— Doar una? întrebă uimită Varea.

— Privește mai atent. În prima c-coloană sunt, bineînțeles, date calendaristice. După ele Lucan a pus semnul „egal". Din 19 până pe 29 iulie, după calendarul occidental. Cu ce s-a ocupat colonelul în toată această perioadă?

— De unde să știu eu? Doar nu l-am urmărit.

Varea se mai gândi o clipă, apoi spuse:

— Păi, se ducea probabil la statul-major, sau inspecta pozițiile.

— Nu l-am văzut niciodată pe Lucan inspectând pozițiile. L-am văzut de fapt într-un singur loc.

— La club?

— Întocmai. Și cu ce se ocupa el acolo?

— Păi, cu nimic, juca întruna cărți.

— B-bravo, Varvara Andreevna.

Varea mai privi o dată lista.

— Aha, deci ținea contabilitatea banilor de la jocul de cărți! După Z e minus, după J e întotdeauna plus. Deci, cu litera Z nota pierderile, iar cu J câștigurile? Atâta tot? întrebă Varea ridicând decepționată din umeri. Și care-i spionajul aici?

— Dar nici n-a fost vorba de spionaj. Spionajul este o artă de elită, aici avem de-a face cu o c-corupție elementară și cu trădare. La 19 iulie, în ajunul primului asalt asupra Plevnei, a apărut la club duelgiul Zurov, și Lucan a început să joace cărți.

— Așadar, Z este Zurov? exclamă Varea. Stai puțin...

Varea începu să șoptească, privind cifrele:

— Patruzeci și nouă... ținem șapte... o sută patru... și făcu totalul: A pierdut la Zurov 15 800. Parcă ar coincide, Ippolit a spus și el ceva despre cincisprezece mii. Totuși, ce înseamnă „i"?

— P-presupun că este faimosul inel. Pe 20 iulie, Lucan l-a pierdut, iar pe 29 iulie l-a recâștigat.

— Și totuși, cine e „J"? întrebă Varea, ștergându-și fruntea. Printre jucători parcă nu era

nimeni cu inițiala „J". Lucan a câștigat de la persoana asta... M-mm... Oho! Treizeci și cinci de mii! Nu țin minte să fi câștigat colonelul sume atât de mari. S-ar fi lăudat precis.

— În acest caz, nu avea cu ce să se laude. Nu e vorba de câștiguri, sunt onorarii plătite pentru trădare. P-prima oară enigmaticul „J" i-a înmânat colonelului banii în ziua de 21 iulie, când Zurov l-a bătut măr pe Lucan la cărți. În continuare, răposatul a primit de la misteriosul său patron câte c-cinci mii – pe 23, pe 25 și pe 27, adică din două-n două zile. Asta i-a și îngăduit să continue jocul cu Ippolit. Pe 29 iulie, Lucan a primit cincisprezece mii odată. Întrebarea este: De ce atât de m-mult și de ce tocmai pe 29 iulie?

— A trădat amplasamentul trupelor noastre la al doilea asalt asupra Plevnei! exclamă Varea. Asaltul acela dezastruos a avut loc a doua zi, pe 30 iulie!

— Din nou, bravo! Iată deci secretul p-perspicacității lui Lucan și al surprinzătoarei p-precizii a artileriștilor turci, care au deschis focul asupra coloanelor noastre încă de când erau în marș, pe coordonate exacte.

— Dar cine este acest „J"? Chiar nu bănuiești pe nimeni?

— Cum nu, bombăni nedeslușit Fandorin. B-bănuiesc... Totuși, deocamdată încă nu am pus toate elementele cap la cap.

— Deci, trebuie găsit acest „J", și Petea va fi eliberat, Plevna va fi cucerită și războiul va lua sfârșit?

— Lanțul dumitale logic nu este ireproșabil, dar este, în principiu, corect.

Varea nu se încumetă să-și facă apariția la clubul presei în seara aceea. În mod sigur toți o socoteau vinovată de moartea lui Lucan (doar ei nu aveau de unde să știe despre trădarea colonelului) și de expulzarea lui d'Hevrais, pe care-l îndrăgiseră cu toții. Francezul nu revenise de la București în tabără. După cum îi spusese Erast Petrovici, duelgiul fusese arestat și i se ordonase să părăsească în douăzeci și patru de ore teritoriul Principatului Român.

În speranța de a-l întâlni pe Zurov, sau măcar pe McLaughlin, ca să afle de la ei cât de aspru condamnă opinia publică o criminală ca ea, biata Varea hălăduia în preajma cortului împestrițat de steguleț multicolore, ținându-se la o distanță de cam o sută de pași de club. N-avea unde merge, asta era limpede, iar în cortul ei tare nu-i venea să mai stea. Acolo, surorile de caritate, niște ființe minunate, dar mărginite, aveau să delibereze iarăși care dintre medici este adorabil și care-i detestabil, și dacă Strumpf, locotenentul ciung din salonul numărul șaisprezece, a vorbit serios când a cerut-o de nevastă pe Nastea Preanișnikova.

Pologul cortului se clătină și Varea zări o siluetă mică și îndesată în uniformă albastră de jandarm și se întoarse iute cu spatele, prefăcându-se că admiră priveliștea, de care i se făcuse lehamite, a cătunului Bogot, care găzduia statul-major al comandantului-șef al armatei. Se

pune întrebarea: unde este dreptatea? Un mârșav intrigant, un opricinic precum Kazanzaki poate merge fără probleme la club, și ea, care în fond era victima nevinovată a împrejurărilor, se învârte fără rost pe drumul ăsta prăfos ca un câine vagabond. Varea scutură indignată din cap și hotărî să pornească totuși spre cortul ei, dar auzi în spate vocea insinuantă a odiosului grec:

— Doamnă Suvorova! Ce surpriză plăcută!

Varea se întoarse și-și compuse o grimasă dezagreabilă, convinsă fiind că, după această politețe care nu-i stătea în fire locotenent-colonelului, va urma neîntârziat mușcătura de șarpe.

Kazanzaki o privea cu buzele groase lățite într-un zâmbet, cu o căutătură stranie, aproape lingușitoare.

— Toată lumea la club vorbește numai despre dumneavoastră. Sunteți așteptată cu nerăbdare. Vedeți dumneavoastră, nu în fiecare zi își încrucișează bărbații spadele pentru o femeie frumoasă, mai ales cu urmări fatale.

Varea se încruntă, cu atenția încordată, așteptând să i se dezvăluie dedesubtul urzelii, dar jandarmul zâmbi și mai dulce.

— Contele Zurov ne-a descris chiar adineaori în culori foarte pitorești întreaga escapadă, apoi și articolul de astăzi...

— Ce articol? se sperie de-a binelea Varea.

— Ei, cum asta, d'Hevrais al nostru, căzut în dizgrație, s-a dezlănțuit în *Revue Parisienne* pe o întreagă coloană, în care descrie duelul. În stil romantic. Iar la dumneavoastră se referă numindu-vă exclusiv *la belle m-lle S.*

— În acest caz, nimeni nu mă învinovățește? întrebă Varea cu glasul tremurând.

Kazanzaki își săltă puțin sprâncenele peste măsură de stufoase:

— Poate doar McLaughlin și Eremei Ionovici. Dar se știe că primul este un morocănos fără pereche, iar al doilea călătorește arareori, poate numai împreună cu Sobolev. Că veni vorba, după ultima bătălie Perepiolkin s-a ales cu Ordinul Sf. Gheorghe. Și pentru care merite, mă rog? Iată ce înseamnă să fii în locul potrivit, la momentul potrivit!

Locotenent-colonelul plescăi gelos din buze și trecu, precaut, la tema principală:

— Toți se chinuiau să ghicească unde-a dispărut eroina noastră. Când colo, ea era ocupată cu rezolvarea unor importante misiuni de stat. Ei, și ce se mai coace în mintea abilului nostru domn Fandorin? Ce ipoteze are în legătură cu misterioasele notițe ale lui Lucan? Nu fiți surprinsă, Varvara Andreevna, sunt la curent. Conduc, totuși, Secția specială.

Aha, asta era, își zise Varea, privindu-l pe sub sprâncene. Exact cum credea. Ia uite la el, istețul, vrea ideile mură-n gură!

— Erast Petrovici mi-a spus câte ceva, dar mare lucru n-am înțeles, îl informă ea, fluturându-și inocent genele. Nu știu care „Ze", nu știu care „Je". Mai bine întrebați-l chiar dumneavoastră pe domnul consilier titular. În orice caz, Piotr Afanasievici Iablokov nu este cu nimic vinovat, asta e acum limpede.

— Poate că de trădare nu e vinovat, dar de neatenție criminală precis este, răspunse el și vocea îi zăngăni iar ca oțelul, în stilu-i cunoscut. Deocamdată, logodnicul domniei voastre să mai stea acolo, n-avem ce-i face.

Kazanzaki schimbă însă imediat tonul, amintindu-și, pesemne, că astăzi avea de jucat alt rol.

— Se va rezolva totul. Eu, Varvara, Andreevna, nu sunt o persoană ambițioasă și sunt gata oricând să-mi recunosc greșeala. Să-l luăm și pe incomparabilul monsieur d'Hevrais. Da, recunosc, l-am interogat, l-am suspectat, dar existau temeiuri pentru asta. Din pricina faimosului interviu cu acel colonel turc, comandamentul nostru a făcut o greșeală, au murit oameni. Am pornit de la ipoteza că Ali bei, colonelul turc, era un personaj imaginar, inventat de francez fie din vanitate reportericească, fie din alte rațiuni, nu tocmai nevinovate. Acum îmi dau seama că am fost nedrept.

Kazanzaki își coborî vocea și spuse pe un ton confidențial:

— Am primit informații de la agenții noștri din Plevna. În cercul apropiaților lui Osman pașa există, într-adevăr, un anume Ali bei, care este ceva între asistent și consilier al pașei. Nu se arată aproape deloc în lume. Omul nostru l-a zărit o singură dată, n-a observat decât o barbă neagră și stufoasă și niște ochelari negri. D'Hevrais, de altfel, a amintit și el despre barbă.

— Barbă, ochelari? întrebă Varea, coborând și ea vocea. Nu cumva e chiar domnul acela, cum îl cheamă, Anwar efendi?

— Ss-st! sâsâi Kazanzaki privind în jur, și continuă încă mai încet: Sunt convins că el e. Este un domn foarte șiret. L-a jucat pe degete cu multă abilitate pe corespondentul nostru. Auzi la el, n-avem decât trei șatre de soldați, cică, forțele principale nu vor sosi curând. A fost o prelucrare destul de simplă, dar elegantă. Iar noi, dobitocii, am înghițit pe loc momeala.

— Totuși, dacă nu d'Hevrais este vinovat de eșecul primului atac, iar Lucan, pe care el l-a ucis, a fost trădătorul, înseamnă că jurnalistul a fost expulzat pe nedrept, nu? întrebă Varea.

— Așa s-ar zice. A avut ghinion, săracul, zise locotenent-colonelul dând din mână și apropiindu-se mai mult de Varea. Vedeți bine, Varvara Andreevna, cât sunt de sincer cu dumneavoastră. La urma urmei, v-am dezvăluit o informație secretă. Iar dumneavoastră nu vreți să-mi spuneți un fleac acolo. Mi-am copiat lista aceea din carnețel, de trei zile-mi bat capul – nimic. Am crezut inițial că e vorba de un cifru. Dar nu prea aduce a cifru. Lista cu numerele regimentelor, sau deplasarea lor? Pierderile de vieți omenești și completarea trupelor? Ei hai, spuneți-mi, la ce concluzie a ajuns Fandorin?

— Vă voi spune doar atât: totul este infinit mai simplu, îi aruncă disprețuitoare Varea și, îndreptându-și pălăria, o porni cu pas ușor spre club.

Pregătirile pentru cel de-al treilea asalt al redutei Plevna au durat întreaga toridă lună august. Deși aceste preparative erau învăluite în

cel mai strict secret, în tabără se discuta deschis că bătălia va avea loc numai și numai pe 30 august, ziua onomastică a Maiestății Sale. Infanteria și cavaleria făceau din zori și până seara manevre comune pe colinele și dealurile din împrejurimi, pe drumuri treceau zi și noapte spre front transporturi de artilerie de câmp și de asediu. Ți-era mai mare jalea să-i privești pe bieții soldați sleiți de puteri, în tunici leoarcă de sudoare și cu chipie cenușii de atâta praf, puse peste batiste care să-i apere de soare; altminteri, însă, domnea o stare de spirit vesel-răzbunătoare: gata, adică, are și răbdarea noastră un capăt, rușii se urnesc ei mai greu, dar apoi se mișcă rapid, strivim noi musca asta pisăloagă de Plevna cu toată forța labei noastre de urs.

Și la club, și la popota ofițerilor, unde lua masa Varea, se transformaseră toți ca unul în strategi: desenau schițe, turuiau la nume de pași turci, își dădeau cu părerea de unde anume va fi declanșată ofensiva principală. De câteva ori trecuse pe-acolo și Sobolev, dar păstra distanța, misterios și rece, nu mai juca șah, iar pe Varea o privea în treacăt, plin de demnitate, și nu se mai plângea de soarta-i ticăloasă. O cunoștință de la statul-major îi șoptise că, în iminentul asalt, general-maiorului i se va încredința dacă nu rolul-cheie, oricum unul foarte important și că are deja sub comanda lui două brigăzi întregi și un regiment. În sfârșit, Mihail Dmitrievici era apreciat la justa-i valoare.

În jur domnea o atmosferă însuflețită, iar Varea se străduia din răsputeri să se lase

pătrunsă de optimismul general, dar nu izbutea cu nici un chip. Sincer vorbind, o plictiseau de moarte discuțiile despre rezerve, dislocări de trupe și linii de comunicații. Pe Petea tot nu avea voie să-l viziteze, Fandorin umbla mai sumbru ca noaptea și-i răspundea la întrebări printr-un mârâit confuz, Zurov își făcea apariția doar însoțindu-și patronul, o privea pe Varea cu o căutătură de lup captiv, se uita cu o expresie jalnică la bufetierul Semion, dar cărți nu mai juca și nici vin nu cerea. În detașamentul lui Sobolev domnea o disciplină de fier. Husarul se plângea în șoaptă că „Jeromka" Perepiolkin acaparase pe de-a-ntregul frâiele și nu lăsa pe nimeni să-și tragă sufletul. Și că Mihail Dmitrievici îl protejează și nu permite nimănui să-l scuture niței.

În ultimele zece zile, singura întâmplare îmbucurătoare fusese revenirea lui d'Hevrais, care, pare-se, în timpul acelor ultime evenimente vijelioase trăise la Chișinău și, de cum aflase că a fost pe deplin reabilitat, se grăbise să revină în teatrul operațiunilor de război. Dar și pe francez, a cărui sosire o bucurase nespus pe Varea, evenimentele parcă îl schimbaseră. Nu o mai distra cu istorioarele lui amuzante, evita discuțiile despre episodul bucureștean, se tot învârtea prin tabără, vrând parcă să recupereze timpul pierdut, și tot mâzgălea la articolașele lui pentru *Revue*. Varea se simțea, în general, ca în restaurantul hotelului Royale, când bărbații, după ce adulmecaseră miros de sânge, scăpaseră ca dulăii din lanț și uitaseră definitiv de existența ei. Era cea mai bună confirmare a faptului că,

prin natura lui, bărbatul este mai aproape de lumea animală, originea bestială este mai vădită la el decât la femeie, de aceea adevărata variantă a lui *homo sapiens* este femeia – creatură mai evoluată, mai rafinată și mai complexă. Păcat doar că nu avea cui împărtăși aceste gânduri. La auzul unor asemenea idei, surorile de caritate doar pufneau în râs, iar Fandorin încuviința din cap, distrat, cu gândul aiurea.

Pe scurt – acalmie și plictis.

În dimineața zilei de 30 august, pe Varea o trezise un bubuit teribil. Pornise prima canonadă. Erast Petrovici îi explicase că, pe lângă obișnuitul atac prealabil de artilerie, turcii vor fi supuși și unei presiuni psihologice – o expresie nou-intrată în vocabularul artei militare. La ivirea primei raze de soare, când credincioșii musulmani spun rugăciunea și săvârșesc ritualul *nămâz*, trei sute de guri de foc rusești și românești vor năpusti un uragan de foc asupra fortificațiilor turcești și, fix la ora nouă, canonada va înceta. În așteptarea atacului, Osman pașa va trimite în primele linii trupe proaspete, dar nu se va întâmpla nimic: aliații nu se vor urni din loc, iar peste întinderile Plevnei se va așterne liniștea. La unsprezece fix, asupra turcilor dezorientați se va prăvăli o nouă ploaie de foc, care se va prelungi până la orele două ale amiezii. Apoi – iarăși acalmie. Inamicul își va transporta răniții și morții, va drege la repezeală stricăciunile, va căra tunuri noi în locul celor distruse, și asaltul tot nu va porni. În rândul turcilor, care

nu se disting printr-o bună stăpânire a nervilor și care, după cum se știe, sunt capabili de o dezlănțuire bruscă, de un minut, dar care se dau bătuți în fața unui efort mai îndelungat, va începe, în mod firesc, să se răspândească deruta și, poate, chiar panica. Iar în primele linii se va aduna întreaga conducere militară a liftei păgâne, va privi prin binocluri și nu va pricepe nimic. Și, în acel moment, la ora paisprezece și treizeci de minute, se va dezlănțui un al treilea val de obuze, iar peste o jumătate de oră, asupra turcilor vlăguiți de atâta așteptare se vor năpusti coloanele de asalt.

Varea se ghemui, imaginându-se în locul nefericiților apărători ai Plevnei. Trebuie să fie cumplit să aștepți evenimentele hotărâtoare o oră, două, trei, și totul în zadar. Ea precis n-ar fi putut suporta. Ingenioasă strategie, trebuie recunoscut geniul celor de la cartierul general.

Buh-buh! Buh-buh! bubuiau tunurile grele de asalt. Buh-buh-buh! repetau, subțire, tunurile de câmp. Asta mai durează, își spuse Varea. Trebuie, totuși, să iau micul dejun.

Jurnaliștii, care nu fuseseră puși la curent cu planul ingenios al pregătirii de artilerie, ieșiseră pe poziții când încă nu se luminase de ziuă. Locul în care urma să se afle punctul de observație al corespondenților fusese stabilit din timp de comun acord cu comandamentul și, după îndelungi deliberări, ziariștii deciseseră, cu majoritate de voturi, să ceară în acest scop un dâmb aflat între Grivița, unde era centrul liniilor de avangardă, și șoseaua Lovcea, în spatele căreia se

poziționase flancul stâng. Inițial, cei mai mulți dintre jurnaliști doriseră să se instaleze mai aproape de flancul drept, pentru că, asta era clar, lovitura principală urma să se dea tocmai din partea aceea, dar McLaughlin și d'Hevrais reușiseră să le schimbe gândul. Principalul lor argument fusese următorul: chiar dacă flancul stâng are o importanță secundară, acolo totuși se va afla Sobolev, deci va fi în mod sigur rost de evenimente și știri senzaționale.

După ce-și luă micul dejun împreună cu surorile de caritate – palide, tresărind la fiecare explozie, Varea porni în căutarea lui Erast Petrovici. Consilierul titular nu era la statul-major și nici la Secția specială. Pentru orice eventualitate, Varea aruncă un ochi și în cortul lui și îl află acolo pe Fandorin, așezat cât se poate de liniștit pe fotoliul său pliant, cu o carte în mână și bându-și cafeaua, în vreme ce-și legăna un papuc din marochin cu vârful răsucit în sus.

— Când ai de gând să te duci la punctul de observație? îl întrebă Varea, așezându-se pe patul de campanie, pentru că nu avea unde în altă parte.

Erast Petrovici ridică din umeri. Fața îi era luminată de o rumeneală proaspătă. Era clar că fostului voluntar îi pria viața de tabără.

— Doar nu vrei să stai aici toată ziua? Paladin a spus că bătălia de astăzi va fi cel mai puternic asalt al unei redute fortificate din istoria omenirii. Că va depăși în grandoare cucerirea promontoriului Malahov.

— Lui Paladin al dumitale îi p-place să exagereze puțin, răspunse consilierul titular. Waterloo și Borodino au fost de departe bătălii de mai mare anvergură, ca să nu mai vorbim de Bătălia Națiunilor de la Leipzig.

— Ești pur și simplu un monstru! Se hotărăște soarta Rusiei, vor pieri mii de oameni, și dumnealui citește! La urma urmei, asta-i de-a dreptul imoral!

— Dar să privești de la o distanță care-ți conferă siguranță cum oamenii se omoară unul p-pe altul e moral?

Din glasul lui Erast Petrovici – o, ce minune! – răzbătea un sentiment uman: iritarea.

— Nu, mulțumesc p-preaplecat, continuă el. Am asistat deja la un asemenea spectacol, ba chiar am luat p-parte la el. Nu mi-a p-plăcut. Mă simt mai bine în compania lui T-tacit.

Și-și vârî demonstrativ nasul în carte.

Varea zvâcni din loc, bătu cu piciorul în podea și porni spre ieșire, dar Fandorin spuse în urma ei:

— Fii cu băgare de seamă acolo, bine? Nici un pas în afara punctului de observație. Se poate întâmpla orice.

— Doar nu cumva ești îngrijorat?

— Z-zău așa, Varvara Andreevna, ce ai de pierdut dacă nu mergi acolo? La început or să tragă multă vreme cu tunurile, apoi o vor lua la goană înainte și se vor r-ridica vălătuci de fum, n-o să vezi nimic, o să auzi doar cum unii vor urla „Ura!", iar alții vor urla de durere.

Foarte interesant. Treaba mea și a dumitale nu e acolo, ci aici, în spatele frontului.

— Șobolan din spatele frontului, își aminti Varea o expresie potrivită situației și-l lăsă pe mizantrop singur, cu Tacit al lui.

Micul dâmb pe care se instalaseră corespondenții și observatorii militari din țările neutre era ușor de găsit: încă de pe drumul înțesat până la refuz de furgoane cu muniții, Varea zări în depărtare stindardul alb. Flutura ușor în bătaia vântului, iar sub el înnegrea o mare mulțime de oameni – probabil o sută, dacă nu și mai mulți. Militarul însărcinat cu direcționarea transporturilor, un căpitan răgușit de atâta răcnit, cu o banderolă roșie pe mânecă, indica unde trebuie duse mai întâi obuzele. El îi zâmbi în treacăt drăguței domnișoare cu pălărioară din dantelă și-i arătă cu mâna:

— Acolo, acolo, mademoiselle. Dar aveți grijă să nu vă abateți din drum. În steagul alb artileria inamică nu trage, dar în alt loc se prea poate să pice un obuz-două. Încotro, unde te bagi, dobitoc de răcan? Ți-am spus, alea de patru puduri la tunul șase!

Varea atinse dârlogii micuțului roib supus luat cu-mprumut de la grajdul infirmeriei și porni spre steag, privind curioasă în jur.

Întreg dealul aflat în fața lanțului de coline joase, din spatele cărora porneau căile de acces spre Plevna, era împestrițat de insulițe ciudate. Era infanteria împărțită pe companii, culcată pe iarbă, în așteptarea ordinului de atac. Soldații

vorbeau între ei cu jumătate de gură, răzbătea din când în când, de ici, de colo, câte un hohot de râs nefiresc de sonor. Ofițerii, adunați în grupulețe, pufăiau din țigări. Pe Varea, care călărea în rochie de echitație, o priveau uimiți și bănuitori, ca pe o ființă venită din altă lume, ireală. La vederea acelui deal plin de freamăt și zumzet, Varea nu se mai simți în largul ei. Vedea cu limpezime cum îngerul morții dă târcoale deasupra ierbii prăfuite, scrutând cu atenție și însemnând fețele cu pecetea lui nevăzută.

Își lovi calul cu tocurile ca să străbată mai repede această sinistră sală de așteptare.

În schimb, la punctul de observație erau cu toții plini de însuflețire și de plăcere anticipată. Domnea o atmosferă de picnic, câțiva chiar se așezaseră în jurul unor fețe de masă albe așternute pe pământ și începuseră să ciugulească cu poftă câte ceva.

— A, credeam că nu mai vii! o întâmpină d'Hevrais, proaspătul revenit în tabără, la fel de surescitat ca toți ceilalți, iar Varea observă că purta faimoasele cizme stacojii scâlciate. Domnul Kazanzaki ne-a vizitat acum un sfert de oră, de la el am aflat că asaltul pornește abia la ora trei, turui vesel jurnalistul. Văd că și dumneata știai din timp. Nu-i frumos, mademoiselle, puteai să mă previi așa, ca între prieteni. Sunt sculat de la patru dimineața, pentru mine asta-i mai rău ca moartea.

Francezul o ajută pe Varea să descalece și, după ce îi oferi un scăunel pliant, începu să-i explice:

— Vezi, acolo, pe înălțimile de vizavi sunt pozițiile fortificate ale turcilor. Vezi locul acela unde țâșnesc exploziile ca niște arteziene? E chiar centrul pozițiilor turcești. Armata ruso-română s-a înșirat pe o linie paralelă de cincisprezece kilometri, de aici se poate vedea doar o parte a acestei uriașe întinderi. Privește movila aceea rotundă. Nu, nu aceea, cealaltă, unde se vede un cort alb. Este punctul de comandă, cartierul general provizoriu al armatei. Acolo sunt și principele Carol de România, care e comandantul Diviziei de Vest, și *le grand duc* Nikolai, comandantul-șef al frontului, și însuși împăratul Alexandru. O, au pornit, s-au lansat rachetele! Ce priveliște pitorească, așa e?

Deasupra câmpiei pustii care despărțea părțile beligerante se desenară, cotind brusc, niște dungi de fum. Era ca și când cineva ar fi retezat sfera bolții în felii, ca pe un pepene sau ca pe o pâine mare și rotundă. Varea își înălță fruntea și văzu departe, sus, trei mingi colorate – una aproape, a doua ceva mai departe, chiar deasupra cartierului general, iar cea de-a treia tocmai deasupra orizontului.

— Astea, Varvara Andreevna, sunt aerostate, o informă Kazanzaki, care se apropiase de ea. Cu ajutorul steguleților de semnalizare cu care sunt înzestrate se poate corecta tirul artileriei.

Vederea jandarmului îi era Varei mai dezagreabilă ca oricând. Acesta își trosnea febril degetele, nările i se umflaseră de surescitare. Adulmecase miros de sânge omenesc, vampirul. Varea își mută demonstrativ scăunelul mai

departe, dar locotenent-colonelul nu părea să-i fi observat manevra. Se apropie iarăși, arătă cu degetul în direcția din care, de după lanțul scund de dealuri, răzbătea un bubuit teribil.

— Sobolev, cunoștința noastră comună, ne-a jucat o festă, ca întotdeauna. Potrivit ordinelor, rolul lui era să facă o manevră de diversiune asupra redutei Krușin, în timp ce forțele noastre principale ar fi lovit centrul. Dar ambițiosul nostru general n-a mai avut răbdare. În pofida planului, a declanșat dis-de-dimineață un atac frontal. Nu numai că a rămas izolat de grosul armatei și acum retragerea îi e tăiată de cavaleria turcă, dar a pus în primejdie întreaga operațiune! Să vedeți numai ce săpuneală o să primească pentru asta!

Kazanzaki își soase din buzunar ceasul de aur, îi păcăni emoționat capacul și-și făcu cruce.

— Sunt ceasurile trei! Pornesc chiar acum!

Varea privi în jur și văzu că întreaga colină se pusese în mișcare: insulițele de tunici albe începuseră să freamăte, să se concentreze rapid spre prima linie a frontului. Pe lângă moviliță lor alergau niște oameni palizi, iar înaintea lor gonea, șchiopătând ușor, un ofițer bătrâior, cu mustăți lungi.

— Nu rămâne în urmă, baioneta mai sus! striga el cu voce stridentă și pătrunzătoare, privind în urma sa. Semențov, fii atent, că-ți ard una-n căpățână!

Pe lângă moviliță treceau deja coloanele altor companii, dar Varea continua să o urmărească

din priviri pe aceea, pe prima, cu comandantul ei bătrâior și cu necunoscutul Semențov.

Compania se dispersă liniar, alergând încet spre îndepărtata redută, deasupra căreia începuseră să se înalțe tot mai des arteziene de pământ.

— Ha, le-arată ei acum! spuse cineva alături.

În depărtare, pe câmp, explodau deja obuze pretutindeni. Nu se mai vedea bine din pricina fumului care plutea deasupra pământului, dar compania Varei încă alerga cum trebuie și se părea că nimeni nu trage în ea.

— Hai, Semențov, hai! șoptea Varea, strângându-și pumnii.

Curând îi deveni imposibil să-i mai vadă „pe-ai ei" de după spinările coloanelor care se regrupau. Când spațiul deschis din fața redutei se umplu până la jumătate cu tunici albe, fix în mijlocul masei de oameni se înălțară, ca niște tufe bine conturate, exploziile: prima, a doua, a treia, a patra. Apoi, ceva mai aproape, din nou: prima, a doua, a treia, a patra. Și iarăși. Și iarăși.

— Pieptene des, auzi Varea. Halal pregătire de artilerie. Nu trebuia s-o facem pe grozavii cu psihologia aia tâmpită, trebuia să-i cotonogim până să se dezmeticească.

— Au rupt-o la fugă! Fug! strigă Kazanzaki, apucând-o și strângând-o vânjos de umăr pe Varea.

Varea îl privi iritată de jos în sus, dar își dădu seama că omul nu e în toate apele lui. Se eliberă cumva din strânsoare și privi câmpul de luptă.

Era ascuns vederii de un văl de fum prin care se întrezăreau, clipelnic, pete albe și zburau bucăți negre de pământ.

Cei de pe micul dâmb amuțiseră. Prin pâcla vineție alerga, mută, o mulțime de oameni, înconjurând punctul de observație din ambele părți. Varea văzu petele roșii de pe tunici și-și vârî capul între umeri.

Fumul se risipi cu încetul. Se dezvălui privirii colina presărată pe de-a-ntregul de pâlnii rotunde, negre, și de punctele albe ale tunicilor. Privind mai cu luare-aminte, Varea băgă de seamă că punctele acelea fremătau ușor și percepu un cor surd de gemete venind parcă din adâncul pământului – tocmai atunci încetaseră și tunurile să tragă.

— Prima verificare a forțelor s-a încheiat, spuse un maior pe care îl cunoștea și care era atașat al statului-major pe lângă jurnaliști. Ne-a căsăpit rău Osman, o să avem ceva de furcă. Deocamdată, o să mai facem ceva pregătiri de artilerie, apoi, din nou, cu „Ura, ura!" înainte.

Varei i se făcu negru în fața ochilor.

Capitolul al nouălea,

ÎN CARE FANDORIN PRIMEȘTE
UN PERDAF DE LA ȘEF

Informația Rusiei (Sankt-Petersburg)
31 august (12 septembrie) 1877

„...Neînfricatul tânăr, în minte cu părintescul cuvânt de despărțire al comandantului pe care-l iubea cu înflăcărare, a strigat: «Voi duce mesajul, Mihail Dmitrici, chiar cu prețul vieții!» Eroul nostru, care avea doar nouăsprezece ani, a sărit în șaua calului său căzăcesc și a pornit ca vântul pe dealul șfichiuit de ploaia de gloanțe, spre locul în care, în spatele hoardelor ascunse ale başbuzucilor, erau amplasate forțele principale ale armatei noastre. Călărețului îi șuierau gloanțele deasupra capului, dar el dădea întruna pinteni calului, șoptind: «Mai repede! Mai repede! De mine depinde soarta bătăliei!»

Dar soarta potrivnică a învins vitejia. S-a dezlănțuit focul unei ambuscade, și viteazul curier s-a prăbușit la pământ. Plin de sânge, el a zvâcnit de jos și s-a năpustit cu sabia în mână asupra păgânilor, dar barbarii dușmani s-au repezit asupra lui ca niște ulii negri, l-au dovedit și i-au ciopârțit apoi îndelung cu săbiile trupul neînsuflețit.

Astfel și-a dat viața Serghei Vereșceaghin, fratele faimosului pictor.

Astfel s-a stins din viață un talent atât de promițător, căruia nu i-a fost hărăzit să înflorească în deplina sa forță.

Astfel a căzut al treilea curier trimis de Sobolev la suveran..."

La orele opt ale serii, Varea era din nou la cunoscuta răscruce de drumuri, unde, în locul căpitanului răgușit, se achita acum de aceeași misiune un porucic[1] la fel de răgușit, căruia îi venea însă mult mai greu să-și îndeplinească însărcinarea decât predecesorului său, pentru că trebuia să dirijeze două coloane care veneau una în întâmpinarea celeilalte: spre linia frontului se târau, la fel ca până atunci, furgoane cu muniții, iar dinspre câmpul de luptă erau transportați răniții.

După primul asalt, Varea își pierduse curajul și înțelesese că a doua oară nu va mai avea puterea să asiste la un asemenea spectacol terifiant. Pornise spre spatele frontului, iar pe drum chiar plânsese puțin, noroc că nu era prin preajmă vreun cunoscut. Dar nu se dusese în tabără – îi era rușine.

Mimoză, domnișoară fandosită, sex slab, asta ești, se ocăra Varea în sinea ei. Doar știai că mergi la război, nu la promenadă în Grădina Pavlovsk. Și-n plus, tare nu-și dorea să-i dea satisfacție consilierului titular, care, vezi bine, avusese și de data asta dreptate.

Așa că se întorsese din drum.

---

[1] Locotenent în armata țaristă (rus.).

Își mâna calul la pas, iar zgomotul bătăliei, care se auzea tot mai aproape, îi strângea inima. În centru, plesnetul puștilor aproape amuțise, mai bubuiau doar tunurile, în schimb, dinspre șoseaua Lovcea, unde-și continua lupta detașamentul lui Sobolev izolat de grosul trupelor, răzbăteau salve și un urlet continuu de voci bărbătești, abia perceptibil de la asemenea distanță. Se pare că generalului Sobolev nu-i era tocmai ușor.

Varea tresări: din tufișuri ieși călare în drum McLaughlin, stropit tot de noroi. Șapca-i stătea șui, fața-i era îmbujorată, fruntea-i era scăldată în sudoare.

— Ei, ce se întâmplă acolo? Cum merge? întrebă Varea, apucând de dârlogi calul irlandezului.

— Se pare că bine, răspunse el ștergându-și obrajii cu batista. Uf, m-am încurcat într-un hal fără hal în lăstărișul ăsta, cu chiu cu vai am răzbit.

— Deci, e-n regulă totul? Au cucerit reduta?

— Nu, în centru turcii au rezistat, dar în urmă cu douăzeci de minute pe lângă punctul nostru de observație a trecut în galop nebun contele Zurov. Era teribil de grăbit să ajungă la cartierul general, ne-a strigat numai: *Pobeda! Mî v Plevne! Nekogda, gosdpoda, srocinoe donesenie!*[1] Monsieur Kazanzaki a luat-o la galop după el. Domnul acesta este extraordinar de ambițios, precis voia să se afle lângă aducătorul fericitei vești, doar-doar

[1] Victorie! Suntem în Plevna! Nu am timp, domnilor, am de dus o depeșă urgentă! (rus.)

îi pică și lui ceva, zise McLaughlin, clătinând dezaprobator din cap. Iar domnii jurnaliști au luat-o imediat la goană în totală debandadă – doar se știe că fiecare din ei are omul lui la stația de telegraf pentru situații de acest gen. Te asigur că în secunda asta zboară deja spre redacții telegramele despre cucerirea Plevnei.

— Dar dumneata ce faci?

Corespondentul răspunse cu demnitate:

— Eu nu cad niciodată pradă agitației, mademoiselle Suvorova. Mai întâi, trebuie să lămurim amănuntele sub toate aspectele. Și în locul unei știri scurtute, voi trimite un articol întreg, care va intra în aceeași ediție matinală ca și telegramele lor ciunte.

— Prin urmare, ne putem întoarce în tabără? întrebă Varea ușurată.

— Presupun că da. La statul-major vom afla mai multe decât în savana asta. Și-apoi, se va întuneca în curând.

În tabără însă nimeni nu știa ceva precis, pentru că nu venise nici o știre de la cartierul general despre cucerirea Plevnei. Din contră, se pare că atacul fusese respins pe toate coordonatele sale principale și că pierderile erau de-a dreptul astronomice – cel puțin douăzeci de mii de oameni. Se mai spunea că suveranul era total descurajat și că, întrebat despre succesul lui Sobolev, dăduse doar din mână a lehamite: cum putea, adică, Sobolev să cucerească Plevna cu cele două brigăzi ale lui, dacă șaizeci de batalioane masate pe flancul central și pe cel drept

nu izbutiseră să străpungă nici măcar prima linie a redutelor?

Ar fi fost un nonsens. McLaughlin jubila, încântat de propria-i prudență, iar Varea se înfurie pe Zurov: un lăudăros, o gură-spartă, a îndrugat verzi și-uscate, n-a făcut decât să-i zăpăcească pe toți.

Se lăsă noaptea, și la statul-major se întoarseră, morocănoși, generalii. Varea îl văzu intrând în căsuța Secției operative pe marele duce Nikolai Nikolaevici, înconjurat de aghiotanți. Un tic îi smucea fața cabalină încadrată de favoriți stufoși.

Toți șopoteau între ei despre uriașele pierderi – se pare că pierise în luptă un sfert din efectiv – cu voce tare însă vorbeau despre eroismul arătat în luptă de soldați și de ofițeri. Dovediseră eroism mai cu seamă ofițerii.

La unu noaptea, Fandorin o căută pe Varea. Avea o expresie sumbră.

— Să mergem, Varvara Andreevna. Suntem chemați la șeful cel mare.

— Suntem? se miră ea.

— Da. Întreaga Secție specială, în efectiv complet, deci și noi doi.

Ajunseră în pas grăbit la căsuța de chirpici care adăpostea unitatea locotenent-colonelului Kazanzaki.

În cunoscuta odaie se adunaseră ofițerii Secției speciale a Diviziei de Vest, dar șeful lor nu se zărea printre ei.

În schimb, la masă, încruntat amenințător, trona însuși Lavrenti Arkadievici Mizinov.

— A-a, ne fac onoarea domnul consilier titular și domnișoara asistentă, rosti el cu venin în glas. Minunat, mai trebuie să-l așteptăm doar pe înălțimea sa domnul locotenent-colonel și vom putea începe. Unde-i Kazanzaki? răcni generalul.

— Nu l-a văzut nimeni astă-seară pe Ivan Haritonovici, răspunse șovăitor cel mai vârstnic dintre ofițeri.

— Minunat. Halal apărători ai secretelor.

Mizinov sări din scaun și începu să se plimbe prin odaie, bocănind zgomotos din cizme.

— Asta nu-i armată, e o adunătură de saltimbanci. Un circ ambulant! Pe care-l cauți, nu-i de găsit, ți se spune. A dispărut! Fără urmă!

— Excelența voastră, v-vorbiți în șarade. Despre ce e vorba? întrebă cu glas scăzut Fandorin.

— Nu știu, Erast Petrovici, nu știu! strigă Mizinov. Speram că-mi veți explica dumneata și domnul Kazanzaki.

Amuți un moment, apoi continuă cu mare efort, mai calm de-acum:

— Bun. Nu mai așteptăm pe nimeni. M-am întors adineauri de la maiestatea sa. Am asistat acolo la o scenă extrem de interesantă: Sobolev al Doilea, general-maior în suita maiestății sale imperiale, urla la maiestatea sa imperială și la înălțimea sa imperială, iar suveranul și comandantul-șef al armatei se justificau în fața lui.

— Cu neputință! icni unul dintre jandarmi.

— Gura! țipă strident generalul. Taci și-ascultă! S-a aflat că la orele patru ale după-amiezii, detașamentul lui Sobolev, după ce a cucerit printr-un atac frontal reduta Krișin, a străpuns

liniile de sud ale Plevnei, pătrunzând în spatele frontului principalei forțe a armatei turce, s-a văzut însă nevoit să se oprească acolo din lipsă de baionete și guri de foc. Sobolev a trimis în mai multe rânduri curieri, cerând să i se trimită neîntârziat întăriri, dar bașbuzucii i-au interceptat. În sfârșit, la ora șase, aghiotantul Zurov, însoțit de cincizeci de cazaci, a reușit să răzbească până la amplasamentul grupului nostru central. De acolo, cazacii s-au întors la Sobolev, pentru că fiecare om era prețios, iar Zurov a pornit singur în galop spre cartierul general. La Plevna așteptau să le sosească întăriri din clipă-n clipă, dar în zadar. Și nici nu e de mirare, pentru că Zurov nu a mai ajuns la cartierul general, deci nu am aflat nimic despre succesul flancului stâng. Seara, turcii s-au regrupat, s-au năpustit cu toată puterea asupra lui Sobolev, iar acesta, înainte de miezul nopții, după ce și-a pierdut majoritatea ostașilor, s-a retras pe pozițiile inițiale. Și aveam Plevna în buzunar! O întrebare pentru cei prezenți: unde putea să dispară aghiotantul Zurov ziua-n amiaza mare, chiar în centrul pozițiilor noastre? Cine-mi poate răspunde?

— Locotenent-colonelul Kazanzaki, evident, spuse Varea, și toți se întoarseră spre ea.

Emoționată, ea povesti cele auzite de la McLaughlin.

După un lung răstimp de tăcere, șeful jandarmilor i se adresă lui Fandorin:

— Concluziile dumitale, Erast Petrovici?

— Bătălia a fost p-pierdută, e prea târziu să ne smulgem părul din cap, răspunse sec consilierul titular. Iar de făcut, iată ce trebuie făcut.

Trebuie împărțit în pătrate teritoriul cuprins între punctul de observație al corespondenților și cartierul general. Asta-i unu. D-de la prima rază de soare, f-fiecare pătrat trebuie pieptănat. Asta-i d-doi. În cazul în care se descoperă c-cadavrul lui Zurov sau al lui Kazanzaki, nu se atinge nimic cu mâinile și nu se bătătorește pământul în jur – asta-i trei. Pentru orice eventualitate, să fie căutat și unul, și celălalt în infirmerii, printre cei grav răniți – asta-i p-patru. Deocamdată, Lavrenti Arkadievici, nu putem face mai mult.

— Ce bănuiești? Ce propui să-i raportez suveranului? E vorba de o trădare?

Erast Petrovici oftă:

— Mai curând, de o diversiune. De fapt, vom afla asta mâine.

În noaptea aceea nu au dormit. Aveau mult de lucru: ofițerii Secției speciale împărțiseră harta zonei în pătrate de câte o jumătate de verstă, stabiliseră componența grupelor de scotocire, iar Varea inspectase toate cele șase spitale și infirmerii și îi cercetase pe ofițerii aduși în stare de inconștiență. Văzuse asemenea grozăvii, încât spre dimineață căzuse într-o stranie stare de buimăceală nesimțitoare, dar nu-i aflase nici pe Zurov, nici pe Kazanzaki. Văzuse, în schimb, destui cunoscuți printre răniți, unul dintre ei fiind Perepiolkin. Și căpitanul încercase să străpungă frontul pentru a cere ajutor, dar fusese izbit de un iatagan de-a curmezișul claviculei – avea el ghinion cu bașbuzucii. Zăcea, palid și nefericit, pe patul de campanie, iar expresia ochilor

căprui, înfundați în orbite, era aproape la fel de sfâșietoare ca în acea memorabilă zi când se întâlniseră prima oară. Varea se repezise spre el, dar Perepiolkin se întorsese cu spatele și nu spusese nimic. Doamne, de ce oare era atât de urâcios cu ea?

Prima rază de soare o găsi pe Varea așezată pe băncuța de lângă secția specială. Fandorin o dusese acolo aproape cu de-a sila, îi ordonase să se odihnească, iar Varea își lipise de perete trupul îngreunat, amorțit, și se cufundase într-o toropeală confuză, apăsătoare. O dureau oasele, îi era greață – nici nu era de mirare, nervii și noaptea nedormită își spuneau cuvântul.

Grupurile de scotocire se risipiseră de cu noapte pe pătratele lor. La șapte și-un sfert, sosi în galop un curier special de la perimetrul paisprezece, intră în goană în căsuță și, imediat, îmbrăcându-și din mers tunica, ieși Fandorin.

— Să mergem, Varvara Andreevna, l-au găsit pe Zurov, îi aruncă el scurt.

— Mort? gemu ea.

Erast Petrovici nu răspunse.

Husarul zăcea pe burtă, cu capul întors într-o parte. Încă de departe Varea zări mânerul de argint al unui pumnal caucazian înfipt mortal în omoplatul stâng.

Grăbind pasul, îi văzu profilul: ochiul, deschis a nedumerire, avea o frumoasă sclipire sticloasă, pe tâmpla sfărâmată de glonț înnegrea un cerc de praf de pușcă ars.

Varea gemu iarăși fără lacrimi și se întoarse cu spatele, să nu mai vadă cumplitul tablou.

— Nu am atins nimic, domnule Fandorin, cum ați ordonat, raportă jandarmul care conducea grupul. Mai avea doar o verstă până la punctul de comandă. Aici e văioagă, de-asta n-a văzut nimeni nimic. Iar un foc de armă era un fleac, doar știți ce canonadă era în jur... E limpede: l-au lovit cu pumnalul în spate prin surprindere. Apoi i-au dat lovitura de grație: un glonț în tâmpla stângă, de foarte aproape.

— M-da, răspunse vag Erast Petrovici, plecându-se asupra cadavrului.

Ofițerul îi spuse cu voce scăzută:

— Pumnalul este al lui Ivan Haritonovici, l-am recunoscut imediat. Chiar el mi l-a arătat, spunea că-i un dar de la un prinț gruzin...

La care Erast Petrovici mormăi:

— Splendid.

Varea se simțea din ce în ce mai rău, își strânsese pleoapele ca să scape de senzația de greață.

— Și urmele de copite? întrebă Fandorin, lăsându-se în genunchi.

— Din păcate, nu există. După cum vedeți, de-a lungul vadului e numai prundiș mărunt, iar mai sus totul e bătătorit. Pesemne că ieri au trecut o mulțime de escadroane pe aici.

Consilierul titular se îndreptă de spate, apoi rămase un minut lângă cadavrul întins la pământ. Fața-i era neclintită, cenușie, în ton cu tâmplele cărunte. Și avea doar puțin peste douăzeci de ani, gândi Varea și tresări.

— E-n regulă, locotenente. D-duceți-l pe răposat în tabără. Să mergem, Varvara Andreevna.

Pe drum, ea îl întrebă:

— E oare posibil să fie Kazanzaki agent al turcilor? De necrezut! Sigur, e un om dezagreabil, dar totuși...

— Nici chiar într-atât? mormăi posomorât Fandorin.

Chiar înaintea amiezii fu găsit și locotenent-colonelul – asta după ce Erast Petrovici ordonase să fie pieptănate încă o dată, mai cu luare-aminte, boschetele și tufișurile din apropierea locului unde fusese ucis nefericitul Ippolit.

După cum povestiră ceilalți (Varea nu se dusese și acolo), pe Kazanzaki îl găsiseră pe jumătate așezat, pe jumătate culcat în dosul unei tufe dese, cu spatele rezemat de un bolovan. Avea în mână un pistol, iar în frunte – o gaură.

Mizinov în persoană conduse ședința consacrată concluziilor.

— Înainte de toate, doresc să declar că sunt extrem de nemulțumit de rezultatele muncii consilierului titular Fandorin, începu generalul pe un ton care nu prevestea nimic bun. Erast Petrovici, chiar sub nasul nostru opera un inamic periculos și abil, care a adus grave prejudicii cauzei noastre și a pus în primejdie soarta întregii campanii, iar dumneata nu mi l-ai dibuit. Era, firește, o misiune dificilă, dar, dacă nu mă înșel, nici dumneata nu ești vreun novice. Ce pretenții să am atunci de la ofițerii de rând ai Secției speciale? Sunt aduși de la tot felul de direcții din gubernii, înainte de a veni aici se ocupau în principal cu simple anchete penale, dar

din partea dumitale, înzestrat cu asemenea capacități, este inadmisibil.

Apăsându-și cu palma tâmpla care-i zvâcnea de o durere surdă, Varea aruncă o privire spre Fandorin. Acesta avea o expresie absolut impasibilă, pometii lui însă (probabil nimeni în afară de ea nu putea remarca asta) căpătaseră o ușoară nuanță trandafirie. Se pare că vorbele șefului îi atinseseră o coardă sensibilă.

— Așadar, domnilor, ce avem aici? Ceva fără precedent în istoria omenirii. Secția specială secretă a Diviziei de Vest, principala secție de acest fel din întreaga Armată Dunăreană, era condusă de un trădător.

— Concluzia aceasta poate fi considerată o certitudine, excelență? întrebă temător cel mai vârstnic dintre ofițeri.

— Judecă și dumneata, domnule maior. Firește, faptul că locotenent-colonelul era grec de origine și că printre greci sunt o mulțime de agenți turci să zicem că nu ar reprezenta o dovadă. Dar țineți minte că în notițele lui Lucan figurează un misterios „J". Acum e limpede de unde venea acel „J": de la „jandarm".

— Bine, dar cuvântul „jandarm" se scrie cu „g" – *gendarme*, nu se lăsă maiorul cel cu mustăți cărunte.

— Asta pe franțuzește, pe românește se scrie „jandarm", îl lămuri șeful cu dispreț. Kazanzaki – iată cine-l manipula pe colonelul român. Mai departe. Cine s-a repezit să-l însoțească pe Zurov, care urma să ducă mesajul de care depindea soarta bătăliei și, poate, a întregului război?

Kazanzaki. Mai departe. Al cui e pumnalul cu care a fost ucis Zurov? Al șefului vostru. Mai departe. De fapt, ce avem mai departe? Nereușind să scoată pumnalul înfipt în omoplat, criminalul și-a dat seama că nu se va putea sustrage bănuielilor și s-a împușcat. De altfel, din butoiașul revolverului său lipsesc fix două cartușe.

— Bine, dar un spion inamic nu s-ar fi sinucis, ar fi încercat să se ascundă, insistă totuși maiorul, la fel de timid.

— Unde, dacă-mi dați voie? Nu putea traversa linia frontului nostru, știa că încă de astăzi vom începe să-l căutăm. La bulgari n-avea unde se ascunde, la turci nu putea ajunge. A preferat glonțul spânzurătorii și aici a judecat corect. Novgorodțev, spuse generalul, întorcându-se spre aghiotant, unde-i scrisoarea?

Aghiotantul scoase din mapă o foaie de hârtie împăturită, albă ca neaua.

— A fost găsită în buzunarul sinucigașului, îi lămuri Mizinov. Citește-o cu voce tare, Novgorodțev.

Aghiotantul trase, nesigur, cu coda ochiului spre Varea.

— Citește, citește, îl îndemnă generalul. Aici nu-i pension de fete nobile, iar domnișoara Suvorova face parte din grupul de investigații.

Novgorodțev tuși, apoi, împurpurându-se, începu să citească:

Scumpul meu Vancik-Haritoncik, inimioară al meu... Știți, ortografia, domnilor, e așa de... adăugă propriile sale cuvinte aghiotantul. Voi citi exact cum e scris. Și e îngrozitor de neciteț.

Hm... *Inimioară al meu. Așa o veață o să am dacă la tine nui cămi pun capăt la zilele mele mai bine decât așa veață. Tu pupat și dezmierdat la mine și io la tine da soarta ticălos a văzut la noi a fost ciudă pe noi și ea avea cuțit ascuns la spate. Fărde tine io sunt praf și glod. Rugam tare la tine să întorci mai repede. Și dacă altul în locul la Beso ai găsit în scârba aia de Kîșîniov, viu acolo și mă jur pe mama că scot la el mațe. Al tău pe o mie de ani Șalușnika.*

— În sensul de „a ta"? întrebă maiorul.

— Nu, nu „a ta", ci chiar „al tău", zâmbi strâmb Mizinov. Tocmai aici e buba. Înainte de a ajunge la Direcția Jandarmeriei din Chișinău, Kazanzaki a servit la jandarmeria din Tiflis. Am cerut imediat informații de acolo și am primit deja răspunsul. Citește telegrama, Novgorodțev.

Novgorodțev citi noul document cu vădit mai mare plăcere decât bilețelul de amor:

— *Excelenței sale general-aghiotant L.A. Mizinov, ca răspuns la interpelarea din august 31, primită la ora 1 și 52 de minute după-amiaza. Extremă urgență. Strict secret.*

Raportez că în perioada în are a lucrat la Direcția Jandarmeriei din Tiflis, din ianuarie 1872 până în noiembrie 1876, locotenent-colonelul Ivan Kazanzaki s-a dovedit un ofițer eficient și energic și nu i s-au aplicat sancțiuni oficiale. Dimpotrivă, pentru meritele sale a primit Ordinul Sf. Stanislav clasa a treia și două scrisori de mulțumire din partea Înălțimii sale Imperiale, viceregele Caucazului. Totuși, potrivit informațiilor furnizate de agenții noștri, el manifesta anume înclinații ciudate și chiar ar fi avut, chipurile, legături nefirești cu prințul Vissarion Șalikov, poreclit

Șalun Beso[1], *un faimos pederast din Tiflis. Nu aș fi acordat importanță unor asemenea bârfe, dar, luând în considerație faptul că, deși aflat la vârsta deplinei maturități, locotenent-colonelul Kazanzaki era holtei și nici nu era implicat în aventuri amoroase cu femei, am ordonat o anchetă internă secretă. S-a stabilit că locotenent-colonelul Kazanzaki îl cunoștea, într-adevăr, pe Șalun, dar existența unor relații intime între ei nu a fost confirmată. Am socotit, totuși, de cuviință să fac demersuri pentru transferarea locotenent-colonelului într-o altă direcție, fără ca asta să aibă vreo consecință asupra referințelor lui de serviciu.*

Șeful Direcției Jandarmeriei din Tiflis, colonel Panciulidzev.

— Deci, asta e, rezumă cu amărăciune Mizinov. S-a descotorosit de un ofițer dubios și l-a trimis altora, și a mai și ascuns superiorilor cauza transferului. Iar ponoasele le trage acum întreaga armată. Din cauza trădării lui Kazanzaki batem de două luni pasul pe loc lângă blestemata asta de Plevna și încă nu se știe cât o să ne mai dea ea de furcă. S-a ales praful de celebrarea onomasticii maiestății sale! Suveranul a vorbit astăzi despre retragere, vă puteți închipui asta? strigă Mizinov înghițind spasmodic în sec. Trei asalturi eșuate, domnilor! Trei! Mai ții minte, Erast Petrovici, că ordinul privind cucerirea Plevnei a fost dus la decriptare de către Kazanzaki? Încă nu știu în ce fel a izbutit să schimbe „Plevna" cu „Nicopole", dar e limpede că asta nu s-a petrecut fără știrea acelui Iuda!

---

[1] Strengarul-nebunatic (rus.).

Varea tresări, fulgerată de gândul că, pare-se, apăruse o rază de lumină în soarta lui Petruşa. Generalul continuă, molfăind din buze:

— Şi ca să le fie învăţătură de minte şi altor asemenea subalterni discreţi, pe colonelul Panciulidzev o să-l trimit în judecată, bineînţeles, şi voi obţine şi degradarea lui militară totală. Totuşi, telegrama lui ne permite să restabilim deductiv întregul lanţ al evenimentelor. Aici totul este destul de simplu. Spionii turci, care mişună în întreg Caucazul, au aflat fără doar şi poate despre viciul lui Ivan Kazanzaki, iar locotenent-colonelul a fost recrutat prin şantaj. Metodă veche de când lumea. „Vancik-Haritoncik"! Ptiu, ce dezgustător! Te pomeneşti c-o fi făcut-o şi pe bani!

Varea tocmai se pregătea să deschidă gura şi să se lanseze în apărarea adepţilor unisexului, care, la urma urmei, nu sunt vinovaţi că soarta i-a croit altfel decât pe toţi ceilalţi, dar chiar în clipa aceea se ridică Fandorin.

— Permiteţi să mă uit puţin la scrisoare, ceru el, învârti apoi hârtiuţa în mâini, îşi trecu, nu se ştie de ce, degetele pe îndoitura ei şi întrebă: Şi p-plicul unde-i?

— Mă uimeşti, Erast Petrovici, spuse generalul, desfăcându-şi braţele. Ce plic ai vrea să fie? Doar asemenea răvaşe nu se trimit prin poştă.

— Era aşa, p-pur şi simplu, în buzunarul interior? Hm.

Şi Fandorin se aşeză la loc.

Lavrenti Arkadievici ridică din umeri.

— Dumneata, Erast Petrovici, uite ce-ar fi mai bine să faci Nu exclud ideea că, în afara locote-

nentului Lucan, trădătorul să fi apucat să mai recruteze pe cineva. Misiunea dumitale este să afli dacă n-au rămas cumva înfipți în statul-major sau prin preajma lui ceva dinți de-ai dragonului. Domnule maior, i se adresă el ofițerului mai vârstnic, care sări în picioare și luă poziție de drepți. Preiei conducerea interimară a Secției speciale. Misiunea dumitale este aceeași: îi acorzi consilierului titular întreaga susținere.

— Am înțeles!

Cineva bătu la ușă.

— Permiteți, excelența voastră? întrebă un cap cu ochelari albaștri, vârât în crăpătura ușii.

Varea știa că este secretarul lui Mizinov, un funcționăraș liniștit cu un nume de familie greu de reținut, pe care, din motive neștiute, nimeni nu-l îndrăgea și de care se temeau cu toții.

— Ce-i? îl întrebă, cu atenția încordată, șeful jandarmilor.

— O urgență în arest. A venit comandantul. Spune că s-a spânzurat un arestat.

— Ce-i cu tine, Pșebîșevski, ți-ai ieșit din minți? Am aici o ședință importantă și tu mă deranjezi cu toate nimicurile!

Varea își duse mâna la inimă și, în secunda următoare, secretarul rosti chiar cuvintele pe care se temea să le-audă:

— Dar e vorba de criptograful Iablokov, el s-a spânzurat. A lăsat un bilet care are legătură directă cu... De aceea am îndrăznit să... Dacă nu e momentul potrivit, vă rog să mă iertați, mă voi retrage.

Funcționarul smârcâi ofensat, prefăcându-se că vrea să dispară în spatele ușii.

— Dă-ncoa' scrisoarea! răcni generalul. Și comandantul – la mine!

Varei îi plutea parcă totul în fața ochilor. Se chinui să se ridice, dar nu izbuti, paralizată de o ciudată amorțeală. Îl văzu pe Fandorin aplecat asupra ei, vru să-i spună ceva, dar nu izbuti decât să plescăie jalnic din buze.

— Acum e limpede în ce fel a schimbat Kazanzaki ordinul! exclamă Mizinov, parcurgând din ochi biletul. Ascultați aici. „Iarăși mii de oameni uciși, și totul doar din vina mea. Da, sunt vinovat fără drept de apel și îmi voi recunoaște vina. Am săvârșit o greșeală ireparabilă: am lăsat pe masă depeșa cifrată despre cucerirea Plevnei și am lipsit scurt timp într-o problemă personală. În lipsa mea, cineva a schimbat un cuvânt în depeșă, iar eu am dus-o fără măcar să o mai verific! Ha-ha, adevăratul salvator al Turciei nu este nici pe departe Osman pașa, domnilor judecători, ci eu, Piotr Iablokov. Nu vă mai chinuiți să-mi judecați cazul, domnilor, mi-am dat singur sentința!" O, dar cât este totul de simplu! În timp ce băiatul a dat fuga la treburile lui, Kazanzaki a shimbat repejor conținutul depeșei. Nu i-a luat mai mult de un minut!

Generalul mototoli bilețelul și îl azvârli pe dușumea, la picioarele comandantului arestului, care luase poziție de drepți.

— Er... Erast Pet... rovici... ce... ce înseamnă asta? îngăimă anevoie Varea. A murit?

— Căpitane, ce-i cu Iablokov? E mort? întrebă Fandorin, întorcându-se spre comandant.

— Care mort, nici ștreangul nu se pricep să și-l pună ca lumea, râse ofițerul. L-au scos din laț la timp, acum îl readuc la viață!

Varea îl îmbrânci pe Fandorin și se năpusti spre ieșire. Se izbi de tocul ușii, alergă în cerdac. Aolo se opri, orbită de strălucirea soarelui. Alături de ea răsări iarăși Fandorin.

— Liniștește-te, Varvara Andreevna, totul e-n regulă. Mergem acum împreună acolo, dar trage-ți un pic sufletul, arăți îngrozitor.

O luă cu grijă de braț, dar această atingere, cât se poate de delicată, îi produse Varei, nu se știe de ce, un puseu de greață insuportabilă. Se îndoi de mijloc și vomită fix pe cizmele lui Erast Petrovici. După care se așeză pe treaptă, încercând să se dumirească de ce pământul stă pieziș și totuși nimeni nu se rostogolește de pe el.

Pe frunte i se așeză ceva plăcut, rece ca gheața, și Varea chiar gemu de plăcere.

— Grozav, răzbătu vocea înfundată a lui Fandorin. Tifos.

Capitolul al zecelea,

ÎN CARE SUVERANULUI I SE OFERĂ ÎN DAR
O SABIE DE AUR

The Daily Post (Londra)
9 decembrie (27 noiembrie) 1877

„De două luni încoace, asediul Plevnei este condus, practic, de bătrânul și experimentatul general Totleben, pe care britanicii și-l amintesc bine din campania Sevastopolului. Fiind nu atât comandant de oști, cât inginer, Totleben a abandonat tactica atacurilor frontale și a supus armata lui Osman pașa unei blocade bine gândite. Rușii au pierdut din această cauză mult timp prețios, de aceea Totleben a fost dur criticat, însă trebuie să recunoaștem că pedantul inginer a avut dreptate. De o lună încoace, de când turcilor li s-au închis definitiv căile de acces spre Sofia, Plevna suferă de foame și de lipsa munițiilor. Totleben este tot mai adesea numit „al doilea Kutuzov" (feldmareșalul rus care a vlăguit trupele lui Napoleon printr-o neîncetată retragere din calea lor, în 1812 – n. r.). Se așteaptă dintr-o zi în alta capitularea lui Osman laolaltă cu armata lui de cincizeci de mii de oameni."

Într-o zi cu vreme câinoasă, friguroasă (cer suriu, burniță înghețată, noroi clisos), Varea se întorcea la pozițiile armatei într-o birjă special închiriată în acest scop. O lună întreagă se

zbătuse pe un prici din spitalul de boli contagioase din Tîrnovo, putea chiar să moară, pentru că mulți se sfârșeau de tifos, dar se înzdrăvenise totuși. Apoi, încă două luni se plictisise de moarte, așteptând să-i crească părul – doar nu putea să umble cheală ca un tătar. Și părul ăsta blestemat creștea greu, nici acum nu se putea spune că-i este așezat pe cap, mai curând că-i stă măciucă. Arăta de-a dreptul ridicol, dar nu mai avusese răbdare: încă o săptămână de trândăveală și și-ar fi ieșit pur și simplu din minți tot văzând ulicioarele gârbove ale acelui târgușor de care i se lehămetise până-n gât.

O singură dată Petea se repezise până acolo în vizită. Era în continuare sub anchetă, dar nu mai era ținut în arest, mergea la slujbă – efectivul armatei sporise și ducea mare lipsă de criptografi. Petea se schimbase izbitor: lăsase să-i crească o bărbuță rară, care-i stătea îngrozitor, se jigărise și tot la două cuvinte amintea fie de Dumnezeu, fie de misiunea de a-ți sluji poporul. Pe Varea o zguduise însă cel mai amarnic faptul că, atunci când se întâlniseră, logodnicul o sărutase pe frunte. De ce o sărută ca pe-o răposată-n coșciug? Arată chiar așa de rău?

Drumul dinspre Tîrnovo era ticsit de convoaie de căruțe și birja ei abia se târa, de aceea Varea, ca o cunoscătoare de drept a zonei, îi porunci vizitiului s-o cârmească pe un drum vicinal care ducea spre sud, ocolind tabăra. Măcar că era mai lung, ajungeai totuși mai repede.

Căluțul înainta în trap mai vioi pe drumeagul pustiu, și-apoi și ploaia aproape încetase.

Încă o oră, două și e acasă. Varea pufni. Auzi, „acasă". Într-un cort jilav și bătut de vânturi!

După ce trecură de Lovcea, începură să întâlnească și călăreți singuratici – majoritatea, furajori sau ordonanțe cu aer preocupat, și curând Varea zări și prima persoană cunoscută.

Era cu neputință să confunzi silueta prelungă, cu melon și redingotă, călărind stângaci o roaibă abătută. McLaughlin! Varea avu o senzație de *déjà-vu*: în timpul celui de-al treilea asalt al Plevnei, ea se întorcea, la fel, la pozițiile armatei, și pe drum, la fel, dăduse peste irlandez. Numai că atunci era arșiță, iar acum era frig, și-n plus, atunci ea arăta precis mult mai bine.

Dar era chiar un noroc că primul care o va vedea va fi McLaughlin. Este un om franc, lipsit de umor și, în funcție de reacția lui, poți înțelege pe loc dacă te poți arăta în lume cu asemenea frizură sau dacă faci mai bine cale-ntoarsă. Și apoi, ar putea afla de la el și ultimele noutăți...

Varea își smulse voinicește pălăria, descoperindu-și dezonorantul cap tuns perie. Dacă e să afle, apoi să afle adevărul.

— Mister McLaughlin! strigă ea sonor, săltându-se puțin de pe banchetă atunci când birja îl ajunse din urmă pe corespondent. Eu sunt! Încotro?

Irlandezul privi în spate și-și ridică ușor melonul.

— O, mademoiselle Varea, mă bucur să văd că ești bine sănătoasă. Te-ai tuns așa din considerente de igienă? Mai să nu te recunosc.

Sufletul Varei se prăbuși brusc.

— De ce, arăt chiar înfiorător? întrebă ea cu glas pierit.

— Câtuși de puțin, se grăbi să o asigure McLaughlin. Dar acum semeni mai mult cu un băiețandru decât la prima noastră întâlnire.

— Avem cumva același drum? întrebă ea. În acest caz, stai aici, lângă mine, mai povestim de una, de alta. Nu ai un bidiviu prea grozav.

— O, e o mârțoagă nenorocită. Bessy a mea a făcut ce-a făcut și s-a-ncurcat cu un armăsar de-al dragonilor, și acum s-a umflat ca un poloboc. Iar Frolka, grăjdarul de la statul-major, n-are ochi să mă vadă, și asta pentru că, din rațiuni principiale, eu nu-i dau șperț (adică, așa cum se spune la voi, *na ceai*) și uite și dumneata ce vârâ sub mine! Unde-o găsi asemenea gloabe? Și tocmai acum, când mă grăbeam să duc la îndeplinire o misiune secretă de cea mai mare importanță!

McLaughlin amuți demonstrativ, dar era evident că mai-mai să plesnească de-atâta importanță și secretomanie.

Era straniu un asemenea comportament la acest fiu al Albionului, întotdeauna rezervat. Să juri că jurnalistul chiar aflase ceva de importanță covârșitoare.

— Ei, dar stai aici câteva minute, îl invită Varea, lingușitor. Să-și mai tragă sufletul bietul animal. Ia uite, am aici și plăcințele cu dulceață, am și cafea cu rom în bidonul-termostat...

McLaughlin își scoase din buzunar ceasul prins pe un lănțișor de argint.

— *Half past seven... Another forty minutes to get there... All right, an hour. It'll be half past eight...*[1] mormăi el în graiul lui ininteligibil și oftă. Bine, dar numai un minut. Merg cu dumneata până la răscruce, acolo eu o iau spre Petîrnița.

După ce legă frâul căluțului său de birjă, se așeză alături de Varea, îmbucă dintr-o înghițitură o plăcintică, din a două mușcă jumătate și sorbi cu plăcere cafeaua fierbinte din ceșcuță.

— Și de ce mergi la Petîrnița? întrebă ca-n treacăt Varea. Te întâlnești iar cu informatorul dumitale din Plevna?

McLaughlin o privi cu ochi scrutători, apoi își îndreptă pe nas ochelarii aburiți.

— Dă-mi cuvântul de onoare că nu vei spune nimănui, în orice caz nu până la ora zece seara, îi ceru el.

— Pe cuvânt de onoare! turui pe loc Varea. Dar despre ce e vorba?

McLaughlin stătu în cumpănă, surprins de ușurința cu care-i fusese făcută promisiunea, dar era prea târziu să dea înapoi, și-n plus, era vădit că-și dorea nespus să împărtășească secretul.

— Astăzi, 10 decembrie 1877 – 28 noiembrie după calendarul vostru – este o zi istorică, începu el solemn, și continuă în șoaptă: Dar despre asta încă nu știe în tabăra rușilor decât un singur om – preaplecata dumitale slugă. O, McLaughlin nu dă *na ceai* pentru ca un cetățean să-și îndeplinească obligațiile directe de muncă, dar

[1] Șapte și jumătate... Încă patruzeci de minute până ajung... Hai, o oră. Va fi opt și jumătate...(engl.).

pentru o treabă bine făcută, McLaughlin plătește bine, poți să mă crezi. Gata, gata, nici un cuvânt mai mult! spuse el și ridică o palmă, prevenind astfel întrebarea care stătea să țâșnească de pe buzele Varei. Nu-ți voi dezvălui sursa informației. Îți voi spune doar că a fost verificată în numeroase rânduri și nu m-a tras niciodată pe sfoară.

Varea își aminti că unii jurnaliști ziceau cu invidie că pe corespondentul de la *Daily Post* îl aprovizionează cu informații nu te miri ce bulgar acolo, ci, se pare, chiar un ofițer turc. De fapt, puțini credeau una ca asta, dar te pomenești că era adevărat.

— Ei hai, vorbește odată, nu mă mai fierbe.

— Nu uita, până diseară la zece, nici o vorbă nimănui. Mi-ai dat cuvântul de onoare.

Varea dădu nerăbdătoare din cap. Of, bărbații ăștia, cu ritualurile lor stupide. Dar bineînțeles că nu va spune nimănui nimic.

McLaughlin se aplecă spre Varea până ce gura aproape i se lipi de urechea ei:

— Astă-seară, Osman pașa se va preda.

— Ce spui! exclamă Varea.

— Sst! Fix la ora zece, la general-locotenentul Ganețki, comandantul corpului de grenadieri, ale cărui trupe ocupă pozițiile de pe malul stâng al râului Vid, își vor face apariția emisarii turcilor. Voi fi singurul jurnalist martor al acestui măreț eveniment. Și, cu un drum, merg să-l previn pe general – asta, la ora nouă și jumătate, nu mai devreme – pentru ca patrulele să nu deschidă din greșeală focul asupra trimișilor. Îți dai seama ce articol o să-mi iasă?

— Îmi dau seama, încuviință entuziasmată din cap Varea. Și cum, n-ai voie să spui asta chiar nimănui-nimănui?

— Mă nenorocești! exclamă McLaughlin, cuprins de panică. Ți-ai dat cuvântul!

— Bine, bine, îl liniști ea. Până la zece, mută ca peștele.

— Eh, iată și răscrucea. Stai! strigă corespondentul, împungându-l pe birjar în spinare. Dumneata o iei la dreapta, mademoiselle Varea, iar eu la stânga. Savurez anticipat scena: stăteam cu generalul, beam un ceai, vorbeam vrute și nevrute și, la nouă și jumătate, îmi scoteam ceasul și-i spuneam așa, ca-n treacăt: „A, că tot a venit vorba, Ivan Stepanovici, peste jumătate de oră vor sosi la dumneavoastră solii de pace ai lui Osman pașa". Ei, cum ți se pare?

McLaughlin izbucni surescitat în râs și-și vârî piciorul în scara șeii.

Peste un minut, Varea nu-l mai vedea: dispăruse în perdeau cenușie a ploii care se întețise din nou.

În cele trei luni cât lipsise ea, tabăra devenise de nerecunoscut. Nici urmă de corturi: acum se înălțau, aliniate, șiruri de barăci de lemn. Pretutindeni drumuri pietruite, stâlpi de telegraf, indicatoare curățele. Și totuși, e bine ca armata să fie condusă de un inginer, gândea Varea.

La Secția specială, care acum ocupa trei căsuțe, i se spuse că domnului Fandorin i s-a repartizat un *cottage* separat (ofițerul de serviciu pronunță

noul cuvânt cu vădită satisfacție) și i se explică în ce fel poate ajunge acolo.

Cottage-ul cu numărul 158, care se vădi a fi o baracă demontabilă din scânduri cu o singură cameră, se afla chiar la marginea orășelului ocupat de statul-major. Amfitrionul era acasă, deschise ușa în persoană și o privi pe Varea într-un fel care o încălzi pe dinăuntru.

— Bună ziua, Erast Petrovici, m-am întors, spuse ea, nu se știe de ce, grozav de emoționată.

— Îmi pare bine, rosti scurt Fandorin și se dădu la o parte, făcându-i loc să intre.

Odaia era cât se poate de simplă, dar utilată cu niște spaliere și cu un întreg arsenal de aparate de gimnastică. Pe un perete era agățată o hartă la scara de trei verste pe țol.

Varea îi explică:

— Mi-am lăsat bagajele la surorile de caritate. Petea e ocupat, așa că am venit direct aici.

— Văd că ești bine sănătoasă, zise Erast Petrovici, examinând-o din cap până-n picioare. Ai o c-coafură nouă. Așa e moda acum?

— Da. E foarte practic. Și pe-aici ce mai e?

— Nimic. Stăm și-l asediem pe turc.

Din vocea consilierului titular răzbătea îndârjirea. Continuă:

— Stăm de-o lună, de două, de t-trei. Ofițerii au căzut în patima beției de-atâta plictiseală, intendenții s-au pus pe furat, vistieria se golește. Altfel, totul e normal. Război *à la russe*. Europa respiră ușurată, vede c-cum i se scurge Rusiei vlaga vitală. Dacă Osman pașa rezistă încă două luni, războiul va fi p-pierdut.

Tonul cu care Erast Petrovici rosti aceste cuvinte era atât de deprimat, încât Varea șopti, înduioșată:

— Nu rezistă.

Fandorin tresări, o privi scrutător.

— Ai aflat ceva? Ce? De unde?

Ce era să facă, îi povesti totul. În fond, lui Erast Petrovici putea să-i spună, doar nu era el omul care să dea fuga și să povestească primului venit ce aflase.

— La Ganețki? D-de ce la Ganețki? se încruntă consilierul titular, după ce o ascultă până la capăt.

Se apropie de hartă, mormăind pe sub mustață:

— E d-drum lung până la Ganețki. E chiar în capătul frontului. De ce nu la cartierul general? Stop. Stop.

Desfigurat, consilierul titular își smulse mantaua din cui și se năpusti la ușă.

— Ce-i? Ce s-a-ntâmplat? strigă Varea disperată, repezindu-se în urma lui.

— E o provocare, îi aruncă din mers Fandorin printre dinți. Apărarea lui Ganețki e mai slabă. Și de-acolo pornește șoseaua spre Sofia. Asta nu-i capitulare. E străpungerea blocadei. Vor să-l ducă cu vorba pe Ganețki. Ca să nu deschidă focul.

— O! făcu Varea, dumirindu-se. Vasăzică, nu vor fi nici un fel de emisari speciali? Încotro? La statul-major?

Erast Petrovici se opri.

— E fără douăzeci și cinci. La statul-major durează prea mult. Acolo se raportează de la un

șef la altul. Timpul trece. N-o să apuce să ajungă la Ganețki. La Sobolev! Jumătate de oră de galop. Sobolev n-o să ceară permisiunea comandamentului. Da, el o să riște. O să lovească primul. O să să arunce în luptă. Chiar dacă nu-l va putea ajuta pe Ganețki, măcar va salva flancul. Trifon, calul!

Ca să vezi, are și ordonanță, își spuse, tulburată, Varea.

Toată noaptea se auziră bubuituri în depărtare, iar în zorii zilei următoare se află că Osman, rănit în luptă, capitulase cu întreaga sa armată: zece pași și patruzeci și două de mii de ostași depuseseră armele.

Asta era tot, șederea lor la Plevna se încheiase.

Erau multe pierderi de vieți omenești, corpul de armată al lui Ganețki, luat prin surprindere de atacul neașteptat, fusese nimicit aproape în întregime. Pe buzele tuturor flutura numele Generalului Alb, al invulnerabilului Ahile – Sobolev al Doilea –, care, în clipa decisivă, pe riscul și răspunderea lui, trecuse prin Plevna părăsită de turci și lovise frontal flancul neacoperit al lui Osman.

Trei zile mai târziu, la 3 decembrie, suveranul, înainte de a părăsi teatrul operațiunilor militare, organiză la Paradim o paradă de adio a gărzilor. La ceremonie fuseseră invitați apropiații curții imperiale și eroii care se distinseseră în mod deosebit în ultima bătălie. După Varea își trimisese propria caleașcă însuși general-locotenentul

Sobolev, a cărui stea țâșnise la orizont. Strălucitul Ahile nu-și uitase, așadar, fosta cunoștință.

Varea nu se aflase nicicând într-o societate atât de aleasă. Erai pur și simplu orbit de strălucirea epoleților și a decorațiilor. Sincer vorbind, ea nici nu bănuia că armata rusă are atât de mulți generali. În rândul întâi, așeptând apariția înaltelor fețe imperiale, se aflau comandanții mai vârstnici. Printre ei îl zări, necuviincios de tânăr, pe Michel, în veșnica lui uniformă albă, fără manta, fără să-i pese că ziua, deși însorită, era geroasă. Toate privirile erau ațintite asupra salvatorului patriei, care, cel puțin așa i se păru Varei, era mult mai înalt, mult mai lat în umeri și avea o expresie mult mai gravă decât înainte. Se pare că nu e lipsită de adevăr vorba aceea franțuzească: cea mai bună drojdie e gloria.

Lângă ea discutau cu jumătate de gură doi ofițeri rumeni din garda țarului. Unul dintre ei tot trăgea cu coada unui ochi negru, uleios spre Varea, ceea ce ei îi făcea mare plăcere.

— ...și împăratul i-a spus: „În semn de respect pentru vitejia de care ai dat dovadă, *mușir*, îți restitui sabia, pe care o vei putea purta și la noi, în Rusia, unde sper că nu vei avea pricini de nemulțumire". Ce scenă, păcat că n-ai fost de față.

— Ei da, dar eu am fost de gardă la consiliul din 29, răspunse, cu invidie, interlocutorul. Am auzit cu urechile mele cum împăratul îi spunea lui Miliutin[1]: „Dmitri Aleksandrovici, îți cer

[1] D.A. Miliutin, feldmareșal, ministru de război în timpul țarului Alexandru II.

permisiunea, ca unuia dintre cei mai vârstnici cavaleri ai Ordinului Sf. Gheorghe prezenți astăzi aici, să-ți împodobesc sabia cu însemnul dragonului. Cred că merit această onoare..." Auzi, „îți cer permisiunea"! Ce zici de asta?

— Da, nu-i în regulă, se învoi cel cu ochi negri. Putea să le treacă și lor prin minte. Doar e ministru, nu-i un plutonier major oarecare. Maiestatea Sa a fost atât de generoasă! Le-a dat lui Totleben și lui Nepokoicițki câte un „Sf. Gheorghe" clasa a doua, lui Ganețki – un „Sf. Gheorghe" clasa a treia, și lui Miliutin – doar un însemn de dragon pe sabie pentru vitejie!

— Și Sobolev ce-a primit? întrebă Varea cu vioiciune, deși nu-i cunoștea pe cei doi domni. Dar ce mai conta, erau condiții de război, și era, oricum, o ocazie specială.

— Ak pașa al nostru va primi sigur ceva special, îi răspunse cu dragă inimă ofițerul cu ochi negri. Dacă până și Perepiolkin, șeful statului său major, a sărit brusc peste un rang! Era și normal, doar nu putea căpitănașul să rămână cu un asemene rang! Iar lui Sobolev i se deschid de-acum niște orizonturi de-ți taie respirația, nu alta. E norocos, nimic de zis. Dacă n-ar avea înclinația asta spre vulgar și ostentație ieftină...

— Șșt! șopti celălalt. Vin!

În pridvorul casei deloc arătoase, botezate pompos „palat de campanie", își făcură apariția patru militari: împăratul, comandantul-șef, țareviciul și principele român. Aleksandr Nikolaevici era îmbrăcat în uniformă de iarnă, iar pe

mânerul sabiei Varea zări o mică pată portocalie luminoasă, faimosul însemn al dragonului.

Fanfara bubui marșul triumfal „Preobrajenski".

În fața frontului păși semeț un colonel din corpul de gardă, dădu onorul și, cu voce tremurând ușor de emoție, rosti sacadat:

— Maies-statea Voas-stră Imperrrială! Perrrmiteți ofițerrrilor gărrrzii dumneavoastră perrrsonale să vă aducă în dar o sabie de aur cu inscripția „Pentru brrravură"! Spre amintirea serviciului comun al comandanților de companii. Cumpărrrată din banii prrroprii ai ofițerilor!

Unul din ofițerii din gardă îi șopti Varei:

— Așa da, isteți băieți. Bravo lor!

Împăratul primi darul, își șterse cu mănușa o lacrimă.

— Vă mulțumesc, domnilor, vă mulțumesc. Sunt mișcat. Voi trimite fiecăruia dintre voi o sabie din partea mea. Jumătate de an am mâncat, ca să zic așa, din aceeași gamelă...

Nu-și termină spusa, dădu doar din mână.

Cei din jur începură să se smiorcăie înduioșați, cineva chiar izbucni în plâns, iar Varea îl văzu deodată, în mulțimea funcționarilor rânduiți chiar lângă pridvor, pe Fandorin. Cum ajunsese el aici? Doar era o figură neînsemnată, un amărât de consilier titular. Îl zări însă imediat alături de Fandorin pe șeful jandarmilor și totul i se lămuri. La urma urmelor, adevăratul erou, cel datorită căruia se predase armata turcă, era chiar Fandorin. Să nu fi fost el, nu s-ar mai fi

organizat nici un fel de paradă. Precis o să primească și el o decorație.

Erast Petrovici prinse privirea Varei și făcu o grimasă suferindă. Era evident că nu împărtășește entuziasmul general.

După paradă, pe când respingea veselă avansurile ofițerului cu ochi negri, care insista să afle cunoștințe petersburgheze comune, Fandorin se apropie de ea și, după ce făcu o ușoară plecăciune, spuse:

— Vă rog să mă iertați, domnule colonel. Varvara Andreevna, împăratul dorește să ne vadă, pe dumneata și pe mine.

Capitolul al unsprezecelea,

ÎN CARE VAREA PĂTRUNDE ÎN CELE MAI ÎNALTE SFERE ALE POLITICII

The Times (Londra)
16 (4) decembrie 1877

Derby şi Caernarvon ameninţă cu demisia

„Ieri, la şedinţa Cabinetului, contele Beaconsfield a propus să se ceară Parlamentului aprobarea unui credit de urgenţă în valoare de şase milioane de lire sterline pentru echiparea unui corp expediţionar care ar putea fi trimis în viitorul apropiat în Balcani, pentru a apăra interesele imperiului în faţa pretenţiilor exagerate ale ţarului Alexandru. Decizia a fost adoptată în ciuda opoziţiei ministrului de externe, lordul Derby, şi a ministrului coloniilor, lordul Caernarvon, care s-au pronunţat împotriva unei confruntări directe cu Rusia. Cei doi miniştri, aflaţi în minoritate, şi-au înaintat demisia către Maiestatea Sa. Nu se cunoaşte încă reacţia Reginei."

Cu ocazia acelei parade desfăşurate în prezenţa Maiestăţii Sale Imperiale, Varea îmbrăcase tot ce găsise mai bun în garderoba personală, încât acum putea să nu roşească în faţa suveranului cu ţinuta ei (mai ales având în vedere condiţiile de campanie). Acesta fu primul gând care-i trecu prin minte. Pălărie de un liliachiu pal

cu panglică de moar, rochie de voiaj violet, cu corsaj brodat și o trenă moderată, ghetuțe negre cu nasturi de sidef. Modest, fără ostentație, dar cuviincios – mulțumesc vouă, magazine bucureștene.

— O să fim decorați? îl întrebă ea în drum pe Erast Petrovici.

Și el era îmbrăcat la patru ace: pantaloni la dungă, cizme lustruite oglindă, o mică decorație la petlița vestonului bine călcat. Nimic de zis, nu arăta deloc rău consilierul titular, atâta doar că era tânăr din cale-afară.

— Mira-m-aș.

— De ce? se miră Varea.

— Ar fi o prea mare cinste, răspunse gânditor Fandorin. Nici măcar toți g-generalii nu au fost decorați, iar noi suntem la poziția a șaisprezecea pe listă.

— Bine, dar dacă n-am fi fost noi... Vreau să spun, dacă n-ai fi fost dumneata, Osman pașa ar fi străpuns precis blocada! Îți dai seama ce s-ar fi întâmplat atunci?

— Îmi dau seama. Dar, de regulă, după victorie nimeni nu se mai gândește la lucrurile astea. Nu, aici miroase a politică, ai încredere în experiența mea.

„Palatul de campanie" era compus din numai șase camere, de aceea funcția de sală de așteptare era îndeplinită de tindă, unde se călcau deja pe picioare vreo zece generali și ofițeri superiori, care așteptau invitația de a se înfățișa augustelor priviri. Pe chipurile lor era întipărită o expresie de veselie tâmpă – mirosea a decorații

și înălțări în grad. Cei care așteptau își pironiră privirile asupra Varei cu o curiozitate lesne de înțeles. Ea se uita cu trufie, peste capetele tuturor, spre soarele la asfințit. Las' să-și spargă domniile lor capetele încercând să afle cine este această tânără ascunsă sub voaletă și ce caută ea la audiență.

Așteptarea se prelungea, dar atmosfera nu era defel plicticoasă.

— De ce durează atât, generale? îl întrebă Varea, arborând un aer maiestuos, pe un bătrânel înalt, cu favoriți zburliți uniți cu mustăcioara.

— Sobolev, îi răspunse generalul cu tâlc. A intrat de jumătate de oră.

Generalul își atinse demn cu mâna noua cruce incrustată cu email sclipitor, atârnată la gât.

— Mă iertați, domnișoară, nu m-am prezentat. Ivan Stepanovici Ganețki, comandantul Corpului de grenadieri, spuse el și amuți, în așteptarea prezentării de răspuns.

— Varvara Andreevna Suvorova, se recomandă ea cu o înclinare a capului. Încântată de cunoștință.

Dar în clipa aceea, Fandorin – cu o lipsă de politețe care, în împrejurări obișnuite, nu-i stătea în caracter –, făcu un pas înainte, întrerupându-le conversația:

— Spuneți-mi, generale, a fost cumva la d-dumneavoastră, chiar înaintea atacului, domnul McLaughlin, corespondentul ziarului *Daily Post*?

Ganețki îl privi nemulțumit pe imberbul în haine civile, dar decise pesemne că la suveran

nu este chemat chiar fitecine, așa că răspunse politicos:

— Sigur că da, a fost. Din pricina lui s-a și întâmplat totul.

— Ce anume? întrebă Erast Petrovici, pe fața căruia se așternuse brusc o expresie tâmpă.

— Ei, cum, chiar n-ați auzit? exclamă generalul, care, e clar, nu istorisea toate astea pentru prima oară. Îl cunosc pe McLaughlin de mult, încă de la Petersburg. E om serios și e un prieten al Rusiei, chiar dacă-i supus al reginei Victoria. Când mi-a spus că dintr-o clipă în alta Osman însuși va veni la mine să se predea, am trimis imediat curieri la liniile din marginea flancului, ca nu cumva, ferească Dumnezeu, să deschidă focul. Iar eu, bătrân fără minte, am dat fuga să-mi pun uniforma de gală.

Generalul zâmbi stânjenit, și Varea decise că e teribil de simpatic.

— Așa că turcii, urmă el, au trecut de patrule fără să se tragă un singur foc. Bine măcar că vitejii mei grenadieri nu s-au lăsat păcăliți, au rezistat până când Mihail Dmitrievici l-a lovit pe Osman din spatele frontului turcesc.

— Și unde-a dispărut McLaughlin? întrebă consilierul titular, privindu-l țintă pe Ganețki cu ochii lui reci, albaștri.

— Nu l-am văzut, răspunse generalul, ridicând din umeri. Nu de el îmi ardea mie atunci. Se pornise o sarabandă, Doamne-Dumnezeule! Basbuzucii ajunseseră chiar până la statul meu major, cu chiu cu vai am izbutit să fug din calea lor așa cum eram, în ținută de gală.

Ușa se dădu de perete și în tindă își făcu apariția Sobolev, îmbujorat, cu ochii strălucind de o lumină aparte.

— Cu ce ocazie să te felicităm, Mihail Dmitrievici? întrebă un general cu figură de caucazian, îmbrăcat în tunică cercheză încinsă peste piept cu banduliere cu capse aurite.

Toți își ținură respirația, dar Sobolev nu se grăbea cu răspunsul. Păstră o pauză teatrală pentru efect, îi cuprinse pe toți cu privirea, iar Varei îi făcu cu ochiul.

Ea însă nu apucă să afle în ce fel îl răsplătise împăratul pe eroul de la Plevna, pentru că în spatele celui aflat în al nouălea cer răsări figura searbădă a lui Lavrenti Arkadievici Mizinov. Jandarmul dintâi al imperiului le făcu semn cu degetul lui Fandorin și Varei, și inima ei începu să bată iute-iute.

Când Varea trecu pe lângă Sobolev, acesta îi șopti încetișor:

— Te aștept neapărat, Varvara Andreevna.

Din tindă intrară direct în camera aghiotanților, unde erau așezați la niște mese generalul de serviciu și doi ofițeri. În dreapta se aflau odăile private ale suveranului, în stânga – cabinetul de lucru.

— Răspundeți la întrebări tare, limpede și la obiect, îi instrui pe drum Mizinov. În detaliu, dar fără digresiuni.

În cabinetul simplu, cu mobilier de campanie din mesteacăn pufos, se aflau două personaje: unul așezat într-un fotoliu, celălalt în picioare, cu spatele la fereastră. Varea îl privi mai întâi,

firește, pe cel așezat în fotoliu. Acela însă nu era Alexandru, ci un bătrânel uscățiv, cu ochelari în ramă de aur, cu o fețișoară inteligentă, cu buze subțiri și ochi de gheață, care nu lăsau privirile să pătrundă în spatele lor. Era prințul Korceakov, cancelarul de stat în persoană. Arăta întocmai ca în portrete, poate doar ceva mai delicat. Era, într-un anume sens, un personaj legendar. Se pare că fusese ministru de externe pe vremea când Varea încă nu venise pe lume. Dar cel mai important era că învățase în același liceu cu Poetul. Versurile astea despre el sunt: „Al modei drag discipol, prieten al înaltei societăți și strălucit observator al vremilor năravuri". Totuși, la cei optzeci de ani ai lui, „al modei drag discipol" te obliga să te gândești la o altă poezie, inclusă și ea în programa liceului:

Care din voi, la anii bătrâneții
Ziua Liceului și-o va petrece singur?
Nefericit prieten! Printre cei mai tineri
Oaspe anost, și de prisos, și stingher,
Gândi-te-vei la noi și la frăția noastră
Și ochii-ți vei umbri cu mâna
tremurândă...[1]

Iar mâna cancelarului chiar tremura. Își scoase din buzunar o batistă fină și își suflă nasul, gest care nu-l împiedică defel să-i cerceteze

[1] Fragment din poezia lui A.S. Pușkin „19 octombrie 1825", consacrată jubileului înființării, la 19 octombrie 1811, a faimosului liceu de la Țarskoe Selo, în care este amintit și numele lui Korceakov, care i-a fost coleg viitorului poet.

cu o privire critică mai întâi pe Varea, apoi pe Erast Petrovici. Asupra acestuia din urmă privirea personajului legendar zăbovind ceva mai mult.

Şi totuşi, vrăjită de vederea fostului licean de la Ţarskoe Selo, Varea uitase cu desăvârşire de principalul personaj prezent. Ea se întoarse tulburată spre fereastră, chibzui o clipă, apoi făcu o reverenţă – cam în genul celei care se făcea la şcoală, când intra directoarea în clasă.

Spre deosebire de Korceakov, suveranul manifestă mai mult interes faţă de persoana ei decât faţă de cea a lui Fandorin. Faimoşii ochi ai Romanovilor – pătrunzători, hipnotici şi vizibil bulbucaţi – priveau sever şi exigent. Îţi pătrundeau până-n străfundul sufletului, parcă aşa se spune, gândi Varea şi se înfurie puţin pe sine. Asta-i mentalitate de rob, astea-s prejudecăţi. El nu face decât să imite „privirea de vasilisc" cu care se fălea atâta tăticul lui, răsuci-s-ar în mormânt. Aşa că începu şi ea să-l examineze ostentativ pe cel din a cărui voinţă vieţuiau cele o sută optzeci de milioane de suflete ale imperiului.

Prima observaţie: bine, dar e foarte bătrân! Pleoape umflate, favoriţi şi mustăţi răsucite aproape cărunte, degete noduroase, de om suferind de gută. Nici nu-i de mirare, la anul împlineşte şaizeci de ani. Aproape de-o vârstă cu bunicul.

A doua observaţie: nu-i chiar aşa de blajin cum scrie la gazete. Este mai curând indiferent, obosit. A văzut tot ce se poate vedea pe lumea asta, nu-l miră şi nu-l bucură nimic în mod deosebit.

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ "I.N. ROMAN" CONSTANŢA

A treia și cea mai interesantă observație: în pofida vârstei și a rangului său imperial, nu-l lăsa indiferent sexul slab. Altfel, de ce mi-ai cutreiera cu privirea, maiestate, sânii și talia? Se vede treaba că sunt adevărate bârfele despre el și prințesa Dolgorukova, de două ori mai tânără. Și Varea încetă definitiv să se mai teamă de Țarul-Eliberator.

— Maiestate, acesta este consilierul titular Fandorin, cel despre care v-am vorbit. Este însoțit de asistenta sa, domnișoara Suvorova.

Astfel îi prezentă șeful jandarmilor.

Țarul nu spuse „bună ziua", nici măcar nu înclină din cap. Termină fără grabă de inspectat silueta Varei, apoi își întoarse capul spre Erast Petrovici și grăi cu voce modulată teatral:

— Îmi aduc aminte, Azazel. Și Sobolev tocmai mi-a vorbit despre asta.

Se așeză la birou și făcu un semn spre Mizinov:

— Poți începe. Eu și Mihail Aleksandrovici te vom asculta.

Măcar că era el împărat, putea totuși să invite o doamnă să ia loc, își zise, dezaprobator Varea, abandonând definitiv și irevocabil încrederea în principiul monarhic.

— Cât timp am la dispoziție? întrebă respectuos generalul. Știu cât sunteți astăzi de ocupat, maiestate, și-apoi mai așteaptă și eroii de la Plevna.

— Timp este atât cât va fi necesar. Aici nu e vorba doar de o problemă strategică, ci și de una diplomatică, murmură împăratul și îl privi cu

un zâmbet afectuos pe Korceakov. Mihail Aleksandrovici a venit special pentru asta de la București. Și-a rupt bătrânele oase în caretă.

Prințul își întinse mecanic buzele într-un zâmbet lipsit de cel mai mic semn de veselie, și Varea își aminti că în urmă cu un an cancelarul trăise o tragedie personală: îi murise cineva apropiat, fiul, sau poate nepotul.

— Nu-ți fie cu supărare, Lavrenti Arkadievici, spuse cancelarul cu glas abătut, dar am multe îndoieli. Întreaga poveste are un iz mult prea aventurist, chiar și pentru stilul domnului Disraeli. Iar eroii vor aștepta. Așteptarea unei decorații este cel mai plăcut mod de a-ți petrece timpul. Așadar, povestește, iar noi vom asculta.

Mizinov își îndreptă voinicește umerii, dar, în ciuda așteptărilor, i se adresă nu lui Fandorin, ci Varei:

— Domnișoară Suvorova, povestește în amănunt ambele dumitale întâlniri cu Seamus McLaughlin, corespondentul ziarului *Daily Post* – cea din timpul celui de-al treilea asalt asupra Plevnei și cea din ajunul zilei în care Osman pașa a străpuns frontul.

Și Varei nu-i rămase decât să povestească.

Se vădi că și țarul, și cancelarul știau bine să asculte. Korceakov o întrerupse doar de două ori. Prima oară o întrebă:

— Cine e contele Zurov? Nu e cumva fiul lui Aleksandr Platonovici?

Iar a doua oară:

— Deci, McLaughlin îl cunoștea bine pe Ganețki, câtă vreme i se adresa cu numele și patronimicul?

Iar suveranul bătu iritat cu palma în birou atunci când Varea vorbi despre informatorii pe care-i aveau în Plevna mulți dintre jurnaliști:

— Încă nu mi-ai explicat, Mizinov, cum se face că Osman și-a concentrat întreaga armată ca să străpungă frontul, iar agenții tăi n-au raportat asta din timp!

Șeful jandarmeriei începu să se frământe, pregătindu-se să se justifice, dar țarul Alexandru dădu din mână:

— Mai târziu. Continuă tu, Suvorova.

„Continuă tu". Cum vine asta? Până și când era doar școlăriță de clasa întâi i se adresau cu „dumneata". Varea păstră o pauză demonstrativă, dar își duse totuși povestirea la bun sfârșit.

— După părerea mea, situația e limpede, spuse țarul, privind spre Korceakov. Să pregătească Șuvalov o notă.

— Nu sunt convins, răspunse cancelarul. Să auzim concluziile preaonorabilului Lavrenti Arkadievici.

Zadarnic se străduí Varea să priceapă din ce motiv anume se iscase acest dezacord între împărat și principalul său consilier diplomatic. Făcu lumină în această privință Mizinov.

Scoase din manșetă câteva foi de hârtie, tuși, apoi începu să turuie ca un tocilar fruntaș:

— Dacă-mi permiteți, voi trece de la particular la general. Deci, înainte de toate, trebuie să-mi fac *mea culpa*. Întreaga perioadă în care am asediat Plevna, împotriva noastră a acționat un inamic viclean și brutal, pe care serviciul meu nu a izbutit să îl descopere la timp. Tocmai din

cauza acestui dușman atât de bine conspirat am pierdut atâta timp și atâția oameni, iar la 30 noiembrie era cât pe ce să pierdem definitiv roadele eforturilor noastre de atâtea luni.

La aceste cuvinte, împăratul își făcu o cruce mare:

— A ocrotit Dumnezeu Rusia.

— După al treilea asalt, noi – mai exact eu, pentru că eu am fost acela care a tras linie – am făcut o mare greșeală. Am ajuns la concluzia că principalul agent al turcilor era locotenent-colonelul de jandarmi Kazanzaki, dându-i astfel adevăratului vinovat deplină libertate de acțiune. Acum nu mai există îndoială că, de la bun început, supusul britanic McLaughlin a fost cel care ne-a adus atâtea prejudicii. Este, indiscutabil, un agent de înaltă clasă, un actor excepțional, care și-a pregătit misiunea îndelung și temeinic.

— Și cum a ajuns un asemenea individ în armata activă? îl întrebă nemulțumit suveranul. La dumneata acolo se dă viză corespondenților fără nici o verificare?

— A fost verificat, se-nțelege, și încă foarte amănunțit, zise șeful jandarmilor, desfăcându-și brațele. Pentru fiecare din jurnaliștii străini s-a cerut de la redacțiile lor lista articolelor publicate, apoi ne-am pus de acord cu ambasadele noastre. Toți corespondenții sunt oameni cunoscuți, cu renume, care nu au manifestat ostilitate față de Rusia. Iar McLaughlin în mod deosebit. V-am spus doar, este un personaj foarte atent la detalii. A reușit să lege relații de prietenie cu mulți generali și ofițeri ruși încă de pe vremea campaniei

din Asia Centrală. Iar prin reportajele de anul trecut despre atrocitățile comise de turci în Bulgaria, McLaughlin și-a câștigat reputația de partizan al cauzei slave și de prieten sincer al Rusiei. Și în tot acest timp, el acționa neîndoielnic conform instrucțiunilor secrete ale guvernului său, care, după cum se știe, este fățiș ostil politicii noastre orientale. Inițial, McLaughlin s-a mărginit la acțiuni de spionaj pur. Transmitea, firește, la Plevna date despre armata noastră, în care scop se folosea din plin de libertatea pe care am acordat-o mult prea pripit jurnaliștilor străini. Da, e adevărat, mulți dintre ei aveau în orașul asediat contacte necontrolate de noi, dar asta nu trezea suspiciuni contrainformațiilor noastre. Vom trage pe viitor concluziile corespunzătoare. Este din nou vina mea... Câtă vreme i-a stat în putință, McLaughlin a acționat cu mâna altora. Maiestatea Voastră își amintește, desigur, incidentul cu colonelul român Lucan, în carnețelul căruia figura enigmatica literă „J". M-am grăbit să trag concluzia că e vorba de jandarmul Kazanzaki. M-am înșelat. „J" însemna „jurnalist", adică același supus britanic. Și totuși, în timpul celui de-al treilea asalt, soarta Plevnei și a întregului război a atârnat de un fir de păr. McLaughlin a trecut la diversiuni directe. Sunt convins că nu acționa pe riscul și răspunderea lui, ci avea instrucțiuni în această privință de la șefii din Londra. Regret că nu am ordonat de la bun început supravegherea secretă a colonelului Wellesley, agent diplomatic britanic. Am raportat deja Maiestății Voastre manevrele antiruseşti întreprinse de

acest domn, căruia interesele Turciei îi sunt în mod vădit mai apropiate decât ale noastre. Să ne oprim acum la evenimentele din 30 august. Generalul Sobolev, acționând din proprie inițiativă, a străpuns linia de apărare a turcilor și a ajuns la periferia sudică a Plevnei. Era de înțeles: prevenit de agentul său în legătură cu planul nostru de atac, Osman pașa își concentrase întreaga forță în centru. Lovitura lui Sobolev l-a luat prin surprindere. Dar nici comandamentul nostru nu a aflat la timp despre acest succes, iar Sobolev nu dispunea de forțele necesare pentru a-și continua înaintarea. McLaughlin, laolaltă cu ceilalți jurnaliști și observatori străini, printre care, remarc asta în treacăt, se număra și colonelul Wellesley, se aflau întâmplător chiar în punctul central al frontului nostru – între flancul central și cel stâng. La ora șase, contele Zurov, aghiotantul lui Sobolev, a reușit să se strecoare printre trupele de acoperire turcești. Trecând pe lângă jurnaliști, pe care-i cunoștea bine, le-a strigat vestea despre succesul detașamentului său. Ce s-a petrecut apoi? Toți corespondenții s-au năpustit în spatele frontului ca să transmită telegrafic, cât mai grabnic, știrea că armata rusă învinge. Toți – nu însă și McLaughlin. Suvorova îl întâlnește cam jumătate de oră mai târziu, plin de noroi și, nu se știe de ce, ieșind din tufăriș. Jurnalistul a avut, fără îndoială, și timpul, și posibilitatea de a-l ajunge și ucide pe curier și, cu același prilej, și pe Kazanzaki, care, spre ghinionul lui, se ținea scai de Zurov. Doar amândoi îl cunoșteau pe McLaughlin și nu se așteptau

pentru nimic în lume la o asemenea mârșăvie din partea lui. Și nu i-a fost greu deloc să înscenezе apoi sinuciderea locotenent-colonelului: a târât cadavrul acestuia în tufișuri, a tras de două ori în aer cu pistolul jandarmului și cu asta basta. Este capcana în care am căzut eu.

Mizinov își plecă fruntea dezolat, însă nu așteptă dojana Maiestății Sale și continuă:

— În ceea ce privește recenta străpungere a frontului, în acest caz McLaughlin a acționat în înțelegere cu comandamentul turc. Era, s-ar putea spune, asul din mâneca lui Osman. Raționamentul lor a fost simplu și la obiect: Ganețki este un general merituos, dar, iertată fie-mi francheța, nu tocmai inteligent. După cum știu acum, nici prin minte nu i-a trecut să se îndoiască de informația furnizată de ziarist. Trebuie să fim recunoscători hotărârii cu care general-locotenentul Sobolev...

— Ba lui Erast Petrovici trebuie să-i fim recunoscători! nu se putu abține Varea, ofensată de moarte pentru Fandorin: ia uite la el, stă acolo, tace mâlc și nu-și poate lua singur apărarea. Asta-i bună, ce, l-au adus aici în chip de mobilă?

— Fandorin este cel care a galopat în goana mare la Sobolev și l-a convins să atace! mai spuse ea.

Împăratul o fixă uimit cu privirea pe impertinenta violatoare a etichetei, iar bătrânul Korceakov clătină mustrător din cap. Până și Fandorin părea tulburat – se mută de pe un picior pe altul. În general, purtarea Varei nu fusese, pare-se, pe placul nimănui.

— Continuă, Mizinov, spuse împăratul, făcând un semn din cap.

— Cu voia Maiestății Voastre, interveni cancelarul, ridicând un deget zbârcit. Dacă McLaughlin pusese la cale o diversiune de asemenea importanță, ce rost avea să o informeze pe această tânără în legătură cu intenția sa? întrebă el, și degetul se întoarse spre Varea.

— Dar e limpede! exclamă Mizinov, ștergându-și fruntea asudată. Conta pe faptul că Suvorova va răspândi imediat în întreaga tabără o veste atât de năucitoare. Și că această veste va ajunge neîntârziat și la cunoștința statului-major. Că va stârni jubilație, confuzie. Canonada care s-ar fi auzit în depărtare ar fi fost luată drept salve de salut. Era posibil chiar să nici nu i se dea crezare primului raport privind atacarea lui Ganețki, abia mai târziu aveau să îl verifice. Un mic amănunt, o improvizație de intrigant viclean.

— Să zicem, se declară de acord prințul.

— Bine, dar unde-a dispărut acest McLaughlin? întrebă țarul. Iată cine ar trebui luat la întrebări, și ar trebui apoi organizată și o confruntare directă cu Wellesley. Numai să nu ne scape colonelul!

Korceakov oftă visător:

— Da-a, un asemenea *compromețaj*, cum se spune în Zamoskvorecie, ne-ar permite să neutralizăm definitiv diplomația britanică.

— Din păcate, McLaughlin nu a fost găsit nici printre prizonieri, nici printre cei uciși, oftă și Mizinov, dar într-o altă tonalitate. A reușit să fugă. Încă nu știu în ce fel anume. E viclean, șarpele. Nici sfetnicul lui Osman pașa, Ali bei, nu

a fost aflat printre prizonieri. Bărbosul acela, care a zădărnicit primul nostru asalt și care, după cum bănuim, este un *alter ego* al lui Anwar efendi. Despre acesta din urmă am prezentat Maiestății Voastre un raport scris.

Suveranul încuviință din cap.

— Ce părere ai acum, Mihail Aleksandrovici?

Cancelarul își închise ochii pe jumătate:

— Cred că ar putea ieși o combinație interesantă, maiestate. Dacă totul se confirmă, atunci englezii au mers prea departe de data asta, au sărit peste cal. Dacă lucrăm temeinic, am putea trage oarece câștig.

— Ei hai, hai, ce-ai mai născocit acolo? îl întrebă curios Alexandru.

— Maiestate, odată Plevna cucerită, războiul a intrat în faza lui finală. Victoria definitivă asupra turcilor este o chestiune de săptămâni. Repet: *asupra turcilor*. Dar să nu pățim ca-n '53, când am început un război cu turcii și ne-am pomenit în război cu întreaga Europă. Finanțele noastre nu ar putea susține o asemenea confruntare. Știți prea bine cât ne-a costat campania actuală.

Țarul se crispă ca de-o durere de dinți, iar Mizinov clătină abătut din cap.

— M-a alarmat în mod deosebit fermitatea și duritatea acțiunilor acestui McLaughlin, continuă Korceakov. Asta demonstrează faptul că, în dorința ei de a ne opri accesul la strâmtori, Anglia este în stare să recurgă la orice măsuri, chiar și extreme. Să nu uităm că escadra ei militară e ancorată în Bosfor. Și că, în tot acest timp,

în spatele frontului stă cu ochii pe noi scumpa noastră Austrie, care i-a înfipt o dată cuțitul în spate tatălui Maiestății Voastre. La drept vorbind, în vreme ce Maiestatea Voastră lupta aici cu Osman pașa, eu am meditat tot mai adânc la un alt război, unul diplomatic. Noi ne vărsăm sângele, cheltuim mijloace și resurse enorme, și putem rămâne în final cu mâna goală. Blestemata asta de Plevna ne-a mâncat timp prețios și a șifonat reputația armatei noastre. Să ierte Maiestatea Voastră un moșneag, dacă tocmai într-o asemenea zi croncăne ca un corb despre...

— Lasă asta, Mihail Aleksandrovici, oftă împăratul, nu suntem la paradă. E ceva ce nu înțeleg eu?

— Înainte de a asculta lămuririle pe care ni le-a expus Lavrenti Arkadievici, eram foarte pesimist. Dacă m-ați fi întrebat acum o jumătate de oră: „Spune-mi, vulpoi bătrân, pe ce putem conta după victorie?" aș fi răspuns cinstit: „Pe autonomia Bulgariei și pe o bucățică de Caucaz, asta e maximum posibil, un preț jalnic pentru zecile de mii de morți și pentru milioanele cheltuite".

— Și acum? întrebă suveranul, aplecându-se ușor înainte.

Cancelarul privi elocvent spre Varea și Fandorin.

Mizinov pricepu aluzia și spuse:

— Maiestate, înțeleg unde bate Mihail Aleksandrovici. Și eu am ajuns la aceleași concluzii și tocmai de aceea l-am adus cu mine pe consilierul titular Fandorin. Cât despre

domnișoara Suvorova, am putea-o invita să plece.

Varea pufni. Așadar, celor prezenți ea nu le inspiră încredere. Ce umilință! Să fii trimisă pe ușă afară, și tocmai în punctul cel mai important al discuției!

— R-rog să-mi fie iertată îndrăzneala, deschise Fandorin gura pentru prima oară în timpul audienței, dar ar fi un gest nechibzuit.

— Ce anume? se miră împăratul, săltându-și sprâncenele roșcate.

— Nu poți avea încredere doar pe jumătate în asistentul tău. I-ar trezi doar resentimente inutile, ceea ce ar dăuna misiunii. Varvara Andreevna știe atât de multe, încât va ghici oricum cu ușurință și restul.

— Ai dreptate, recunoscu țarul. Vorbește, prințe.

— Trebuie să ne folosim de istoria asta pentru a acoperi Anglia de rușine în fața întregii lumi. Diversiune, crime, cârdășie cu una dintre părțile beligerante, deci violarea statutului de țară neutră Asta-i ceva nemaiauzit. Sincer să fiu, mă miră imprudența contelui Beaconsfield. Dacă reușeam să punem mâna pe McLaughlin și acesta ne-ar fi dat niște informații? Ce scandal! Un coșmar, nu alta! Pentru Anglia, se-nțelege. S-ar fi văzut obligată să-și retragă escadra, să se justifice în fața întregii Europe și să-și lingă rănile încă multă vreme de-aici înainte. În orice caz, în ce privește conflictul oriental, cabinetul din St. James ar fi fost nevoit să spună „pas". Iar fără Londra, amicii noștri austro-ungari s-ar fi

cuminţit pe loc. Abia atunci puteam folosi roadele victoriei şi...

— Visuri, îl întrerupse destul de tăios împăratul pe bătrân. Nu-l avem pe McLaughlin. Întrebarea este: Ce-i de făcut?

— Facem rost de el, răspunse imperturbabil Korceakov.

— Şi cum anume?

— Nu ştiu, Maiestate, nu eu sunt şeful Secţiei a treia.

Şi cancelarul amuţi, încrucişându-şi calm mâinile pe pântecele supt.

— Avem certitudinea vinovăţiei englezilor şi avem dovezi indirecte în acest sens, nu însă şi directe, preluă ştafeta Mizinov. Aşadar, trebuie să le obţinem sau... sau să le fabricăm. Hm...

— Explică-te, îl zori ţarul. Ce tot mormăi acolo, spune-o pe şleau. Nu jucăm gajuri aici.

— Am înţeles, Maiestate. McLaughlin se află în prezent fie la Constantinopol, fie, mai probabil, în drum spre Anglia, pentru că misiunea lui s-a încheiat. În Constantinopol avem o întreagă reţea de agenţi secreţi, n-ar fi prea greu să punem mâna pe ticălos. În Anglia e mai greu, sigur, dar cu o pregătire temeinică...

— Nu vreau să aud aşa ceva! strigă suveranul. Ce mârşăvie îţi trece prin minte!

— Chiar Maiestatea Voastră mi-a poruncit să fiu direct, spuse generalul, desfăcându-şi braţele.

— Sigur, n-ar fi rău să-l aduci pe McLaughlin vârât într-un sac, rosti îngândurat cancelarul, dar ar fi destul de complicat şi nesigur. Riscăm să ne vedem noi înşine implicaţi într-un scandal.

La Constantinopol, mai treacă-meargă, dar la Londra n-aș recomanda.

— Bine, încuviință Mizinov, scuturând cu amărăciune din cap. Dacă McLaughlin va fi descoperit la Londra, nu ne atingem de el. Dar declanșăm în presa lor un mare scandal pe tema comportamentului reprobabil al corespondentului britanic. Publicului englez n-o să-i fie pe plac năzbâtiile lui McLaughlin, pentru că nu se înscriu în nici un chip în mult-trâmbițatul lor *fair play*.

Korceakov încuviință:

— Ei da, asta ar putea fi luat în considerație. Ca să legăm mâinile lui Beaconsfield și Derby, ar ajunge și un scandal cumsecade în ziare.

Cât timp durase această dezbatere, Varea se deplasase pe nesimțite, cu câte-un sfertuleț de pas, spre Erast Petrovici, până când ajunse, în sfârșit, în imediata apropiere a consilierului titular.

— Cine-i Derby? îl întrebă ea în șoaptă.

— Ministrul de externe, îi adie Fandorin răspunsul, aproape fără să-și miște buzele.

Mizinov le aruncă o privire șopotitorilor și fremătă amenințător din sprâncene.

— McLaughlin al dumitale este, se pare, un individ trecut prin ciur și dârmon, cu sufletul neîmpovărat de cine știe ce prejudecăți și sentimente, își continuă cancelarul considerațiile. Dacă îl găsiți la Londra, s-ar putea avea cu el, și fără un scandal de presă, o discuție confidențială. I s-ar putea prezenta probe, ar putea fi amenințat cu dezvăluirea lor. Pentru că, în cazul declanșării unui scandal, ar fi un om terminat. Cunosc

obiceiurile britanicilor: chiar dacă ar fi acoperit din cap până-n picioare de decorații, nimeni nu i-ar mai da mâna în societate. Totuși, două crime, nu-i de glumă. Ar mirosi chiar a delict penal. E un om inteligent. Și dacă i se mai propune și o sumă frumușică de bani, și o moșioară undeva, pe lângă Volga... În acest caz, ne-ar putea da informațiile necesare, pe care apoi Șuvalov le-ar putea folosi pentru a face presiuni asupra lordului Derby. Îl va amenința cu divulgarea acestor informații, iar cabinetul britanic ar deveni brusc blând ca un mielușel... Ce zici, generale, va mușca McLaughlin din combinația asta – amenințare și mită?

— Nu va avea încotro, promise cu fermitate generalul. Eu am avut în vedere și varianta aceasta. Este și motivul pentru care l-am adus cu mine pe Erast Fandorin. Nu aș fi cutezat să însărcinez pe cineva cu o misiune atât de delicată fără aprobarea Maiestății Voastre. Și asta pentru că miza e prea mare. Fandorin este ager, hotărât, are o gândire originală și, mai ales, a mai fost la Londra într-o misiune secretă extrem de complicată, de care s-a achitat strălucit. Cunoaște limba. Îl cunoaște personal pe McLaughlin. Dacă trebuie – îl va răpi. Dacă nu are voie să-l răpească – se va înțelege cu el. Dacă nu se va înțelege – îl va ajuta pe Șuvalov să declanșeze un scandal pe cinste. Poate depune personal mărturie împotriva lui McLaughlin în calitate de martor ocular. Este înzestrat cu o putere de convingere ieșită din comun.

— Dar Șuvalov cine-i? șopti Varea.

— Ambasadorul nostru, răspunse distrat consilierul titular, cu gândul dus aiurea, părând că nu-l ascultă pe general.

— Ce zici, Fandorin, o vei scoate la capăt? întrebă împăratul. Faci o călătorie la Londra?

— Fac, M-maiestate, spuse Erast Petovici. De ce n-aș face...

Suveranul îl privi scrutător, simțind reticența din glasul lui Fandorin, dar acesta din urmă nu mai adăugă nici un cuvânt.

— E-n regulă, Mizinov, acționezi deci în două direcții, conchise țarul. Îl cauți și la Constantinopol, și la Londra. Dar nu zăbovi, nu avem multă vreme la dispoziție.

Când ieșiră în camera aghiotanților, Varea îl întrebă pe general:

— Și dacă McLaughlin nu va fi totuși găsit?

— Ai încredere în flerul meu, scumpă domnișoară, oftă generalul. Sunt sigur că ne vom mai întâlni cu acest gentleman.

Capitolul al doisprezecelea,

ÎN CARE EVENIMENTELE
IAU O ÎNTORSĂTURĂ NEAȘTEPTATĂ

Gazeta de Petersburg
8 (20) ianuarie 1878

Turcii cer pacea!

„După capitularea lui Vessel pașa, după cucerirea orașului Filippopol și căderea anticului Adrianopol, care ieri și-a deschis larg porțile în fața cazacilor Generalului Alb, soarta războiului a fost decisă definitiv, iar în această dimineață la pozițiile ocupate de glorioasele noastre trupe a ajuns trenul cu delegația de pace a Turciei. Garnitura a fost reținută la Adrianopol, iar delegația a fost transferată la statul-major al comandantului-șef al armatei, încartiruit în mica așezare Harmanlî. Când lui Namîk pașa, șeful delegației turce, în vârstă de șaptezeci și șase de ani, i s-au adus la cunoștință condițiile preliminare ale tratatului de pace, acesta a exclamat, cuprins de disperare: *Votre armée est victorieuse, votre ambition est satisfaite, la Turkie est détruite!*[1]

Ce să-i faci, am zice noi, Turcia primește ceea ce merită."

[1] Armata voastră a învins, ambiția voastră a fost satisfăcută, Turcia este distrusă! (fr.)

Nici măcar rămas-bun nu și-au luat cum se cuvine. Sobolev o înșfăcase pe Varea în tinda „palatului de campanie", o vrăjise cu aureola succesului și gloriei lui, o dusese la cartierul general pentru a sărbători victoria. Ea abia apucase să facă un semn din cap spre Erast Petrovici, iar în dimineața următoare consilierul de stat nu mai era în tabără. Trifon, ordonanța, îi spusese: „Au plecatără dumnealui. Mai veniți peste o lună".

Dar luna trecu, și Fandorin tot nu-și făcu apariția. Se pare că nu era tocmai simplu să ia urma lui McLaughlin în Anglia.

Nu că Varea s-ar fi plictisit, dimpotrivă. De cum se urniseră din tabăra de la Plevna, viața devenise de-a dreptul captivantă. Se mutau zilnic dintr-un loc în altul – orașe noi, peisaje montane uluitoare și festivități fără sfârșit cu prilejul victoriilor aproape zilnice în bătălii. Statul-major al comandantului-șef se mutase mai întâi la Kazanlîk, dincolo de lanțul Munților Balcani, apoi mai la sud, la Harmanlî. Aici nici măcar nu era iarnă. Copacii erau verzi, zăpadă zăreai numai pe crestele munților îndepărtați.

În lipsa lui Fandorin, Varea nu-și găsea nici o ocupație. Figura în continuare pe foaia de plată a statului-major, i se înmânase conștiincios și la timp leafa și pe decembrie, și pe ianuarie, plus cheltuielile de călătorie, plus gratificația de Crăciun. Strânsese o sumă frumușică, dar nu avea pe ce s-o cheltuiască. Dorise într-un rând să-și cumpere de la Sofia o fermecătoare candelă de aramă (să juri că era Lampa lui Aladin) – vezi să nu. D'Hevrais și Gridnev mai să se încaiere

din ambiția de a-i dărui Varei flecuștețul acela. Așa că se văzuse nevoită să renunțe.

A, da, cine era Gridnev. Un sublocotenent de optsprezece ani, pe care Sobolev îl pusese la ordinele ei. Eroul de la Plevna și de la Șeinov era zi și noapte ocupat cu faptele lui de arme, dar nu o uita pe Varea. Când izbutea să dea o fugă până la statul-major, îi făcea obligatoriu o scurtă vizită, îi trimitea gigantice buchete de flori, o invita la diverse festivități (întâmpinaseră de două ori Anul Nou – o dată după calendarul occidental, o dată după cel rusesc). Dar pentru impertinentul Michel asta era prea puțin. Detașase la dispoziția Varei pe una dintre ordonanțele sale, ca să-i fie de ajutor în călătorii și s-o apere. La început, sublocotenentul se bosumflase și se uitase pieziș la șeful lui în fustă, dar se obișnuise destul de curând și se pare că fusese chiar cuprins de anume simțăminte romantice față de el. Caraghios, sigur, dar măgulitor. Gridnev nu era un flăcău arătos (strategul Sobolev nici că i-ar fi trimis unul arătos), dar era nostim și nestăpânit ca un cățelandru. Alături de el, Varea, la cei douăzeci și doi de ani ai ei, se simțea femeie matură și umblată prin lume.

Statutul Varei era destul de bizar. După toate aparențele, cei de la statul-major o socoteau amanta lui Sobolev. Iar cum atitudinea tuturor față de Generalul Alb era de exaltare indulgentă, nimeni nu o condamna pentru asta. Dimpotrivă, o mică parte din strălucirea lui Sobolev se răsfrângea parcă și asupra ei. Ba se poate spune că mulți ofițeri sigur s-ar fi revoltat dacă ar fi aflat că Varea

ar cuteza să îl refuze pe gloriosul Ahile, rămânând credincioasă unui amărât de criptograf.

Acum, cinstit vorbind, în privința relațiilor ei cu Petea treburile nu stăteau tocmai bine. A, nu, Petea nu era gelos, nu-i făcea scene. Însă după tentativa lui eșuată de sinucidere, Varei îi venea tot mai greu să discute cu el. În primul rând, pentru că aproape nu-l mai vedea: Petea „își spăla vina" prin muncă, fiindcă la secția de criptare nu era cu putință să-ți speli vina cu sânge. Muncea câte două schimburi la rând, dormea tot acolo, pe un pat pliant de campanie, nu mai trecea pe la clubul ziariștilor, nu participa la micile lor chefuri. Varea fusese nevoită să-și petreacă fără el și Crăciunul, și Ajunul Crăciunului. La vederea Varei, chipul lui se strălumina de o bucurie calmă, tandră. Și îi vorbea cum i-ai vorbi icoanei Sfintei Fecioare din Vladimir: ea este atât de luminoasă, ea este singura lui nădejde, fără ea s-ar fi pierdut cu totul.

Varei îi stârnea o milă nesfârșită. Și, în același timp, îi răsărea în minte tot mai des o întrebare neplăcută: te poți oare mărita din milă? S-ar zice că nu. Dar îi părea de neconceput să-i spună: „Știi ceva, Petenka, m-am răzgândit, nu voi mai fi soția ta". Ar fi ca și când ai da lovitura de grație unui vânat rănit. Ce mai, oricum o cârmești, tot nu nimerești.

În clubul de presă care pribegea dintr-un loc în altul se aduna, ca și până atunci, o societate numeroasă, acum însă nu la fel de zgomotoasă ca în neuitatele vremuri ale lui Zurov. Jucau cărți, dar cu moderație și pe mize mici. Odată

cu dispariția lui McLaughlin partidele de șah încetaseră cu totul. Jurnaliștii nu aduceau vorba despre irlandez, în orice caz nu în prezența rușilor, în schimb, ceilalți doi corespondenți britanici rămași cu ei erau supuși unui boicot ostentativ, încât în final încetară să mai calce prin club.

Aveau loc, se-nțelege, și beții, și scandaluri. În două rânduri era cât pe ce să se ajungă chiar la vărsare de sânge și, ca un făcut, în ambele rânduri pricina fusese Varea.

Prima oară, pe când se aflau încă la Kazanlîk, un mărunt aghiotant aflat în trecere pe acolo, căruia încă nu-i era foarte clar statutul Varei, făcuse o glumă nereușită: o numise „ducesa de Marlborough", cu vădită aluzie la Sobolev ca la „ducele de Marlborough". D'Hevrais pretinsese insolentului să prezinte scuze, acesta însă, beat fiind, se încăpățânase și cei doi ieșiseră afară să se înfrunte în duel cu pistoalele. Varea nu era atunci în cort, altfel ar fi oprit cu siguranță acea gâlceavă stupidă. Dar, oricum, totul se terminase cu bine: aghiotantul ratase, d'Hevrais îi zburase cu glonțul chipiul de pe cap, după care vinovatul de ultragiu se trezise și își recunoscuse eroarea.

A doua oară, francezul însuși fusese provocat la duel, și tot pentru o glumă destul de nereușită – de data aceea însă, chiar sub ochii Varei. Se întâmplase după ce tânărul Gridnev începuse de-acum să o însoțească pretutindeni. D'Hevrais remarcase în gura mare, în chip nechibzuit, că „mademoiselle Barbara" aduce acum cu împărăteasa Anna Ioannovna, veșnic însoțită de micuțul Arap, la care sublocotenentul, deloc intimidat

de reputația de temut a corespondentului, îi ceruse neîntârziat satisfacție. Întrucât scena se petrecuse în prezența Varei, nu se ajunsese la duel. Ea îi poruncise lui Gridnev să tacă, iar lui d'Hevrais – să-și retragă cuvintele. Corespondentul se conformase pe loc, recunoscând că făcuse o comparație nefericită și că *monsieur sous-lieutenant* amintește mai curând de un Hercule încleștat în lupta cu centaurii. Cu asta, se împăcaseră.

Uneori, Varei i se părea că d'Hevrais îi aruncă niște priviri care puteau fi interpretate într-un singur sens, totuși francezul se comporta aparent ca un veritabil cavaler Bayard. La fel ca și ceilalți jurnaliști, dispărea zile la rând în prima linie a frontului, de aceea se vedeau mai rar decât în timpul bătăliei pentru Plevna. Odată avuseseră însă o discuție între patru ochi, pe care Varea, ulterior, o reconstituise din memorie cuvânt cu cuvânt și o transcrisese în jurnalul ei (după plecarea lui Erast Petrovici, nici ea nu știa de ce, începuse să țină un jurnal – din lipsă de activitate, desigur).

Erau într-un han de lângă drum, într-o trecătoare. Se încălzeau la foc, beau vin fiert, iar pe jurnalist îl cam moleșise gerul de afară.

— A, mademoiselle Barbara, dacă eu n-aș fi eu, spusese, surâzând amar, d'Hevrais, fără să-și dea seama că repetă aproape textual cuvintele lui Pierre Bezuhov, pe care Varea îl adora. Dacă aș fi în altă situație, dacă aș avea alt caracter, altă soartă...

Și îi aruncase Varei o privire care-i făcuse inima să-i salte-n piept ca peste-o coardă.

— ...Aș concura negreșit cu strălucitul Michel. Ce crezi, aș avea măcar o șansă în fața lui?

— Firește că ai avea, răspunsese cinstit Varea, și se dezmeticise brusc: suna ca o invitație la flirt. Vreau să spun că dumneata, Charles, ai avea exact șansa lui Mihail Dmitrievici, nici mai mare, nici mai mică. Adică nici una. Aproape.

Adăugase, totuși, acest „aproape". Oh, firea asta detestabilă, de nestârpit, fire de femeie!

Cum d'Hevrais părea mai vlăguit ca niciodată, Varea îi pusese întrebarea al cărei răspuns o interesa de mult:

— Charles, dumneata ai familie?

— Te interesează, de fapt, dacă am o soție? zâmbise jurnalistul.

Varea se fâstâcise:

— Ei, nu numai. Părinți, frați, surori...

Asta-i bună, ce rost are să fie ipocrită, se pusese ea la punct în sinea ei. Este o întrebare absolut normală. Și adăugase cu fermitate:

— Și despre soție aș fi vrut să aflu, firește. Sobolev, de pildă, nu ascunde faptul că e însurat.

— Din păcate, mademoiselle Barbara, nu am nici soție, nici logodnică. Nu am și nici nu am avut vreodată. Nu s-ar potrivi stilului meu de viață. Mici idile am avut, ți-o spun fără înconjur, pentru că ești o femeie modernă și nu iei în seamă mofturile astea inutile. (Varea zâmbi, măgulită). Cât despre familie... Am doar un tată pe care-l iubesc din toată inima și de care-mi este nespus de dor. Acum e în Franța. Cândva, îți voi

povesti despre el. Dar după război, bine? Este o întreagă istorie.

Așadar, s-ar zice că nu-i era indiferentă, atâta doar că nu voia să rivalizeze cu Sobolev. Din mândrie, se-nțelege.

Totuși, împrejurarea respectivă nu-l împiedica pe francez să aibă relații foarte amicale cu Michel. Cel mai adesea d'Hevrais se alătura tocmai detașamentului condus de Generalul Alb, cu atât mai mult cu cât acesta se afla permanent în avangarda ofensivelor, iar jurnaliștii se puteau aproviziona acolo cu știri.

Pe 8 ianuarie, Sobolev trimise după Varea o caretă, trofeu de război, și o escortă de cazaci: o invita să-l viziteze în Adrianopolul abia cucerit. Pe bancheta moale din piele era aruncat un braț de trandafiri de seră. Adunând toată vegetația într-un buchet, Mitea Gridnev își sfâșie în țepi mănușile nou-nouțe și se necăji grozav. Pe drum, Varea îl liniști, îi promise, malițioasă, că i le va da pe-ale ei (sublocotenentul avea mânuțe mici, ca de fetiță). Mitea își încruntă sprâncenele spelbe, smârcâi ofensat pe nas și jumătate de oră rămase îmbufnat, clipind din genele-i lungi, mătăsoase. Se prea poate ca genele să fi fost singurul atu fizic de care pirpiriul Mitea are noroc, se gândi Varea. Sunt exact ca ale lui Erast Petrovici, doar că sunt blonde. Mai departe, gândurile i se îndreptară, în mod firesc, spre Fandorin, dispărut nu se știe pe unde. Măcar de s-ar întoarce mai curând! Cu el alături totul este... Mai senin? Mai interesant? Sigur, nu

poți aprecia asta așa, pe loc, dar în mod limpede cu el e mai bine.

Se întunecase deja când au ajuns la destinație. Orașul amuțise, nici țipenie de om pe străzi, se auzeau doar, țăcănind sonor, copitele cailor patrulelor și duruitul artileriei concentrate pe șosea.

Cartierul general provizoriu se instalase în clădirea gării. Încă de departe Varea auzi muzică eroică – o fanfară cânta marșul triumfal „Glorie!" Toate ferestrele clădirii noi, construite în stil european, erau luminate, pe peronul gării erau aprinse focuri, coșurile bucătăriilor de campanie fumegau din plin. Pe Varea o uimi în primul rând faptul că la peron era tras cel mai autentic cu putință tren de pasageri – mici vagoane curățele, locomotivă pufăind – de parcă nici n-ar fi fost război.

În sala de așteptare era în toi o sărbătoare, firește. La mesele lipite în grabă una de alta, pe care era mâncare simplă, dar nenumărate sticle, chefuiau ofițerii. Când Varea și Gridnev intrară, tocmai bubuiau toți ca unul „Ura!", ridicându-și paharele și întorcându-se spre masa la care stătea comandantul. Faimoasa tunică albă a generalului contrasta izbitor cu uniformele negre ale armatei și cu cele cenușii ale cazacilor. În afara lui Sobolev în persoană, la locurile de cinste mai stăteau niște ofițeri superiori (dintre ei, Varea îl cunoștea doar pe Perepiolkin) și d'Hevrais. Chipurile tuturor erau vesele, îmbujorate. Se pare că sărbătoreau de multișor.

— Varvara Andreevna! zbieră Ahile, sărind din loc. Sunt fericit că ai socotit de cuviință să vii! „Ura!", domnilor, în onoarea unicei doamne!

Se ridicară cu toții în picioare și răcniră atât de asurzitor, încât Varea se sperie de-a binelea. Nu fusese niciodată întâmpinată atât de energic. Poate că nu făcuse bine acceptând invitația? Baroneasa Vreiskaia, directoarea infirmeriei de campanie cu al cărei personal locuia Varea, își prevenea adesea protejatele:

— Mesdames, țineți-vă cât mai departe de bărbați atunci când sunt încinși de luptă sau, mai rău, de victorie. În ei se trezește atunci o sălbăticie atavică și orice bărbat, fie și absolvent al Corpului de Paji, se transformă pentru o vreme într-un barbar. Lăsați-i un timp să se răcorească în compania camarazilor. Când își reiau aspectul civilizat, redevin controlabili.

Între noi fie vorba, Varea nu remarcă nimic barbar la comesenii ei, în afara unei galanterii exagerate și a vociferărilor peste măsură de sonore. O așezară la locul cel mai de cinste, în dreapta lui Sobolev. În stânga ei stătea d'Hevrais.

După ce bău șampanie și se mai liniști puțin, ea întrebă:

— Spune-mi, Michel, ce-i cu trenul de afară? Nici nu mai țin minte când am văzut ultima oară o locomotivă pe șine, întreagă, nu deraiată și distrusă.

— Deci, nu știți nimic! exclamă un tânăr colonel așezat în capul mesei. Războiul s-a terminat! Astăzi au venit soli de pace de la Constantinopol! Pe calea ferată, ca în vreme de pace!

— Și câți sunt? se minună Varea. E o delegație?

— Nu, Varenka, o lămuri Sobolev. Nu sunt decât doi cu rang de pașă. Dar turcii s-au speriat

în așa hal după căderea Adrianopolului, încât, fără să piardă un minut, au agățat pur și simplu un vagon de stat-major la un tren obișnuit. Fără pasageri, se-nțelege.

— Și unde-s solii?

— Au fost trimiși cu trăsurile la marele duce. De-aici până la cartierul general calea ferată este distrusă.

— Ah, de-o sută de ani n-am mai mers cu trenul, oftă ea visătoare. Să te lași pe spate pe bancheta moale, să deschizi o carte, să bei un ceai fierbinte... Pe fereastră goneau stâlpi de telegraf, roțile țăcăneau...

— Te-aș plimba, spuse Sobolev, păcat însă că ruta e limitată. De-aici nu se poate merge decât spre Constantinopol.

— Domnilohr, domnilohr! strigă d'Hevrais. Excelentă idee! *La guerre est en fait finie*, tuhrcii nu mai thrag! Iahr pe locomotivă e pus, de altfel, steagul tuhrcesc! Ce-ahr fi să ne plimbăm până la San Stefano și retur? *Aller et retour*, ce zici, Michel?

D'Hevrais trecu definitiv la franceză, din ce în ce mai înflăcărat:

— Mademoiselle Barbara se va plimba într-un vagon capitonat, eu voi scrie un reportaj splendid, cu noi va călători și un ofițer din statul tău major, care va putea iscodi spatele frontului turcesc. Ei, Doamne, Michel, o să meargă perfect! Până la San Stefano și retur! Turcilor nici prin minte n-o să le treacă! Și chiar dacă le-ar trece, nu ar îndrăzni să deschidă focul – doar avem delegația lor! Michel, de la San Stefano se văd

ca-n palmă luminile Constantinopolului! La San Stefano sunt vilele vizirilor turci! Ah, ce şansă!

— Asta-i iresponsabilitate şi spirit aventurier, i-o tăie locotenent-colonelul Perepiolkin. Sper, Mihail Dmitrievici, că aveţi destulă înţelepciune să rezistaţi tentaţiei.

Ce individ sec şi antipatic, acest Eremei Perepiolkin. La drept vorbind, în ultimele luni în sufletul Varei se dospise cea mai vie ostilitate faţă de acesta, chiar dacă lua de bune aprecierile la adresa capacităţii profesionale, chipurile, excepţionale ale şefului statului-major al lui Sobolev. Cred şi eu că-i plin de râvnă! Ce, e de colea? În mai puţin de şase luni sărise de la gradul de căpitan la cel de locotenent-colonel, se mai alesese şi cu un Ordin Sf. Gheorghe şi cu Sabia de merit Sf. Ana pentru rănile de război. Şi toate acestea mulţumită lui Michel. Iar acum se uită la ea chiorâş, ca şi când Varea i-ar fi furat ceva. De fapt, e de înţeles, e gelos, vrea ca Ahile să-i aparţină doar lui. Interesant, ce părere o avea Eremei Ionovici despre viciul lui Kazanzaki? Odată, într-o discuţie cu Sobolev, Varea chiar îşi îngăduise o aluzie maliţioasă pe tema asta, iar Michel izbucnise în asemenea hohote de râs, încât îl apucase tusea.

Şi totuşi, de această dată nesuferitul de Perepiolkin avea perfectă dreptate. „Ideea excelentă" a lui Charles îi părea şi Varei nebunie curată. Altminteri, acest proiect absurd primi din partea chefliilor o susţinere unanimă: un colonel de cazaci chiar îl bătu pe spate pe francez,

numindu-l „cap bezmetic". Sobolev zâmbea, dar până una-alta păstra tăcerea.

— Lăsați-mă să mă duc, Mihail Dmitrievici, se ruga un brav general de cavalerie (numele lui de familie era, pare-se, Strukov). Îmi urc în vagoane cazacii, zburăm pân-acolo ca vântul. Te pomenești că mai luăm și vreun pașă prizonier. Asta-i bună, doar avem dreptul, încă nu ne-a sosit ordinul de încetare a acțiunilor militare.

Sobolev se uită la Varea, și ea remarcă în ochii lui sclipirea aceea aparte.

— O, nu Strukov, ți-ajunge Adrianopolul, i se adresă Ahile cu un zâmbet prădalnic și continuă cu voce puternică: Ascultați comanda la mine, domnilor!

În sală se așternu o liniște deplină.

— Îmi voi muta punctul de comandă la San Stefano! Batalionul trei de vânători urcă-n vagoane! N-au decât să se înghesuie ca sardelele-n cutie, dar să intre toți, până la unul! În vagonul de stat-major voi călători eu însumi. Trenul se va întoarce apoi neîntârziat la Adrianopol după întăriri, și va face cursa asta fără oprire. Până mâine la prânz voi avea acolo un întreg batalion. Misiunea dumitale, Strukov, este să ajungi la noi cu cavaleria cel târziu mâine seară. Până atunci mă voi descurca eu cu un batalion. Potrivit rapoartelor grupurilor noastre de recunoaștere, până acolo nu există trupe turcești apte de luptă – doar garda sultanului, chiar în Constantinopol, dar treaba ei este să-l apere pe Abdul-Hamid.

— Nu de turci trebuie să ne temem, excelență, interveni cu glas stins Perepiolkin. Să zicem că

turcii nu vă vor atinge, sunt vlăguiți. Dar comandantul-șef n-o să vă mângâie pe creștet pentru asta.

— Asta încă nu e sigur, Eremei Ionovici, răspunse Sobolev, mijindu-și șiret ochii. Toți știu că Ak-pașa e cam smintit, și multe i se pot trece în contul smintelii. În același timp însă, știrea despre ocuparea acelei suburbii a Constantinopolului, picând chiar în toiul tratativelor, s-ar putea să-i fie de mare folos Maiestății Sale imperiale. De ochii lumii o să mă dojenească, dar în taină o să-mi mulțumească. N-ar fi prima oară. Și te-aș ruga să nu mai discuți după primirea unui ordin.

— *Absolument*! dădu entuziasmat din cap d'Hevrais. *Un tour de génie*, Michel! Așadahr, nu ideea mea a fost cea mai sthrălucită. Îmi va ieși un rhepohrtaj mai bun decât chredeam.

Sobolev se ridică, îi întinse ceremonios brațul Varei:

— Nu ai dori să admiri luminile Constantinopolului, Varvara Andreevna?

Garnitura gonea prin beznă, Varea abia izbutea să citească numele gărilor: Babaeski, Lüleburgaz, Èorlu. Altfel, gări ca toate gările, aidoma celor de prin gubernia Tambov, doar că nu erau zugrăvite în alb, ci în galben. Luminițe, siluete elegante de chiparoși, la un moment dat, panglica argintată de lună a unui râu lucind prin dantelăria de fier a unui pod.

Vagonul era confortabil, avea divane de pluș și o masă mare din lemn de mahon. Escorta și

Gulnora, iapa albă a lui Sobolev, ocupau compartimentul destinat suitei. De acolo răzbătea nechezatul necontenit al Gulnorei, care încă nu se liniștise după procesul chinuitor al îmbarcării. În salon călătoreau generalul în persoană, Varea, d'Hevrais și câțiva ofițeri, inclusiv Mitea Gridnev, care dormea pașnic într-un colț. Ofițerii fumau și se buluciseră în jurul lui Perepiolkin, care marca pe hartă itinerarul trenului, corespondentul scria ceva în blocnotesul lui, iar Varea și Sobolev stăteau ceva mai la o parte și purtau o conversație destul de încâlcită.

— ...Am crezut că e vorba de dragoste, se confesa cu glas scăzut Michel, în timp ce, chipurile, se uita pe fereastră în bezna de afară, dar care, Varea știa asta, o privea de fapt pe ea, oglindită în geam. La urma urmei, nu te voi minți. Nu m-am gândit la dragoste. Pasiunea mea dintâi este ambiția personală, tot restul vine abia după ea. Așa sunt eu construit. Dar ambiția nu este un păcat dacă țelul ei este nobil. Cred în steaua mea și în ursita mea, Varvara Andreevna. Steaua mea e luminoasă, iar ursita-mi este una aleasă. Inima mea simte asta. Încă de când eram doar cadet...

— Tocmai începuseși să-mi povestești despre soția dumitale, îl întoarse cu blândețe Varea la subiectul care o interesa.

— A, da. M-am însurat din ambiție, recunosc. Am făcut o greșeală. Din ambiție te poți arunca sub glonț, în nici un caz nu te poți însura. Cum s-a întâmplat? Mă întorsesem din Turkestan aureolat de primele raze de glorie, dar chiar și

așa și-au spus cuvântul setea mea de mărire și parvenitismul, obârșia umilă. Bunicul meu s-a ridicat în rang pornind din rândul funcționarilor mărunți. Și, deodată, prințesa Titova. Din neamul Riurikovilor. Să ajungi din garnizoană direct în înalta societate. Cum să nu fiu tentat?

Sobolev vorbea sacadat, cu amărăciune și, pare-se, cu sinceritate. Varea prețuia sinceritatea. Și, firește, pricepea unde bate conversația. O putea întrerupe la timp, o putea conduce spre alt făgaș, dar n-avea inima asta. Cine ar fi avut?

— Am înțeles foarte curând, urmă el, că locul meu nu este în înalta societate. Atmosfera aceea nu-mi pria. Așa am și trăit noi doi: eu în campanii, ea în capitală. Imediat ce se termină războiul cer divorțul. Îmi pot permite, mi-am câștigat acest drept. Și nimeni nu mă va condamna – la urma urmei, sunt totuși un erou, spuse Sobolev zâmbind viclean. Deci, ce părere ai, Varenka?

— Despre ce? întrebă ea, arborând o mină inocentă.

Așa-i șoptise ei la ureche blestemata-i cochetărie să se poarte. Ca și când n-ar fi avut nici în clin, nici în mânecă cu declarația asta, care nu putea decât să complice lucrurile. Dar, oricum, era minunat.

— Să divorțez sau nu?

— Asta o hotărăști doar dumneata însuți. (Uite, acum e momentul, acum va rosti cuvintele acelea.)

Sobolev oftă adânc și se avântă în vâltoare cu capul înainte:

— Te observ de multă vreme. Ești inteligentă, sinceră, curajoasă, ai caracter. Ești exact tovarășa de viață de care am nevoie. Alături de dumneata aș deveni încă mai puternic. Și nici dumitale nu ți-ar părea rău, ți-o jur... În fond, Varvara Andreevna, consideră că-ți fac oficial o cere...

— Excelența voastră! răcni Perepiolkin (înghiți-l-ar pământul). San Stefano! Coborâm?

Operațiunea s-a desfășurat cum nu se poate mai bine. Dezarmară paznicii buimăciți ai gării (te-apucă și râsul, zău așa – șase soldați adormiți) și se răspândiră, împărțiți în plutoane, prin orășel.

Câtă vreme pe străzi se mai auziră schimburi răzlețe de focuri, Sobolev rămase în gară. Totul se încheie în jumătate de oră. Pierderi: un militar rănit, se pare însă că și pe acela îl nimeriseră ai lui din greșeală.

Generalul inspectă în grabă centrul orășelului luminat de felinare cu gaz. Dincolo de centru începea un labirint întunecos de străduțe întortocheate și n-avea nici un rost să le scotocească. Pe post de reședință și bastion de apărare (în cazul ivirii unor neplăceri) Sobolev alese masiva clădire a unei filiale a băncii Osman-Osman. Una din companii fu plasată chiar lângă zidurile băncii și în interiorul ei, o a doua rămase la gară, iar o a treia se împărți în patrule pe ulițele mărginașe. Trenul o porni imediat înapoi, după întăriri.

Nu izbutiră să informeze telegrafic cartierul general al comandantului-șef despre cucerirea

orașului San Stefano: linia era mută. Turcii își dăduseră, probabil, toată silința în acest sens.

— Al doilea batalion ajunge cel mai târziu mâine la prânz, spuse Sobolev. Deocamdată nu se întrevede nimic interesant. Vom admira luminile Țarigradului și ne vom petrece timpul în conversații agreabile.

Își stabiliră statul-major provizoriu la etajul trei, în cabinetul directorial. Asta pentru că, în primul rând, de la ferestre se vedeau într-adevăr luminițele îndepărtate ale capitalei turcești și, în al doilea rând, pentru că o ușă de metal dădea direct din cabinet în depozitul bancar. Pe rafturile din fontă erau așezați în șiruri egale săculeți cu sigilii de ceară. D'Hevrais citi ligatura arabă și le spuse că în fiecare săculeț sunt câte o sută de mii de lire.

— Și mai spuneau că Turcia a dat faliment! se minună Mitea. Păi aici sunt milioane!

— Tocmai de aceea ne instalăm în cabinet, decise Sobolev. E mai sigur. Am fost deja învinuit o dată că aș fi jefuit vistieria hanului. Mi-ajunge.

Ușa spre depozit rămase întredeschisă și nimeni nu mai scoase o vorbă despre milioanele din spatele ei. Fu adus din gară în sala de primire un aparat de telegraf, al cărui cablu fusese întins direct peste piață. Din cincisprezece în cincisprezece minute, Varea încerca să facă legătura măcar cu Adrianopolul, dar aparatul nu dădea semne de viață.

Își făcu apariția o delegație a negustorimii și a clerului din partea locului, implorându-i să nu

le prade casele și să nu le devasteze geamiile, ci mai bine să hotărască ei în schimb o contribuție – cam cincizeci de mii de lire, mai mult n-au cum strânge de la amărâții lor de orășeni. Când șeful delegației, un turc gras cu nasul coroiat, în surtuc și cu fes, pricepu că în fața lui se află nimeni altul decât legendarul Ak pașa, suma contribuției se dublă brusc.

Sobolev îi liniști pe băștinași, explicându-le că nu este împuternicit să perceapă o contribuție. Cel cu nasul coroiat privi cu coada ochiului spre ușa întredeschisă a depozitului și-și dădu cu respect ochii peste cap:

— Înțeleg, efendi. O sută de mii de lire pentru un om atât de măreț e un fleac.

Știrile se răspândeau cu repeziciune pe aceste meleaguri. Nu trecură nici două ceasuri de la plecarea jălbașilor din San Stefano, și la Ak pașa se înfățișă o delegație a negustorilor greci, de astă dată chiar din Constantinopol. Aceștia nu oferiră vreo contribuție, ci aduseră „bravilor ostași creștini" dulciuri și vin. Spuseră că în oraș sunt mulți creștini pravoslavnici și îl rugară să nu tragă cu tunurile, iar dacă va trebui numaidecât s-o facă, să nu tragă spre cartierul Pera, pentru că acolo-s magazine și depozite de mărfuri, să tragă doar spre Galata sau, și mai bine, spre cartierul armean și spre cel evreiesc. Încercară să-i îndese în dar lui Sobolev o sabie de aur cu mânerul incrustat cu pietre prețioase, acesta însă îi dădu pe ușă afară și, se pare, plecară liniștiți.

— Țarigrad! spuse Sobolev cu glas tremurând de emoție, privind pe fereastră mărețul oraș

sclipind de luminițe. Veșnicul vis neîmplinit al țarilor ruși. De-aici se trage seva credinței și civilizației noastre. Aici se află cheia spre întreaga Mediterană. Atât de aproape! Doar să-ntinzi mâna și să-l iei. Oare vom pleca iarăși cu buzele umflate?

— Nu se poate, excelență! exclamă Gridnev. Împăratul nu ar îngădui una ca asta!

— Ei, Mitea. Vezi bine, înțelepții ăia din spatele frontului, alde Korceakovii și Gnatievii, se târguiesc deja, dau din codițe în fața englezilor. Nu-i ține cureaua să pună mâna pe ceea ce aparține de drept Rusiei din moși-strămoși, nu, nu-i ține cureaua. În '29, Dibici s-a oprit la Adrianopol, noi, uite, am ajuns până la San Stefano. Vorba aceea, aproape-i cotul, dar nu-l poți mușca. Eu, unul, văd măreața, puternica Rusie unind sub sceptrul ei ținuturile slave de la Arhanghelsk la Țarigrad și de la Trieste la Vladivostok! Abia atunci Romanovii își vor fi împlinit destinul istoric și vor putea trece, în sfârșit, de la veșnicele războaie la reconstrucția mult-încercatului lor imperiu. Dacă însă ne vom retrage, va însemna că fiii și nepoții noștri vor vărsa și ei sânge, pe-al lor și pe-al străinilor, croindu-și drum spre zidurile Țarigradului. Acesta este Drumul Crucii hărăzit poporului rus!

— Îmi imaginez ce se întâmplă acum la Constantinopol, vorbi distrat d'Hevrais în franceză, privind și el pe fereastră. Ak pașa e la San Stefano! Panică-n palat, se evacuează haremul, fug eunucii de li se cutremură fundurile grase. Interesant, Abdul-Hamid o fi apucat să treacă

pe malul asiatic? Și nimănui nici prin minte nu-i trece că dumneata, Michel, ai descins aici cu un singur batalion! Dacă asta era o partidă de pocher, ți-ar fi reușit o cacealma de pomină, cu deplina siguranță că adversarul și-ar fi aruncat cărțile și ar fi spus „pas".

— Din rău în mai rău! se alarmă Perepiolkin. Mihail Dmitrievici, excelență, nu-l ascultați! Vă nenorociți! Și-așa am ajuns chiar în gura lupului! Lăsați-l în plata Domnului pe Abdul-Hamid!

Sobolev și corespondentul se priviră drept în ochi.

— Ce am de pierdut, la urma urmei? întrebă generalul și-și trosni degetele, strângându-le pumn. Să zicem că garda sultanului nu se sperie, că mă întâmpină cu foc. Mă retrag și gata. Ia spune, Charles, Abdul-Hamid are o gardă puternică?

— Are o gardă bună, numai că Abdul-Hamid nu-i va permite pentru nimic în lume să se dezlipească de el.

— Așadar, nu vom fi urmăriți. Intrăm deci în oraș în coloană, cu drapelul desfășurat și în bătaia tobelor, eu – în față, călare pe Gulnora, începu Sobolev, preumblându-se prin cabinet și înfierbântându-se tot mai mult. Înaintea răsăritului, să nu se vadă cât suntem de puțini. Și – spre palat. Fără un foc de armă! Ce zici, or să-mi înmâneze cheile Constantinopolului?

— Dar bineînțeles! exclamă cu ardoare d'Hevrais. Abia aceea se va putea numi capitulare totală!

— Iar pe englezi îi punem în fața faptului împlinit! spuse generalul și tăie aerul cu mâna.

Până se dezmeticesc ei, orașul va fi deja rusesc și turcii vor capitula. Iar dacă ceva nu merge, tot un drac. Nici să cuceresc San Stefano nu mi-a permis nimeni!

— Va fi un final apoteotic! Și-ți dai seama, voi fi martorul lui direct! rosti emoționat jurnalistul.

— Nu martor, ci participant, spuse Sobolev, și-l bătu pe umăr.

— Nu vă las! interveni Perepiolkin, postându-se în fața ușii.

Avea o expresie disperată: ochii căprui îi ieșiseră din orbite, fruntea-i era îmbrobonată de sudoare.

— În calitate de șef al statului-major, îmi exprim protestul! continuă Perepiolkin. Veniți-vă în fire, excelență! Sunteți general în suita Maiestății Sale, nu bașbuzuc! Vă conjur!

— La o parte din calea mea, Perepiolkin, m-am săturat de dumneata! strigă temutul ales al zeilor la pigmeul acela condus de rațiune. Când Osman pașa a pornit din Plevna să ne străpungă frontul, m-ai „conjurat" la fel, să nu acționez fără ordin. Mai să cazi în genunchi în fața mea atunci! Și cine-a avut dreptate? Întocmai! Veți vedea, voi avea cheile Țarigradului!

— Extraordinar! exclamă Mitea. Nu-i așa că e minunat, Varvara Andreevna?

Varea tăcea, pentru că nu știa dacă e minunat sau nu. Teribilismul lui Sobolev o ametise. Și, în plus, se punea întrebarea: ea ce va face în acest caz? O va porni în marș, în răpăit de tobe, cu batalionul de vânători, ținându-se de scara

Gulnorei? Sau va rămâne singură, în toiul nopții, într-un oraș inamic?

— Gridnev, îți las aici escorta mea, vei păzi banca. Nu cumva s-o jefuiască localnicii și apoi să pună asta în cârca lui Sobolev! spuse generalul.

— Dar excelența voastră! Mihail Dmitrici! mugi sublocotenentul. Vreau și eu la Constantinopol!

— Și cine-o va păzi pe Vahrvahra Andhreevna? graseie cu reproș în glas d'Hevrais.

Sobolev scoase din buzunar un ceas de aur, îi deschise cu un clinchet căpăcelul.

— E cinci și jumătate. Peste două ore, două ore și jumătate începe să se lumineze. Hei, Gukmasov!

— Poruncă, excelență! strigă chipeșul cornet, dând buzna ca vântul în cabinet.

— Adună companiile! Aliniați batalionul în coloană de marș! Stindardul și toboșarii în față! Cântăreții tot în față! Să fie un marș mândru! Șaua pe Gulnora! Mai cu viață! La șase fix pornim!

Ordonanța o rupse la fugă, iar Sobolev își dezmorți cu desfătare oasele și spuse:

— Ei, asta e, Varvara Andreevna, fie voi deveni un erou mai măreț ca Bonaparte, fie-mi voi pierde, în sfârșit, capul ăsta bezmetic.

— Nu ți-l vei pierde, răspunse ea, privindu-l pe general cu sinceră admirație – atât era în clipa aceea de frumos, un veritabil Ahile.

— Ptiu-ptiu-ptiu, își scuipă în sân, superstițios, Sobolev.

— Încă nu-i prea târziu să vă răzgândiți, zvâcni Perepiolkin. Permiteți-mi să-l întorc din drum pe Gukmasov, Mihail Dmitrievici!

Făcuse deja un pas spre ușă, dar în secunda aceea...

În secunda aceea se auzi pe trepte bocănit de cizme, ușa se dădu de perete și în cabinet își făcură apariția două personaje: Lavrenti Arkadievici Mizinov și Fandorin.

— Erast Petrovici! strigă Varea și mai să i se-arunce de gât, dar își luă seama la timp.

Mizinov mormăi:

— Aha, aici era! Perfect!

— Excelența voastră! se încruntă Sobolev, văzând în spatele celor doi uniformele albastre ale jandarmilor. Cum ați ajuns aici? E adevărat, am întreprins această acțiune din proprie inițiativă, ar fi totuși prea de tot să mă arestați.

— Să te arestez? se minună Mizinov. De unde până unde? Abia am răzbit până la dumneata cu drezinele, cu o jumătate de companie de jandarmi. Telegraful nu funcționează, calea ferată e distrusă. De trei ori s-a deschis focul asupra noastră, am pierdut șapte oameni. Uite, mantaua mi-e găurită de gloanțe, mai zise el, arătându-și mâneca ciuruită.

Erast Petrovici păși în față. Nu se schimbase deloc în răstimpul în care lipsise, doar că era îmbrăcat civil, ca un adevărat dandy: cilindru, manta cu pelerină, guler de catifea.

— Bună ziua, Varvara Andreevna, spuse amabil consilierul titular. Ce mult ți-a c-crescut părul. Îți stă, totuși, mai bine așa.

În fața lui Sobolev se înclină ușor:

— Vă felicit pentru S-sabia de Merit cu diamante, excelență. Este o mare onoare.

Spre Perepiolkin doar înclină din cap, apoi i se adresă corespondentului:

— *Salaam aleikum*, Anwar efendi.

Capitolul al treisprezecelea,

ÎN CARE FANDORIN ROSTEȘTE UN LUNG DISCURS

Die Wiener Zeitung (Viena)
21 (9) ianuarie 1878

„...În etapa finală a războiului, raportul de forțe dintre părțile aflate în conflict nu ne mai permite să ignorăm pericolul expansiunii panslave, care amenință hotarele de sud ale imperiului nostru dualist. Țarul Alexandru și sateliții săi, România și Serbia și Muntenegru, au concentrat o armată de 700 de mii de soldați, înzestrată cu 1 500 de tunuri. Întrebarea este – împotriva cui? Împotriva armatei turce demoralizate, care, după cele mai optimiste estimări, numără în prezent cel mult 120 de mii de soldați flămânzi și speriați?

Nu-i de glumă, domnilor! Trebuie să fii struț ca să nu vezi pericolul care amenință întreaga Europă civilizată. Dacă vom sta și vom privi cu brațele încrucișate..."

Fandorin își aruncă mantaua de pe umeri și în mâna lui dreaptă luci stins un mic și frumos revolver din oțel brunat. În aceeași secundă, Mizinov pocni din degete și în cabinet intrară doi jandarmi, care-și îndreptară carabinele spre corespondent.

— Ce-i bâlciul ăsta? răcni Sobolev. Care „salaam aleikum"? Care „efendi"?

Varea îl privi pe Charles. Acesta stătea în picioare lângă perete, cu brațele la piept, și se uita la consilierul titular cu un zâmbet bănuitor și zeflemitor.

— Dar bine, Erast Petrovici, îngână Varea, parcă plecasei după McLaughlin!

— Am fost în Anglia, Varvara Andreevna, însă nicidecum după McLaughlin. Mi-era l-limpede că el nu era și nici nu putea fi acolo.

— Dar nu ai avut nici o obiecție atunci când maiestatea sa...

Varea își curmă brusc vorba: cât pe ce să-i scape un secret de stat.

— Argumentele mele nu erau temeinic dovedite. Și, oricum, trebuia să merg în Europa.

— Și ce ai descoperit acolo?

— Cum era și de așteptat, nu-i vorba de nici un fel de intrigi ale cabinetului britanic. Asta-i unu. Da, nu suntem iubiți la Londra. Da, se pregătește acolo un mare război. Dar să ucidă mesageri și să pună la cale diversiuni – asta-i deja prea mult. Ar intra în contradicție cu *fair play*-ul britanic. Același lucru mi l-a spus și contele Șuvalov. Am v-vizitat apoi redacția ziarului *Daily Post* și m-am convins acolo de totala nevinovăție a lui McLaughlin. Asta-i doi. P-prietenii și colegii vorbesc despre Seamus ca despre un om franc și sincer, ostil politicii britanice și, mai mult, apropiat mișcării naționaliste irlandeze. Un asemenea om nu poate nicicum corespunde profilului unui agent al perfidului Disraeli. La întoarcere – îmi era oricum în drum – am trecut prin Paris și am petrecut acolo ceva mai mult

timp. Am făcut o vizită la redacția ziarului *Revue Parisienne...*

D'Hevrais se mișcă și jandarmii își săltară brusc carabinele, gata să tragă. Jurnalistul clătină elocvent din cap și-și ascunse mâinile la spate, sub faldurile redingotei de călătorie.

— Aici am aflat, urmă Erast Petrovici ca și când nimic nu s-ar fi-ntâmplat, că ilustrul Charles d'Hevrais nu fusese văzut niciodată în redacția natală. Asta-i trei. Își trimitea strălucitele articole, schițe și foiletoane prin poștă sau telegraf.

— Și ce-i cu asta? se revoltă Sobolev. Charles nu-i fante de salon, el caută aventura.

— Și o caută într-o măsură chiar mai mare decât vă puteți imagina, excelență. Am scotocit în colecția acestui ziar și am descoperit niște coincidențe foarte interesante. Primele texte publicate ale domnului d'Hevrais au fost trimise din Bulgaria în urmă cu zece ani. Ca un făcut, exact în acea perioadă guvernator al Vilaietului Dunărean era Midhat pașa, al cărui secretar tocmai devenise tânărul funcționar Anwar. În 1868, d'Hevrais trimite de la Constantinopol o serie de schițe strălucite despre obiceiurile de la curtea sultanului. Era perioada primei ascensiuni din cariera lui Midhat pașa, când a fost invitat în capitală pentru a conduce Consiliul de Stat. Un an mai târziu, reformatorul a fost trimis într-un exil onorific în îndepărtata Mesopotamie, și sprințara peniță a talentatului jurnalist se mută ca prin farmec din Constantinopol la Bagdad. Vreme de trei ani (exact perioada în care Midhat

pașa a fost guvernator al Irakului), d'Hevrais scrie despre săpăturile arheologice din orașele asiriene, despre șeicii arabi și despre Canalul de Suez.

— Plăsmuiri! îl întrerupse furios Sobolev pe vorbitor. Charles a călătorit prin întregul Orient. A scris și din alte locuri, pe care nu le amintești pentru că ies din tiparul ipotezei dumitale. În '73, de pildă, a fost cu mine la Hiva. Am crăpat amândoi de sete, ne-am topit amândoi sub arșiță. Iar acolo nu exista nici un fel de Midhat, domnule anchetator!

— Dar de unde a ajuns el în Asia Centrală? îl întrebă Fandorin pe general.

— Din Iran, dacă nu mă înșel.

— Eu cred că nu din Iran, ci din Irak. La sfârșitul anului 1873, ziarul publică schițele sale lirice despre Elada. De ce, nitam-nisam, despre Elada? Pentru că patronul lui Anwar efendi al nostru fusese la acea vreme transferat la Salonic. Că veni vorba, Varvara Andreevna, mai ții minte foiletonul acela admirabil despre cizmele vechi?

Varea încuviință din cap, privindu-l ca vrăjită pe Fandorin. Acesta, e clar, bătea câmpii, dar o făcea atât de convingător, de frumos, de autoritar! Și nu se mai bâlbâia deloc.

— În el se amintește despre un naufragiu petrecut în Golful Thermaikos, în 1873. De menționat că orașul Salonic se află chiar pe malul acelui golf. Din același foileton am înțeles că în 1867 autorul se afla la Sofia, iar în 1871, în Mesopotamia, pentru că acela este anul în care niște nomazi arabi i-au ucis pe membrii expediției

arheologice a lordului Andrew Wayard. După „Cizme vechi" am început să am de-acum suspiciuni serioase privindu-l pe monsieur d'Hevrais, dar prin manevrele lui abile a reușit nu o dată să mă deruteze... Iar acum, urmă Fandorin, vârându-și pistolul în buzunar și întorcându-se spre Mizinov, hai să calculăm daunele pe care ni le-au pricinuit acțiunile domnului Anwar. Monsieur d'Hevrais s-a alăturat grupului corespondenților de război anul trecut, la sfârșitul lui iunie. Era perioada ofensivei victorioase a armatei noastre. Dunărea fusese traversată, armata turcă era demoralizată, drumul spre Sofia și, de acolo, spre Constantinopol era deschis. Detașamentul generalului Gurko cucerise deja trecătoarea Șipka, cheia spre lanțul Munților Balcani. În fond, câștigaserăm deja războiul. Ce se întâmplă însă mai departe? În urma unei greșeli fatale strecurate în mesajul cifrat, armata noastră ocupă Nicopole, o localitate nimănui de folos, timp în care corpul de armată al lui Osman pașa intră nestingherit în Plevna pustie, compromițând astfel întreaga noastră ofensivă. Să ne reamintim împrejurările în care a avut loc această enigmatică istorie. Criptograful Iablokov săvârșește o gravă greșeală, lăsând pe masă un mesaj secret. De ce a făcut Iablokov asta? Pentru că a fost profund emoționat de vestea sosirii neașteptate a logodnicei sale, domnișoara Suvorova.

Toți își întoarseră privirile spre Varea, care se simți ca un corp delict.

— Și cine l-a vestit pe Iablokov despre sosirea logodnicei sale? Ziaristul d'Hevrais. Când

criptograful, nebun de fericire, a plecat în goană, lui d'Hevrais nu i-a rămas decât să copieze mesajul cifrat, înlocuind „Plevna" cu „Nicopole". Cifrul armatei noastre este, ca să mă exprim delicat, foarte simplu. D'Hevrais avea cunoștință despre iminenta manevră a armatei ruse, pentru că v-am vorbit, Mihail Dmitrievici, în prezența lui despre Osman pașa. Mai țineți minte prima noastră întâlnire?

Sobolev încuviință ursuz din cap.

— Să ne amintim în continuare povestea cu legendarul Ali-bei, căruia, chipurile, d'Hevrais i-a luat un interviu. Acest „interviu" ne-a costat viața a două mii de oameni, iar armata rusă s-a împotmolit serios la Plevna vreme îndelungată. Un truc riscant, căci Anwar a atras inevitabil bănuieli asupra persoanei sale, dar nu avea încotro. La urma urmei, rușii puteau pur și simplu să trimită doar niște trupe de acoperire împotriva lui Osman pașa și să-și deplaseze principala forță spre sud. Însă dezastrul cu care s-a soldat primul asalt a creat comandamentului nostru o percepție exagerată a pericolului reprezentat de Plevna, și armata s-a întors cu toată forța împotriva acelui neînsemnat orășel bulgar.

— Stai puțin, Erast Petrovici, dar Ali bei chiar a existat! tresări Varea. L-au văzut agenții noștri la Plevna!

— Vom reveni la asta mai târziu. Acum să ne reamintim împrejurările în care a avut loc cel de-al doilea asalt asupra Plevnei, pentru eșecul căruia am dat vina pe trădarea colonelului român Lucan, care vânduse turcilor planul nostru de

luptă. Ați avut dreptate, Lavrenti Arkadievici, litera „J" din carnețelul lui Lucan venea de la „jurnalist", dar nu era vorba de McLaughlin, ci de d'Hevrais. Pe fantele român l-a recrutat fără mare bătaie de cap: datoriile la cărți și ambiția nemăsurată au făcut din colonel o pradă ușoară. Iar la București, d'Hevrais s-a folosit cu multă abilitate de domnișoara Suvorova pentru a scăpa de un agent care nu mai avea nici o valoare și care, din contră, începea chiar să reprezinte un pericol. În plus, presupun că Anwar trebuia neapărat să se vadă cu Osman pașa. Expulzarea sa din armată – temporară și cu o reabilitare anticipat prevăzută – i-a oferit această posibilitate. Corespondentul francez a lipsit o lună. Și, ca un făcut, chiar în această perioadă agenții noștri ne-au raportat că șeful armatei turce are un sfetnic de taină, pe nume Ali bei. Acest Ali-bei își arată anume prin locuri aglomerate barba bătătoare la ochi. Presupun că ai făcut mare haz de noi, domnule spion.

D'Hevrais nu răspunse. Îl privea atent pe consilierul titular și părea că așteaptă ceva.

— Apariția la Plevna a lui Ali bei era necesară pentru a îndepărta de jurnalistul d'Hevrais suspiciunea legată de acel nefast interviu. De altfel, nu mă îndoiesc că Anwar și-a petrecut această lună cu mare folos: a pus de acord cu Osman-pașa, fără îndoială, viitoare acțiuni comune, și-a stabilit niște contacte sigure. Doar serviciul nostru de contrainformații nu îi împiedica pe corespondenți să aibă propriii lor informatori în orașul asediat. Dacă dorea, Anwar efendi putea face o

vizită de câteva zile la Constantinopol, pentru că încă nu fuseseră tăiate liniile de comunicație cu Plevna. Simplu: de la Plevna ajungea la Sofia, acolo urca într-un tren, și a doua zi era la Istanbul. Al treilea asalt a fost deosebit de primejdios pentru Osman pașa, mai cu seamă din pricina atacului-surpriză al lui Mihail Dmitrievici. De data aceasta, Anwar a avut noroc, iar noi nu. I-a venit în ajutor și acea împrejurare fatală – în drum spre cartierul general, aghiotantul domniei voastre, Zurov, a trecut în galop pe lângă corespondenți și le-a strigat în gura mare că sunteți în Plevna. Anwar, firește, a înțeles prea bine importanța acestei informații, dar și-a dat seama și în ce scop fusese trimis Zurov la comandament. Trebuia câștigat timp, trebuia să i se dea lui Osman pașa posibilitatea de a-și regrupa trupele și de a-l alunga din Plevna pe Mihail Dmitrievici cu micul lui detașament înainte de a-i sosi întăriri. Și Anwar a riscat din nou, a improvizat. Cu îndrăzneală, cu virtuozitate, cu talent. Și, ca întotdeauna, fără milă. Când jurnaliștii, aflând despre ofensiva reușită a flancului sudic, s-au repezit într-un suflet la aparatele de telegrafiat, Anwar a pornit-o în goană după Zurov și Kazanzaki. Călare pe faimosul lui Iatagan, i-a prins din urmă fără mare efort și, când au ajuns într-un loc pustiu, i-a împușcat pe amândoi. În mod sigur călărea între Zurov și Kazanzaki în momentul în care i-a atacat, și anume, căpitanul era în dreapta lui, iar jandarmul în stânga. Anwar l-a împușcat pe husar în tâmpla stângă din imediată apropiere,

iar în secunda următoare și-a trimis glonțul în fruntea locotenent-colonelului, care întorsese capul la auzul împușcăturii. Asta nu i-a luat mai mult de o secundă. Împrejur mișunau militari, dar ei trei călăreau într-o vâlcea, nu puteau fi zăriți, iar în toiul acelei canonade ar fi fost de mirare să ia aminte cineva la două împușcături. Ucigașul a lăsat cadavrul lui Zurov acolo unde căzuse, dar i-a înfipt în omoplat pumnalul jandarmului. Deci, mai întâi l-a împușcat, iar cu pumnalul l-a străpuns când era deja mort, și nu invers, cum am crezut inițial. Scopul era clar: să arunce bănuiala asupra lui Kazanzaki. Din aceleași considerente Anwar a târât cadavrul locotenent-colonelului în cel mai apropiat tufiș și a înscenat sinuciderea.

— Și cu scrisoarea cum rămâne? își aminti Varea. Scrisoarea de la acela, cum îi zice, mă rog, Șalușnika?

— O idee magnifică, recunoscu Fandorin. Evident, serviciile turce de informații aflaseră încă de la Tiflis despre înclinațiile nefirești ale lui Kazanzaki. Presupun că Anwar efendi îl observa atent pe locotenent-colonel și nu excludea posibilitatea de a-l șantaja în viitor. Evenimentele însă au luat-o pe alt făgaș și acea informație utilă a fost folosită pentru a ne deruta. Anwar nu a făcut decât să ia o foaie curată de hârtie și să compună la repezeală un răvaș caricatural al unui bărbat cu înclinații nefirești. Atâta doar că și-a dat prea multă silință, de aceea încă de atunci scrisoarea mi s-a părut dubioasă. În primul rând, este greu de crezut că un prinț gruzin putea scrie în așa hal în limba rusă – oricum, a absolvit

fără-ndoială măcar gimnaziul. Și în al doilea rând, poate mai țineți minte că l-am întrebat pe Lavrenti Arkadievici despre plic, și am aflat că bileţelul fusese găsit în buzunarul răposatului fără nici un fel de plic. În acest caz, este de neînţeles cum putea rămâne biletul imaculat. Doar Kazanzaki îl purtase cu sine, chipurile, un an întreg!

— Toate astea sunt bune și frumoase, nu se mai putu abține Mizinov, îmi expui pentru a doua oară în ultimele douăzeci și patru de ore considerațiunile dumitale, dar te întreb din nou: de ce ne-ai ascuns toate astea? De ce nu ne-ai împărtășit mai devreme aceste bănuieli?

— Când respingi o versiune, trebuie obligatoriu să poți susține o alta în loc, iar această altă versiune nu se lăsa nicicum conturată, răspunse Erast Petrovici. Oponentul meu folosea metode mult prea diverse. Mi-e rușine s-o recunosc, dar o vreme principalul meu suspect a fost domnul Perepiolkin.

— Eremei? făcu perplex Sobolev, desfăcându-și brațele. Dar, domnilor, asta-i de-acum paranoia!

Cât despre Perepiolkin, acesta clipi de câteva ori la rând și-și descheie gulerul strâns pe gât.

— Da, a fost o prostie, căzu de acord Fandorin. Dar domnul locotenent-colonel mi se-ncurca tot timpul printre picioare. Însăși apariția lui părea destul de suspectă: o eliberare miraculoasă din prizonierat, un foc de armă ratat, deși tras de foarte aproape. De regulă, bașbuzucii sunt buni țintași. Apoi, istoria cu mesajul cifrat: Perepiolkin a fost cel care a predat generalului Kriedener

telegrama cu ordinul de a cuceri orașul Nicopole. Și cine l-a îndemnat pe credulul jurnalist d'Hevrais să se furișeze la Plevna, la turci? Și enigmatica literă „J"? Doar se știe că lui Eremei Ionovici, prin bunăvoința lui Zurov, i se spunea de la o vreme „Jérôme". Asta, pe de o parte. Iar pe de altă parte, trebuie să recunoașteți că acoperirea lui Anwar efendi era de-a dreptul ideală. Puteam eu să construiesc oricâte ipoteze logice, era însă de-ajuns să-l privesc pe Charles d'Hevrais și se alegea praful de toate argumentele mele. Priviți-l pe acest om.

Fandorin arătă spre jurnalist. Îl priviră cu toții pe d'Hevrais, iar acesta se înclină cu exagerată modestie.

— Puteți crede că acest domn încântător, inteligent, european până-n vârful unghiilor este una și aceeași persoană cu perfidul și cumplitul șef al serviciului secret turc?

— Niciodată și pentru nimic în lume! declară Sobolev. Eu nici acum nu cred una ca asta!

Erast Petrovici înclină satisfăcut din cap.

— Iar acum, istoria cu McLaughlin și cu străpungerea eșuată a blocadei. Aici totul a fost simplu, Anwar nu și-a asumat nici un risc. Nu a a trebuit să facă nici un efort ca să să-i arunce credulului Seamus o „știre de senzație". Informatorul a cărui identitate ne-o ascundea McLaughlin și cu care se fălea atâta lucra, fără-ndoială, pentru tine, efendi.

Varea tresări, într-atât o șocă apelativul adresat lui Charles. O, nu, nu, aici e ceva care nu se leagă! Ce „efendi" poate fi Charles!

— Ai mizat foarte abil pe naivitatea lui McLaughlin și, în aceeași măsură, pe vanitatea lui. Cât îl invidia pe strălucitul Charles d'Hevrais, cât visa să-l depășească! Până atunci izbutise numai la șah, ba nici la șah întotdeauna, și acum, poftim, ce noroc fantastic! *Exclusive information from most reliable sources*[1]. Și ce *information*! Pentru o asemenea informație orice reporter și-ar vinde sufletul diavolului. Dacă McLaughlin n-ar fi întâlnit-o în drumul lui pe Varvara Andreevna și nu l-ar fi luat gura pe dinainte... Osman ar fi scos de pe poziții corpul grenadierilor, ar fi străpuns blocada și s-ar fi îndreptat spre Șipka. Și atunci, situația pe front ar fi devenit, ca la șah, „pat"

— Dar dacă McLaughlin nu e spion, unde-a dispărut? întrebă Varea.

— Ții minte istoria lui Ganețki despre felul în care au năvălit başbuzucii în cartierul său general și cum onorabilul general abia a scăpat cu fuga? Eu cred că diversioniștii aceia nu pe Ganețki îl căutau, ci pe McLaughlin. Trebuia obligatoriu eliminat, și a dispărut. Fără urmă. Cel mai probabil, irlandezul nostru, înșelat și defăimat, zace acum undeva pe fundul râului Vid, cu un bolovan agățat de gât. Sau, poate, başbuzucii, respectându-și fermecătoarea lor datină, l-au tăiat bucățele.

Varea se cutremură, amintindu-și cum corespondentul acela cu față rotundă mâncase plăcin-

[1] Informație în exclusivitate din surse demne de încredere (engl.).

ţele cu dulceaţă în timpul ultimei lor întâlniri. Mai avea de trăit doar două ore...

— Nu ţi-a fost milă de bietul McLaughlin? se interesă Fandorin, dar d'Hevrais (sau, poate, într-adevăr Anwar efendi?) îl invită printr-un gest elegant să continue şi-şi ascunse iarăşi o mână la spate.

Varea îşi aminti că, după cum spunea ştiinţa psihologiei, ascunderea mâinii la spate trădează o fire închisă şi refractară la adevăr. Este oare posibil? Se apropie de jurnalist, îi privi scrutător chipul, încercând că descopere ceva străin, înfricoşător în acele trăsături atât de cunoscute. Dar faţa lui era cea dintotdeauna, poate doar un pic mai palidă. D'Hevrais nu-i întoarse privirea.

— Spargerea blocadei a eşuat, dar dumneata ai ieşit iarăşi uscat din apă. M-am grăbit teribil să ajung de la Paris aici, în zona operaţiunilor militare. Ştiam de-acum cu certitudine că dumneata eşti dumneata şi realizam perfect ce pericol reprezinţi.

— Puteai să trimiţi o telegramă, bombăni Mizinov.

— Cu ce conţinut, excelenţă? „Jurnalistul d'Hevrais este Anwar efendi?" Aţi fi decis pe loc că Fandorin şi-a pierdut minţile. Ştiţi doar cât timp mi-a trebuit să vă expun toate dovezile, nu voiaţi în ruptul capului să renunţaţi la versiunea cu uneltirile englezilor. Iar generalul Sobolev, după cum vedeţi, nici după expunerea mea detaliată încă nu e convins.

Sobolev clătină îndărătnic din cap:

— Te ascultăm până la capăt, domnule Fandorin, apoi îl vom lăsa și pe Charles să-și spună cuvântul. Un proces nu se poate mărgini doar la cuvântul procurorului.

— *Merçi, Michel*, zâmbi scurt d'Hevrais. *Comme dit l'autre, a friend in need is a friend indeed.*[1] Doar o înthrebahre penthru *monsieur le procureur*. Cum ți-a venit ideea să mă bănuiești? *Au commencement*? Te rhog să-mi satisfaci această cuhriozitate.

— Ei, asta-i bună, se miră Erast Petrovici. Ai fost surprinzător de neatent. Nu e posibil să bravezi în așa măsură și să-ți subapreciezi adversarul! Mi-a fost îndeajuns să-ți văd pentru prima oară semnătura în *Revue Parisienne* – d'Hevrais, ca să-mi amintesc pe loc că principalul nostru oponent, Anwar efendi, s-a născut, după unele surse, în orășelul bosniac Hef-Rais. Iar Paladin d'Hevrais înseamnă „Cavalerul rătăcitor din Hef-Rais" – trebuie să fii de acord cu mine, este un pseudonim mult prea transparent. Dar, firește, putea fi vorba și de o coincidență, însă așa sau altfel, era oricum dubios. Probabil la începutul carierei jurnalistice încă nu-ți imaginai că masca de corespondent te va ajuta în acțiuni de cu totul altă natură. Sunt convins că ai început să scrii pentru acel ziar parizian din rațiuni absolut inocente: lăsai frâu liber excepționalelor tale calități literare și, în același timp, trezeai interesul europenilor față de problemele Imperiului Otoman, mai cu

[1] Mulțumesc, Michel. Cum se spune, prietenul la nevoie se cunoaște (fr. și engl.).

seamă față de figura marelui reformator Midhat pașa. Te-ai achitat bine de misiune. În textele publicate de dumneata numele lui Midhat pașa figurează de cel puțin o sută cincizeci de ori. S-ar putea spune că dumneata ești cel care a făcut din acest pașă un personaj popular și respectat în întreaga Europă, mai ales în Franța, unde, de altfel, locuiește în prezent.

Varea tresări, amintindu-și cum îi vorbise d'Hevrais despre tatăl său, față de care nutrea o dragoste fierbinte și care se afla în Franța. Oare tot ce aude acum să fie adevărat? Îl privi îngrozită pe corespondent. Acesta își păstra în continuare cel mai deplin sânge rece, dar zâmbetul lui îi păru Varei oarecum forțat.

— Între noi fie vorba, eu nu cred că l-ai trădat pe Midhat pașa, continuă consilierul titular. Aici e vorba de un joc subtil. Acum, după înfrângerea Turciei, el se va întoarce în țară încununat cu laurii martirului și va conduce iarăși guvernul. Din punctul de vedere al Europei, el este persoana ideală. La Paris este purtat pe brațe.

Fandorin își duse o mână la tâmplă și Varea băgă brusc de seamă cât de palid și de obosit îi e chipul.

— M-am grăbit grozav pe drumul de întoarcere, dar mi-a trebuit mai mult timp să parcurg cele trei sute de verste de la Sofia la Hermalî decât cele o mie cinci sute de verste de la Paris la Sofia. Drumurile din spatele frontului sunt ceva de nedescris. Dar, slavă Domnului, Lavrenti Arkadievici și cu mine am ajuns la timp. De îndată ce generalul Strukov ne-a înștiințat că

excelența sa, însoțit de jurnalistul d'Hevrais, au pornit spre San Stefano, am înțeles: aceasta este deci mișcarea finală și fatală a lui Anwar efendi. Nu degeaba a fost tăiată linia telegrafică. Mă temeam îngrozitor, Mihail Dmitrievici, că omul acesta va miza pe spiritul temerar și pe ambiția domniei voastre și vă va convinge să porniți asupra Constantinopolului.

— Și de ce te-ai speriat în așa hal, domnule procuror? îl întrebă ironic Sobolev. Să zicem că trupele rusești ar fi intrat în capitala Turciei, ce-i cu asta?

— Cum ce? zbieră Mizinov, ducându-și mâna la inimă. Ai înnebunit! Asta ar fi însemnat sfârșitul tuturor!

— Al cui, „al tuturor"? ridică din umeri Sobolev, dar Varea observă expresia de neliniște din ochii lui.

— Al armatei noastre, al cuceririlor noastre, al Rusiei! tună amenințător șeful jandarmilor. Contele Șuvalov, ambasadorul nostru la Londra, ne-a transmis un mesaj cifrat. A văzut cu ochii lui un memorandum secret fabricat de cabinetul de pe St. James. Potrivit unei înțelegeri secrete între imperiile britanic și austro-ungar, în cazul în care la Constantinopol își face apariția fie și un singur soldat rus, escadra de cuirasate a amiralului Hornby va deschide neîntârziat focul, iar armata austro-ungară va trece granițele Rusiei și ale Serbiei. Asta este, Mihail Dmitrievici. Iar în acest caz ne-ar fi așteptat un dezastru mai cumplit decât cel din războiul Crimeii. Țara este vlăguită de epopeea Plevnei, nu avem flotă în

Marea Neagră, vistieria e goală. Ar fi însemnat dezastru total.

Sobolev tăcea, buimăcit.

— Dar excelența voastră a avut destulă înțelepciune și măsură și nu a pornit mai departe de San Stefano, adăugă respectuos Fandorin. Așadar, Lavrenti Arkadievici și cu mine puteam să nu ne grăbim chiar așa.

Varea văzu chipul Generalului Alb împurpurându-se. Sobolev tuși și încuviință din cap cu un aer serios, privind cu mult interes pardoseala din marmură.

Dar trebuia ca exact în clipa aceea să-și vâre capul pe ușă cornetul Gukmasov. Aruncă o privire ostilă uniformelor albastre și răcni:

— Permiteți să raportez, excelența voastră!

Varei i se făcu milă de bietul Ahile și se întoarse cu spatele, în vreme ce prostovanul de cornet raportă, continuând să zbiere:

— Este ora șase fix! După cum ați ordonat, batalionul s-a aliniat, Gulnora este înșeuată! O așteptăm doar pe excelența voastră și înainte, spre porțile Țarigradului!

— Încetează, tâmpitule, bombăni generalul, stacojiu la față. Dă-le dracului de porți...

Gukmasov dispăru perplex în spatele ușii. Nici nu se închiseseră bine canaturile în urma lui, și se petrecu ceva surprinzător.

— *Et maintenant, mesdames et messieurs, la parole est à la défence*![1] anunță cu voce sonoră d'Hevrais.

---

[1] Și acum, doamnelor și domnilor, apărarea are cuvântul (fr.).

Își scoase mâna dreaptă de la spate. În mână avea un pistol. Pistolul bubui și fulgeră de două ori.

Varea văzu cum, ca la un semn, ambilor jandarmi le plesnesc uniformele în partea stângă a pieptului. Carabinele aterizară zăngănind pe podea, în vreme ce soldații se prăbușiră la pământ aproape fără zgomot.

Varei îi țiuiau urechile din pricina împușcăturilor, dar nu apucă nici să țipe, nici să se sperie. D'Hevrais își întinse brațul stâng, o înșfăcă zdravăn de cot și o trase în fața lui, ca pe un scut.

Piesa lui Gogol *Revizorul*, scena mută – acesta fu gândul stupid care-i trecu Varei prin minte văzând cum în ușă răsare și înlemnește un jandarm înalt și voinic. Erast Petrovici și Mizinov încremeniseră cu pistoalele îndreptate înainte. Generalul avea întipărită pe figură o strâmbătură mânioasă, consilierul titular – una nefericită. Sobolev își desfăcuse brațele și împietrise astfel. Mitea Gridnev își căscase gura și flutura din superbele-i gene. Perepiolkin ridicase o mână ca să-și încheie gulerul la loc și uitase să și-o mai coboare.

— Charles, ai înnebunit! strigă Sobolev, făcând un pas înainte. Să te ascunzi în spatele unei doamne!

— Dahr monsieur Fandohrin a demonsthrat că sunt tuhrc, răspunse batjocoritor d'Hevrais și Varea îi simți în ceafă răsuflarea fierbinte. Iahr tuhrcii nu se poahrtă phrea blând cu femeile.

— U-u-u! mugi Mitea și, repezindu-și capul înainte ca un tăuraș, se aruncă asupra lui d'Hevrais.

Pistolul lui d'Hevrais mai bubui o dată, chiar de sub cotul Varei, și tânărul locotenent căzu gemând cu fața în jos.

Încremeniră iarăși cu toții.

D'Hevrais o trăgea pe Varea înapoi și lateral.

— Nu mișcă nimeni că trag, îi preveni el cu voce scăzută.

Varei i se păru că în spatele ei peretele se dă la o parte și, brusc, se pomeniră amândoi într-o altă încăpere.

A, da, depozitul băncii!

D'Hevrais trânti ușa de oțel și trase zăvorul.

Rămaseră singuri, doar ei doi.

Capitolul al paisprezecelea,

ÎN CARE RUSIA ESTE DEFĂIMATĂ
ȘI SE AUDE LIMBA LUI DANTE

Informația guvernamentală
(Sankt-Petersburg)
9 (21) ianuarie 1878

„...provoacă triste reflecții. Iată câteva date esențiale extrase din discursul ministrului finanțelor, secretarul de stat M.H. Reutern, rostit la ședința de joi a Uniunii Bancare Panslave. În 1874, pentru prima oară după mulți ani, s-a înregistrat un sold pozitiv al veniturilor față de cheltuieli, a spus ministrul. Balanța pe 1876 a înregistrat, potrivit Trezoreriei de Stat, un excedent bugetar de 40 de milioane de ruble. Totuși, aproape un an de acțiuni militare a scos din Trezorerie un miliard 20 de milioane de ruble, încât nu mai există mijloacele necesare continuării războiului. Din cauza reducerii fondurilor alocate construcțiilor civile, în 1877 pe teritoriul imperiului nu s-a mai construit nici măcar o verstă de cale ferată. Suma datoriei interne și a celei externe ale statului a crescut până la valori nemaiîntâlnite, reprezentând..."

D'Hevrais îi dădu drumul Varei și ea se smuci, îngrozită, într-o parte.

Din spatele ușii solide răzbătea rumoare de voci înăbușită.

— Spune-ți condițiile, Anwar! Era Erast Petrovici.

— Nici un fel de condiții! (Mizinov). Deschide imediat, sau dau ordin să se dinamiteze ușa!

— Dumneata să dai ordine corpului dumitale de jandarmi! (Sobolev). Dacă dinamitezi, o ucizi și pe ea!

— Domnilor, strigă franțuzește d'Hevrais, care nu era defel d'Hevrais. La urma urmelor, asta e lipsă de politețe! Nu mă lăsați să stau de vorbă cu o doamnă!

— Charles! Sau cum te-o fi chemând! urlă Sobolev cu basul lui tunător de general. Dacă din capul Varvarei Andreevna se clintește un singur fir de păr, te spânzur de-un stâlp, fără anchetă și fără judecată!

— Încă un cuvânt și o împușc mai întâi pe ea, apoi mă împușc pe mine! strigă d'Hevrais pe un ton teatral strident și, nitam-nisam, îi făcu Varei cu ochiul, ca și când ar fi rostit o glumă nu tocmai cuviincioasă, dar teribil de amuzantă.

În spatele ușii se așternu tăcerea.

— Nu mă privi de parcă mi-ar fi crescut deodată colți și coarne, mademoiselle Barbara, i se adresă d'Hevrais cu jumătate de glas, de data asta cu vocea lui normală, și se frecă obosit la ochi. Bineînțeles că nu te voi ucide și n-aș dori pentru nimic în lume să-ți pun viața în primejdie..

— Serios? întrebă ea sarcastic. Atunci de ce ai avut nevoie de tot acest circ? De ce ai ucis trei oameni absolut nevinovați? Ce speri să obții?

Anwar efendi (numele d'Hevrais trebuia uitat) își scoase ceasul.

— E șase și cinci. Am avut nevoie de „tot acest circ" ca să câștig timp. Apropo, nu-ți face griji în ce-l privește pe sublocotenent. Știind câtă afecțiune îi porți, doar i-am găurit nițeluș coapsa, nimic grav. Mai târziu se va lăuda că a fost rănit în război. Cât despre jandarmi, ce să-i faci, asta le e slujba.

Varea îl întrebă, prudent:

— Să câștigi timp? Pentru ce?

— Vezi dumneata, mademoiselle Barbara, conform planului, peste o oră și douăzeci și cinci de minute, adică la șapte și jumătate, trebuie să intre în San Stefano regimentul infanteriștilor anatolieni. Este una dintre cele mai bune unități din întregul corp de gardă al armatei turce. Presupuneam că la ora aceea detașamentul lui Sobolev ar fi ajuns deja la periferia Stambulului, ar fi nimerit sub focul flotei engleze și ar fi bătut în retragere. Ostașii gărzii i-ar fi lovit din spatele frontului pe rușii care s-ar fi retras în dezordine. Un plan frumos, care până în ultima clipă a mers ca uns.

— Ce plan?

— Cum ți-am spus, unul frumos. Inițial, trebuia să împing delicat gândul lui Michel spre trenul de pasageri lăsat atât de ispititor în părăsire. În acest stadiu mi-ai fost de mare folos, îți mulțumesc. „Să deschizi o cărticică, să bei un ceai fierbinte" – a fost magnific. Mai departe a mers ușor – redutabila ambiție a incomparabilului nostru Ahile, frenezia lui nestăvilită și

credința în steaua lui ar fi desăvârșit planul. O, nu, Ahile nu ar fi fost ucis, nu aș fi îngăduit așa ceva. În primul rând, pentru că sunt foarte atașat de el, și în al doilea rând, capturarea mărețului Ak pașa ar fi servit drept început spectaculos într-o a doua etapă a războiului balcanic.

Anwar oftă:

— Păcat că planul a eșuat. Fandorin, tânărul dumitale bătrânel, merită aplauze. Cum spun înțelepții orientali, are ceea ce se cheamă karma.

— Cum spun, cum spun? făcu uimită Varea.

— Ei vezi, mademoiselle Barbara, dumneata ești o domnișoară instruită, inteligentă, dar nu cunoști noțiuni elementare, îi răspunse pe un ton dojenitor ciudatul interlocutor. „Karma" este una dintre noțiunile fundamentale ale filozofiei hinduse și budiste. Ceva în genul ursitei în cazul creștinismului, dar infinit mai interesant. Nenorocirea Occidentului este că disprețuiește înțelepciunea Orientului. Și doar Orientul este cu mult mai vârstnic, mai înțelept și mai complex. Or, Turcia mea s-a nimerit așezată chiar la răspântia dintre Occident și Orient, țara mea ar putea avea un viitor măreț.

— Știi ceva, fără predici, îi întrerupse Varea considerațiunile filozofice. Ce ai de gând să faci?

— Cum ce? se minună Anwar. Să aștept ora șapte și jumătate, firește. E adevărat, planul inițial a eșuat, dar infanteriștii anatolieni vor ajunge oricum aici. Va începe lupta. Dacă învinș gărzile noastre – și au de partea lor și superioritatea numerică, și priceperea, și factorul-surpriză – sunt salvat. Dacă oamenii lui Sobolev vor

rezista... Dar să nu ne pierdem în presupuneri. Că veni vorba, spuse el, privind cu seriozitate în ochii Varei, îți cunosc firea hotărâtă, dar să nu-ți treacă prin minte să-ți avertizezi prietenii în legătură cu acest atac. De cum vei deschide gura să țipi, mă voi vedea silit să-ți înfig un căluș în ea. Și voi face asta în pofida respectului și simpatiei pe care le nutresc pentru dumneata.

În vreme ce rostea aceste cuvinte, își dezlegă cravata și făcu din ea un ghemotoc strâns pe care-l vârî în buzunar.

— Căluș, unei doamne? surâse Varea. Îmi plăceai mai mult ca francez.

— Te asigur că, în locul meu, un spion francez ar fi procedat întocmai, dacă de acțiunile sale ar fi depins atât de multe. Sunt obișnuit să nu-mi cruț viața, mi-am pus-o adesea în joc în numele cauzei. Asta îmi dă dreptul să nu cruț nici viața altora. Acesta, mademoiselle Barbara, este un joc care pe care. Este un joc necruțător, dar viața în general este necruțătoare. Îți închipui că nu mi-a fost milă de bravul Zurov sau de blajinul McLaughlin? Ba mi-a fost, și-ncă cum, dar există valori mai presus de sentimentele personale.

— Și care ar fi acele valori? exclamă Varea. Explică-mi, domnule intrigant, care sunt acele înalte valori în numele cărora poți ucide un om care te socotește prieten?

— Excelentă temă de discuție, spuse Anwar și trase un scaun. Ia loc, mademoiselle Barbara, trebuie să ne petrecem timpul într-un fel. Și nu te mai uita urât la mine. Nu sunt un monstru, sunt doar un inamic al țării voastre. Nu vreau

să crezi că sunt monstrul acela fără suflet pe care perspicacele monsieur Fandorin l-a descris în culori de-a dreptul supranaturale. Iată cine trebuia neutralizat din timp... Da, sunt un ucigaș. Dar aici suntem cu toții ucigași: și Fandorin al dumitale, și răposatul Zurov, și Mizinov. Cât despre Sobolev, el este un superucigaș, pur și simplu se scaldă în sânge. În jocurile noastre, ale bărbaților, poți juca doar două roluri: pe al ucigașului sau pe al celui ucis. Nu-ți face iluzii, mademoiselle, trăim cu toții într-o junglă. Încearcă să mă tratezi fără prejudecăți, să uiți că dumneata ești rusoaică și eu turc. Sunt un om care și-a ales în viață un drum foarte anevoios. Și, în plus, un om căruia dumneata nu-i ești indiferentă. Sunt chiar oarecum îndrăgostit de dumneata.

Varea se încruntă, ofensată de acel „oarecum".

— Îți sunt oarecum recunoscătoare.

— Ei vezi, m-am exprimat stângaci, spuse Anwar, desfăcându-și brațele. Nu-mi pot permite să mă îndrăgostesc la modul serios, ar fi un lux intolerabil și primejdios. Dar să nu mai vorbim despre asta. Mai bine-ți răspund la întrebare. Să-ți înșeli sau să-ți ucizi prietenul reprezintă o mare încercare a soartei, dar uneori trebuie să-ți sacrifici sentimentele personale. Eu, unul, am fost în stare chiar... începu el, și colțul gurii i se strâmbă într-un rictus. Dar exemple de acest fel se află chiar sub ochii noștri! Sunt convins că dumneata, ca tânără progresistă ce te afli, simpatizezi fervent cu ideile revoluționare. Așa e? Dar eu văd că la voi, în Rusia, revoluționarii au

început deja să împuște oameni. Curând se va dezlănțui un adevărat război clandestin – poți avea încredere în cuvintele unui profesionist ca mine. Băieți și fete animați de idealuri vor începe să arunce în aer palate, trenuri și calești. Iar în acestea, în afara ministrului reacționar sau a guvernatorului nelegiuit, se vor afla inevitabil oameni nevinovați – rude, asistenți, servitori. Dar ce contează, în numele ideii, merge. Dă-le doar timp, și idealiștii voștri vor trăda încrederea celor apropiați, vor și spiona, vor și înșela, își vor ucide și apostații. Și toate acestea în numele ideii.

— Și ideea dumitale care este? îl întrebă tăios Varea.

— Dacă-mi îngădui, ți-o voi expune.

Anwar își sprijini un cot de raftul pe care erau înșirați săculeții cu bani.

— Eu văd salvarea nu în revoluție, ci în evoluție. Dar evoluția trebuie îndreptată într-o direcție corectă, trebuie ajutată. Secolul nostru, secolul al nouăsprezecelea, decide soarta omenirii, sunt absolut convins. Forțele rațiunii și toleranței trebuie ajutate să prevaleze, altfel în viitorul apropiat Pământul va fi zguduit de convulsii puternice și inutile.

— Și unde-și au sălașul rațiunea și toleranța? Pe domeniile lui Abdul-Hamid al dumitale?

— Nu, firește că nu. Am în vedere acele țări în care omul învață, puțin câte puțin, să se respecte pe sine și să-i respecte pe ceilalți, să învingă nu cu bâta, ci cu arma convingerii, să-i susțină pe cei slabi, să-i tolereze pe cei care gândesc altfel. Ah, ce procese promițătoare se desfășoară

în Occident și în Statele Unite! Sigur, sunt departe de a-i idealiza. Și la ei există încă multă murdărie, multe crime, multă prostie. Dar direcția generală este cea corectă. Trebuie ca omenirea să urmeze această cale, altfel se va cufunda în abisul haosului și al tiraniei. Pata luminoasă de pe harta planetei este încă infimă, dar se lărgește cu repeziciune. Trebuie doar ocrotită de năvala întunericului. Se desfășoară o grandioasă partidă de șah, în care eu joc cu albele.

— Așadar, Rusia joacă cu negrele?

— Da. Uriașul vostru stat reprezintă astăzi principalul obstacol. Prin nemărginitele sale întinderi, prin populația lui numeroasă și ignorantă, prin mașinăria lui de stat greoaie și agresivă. Studiez de multă vreme Rusia, i-am învățat limba, am călătorit mult, am citit tratate istorice, am studiat mecanismul vostru de stat, am cunoscut oameni de vază. Ascultă-l numai pe adorabilul Michel, care năzuiește să ajungă un nou Bonaparte! Misiunea poporului rus este să cucerească Țarigradul și să-i unească pe slavi? Și pentru ce? Pentru ca voința Romanovilor să dicteze din nou Europei? Ce viziune de coșmar! Știu că nu-ți face plăcere să auzi asta, mademoiselle Barbara, dar Rusia ascunde în ea o cumplită amenințare la adresa civilizației. În Rusia hălăduie forțe sălbatice, distrugătoare, care mai devreme sau mai târziu vor răzbate în afară, și atunci lumea nu se va simți deloc bine. Este o țară instabilă, absurdă, care a luat tot ce e mai rău din Occident și din Orient. Rusia trebuie neapărat pusă la locul ei, trebuie să i se mai scurteze brațele. Ar

fi și spre folosul ei, iar Europa ar avea astfel posibilitatea să-și continue evoluția în direcția necesară. Vezi dumneata, mademoiselle Barbara (aici, vocea lui Anwar tremură ușor), îmi iubesc nespus nefericita Turcie. Este țara marilor posibilități ratate. Dar sunt gata să sacrific, conștient, statul otoman, numai ca să pot îndepărta de omenire pericolul rusesc. Și dacă tot am vorbit despre șah, știi ce înseamnă „gambit"? Nu? În italiană, *gambetto* înseamnă „piedică". *Dare il gambetto* înseamnă „a pune piedică". Gambit se cheamă debutul unei partide de șah în care se sacrifică o piesă în beneficiul adversarului pentru a obține un avantaj strategic. Am gândit eu însumi această mișcare și i-am cedat Rusiei, de la bun început, o piesă ispititoare: grasa, apetisanta, vlăguita Turcie. Imperiul Otoman va pieri, dar țarul Alexandru nu va câștiga partida. De fapt, războiul s-a încheiat cu bine, s-ar putea ca pentru Turcia să nu fie încă totul pierdut. Îi rămâne Midhat pașa. Este un om excepțional, mademoiselle Barbara, l-am scos anume din joc o vreme, acum însă îl voi reintroduce... Dacă voi avea această posibilitate, firește. Midhat pașa va reveni neapărat la Stambul și va lua puterea în mâinile sale. Poate că atunci și Turcia se va muta din zona întunecată în cea luminoasă.

Din spatele ușii răzbătu vocea lui Mizinov:

— Domnule Anwar, ce rost are s-o mai lungim? Asta-i pur și simplu dovadă de lașitate din partea dumitale! Ieși, și îți promit statutul de prizonier de război.

— Și o spânzurătoare pentru uciderea lui Kazanzaki și Zurov? șopti Anwar.

Varea trase cât putu mai mult aer în piept, dar turcul era cu ochii-n patru – scoase călușul din buzunar și clătină elocvent din cap. Apoi strigă:

— Trebuie să mă mai gândesc, *monsieur le général*. Vă dau răspunsul la șapte și jumătate!

După care păstră o lungă tăcere. Se preumbla prin depozit și de câteva ori se uită la ceas.

— Măcar de-ar răzbi până aici! mormăi într-un sfârșit omul acela bizar, lovind cu pumnul unul din rafturile de fontă. Fără mine, Abdul-Hamid o să-l devoreze pe nobilul Midhat!

O privi cu ochii lui albaștri, luminoși și îi explică:

— Iartă-mă, mademoiselle Barbara, sunt nervos. Viața mea în această partidă de șah reprezintă destul de mult. Viața mea este și ea o piesă, dar pun pe ea mai mare preț decât pe Imperiul Otoman. Să spunem așa: imperiul era nebunul, iar eu – regina. De dragul victoriei, poți totuși sacrifica și regina... În orice caz, eu oricum nu am pierdut partida, am remiza asigurată! zise el și izbucni într-un râs surescitat. Am reușit să vă reținem armata la Plevna cu mult mai mult decât sperasem. V-ați irosit de pomană forțele și timpul. Anglia a apucat astfel să se pregătească de o confruntare, Austria și-a recăpătat curajul. Chiar dacă nu va urma o a doua etapă a războiului, Rusia va rămâne cu buzele umflate. I-au trebuit douăzeci de ani ca să-și revină după campania din Crimeea, după războiul ăsta o să-și lingă rănile alți douăzeci de ani. Și asta acum,

la finele celui de-al nouăsprezecelea secol, când fiecare an este atât de important. În douăzeci de ani, Europa va progresa mult. Încă de pe acum Rusiei i se pregătește statutul unei puteri de rangul doi. O va devora flagelul corupției și al nihilismului, va înceta să mai reprezinte o amenințare la adresa progresului.

În acest moment, Varea își pierdu răbdarea.

— Dar cine ești dumneata să judeci cine aduce foloase civilizației și cine o distruge?! Auzi acolo, a studiat aparatul de stat, a cunoscut niște mai-mari ai țării! Dar pe contele Tolstoi, pe Fiodor Mihailovici Dostoievski i-ai cunoscut? Ai citit cumva literatură rusă? Sau n-ai avut timp? Doi ori doi fac întotdeauna patru, iar trei ori trei întotdeauna nouă? Două drepte paralele nu se intersectează niciodată? După Euclid al vostru nu se intersectează, dar uite că lui Lobacevski al nostru i s-au intersectat!

— Nu-ți înțeleg metafora, răspunse Anwar ridicând din umeri. Și am citit, firește, literatura rusă. E o literatură bună, nu-i mai rea decât cea engleză sau franceză. Dar literatura este o jucărioară, într-o țară normală ea nu poate avea un rol însemnat. Doar și eu sunt, într-un anume fel, literat. Trebuie să ne ocupăm de probleme serioase, nu să compunem povestioare romantice. Elveția, de pildă, nu are o mare literatură, acolo însă viața este incomparabil mai demnă decât în Rusia voastră. Mi-am petrecut în Elveția aproape întreaga copilărie și adolescență, și poți să mă crezi dacă spun că...

Nu-și sfârși vorba: din depărtare răzbătu trosnetul focurilor de armă.

— A început! Au atacat înainte de vreme!

Anwar își lipi urechea de ușă, ochii îi străluceau febril.

— Ce blestem, parcă anume în depozitul ăsta nenorocit nu e nici măcar o ferestruică!

Varea încerca zadarnic să-și domolească bătăile bezmetice ale inimii. Zgomotul împușcăturilor se apropia. Auzi cum Sobolev dă niște ordine, dar nu deslușì cuvintele. Undeva se striga „Allah!", se auzi o salvă.

Învârtind butoiașul revolverului, Anwar mormăi:

— Aș putea să ies, dar mi-au rămas numai trei gloanțe... Urăsc lipsa de acțiune!

Anwar tresări – focurile de armă se auzeau chiar în clădire.

— Dacă învinș ai noștri, te trimit la Adrianopol, vorbi repezit turcul. Se pare că acum războiul chiar va lua sfârșit. Nu va mai exista o a doua etapă. Păcat. Nu-ți iese chiar totul după plan. Poate ne vom revedea. Acum, firește, mă detești, dar cu trecerea timpului vei înțelege că am avut dreptate.

— Nu te detest, spuse Varea. Doar mă întristează că un om atât de talentat ca dumneata se ocupă de asemenea mizerii. Țin minte cum Mizinov a citit povestea vieții dumitale...

— Chiar așa? o întrerupse cu un aer absent Anwar, cu urechea ciulită la schimbul de focuri.

— Da. Atâtea intrigi, atâția omeni uciși! Doar cerchezul acela care înaintea execuției cânta

arii din opere era prietenul dumitale, nu? Și pe el l-ai sacrificat?

— Nu-mi place să-mi amintesc istoria asta, vorbi el cu asprime. Știi ce sunt eu? Sunt o moașă, ajut fătul să apară pe lume, iar mâinile mele sunt pline până la cot de sânge și mucozi...

O salvă răsună foarte aproape.

— Acum voi deschide ușa, spuse Anwar, ridicând cocoșul armei, ies să-i ajut pe ai mei. Dumneata rămâi aici și, pentru numele lui Dumnezeu, nu ieși afară. Curând totul se va sfârși.

Trase zăvorul și încremeni locului – în clădirea băncii nu se mai trăgea. Se auzea vocea cuiva, dar nu se putea pricepe dacă vorbește rusește sau turcește. Varea își ținu răsuflarea.

— Îți stâlcesc mutra! Se pitise în colțișor, se făcuse mic-mic-mititel! răcni vocea de bas a unui iuncher, și la auzul acelui grai dulce și drag sufletul ei prinse a cânta.

Rezistaseră! Respinseseră atacul!

Shimbul de focuri se depărta tot mai mult și se auzi, limpede, un prelung „Ura!"

Anwar stătea în picioare, cu ochii închiși. Chipul îi era liniștit și trist. Când bubuitul armelor încetă cu totul, trase zăvorul și întredeschise ușa.

— Asta a fost tot, mademoiselle Barbara. Captivitatea dumitale a luat sfârșit. Poți ieși.

— Și dumneata? șopti Varea.

— Regina a fost sacrificată fără a se obține mare lucru. Păcat. În rest, totul rămâne în vigoare. Ieși, îți doresc numai fericire.

— Nu! strigă ea și se feri de brațul lui. Nu te las aici. Predă-te, voi depune mărturie la proces în favoarea dumitale.

— Ca să-mi coasă gâtul și apoi să mă spânzure, totuși? surâse Anwar. Nu, mulțumesc preaplecat. Două lucruri nu pot suporta pe lumea asta: umilirea și capitularea. Adio, vreau să rămân singur câteva clipe.

O apucă totuși pe Varea de mâneci și o împinse delicat dincolo de prag. Ușa de oțel se închise imediat în urma ei.

Varea îi zări în fața ei pe Fandorin, palid, și pe generalul Mizinov, care stătea în picioare lângă un geam spart și striga la jandarmii care măturau cioburile. Afară se luminase deja de ziuă.

— Unde-i Michel? întrebă speriată Varea. A fost ucis? E rănit?

— E zdravăn și sănătos, răspunse Erast Petrovici, examinând-o cu atenție. E-n elementul lui, în urmărirea dușmanului. Iar bietul Perepiolkin a fost iarăși rănit, un iatagan i-a retezat jumătate de ureche. Va primi probabil încă o medalie. Și nici în privința sublocotenentului Gridnev să nu-ți faci griji, a scăpat și el cu viață.

— Știu, răspunse ea, și Fandorin se încruntă abia vizibil.

Se apropie Mizinov, care li se plânse:

— Încă o găurică-n manta. Câte una pe zi. Te-a eliberat? Perfect. Acum putem dinamita.

Se apropie cu atenție de ușa depozitului, își plimbă palma pe oțelul ei.

— Cred că două cartușe de dinamită ajung. Sau e prea mult? Bine-ar fi să-l putem prinde viu pe nemernic.

De după ușa depozitului răzbătu un fluierat vesel, melodios.

— Mai și fluieră! se revoltă Mizinov. Ce zici de el? Ei las' că o să mi te saturi dumneata imediat de fluierat. Novgorodțev! Dă fuga la plutonul geniștilor după dinamită!

— Nu va fi nevoie de d-dinamită, spuse Erast Petrovici încetișor, ascultând cu atenție melodia.

— Iar te bâlbâi, îl înștiință Varea. Asta înseamnă că totul s-a terminat?

Intră Sobolev bocănind din cizme, cu mantaua lui albă cu revere roșii descheiată.

— S-au retras! anunță el cu glas răgușit după strigătele de luptă. Avem pierderi îngrozitoare, dar nu-i nimic, trebuie să sosească eșalonul. Ei, dar cine fluieră atât de frumos? E din *Lucia di Lammermoor*, ador opera asta! exclamă generalul și începu să țină isonul cu vocea lui plăcută, răgușită, de bariton:

Del ciel clemente un riso,
la vita a noi sara!

Încheie cu sentiment ultima strofă, și în clipa următoare în spatele ușii răsună o împușcătură.

EPILOG

Informația guberniei Moscova
19 februarie (3 martie) 1878

Tratatul de pace a fost semnat!

„Astăzi, în luminoasa zi aniversară a marelui act de milostivenie față de țărani înfăptuit în urmă cu 17 ani de Maiestatea Sa Imperială[1], în letopisețul Țarului-Eliberator s-a înscris o nouă pagină luminoasă. Negociatorii ruși și cei turci au semnat la San Stefano pacea care pune capăt gloriosului război de eliberare a popoarelor creștine de sub stăpânirea otomană. Potrivit prevederilor tratatului, României și Serbiei li se garantează independența deplină, se înființează un întins Principat al Bulgariei, iar Rusia primește ca despăgubiri de război 1 miliard 410 milioane de ruble, cea mai mare parte a sumei constând în cedarea unor teritorii, și anume Basarabia și Dobrogea, precum și Ardagan, Kars, Batumi, Bajazet..."

— Iată, pacea a fost semnată, o pace chiar foarte avantajoasă. Și dumneata care tot cobeai, domnule pesimist, vorbi iarăși Varea nu despre ceea ce ar fi vrut.

---

[1] Referire la „Manifestul din 19 februarie 1861", un decret de emancipare a țăranilor, prin care a fost abolită iobăgia și s-a încercat ameliorarea stării țărănimii.

Consilierul titular își luase deja rămas-bun de la Petea, iar Piotr Iablokov, cel care până mai ieri era anchetat, iar acum era un om liber, urcase în vagon să ocupe cupeul și să aranjeze bagajele. Cu prilejul încheierii victorioase a războiului, Petea fusese grațiat, ba primise și o medalie pentru râvna dovedită în muncă.

Ar fi putut pleca încă în urmă cu două săptămâni. Petea se grăbea și el, dar Varea tot tărăgănase, aștepta nici ea nu știa ce.

Păcat că despărțirea de Sobolev nu fusese tocmai reușită, Sobolev se simțise ofensat. Eh, dar Dumnezeu cu el, cu Sobolev. Precis se va găsi curând cineva care să consoleze un asemenea erou.

Și venise și ziua în care urma să-și ia rămas-bun de la Erast Petrovici. Încă de cu zori Varea fusese toată numai nervi, îi făcuse scene isterice bietului Petea pentru o broșă care i se rătăcise, apoi izbucnise în plâns.

Fandorin rămânea la San Stefano: deși tratatul fusese semnat, sforăriile diplomatice continuau fără istov. Venise la gară direct de la nu știu ce recepție, în frac, cu țilindru, cu cravată albă de mătase. Îi dăruise Varei un buchețel de violete de Parma, ofta, își tot muta greutatea de pe un picior pe altul, dar în această zi nu se distingea prin elocință.

— Pacea e p-prea bună, răspunse el. Europa nu o va recunoaște. Anwar și-a jucat excelent g-gambitul, iar eu am pierdut. Mi-au dat o medalie, când trebuia să fiu dat în judecată.

— Cât ești de nedrept cu dumneata însuți! Îngrozitor de nedrept! începu Varea să turuie cu

ardoare, de teamă că o va podidi plânsul. De ce te chinui veşnic aşa? Dacă n-ai fi fost dumneata, nu ştiu ce s-ar fi întâmplat cu noi toţi...

— Cam la fel mi-a vorbit şi Lavrenti Arkadievici, surâse cu amărăciune Fandorin. Şi mi-a p-promis orice răsplată-mi doresc şi îi stă în putinţă.

Varea se bucură:

— Adevărat? Slavă Domnului! Şi ce răsplată i-ai cerut?

— Să mă trimită undeva, peste nouă mări şi nouă ţări, cât mai departe de toate astea, răspunse Fandorin, fluturând vag din mână.

— Ce prostie! Şi Mizinov ce-a zis?

— S-a înfuriat. Dar cuvântul e cuvânt. După ce se încheie tratativele, plec de la Constantinopol la Port Said, şi de acolo, cu vaporul, în Japonia. Mai departe de-atât nu se p-poate.

— În Japonia...

Lacrimile o podidiră totuşi, şi Varea şi le şterse furioasă cu mănuşa.

Sună clopotul, locomotiva şuieră. Petea se aplecă pe fereastra vagonului:

— Varenka, e timpul! Plecăm imediat!

Erast Petrovici se fâstâci, îşi plecă privirile.

— La r-revedere, Varvara Andreevna. Mi-a făcut mare plăcere...

Dar nu-şi termină vorba.

Varea îl apucă impetuos de mână, clipi iute-iute ca să-şi scuture lacrimile de pe gene.

— Erast... îi scăpă ei brusc, dar cuvintele-i rămaseră în gât, nu ţâşniră afară.

Fandorin îşi smuci bărbia şi nu spuse nimic.

Roţile trenului zăngăniră, vagonul se legănă.

— Varea! Mă duce trenul fără tine! strigă disperat Petea. Mai repede!

Ea privi în jur, mai zăbovi o clipă, apoi sări pe mica treaptă care începuse să lunece de-a lungul peronului.

— ...și primul lucru pe care o să-l fac o să fie o baie fierbinte. Apoi mă duc la băcănia lui Filipov după bomboane cu cremă de caise, care-ți plac atâta. Apoi merg la librărie după noutăți, apoi la universitate. Îți închipui câte întrebări ni se vor pune, câte...

Varea stătea în picioare la geam și dădea aprobator din cap în tactul sporovăielii fericite a lui Petea. Tot încerca să soarbă din priviri silueta neagră rămasă pe peron. Dar silueta se comporta ciudat, părea că se împrăștie... Sau cu ochii ei nu era ceva în regulă?

The Times (Londra)
10 martie (26 februarie) 1878

Guvernul Maiestății Sale spune „NU"

„Astăzi, lordul Derby a anunțat că guvernul britanic, susținut de guvernele majorității țărilor europene, refuză categoric să recunoască condițiile barbare de pace impuse Turciei de apetitul fără margini al țarului Alexandru. Prevederile tratatului de la San Stefano sunt contrare intereselor securității europene și trebuie revizuite în cadrul unui congres special, la care vor participa toate marile puteri."

În aceeași colecție vor apărea:

David Hewson – ANOTIMPUL MORȚILOR
„Precum *Codul lui Da Vinci*, *Anotimpul morților* nu menajează Biserica Catolică, dar este mult mai bine scris și mai sofisticat."
WASHINGTON POST

Michael Marshall – OAMENI DE PAIE
„Un scriitor extraordinar. Cea mai călduroasă recomandare posibilă."
BOOKREPORTER.COM

În librării:

Lee Child – CAPCANA MARGRAVE
Matthew Pearl – CLUBUL DANTE
Koji Suzuki – RING 1 – CERCUL
Nick Drake – NEFERTITI. CARTEA MORȚILOR
Boris Akunin – AZAZEL
Lisa Unger – MINCIUNI PERICULOASE
Yrsa Sigurðardóttír – ULTIMUL RITUAL
Lawrence Block – CÂND SFÂNTA CRÂȘMĂ SE ÎNCHIDE
Alex Berenson – AGENTUL CREDINCIOS
Lee Child – SĂ NU GREȘEȘTI
Koji Suzuki – RING 2 – SPIRALA